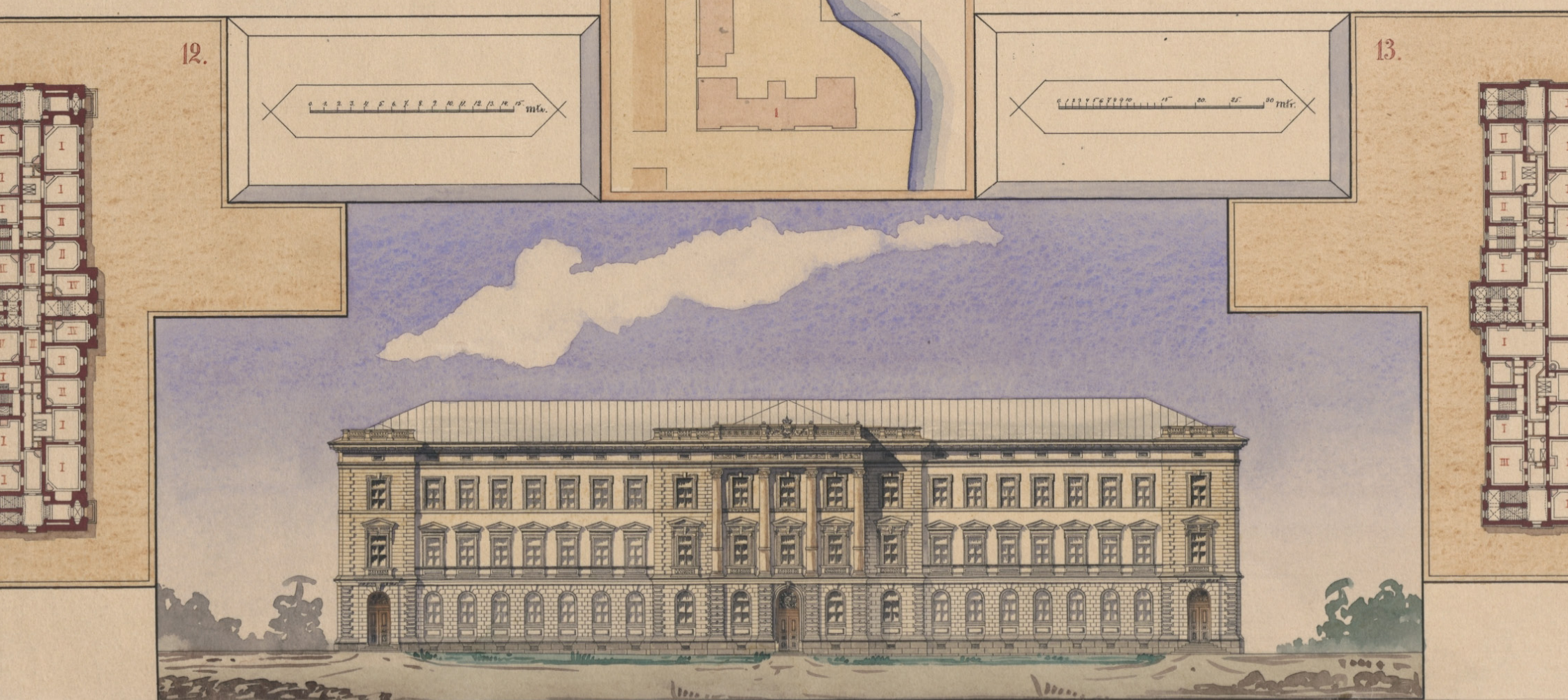

NYLANDS FINSKA SKARPSKYTTEBATALJONS KASERNKOMPLEXER I HELSINGFORS

Fördrag 1883 -

Kostnaderna - 1844,4

Mariankatu 23 • Liisankatu 8A & G • Maneesikatu 7

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

ARKKITEHTITOIMISTO SCHULMAN OY 2016

Mariankatu 23 • Liisankatu 8A & G • Maneesikatu 7

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

ARKKITEHTITOIMISTO SCHULMAN OY 2016

Sennotti

ARKKITEHTITOIMISTO SCHULMAN OY 2016

Valokuvat ellei toisin mainita	Arkkitehtitoimisto Schulman Oy
Teksti	Johanna Luhtala, Sari Schulman (Liisankatu 8A/G osittain)
Säilyneisyyskaaviot	Maria Kaustara
Taitto	Maria Kaustara, Johanna Luhtala

ISBN 978-952-7062-66-1 (nid.)

ISBN 978-952-7062-67-8 (PDF)

Painopaikka: Grano Oy, Jyväskylä 2016

Kansikuva: Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan kasarmien näyttelyplanssi. KA

**Mariankatu 23 virastotalo
entiset Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan upseerirakennukset**

Mariankatu 23, Liisankatu 8 A/G, Maneesikatu 7

00170 Helsinki

Kiinteistötunnus 091-001-0018-0003-200366

Omistaja:

Suomen valtio

Päärakennusvaiheet ja muutokset:

1885 Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan upseerirakennukset,
arkkit. Evert Lagerspetz/ Yleisten rakennusten ylihallitus

1926 Maneesikadun muutostyöt,
arkkit. A. Rankka/ Uudenmaan läänin rakennuskonttori

1930 Liisankatu 8A laajennus, Liisankatu 8G uudisrakennus,
arkkit. Armas Siitonen/ Rakennushallitus

1934 Mariankadun muutostyöt, arkkit. Torsten Montell/ Rakennushallitus

1946 Liisankatu 8A korotus, arkkit. Antero Pernaja/ Rakennushallitus

1984–1995 Peruskorjaukset, Ark.tsto Heikki Elomaa & Co (Arkkitehtiryhmä
Elomaa Oy)

Asemakaava:

Asemakaavassa Mariankatu ja Maneesikatu on suojeltu ark-merkinnällä ja muut
rakennukset S₀-merkinnällä.

Suojelutilanne:

Mariankatu 23 on suojeltu valtioneuvoston päätöksellä 18.9.1980 valtion omis-
tamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen 278/1965 (nyk. 480/1985)
nojalla. Rakennusryhmästä on asetuksella suojeltu vain Mariankadun rakennus.

Pinta-ala- ja tilavuustiedot:

Kerrosala: 9 147 m²

Bruttoala: 13 625 m²

Kokonaistilavuus: 42 563 m³

Mariankatu 23

1885–1902 UTP upseerien asuinrakennus
nk. upseerikasarmi

1902–1918 Venäläisen sotaväen kasarmina

1919–1925 Yleisesikunta ja upseerien asuintoina

1925 Maataloushallitus, vuodesta 1971 Maatilahallitus

1993– Maa- ja metsätalousministeriö

Liisankatu 8A

1885 UTP upseeriklubi ja kansliarakennus

1902–1918 Venäläisen sotaväen kasarmina

1919–1925 Sotaväen esikunta

1925 Asutushallitus (1938–59 Asutusasiainosasto ASO)

1971 Yhdistetty osaksi Maatilahallitusta

1993– Maa- ja metsätalousministeriö

Liisankatu 8G

1930 Valtion maanviljelyskemiallinen laboratorio

1955–66 Valtion maatalouskemiallinen laboratorio

1966–85 Valtion Maatalouskemian laitos

1985– Maa- ja metsätalousministeriö

2007– Valtioneuvoston vaihte osassa rakennusta

Maneesikatu 7

1885 UTP aliupseerirakennus ja verstaat

1902–18 Venäläisen sotaväen kasarmina

1919–25 Esikuntina

1926–92 Valtion siementarkastuslaitos

1994–2013 Taiteen keskustoiminta

Uudenmaan tarkk'ampujapataljoona harjoitusleirillä vuonna 1901. F. Engström/ KA

6 JOHDANTO

RAKENNUSHISTORIAA 1882–2016

- 8 Upseerikasarmeina ja sotilasvirastoina 1885–1925
- 26 Maatalous- ja asutushallituksesta ministeriöiden käyttöön 1925–2016

NYKYTILA

- 44 Ympäristö ja piha-alue

MARIANKATU 23

- 55 Julkisivut
- 60 Sisätilojen kerrostumat
- 66 Rakenteet ja talotekniikka
- 69 Tilainventoinnit

LIISANKATU 8A

- 102 Julkisivut
- 108 Sisätilojen kerrostumat
- 114 Rakenteet ja talotekniikka
- 117 Tilainventoinnit

LIISANKATU 8G

- 148 Julkisivut
- 154 Sisätilojen kerrostumat
- 158 Rakenteet ja talotekniikka
- 159 Tilainventoinnit

MANEESIKATU 7

- 182 Julkisivut
- 188 Sisätilojen kerrostumat
- 194 Rakenteet ja talotekniikka
- 197 Tilainventoinnit

- 220 Lähteet
- 221 Liite / säilyneisyyskaaviot

JOHDANTO

Kruununhaassa, osoitteessa Mariankatu 23 sijaitseva virastotalo käsittää nykyään kaikkiaan neljä rakennusta, joista kolme rajaa tonttia Maneesikadun, Mariankadun ja Liisankadun puolelta. Kolmen kadunvarsirakennuksen trilogia muodostaa edustavan kokonaisuuden, joka palveli ensin sotilaitosten käytössä 40 vuotta ja sen jälkeen valtion virastotalona 90 vuotta. Rakennussarjaa täydennettiin 1930-luvulla pihan keskelle sovitetulla laboratoriorakennuksella.

Vuonna 1885 valmistuneet upseerien asuinrakennukset sekä klubi- ja kansliarakennus kuuluivat osana suurempaan Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonaa varten rakennettuun kasarmikokonaisuuteen, jonka suunnitelmat laati arkkitehti Evert Lagerspetz. Varsinaiset kasarmirakennukset olivat valmistuneet muutamaa vuotta aikaisemmin lähikortteliin Liisankadun ja Maurinkadun kulmaan.

Tiilisten miehistökasarmien vastapainona olivat upseerikorttelin uusrenessanssityyliset rakennukset. Mariankadun varteen sijoitettu upseerien asuinrakennus muodosti sommitelman pääelementin. Sen molemmin puolin oli matalammat flyygelit – paviljonkimainen upseeriklubi kansliatiloineen sekä aliupseerirakennus. Lisäksi pihan keskellä oli puinen tallirakennus. Lagerspetzin viimeiseksi työksi jääneet kasarmialueet muodostivat komean kokonaisuuden, jossa rakennusten hierarkiaa toisiinsa nähden oli ilmennetty arkkitehtuuriltaan erityylinen upseeri- ja miehistökasarmeihin.

Tarkk'ampujapataljoonat, joilla oli suuri kansallinen merkitys, ehtivät toimia vain 16 vuotta. Tämän jälkeen Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan rakennukset olivat venäläisen sotaväen käytössä vuoteen 1918 saakka. Vuosina 1919–25 rakennuksissa toimivat Suomen armeijan esikunnat. Symbolisesti

ne liittyivät toistamiseen Suomen sotilaitoksen muotoutumiseen.

Valtion virastojen uudelleenjärjestelyissä 1920-luvun puolivälissä rakennukset siirtyivät siviilihallinnon käyttöön ja niihin sijoitettiin Maatalous- ja asutushallitus sekä Valtion siementarkastuslaitos. Suurimmat muutokset tehtiin 1930–40-luvuilla, kun piharakennuksen paikalle rakennettiin Maanviljelyskemiallinen laboratorio. Merkittävin ulospäin näkyvä muutos oli Liisankadun varressa sijaitsevan entisen upseeriklubin korotus kuusikerroksiseksi virastotaloksi. 1990-luvulla opetusministeriön alainen Taiteen keskustoimikunta sijoitettiin Maneesikadulle.

Virastojen organisaatiomuutosten yhteydessä on rakennuksiin tehty lukuisia korjauksia ja muutoksia. Viimeisimmät kattavat peruskorjaukset ovat 1980–90-lukujen taitteesta. Jokainen aikakausi on muokannut kokonaisuutta ja jättänyt oman kerrostumansa. Muutoksista huolimatta paljon alkuperäistä on myös säilynyt. Siihen on osaltaan vaikuttanut Mariankadun suojelupäätös vuodelta 1980.

Rakennushistoriaselvitys laadittiin tilanteessa, jossa valtio on luopumassa virastorakennuksistaan. Maneesikadun varren rakennus on jo tyhjillään ja piharakennus on enää vain osittain käytössä.

Tämä Senaatti-kiinteistöjen tilaama rakennushistoriaselvitys on laadittu Arkkitehtitoimisto Schulman Oy:n toimesta, tekijöinä arkkitehdit Johanna Luhtala ja Sari Schulman sekä arkkitehti Maria Kaustara. Tilaajan edustajana oli myyntipäällikkö Esa Pentikäinen. Museovirastoa edustivat erikoistutkija Jarkko Sinisalo sekä intendentti Maarit Mannila.

Suureksi avuksi kohteessa ovat olleet valtioneuvoston kanslian ylivirastomestari Markku Suominen ja huoltomies Kari Ylinen.

Upseerikasarmeina ja sotilasvirastoina 1885–1925

UUDENMAAN TARKK'AMPUJAPATALJOONA 1885–1901

Kasarmeja Suomen asevelvolliselle sotaväelle

Vuonna 1878 säädetyn yleisen asevelvollisuuden myötä ja Suomen armeijan muodostamista valmisteltaessa pantiin käyntiin mittava kasarmi- en rakennusohjelma. Oma sotaväki koostui Henkivartioväen Suomen tarkk'ampujapataljoonan (Suomen kaarti) lisäksi kahdeksasta vastaperus- tetusta tarkk'ampujapataljoonasta ja 32 reservikomppaniasta. Suomalaiset tarkk'ampujapataljoonat sijoitettiin silloisten läänien pääkaupunkeihin. Pataljoonat nimettiin ja numeroitiin sijaintinsa mukaan: 1. Uudenmaan, 2. Turun, 3. Vaasan, 4. Oulun, 5. Kuopion, 6. Mikkelin, 7. Hämeenlinnan ja 8. Viipurin tarkk'ampujapataljoona. Yhdeksän pataljoonan ja vielä vuonna 1889 Lappeenrantaan perustetun rakuunarykmentin yhteisvahvuus oli lo- pulta kaikkiaan 5600 miestä.¹

Suomen sotaväki oli kansallinen suomalainen sotajoukko Venäjän sota- laitoksen yhteydessä. Hallintoa ja taloutta hoiti Senaatin sota-asiaintoimi- tuskunta, mutta ylipäällikkö oli keisari-suuriruhtinas. Armeija kuului näin ollen Suomen kenraalikuvernöörin alaisuuteen, päivittäinen toiminta oli kuitenkin Suomen sotaväen esikunnan ja sotaväen päällikön kenraaliluut- nantti vapaaherra Georg Ramsayn vastuulla. Komentokieli oli venäjä, mutta muuten palveluksessa käytettiin suomea ja ruotsia. Upseerit olivat pääosin ruotsinkielisiä, jotka olivat saaneet koulutuksensa Haminan kadettikoulussa.²

Asevelvollisen sotaväen luominen oli suuri ja vaativa tehtävä. Sen lisäksi, että piti kehittää kutsuntajärjestelmä, värvätä upseerit ja aliupseerit, hankkia virkapuvut ja kalusto sekä hoitaa sotaväen muonitus ja palkanmaksu, oli rakennettava myös uudet kasarmialueet. Vain Kaartinpataljoonalla oli jo ennestään kasarmi Helsingissä. Suomen valtiolla oli omistuksessaan kasar- mirakennuksia niin Helsingissä, Turussa kuin Hämeenlinnassa, mutta ne olivat venäläisillä joukoilla, eikä niitä yrityksistä huolimatta saatu käyttöön. Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan ensimmäiset alokat, jotka saapuivat marraskuussa 1881, olivat aluksi hajautettuna Katajanokan laivastokasarmille ja Vladimirinkadulta (nyk. Kalevankadulta) vuokrattuun rakennukseen.³

Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan laajaa kivistä rakennettavaa ka- sarmialuetta varten tarvittiin tontti Helsingistä. Muiden pataljoonien uusille kasarmialueille rakennettiin pääosin yksikerroksiset puurakennukset, jotka toteutettiin keskenään samalla periaatteella. Kruununhaassa, Peuran korttelis- sa Elisabetintorin (nyk. Liisanpuistikon) varrella, sijaitseva nk. junkkarikou- lun tontti saatiin kuitenkin venäläisiltä takaisin. Senaattori Klinckowströmin alkuaan rakennuttama huvila sivurakennuksineen oli vuosina 1879–81

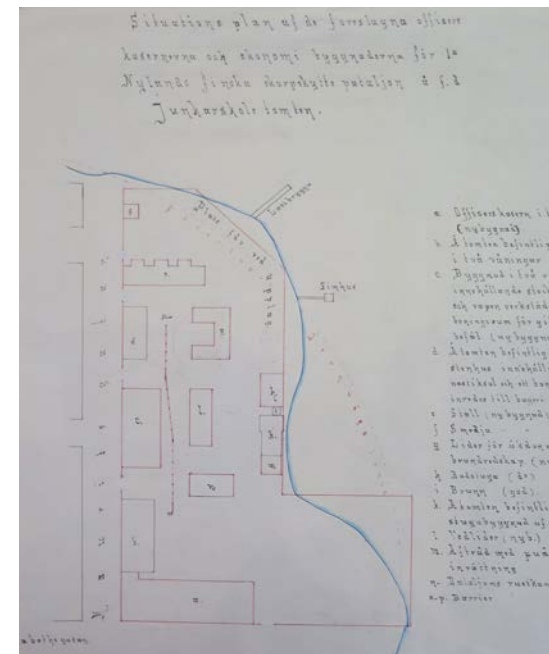
opetuskomppanian käytössä. Se ei kuitenkaan soveltunut Uudenmaan pa- taljoonalle, eikä tonttikaan ollut yksistään riittävä. Toiseksi tontiksi valittiin valtion omistuksessa oleva nk. santarmikasarmitontti Karhun korttelissa, Liisankadun ja Mariankadun kulmassa. Sen viereinen Maneesikadun tontti lunastettiin merikapteeni Hedenbergin jälkeläisiltä. Kaartinpataljoonan lasarettitontille Hietalahteen sijoitettiin puolestaan Kaartin ja Uudenmaan pataljoonien yhteinen lasaretti.⁴

Kasarmirakennustyömaan perustaminen

Keisarillisen Senaatin asettaman Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan ka- sarmirakennustyömaan rakennustoimikunnan puheenjohtajana oli sotilasra- kennusten intendentti eversti Frithiof Mansner. Rakennustyön valvonnasta vastasi Evert Edelfried Wasastjerna Rautatiehallituksesta ja taloudellisesta puolesta insinööri Carl Gustaf Sanmark Tie- ja vesikulkulaitosten insinööri- kunnasta. Yleisten rakennusten ylihallituksen ylimääräinen arkkitehti Evert Lagerspetz laati kaikki suunnitelmat rakennuksista ja myös vastasi koko työmaan johdosta. Kokouksissa käsiteltiin osittain myös muualla Suomeen mm. Turkuun ja Hämeenlinnaan rakennettavien pataljoonien kasarmisuun- nitelmia, vaikka niillä oli myös omat rakennustoimikuntansa.

Kerran viikossa kokoontuvan rakennustoimikunnan ensimmäinen ko- kous järjestettiin 31.1.1882 ja viimeinen 26.1.1885. Kaikkiaan pidettiin 163 kokousta, jolloin mittava työ oli saatu lähes päätökseen. Lagerspetz sai avukseen kaksi rakennusmestaria ja piittäjiä tarpeen mukaan. Lopulta jokai- sella kolmella rakennustyömaalla oli valvojina omat rakennusmestarit, jotka vaihtoivat työmaita töiden edetessä. Lagerspetz, joka joutui omistautumaan kokonaan suurelle rakennushankkeelle ja kieltäytymään näin ollen omista töistään, sai palkankorotuksen jälkeen 5800 mk vuodessa.

Rakennustoimikunnan ensimmäisessä katselmuksessa päätettiin, että junkkarikoulu- ja santarmikasarmitonttien kaikki rakennukset puretaan, jolloin myös Klinckowströmin taloon väliaikaisesti majoittuneet aliupseerit joutuivat muuttamaan pois. Lagerspetzille sisustettiin kaksi huonetta työ- maakonttoria varten junkkarikoulutontin maneesi- ja keittiörakennukseen. Työmaan edetessä Elisabetintorin laidalta vuokrattiin konttorille kolme huo- netta, joista yksi avustavalle arkkitehti Rosenbergille. Santarmikasarmitontin kasarmi ja Maneesikadun kadunvarsirakennus sivurakennuksineen myytiin huutokaupalla ja samalla rakennustöihin kelpaamattomat rakennusosat.⁵

Luonnos upseerirakennuksien sijoitta- misesta nk. junkkarikoulutontille, Up- seerikasarmi oli sijoitettu nyk. Liisan- puistikon varrelle. Vanhat säilytettävät rakennukset on merkitty harmaalla, muut punaisella. KA

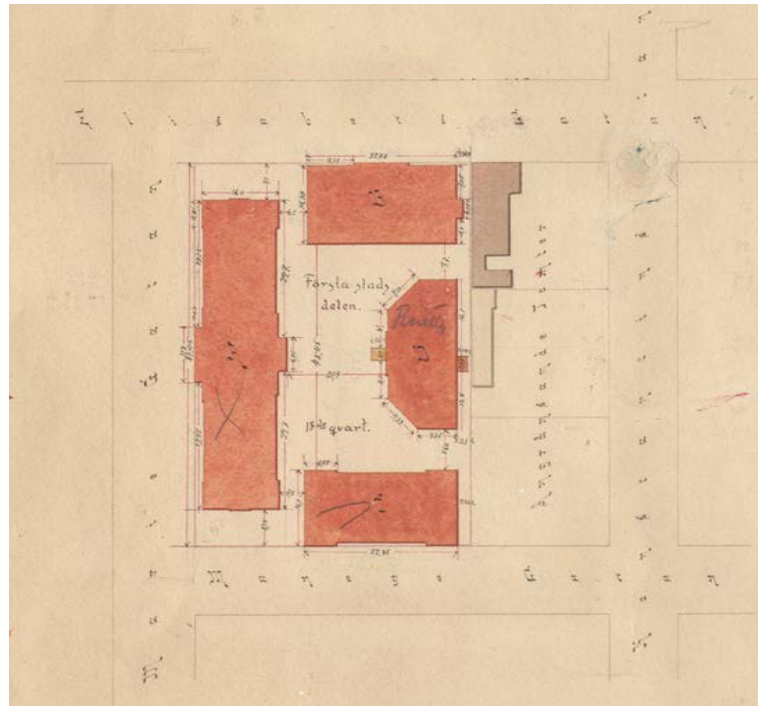
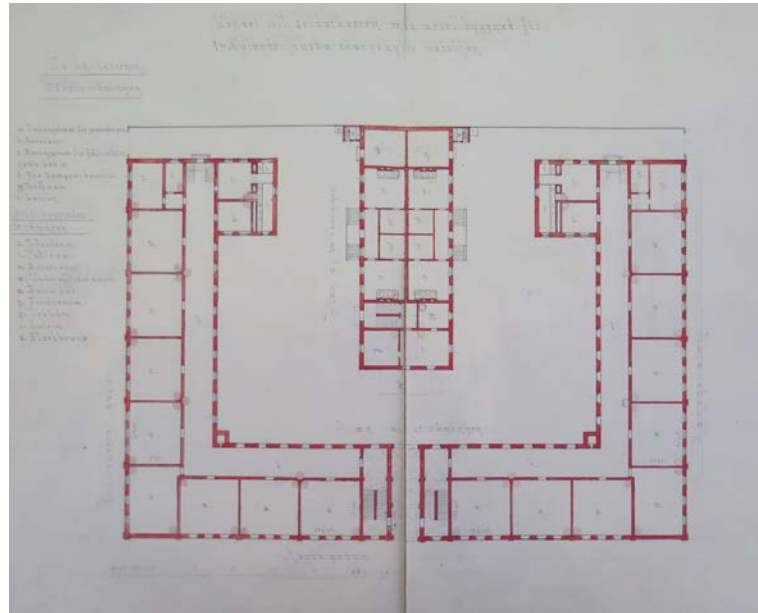
Laaja suunnittelutehtävä

Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan upseerirakennukset sijoitettiin Karhun korttelin länsipuolelle, jota rajasivat Liisankatu, Mariankatu ja Maneesikatu. Kolmikerroksinen upseerien asuinrakennus nk. upseerikasarmi, joka oli samalla koko sommitelman päärakennus, sijoitettiin Mariankadun varteen. Sitä täydensivät molemmin puolin kaksikerroksiset flygelirakennukset - Liisankadun klubi- ja kansliarakennus ja tontin vastakkaisella puolella Maneesikadun aliupseerirakennus verstaalioineen. Tallirakennus, jossa oli myös vaunuvajat ja latriinit, sijoitettiin pihan keskelle. Se oli ainoa puusta rakennettu.

Miehistökasarmit artteli- ja saunarakennuksineen sijoitettiin puolestaan rantaan saakka ulottuvalle tontille Liisankadun ja Maurinkadun kulmaan. Miehistökasarmeja oli luonnosteltu myös upseerirakennusten paikalle entiselle santarmikasarmitontille ja vastaavasti upseerirakennuksia miehistökasarmien paikalle nk. junkkarikoulutontille. Erillisellä nk. santarmimaneesitontilla Maneesikadun ja Konstantininkadun kulmassa sijaitseva uusklassinen maneesi sisustettiin puolestaan kuormasto- ja palokalustovarastoksi. 1820-luvun alkupuolella toteutettu maneesi oli alkuaan suunniteltu venäläiselle varuskunnalle. Samalle tontille suunniteltiin nyt kaksikerroksinen tiilinen provianttimakasiini ja puinen latriini.⁶

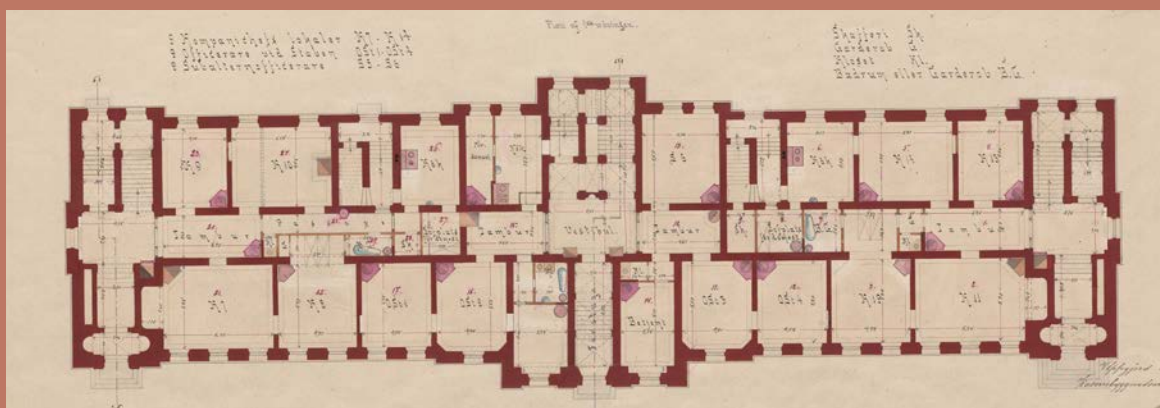
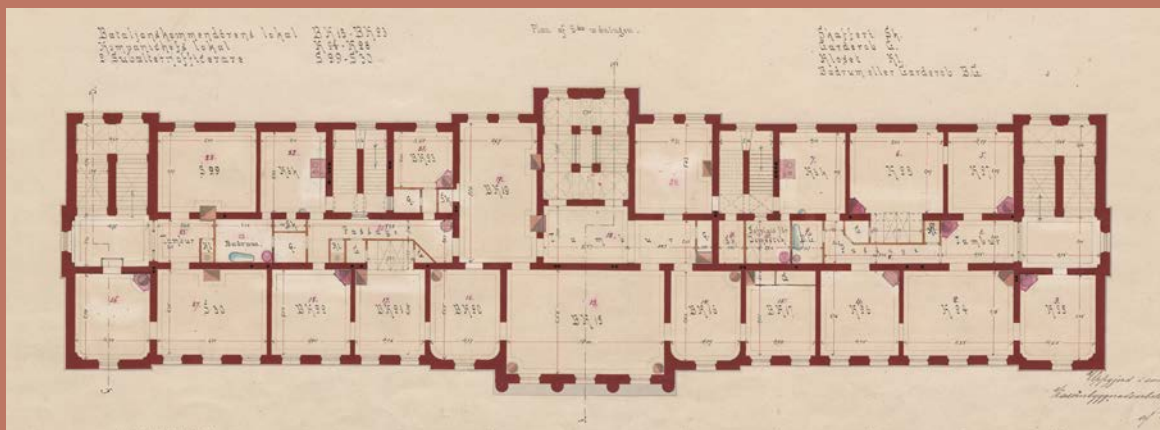
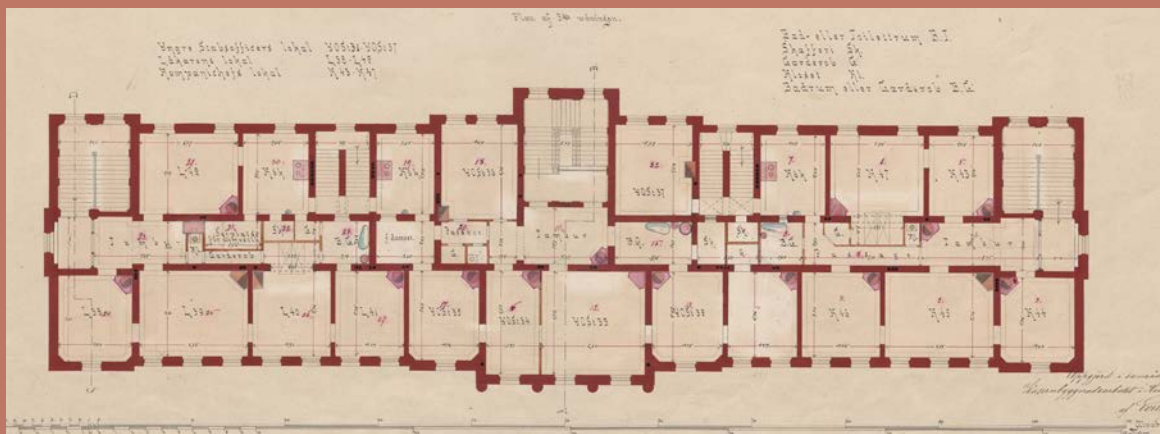
Helmikuun 24. päivänä 1882 rakennustoimikunta kävi läpi kenraalikuvernöörin ja Senaatin sota-asiaintoimituskunnan hyväksymät, Yleisten rakennusten ylihallituksessa laaditut alustavat suunnitelmat, jotka tulisivat toimimaan ohjenuorana tarkempia suunnitelmia laadittaessa. Senaatin asettamia yleisiä periaatteita olivat, että vesijohdot asennettaisiin kaikkiin tarpeelliseksi katsottuihin rakennuksiin. Miehistökasarmeissa huolehdittaisiin ilmanvaihdosta ja kaakeliuunien sijaan niihin asennettaisiin keskuslämmitysjärjestelmä. Lisäksi santarmikasarmitontin upseerirakennusten kellareihin piti saada tarpeellinen määrä talous- ja halkokellareita ilman suuria lisäkustannuksia.⁷

Miehistökasarmien 15. maaliskuuta päivätyt piirustukset ja kustannusarviot vesi- ja kaasuvetoiheen hyväksyttiin ensin rakennustoimikunnassa huhtikuussa ja Senaatti vahvisti ne edelleen toukokuussa. Lämmitys päätettiin kuitenkin kustannusten säästämiseksi hoitaa lopulta uuneilla. Upseerirakennusten sekä sauna- ja arttelirakennuksen, lasaretin ja provianttimakasiinin pohja- ja leikkaus ja julkisivupiirustukset kustannusarvioineen saatiin puolestaan valmiiksi kesäkuun lopussa. Kiireisessä aikataulussa tehdyt piirustukset todettiin huolella laadituiksi ja kiitokseksi piirustustyön tehneille insinööri A. Rosenbröijerille, arkkitehti R. Rosenbergille ja piirtäjä G.E. Ekestubille annettiin jokaiselle 75 mk. Senaatti vahvisti elokuussa loput suunnitelmat, joihin oli rakennustoimikunnan toimesta ehdotettu muutoksia muutamiin upseerikasarmien huoneistoihin.⁸

Miehistökasarmien alustavassa suunnitelmassa nk. santarmikasarmitontille rajaavat kasarmit kadunvarsia ja keskellä on arttelirakennus. Ahtaalle tontille ei olisi jäänyt tilaa harjoituskentälle. KA

Lagerspetzin laatimassa ja 16.8.1882 vahvistetussa asemapiirustuksessa näkyvät entiselle santarmikasarmitontille sijoitetut upseerirakennukset (A), kanslia- ja klubirakennus (B), aliupseeri- ja verstaarakennus (C) sekä tallirakennus (D). KA

MARIANKATU 23/ Upseerien asuinrakennus nk. upseerikasarmi

Rakennuksen seitsemän suurta asuinhuoneistoa ja muutama pienempi suunniteltiin keskellä olevan pääporrashuoneen ja kahden päätyporrashuoneen varaan. Lisäksi pihan puolella oli kaksi nk. keittiöporrasta. Pohjakaava perustui kasarmeille tyypilliseen ”keskikäytäväratkaisuu”, mutta yhtenäisen käytävän sijaan sinne sijoitettiin eteistilojen lisäksi kylpy- ja vaatehuoneet, alkovit, klosetit ja palvelijoiden tilat. Kylpyhuoneiden paikalle oli vaihtoehtoisesti esitetty vaatehuoneet. Kaikista suurista huoneistoista oli yhteys keittiöportaaseen, jonka varrella oli myös erillisiä asuinhuoneita.

3.krs

Kolmanteen kerrokseen sijoitettiin kaikkiaan kolme asuntoa. Eteläpään asunto (5h+k) oli komppanian päällikölle. Pohjoisen porrashuoneen yhteydessä oli samankokoinen lääkärin asunto. Pääporrashuoneen yhteydessä oli nuoremman esikuntaupseerin asunto (6h+k), jossa oli viisi kadunpuolelle avautuvaa huonetta. Pihalle avautui kaksi suurta huonetta ja keittiö. Keittiöportaaseen avautuva erillishuone oli alkuaan tarkoitettu subalterniupseerille.

2.krs

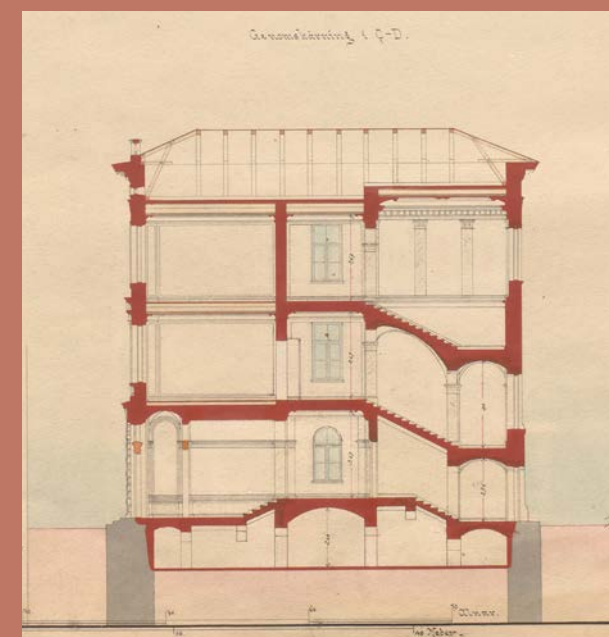
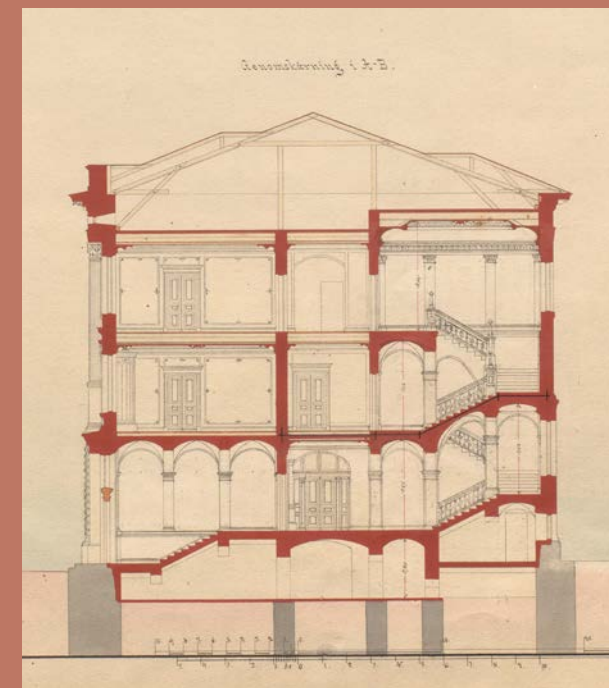
Toisen kerroksen paraatipaikalle suunniteltiin pataljoonan komentajalle suuri asuinhuoneisto (8h+k), joka käsitti valtaosan koko kerroksesta. Kadun puolella rakennuksen keskilinjassa oli koko risaliitin levyinen suuri sali. Se muodosti katusivun viiden muun huoneen kanssa yhtenäisen tilasarjan ”rum i fil”. Suuri ruokasali samoin kuin yksi asuinhuone ja keittiö avautuivat pihalle. Huoneiden välisellä käytävällä oli kylpyhuone, vaatekomerot, klosetti ja ruokakomero. Lisäksi käytävältä ja keittiöstä pääsi suoraan keittiöportaaseen, jonka yhteydessä oli myös erillinen huone subalterniupseerille.

Eteläisen porrashuoneen yhteydessä oli komppanian päällikön asunto (5h+k). Pohjoisesta päätysisäänkäynnistä pääsi yhteisen eteisen kautta kahteen subalterniupseereille tarkoitettuun asuinhuoneeseen. Heillä oli käytössään yhteinen klosetti. Porrashuoneesta johti ovi suoraan palvelijan huoneeseen.

1.krs

Ensimmäisen kerroksen pääsisäänkäynnin molemmin puolin oli samankokoiset huoneistot. Sisäänkäynnin oikealla puolella oli kaksi huonetta esikunnan upseerille ja yksi subalterniupseerille. Heillä oli käytössään yhteinen eteinen, klosetti ja palvelijanhuone. Sisäänkäynnistä vasemmalle oli samankokoinen huonesarja esikunnan upseeria varten. Kadun puolella oli kolme huonetta ja kylpyhuone, pihan puolella keittiö ja sen vieressä kapea palvelijan huone.

Komppanian päälliköiden asunnot sijoitettiin päätyporrashuoneiden yhteyteen. Samankokoiset asunnot (4h+k) oli eri tavoin järjestetyt johtuen pihanpuoleisten keittiöportaiden sijainnista. Kadun puolella oli suuri sali ja makuuhuone, pihan puolella vastaavasti ruokasali, asuinhuone ja keittiö. Huoneiden välisellä käytävällä oli kylpyhuone ja klosetti, ruokakomero sekä palvelijan makuualkovi, joka avautui keittiöön. Käytävältä pääsi myös keittiöportaaseen.

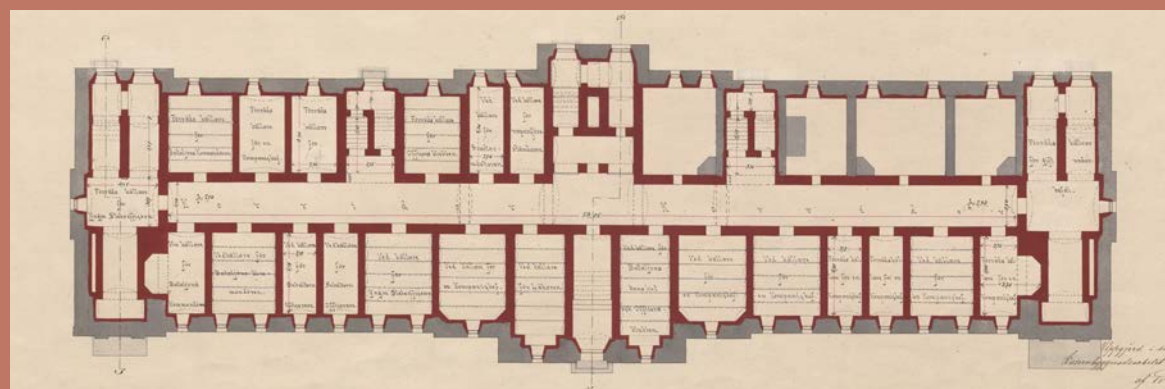

Arkkitehti Evert Lagerspetzin 29.6.1882 signeeraamat piirustukset, jotka laadittiin yhteistyössä kasarmirakennustyön rakennustoimikunnan kanssa. KA

Kellari ja ullakko

Kellarin keskikäytävän varrelle sijoitettiin 22 holvattua kellaria. Asukkaille oli omat varastot ja halkokellarit, pataljoonan komentajalle myös viinikellari. Upseeriklubia ja kansliaa varten oli omat varastot ja halkokellarit.

Ullakkokerrokseen, keittiöportaiden yhteyteen lisättiin työmaavaiheessa kolme huonetta palvelijoille. Ullakko jaettiin kahteen suuren pyykinkuivaushuoneeseen ja yhdeksään säilytyskomeroon.

LIISANKATU 8/ Upseeriklubi ja kansliarakennus

Upseeriklubi ja kanslia sijoitettiin rakennuksen toiseen kerrokseen. Ensimmäisessä kerroksessa oli upseerien asuintiloja. Upseeriklubi rakennustyyppinä oli peräisin Venäjältä, jossa keisari oli asevelvollisuuteen siirryttäessä määrännyt upseeriklubin jokaiseen armeijan majoituskompleksiin.

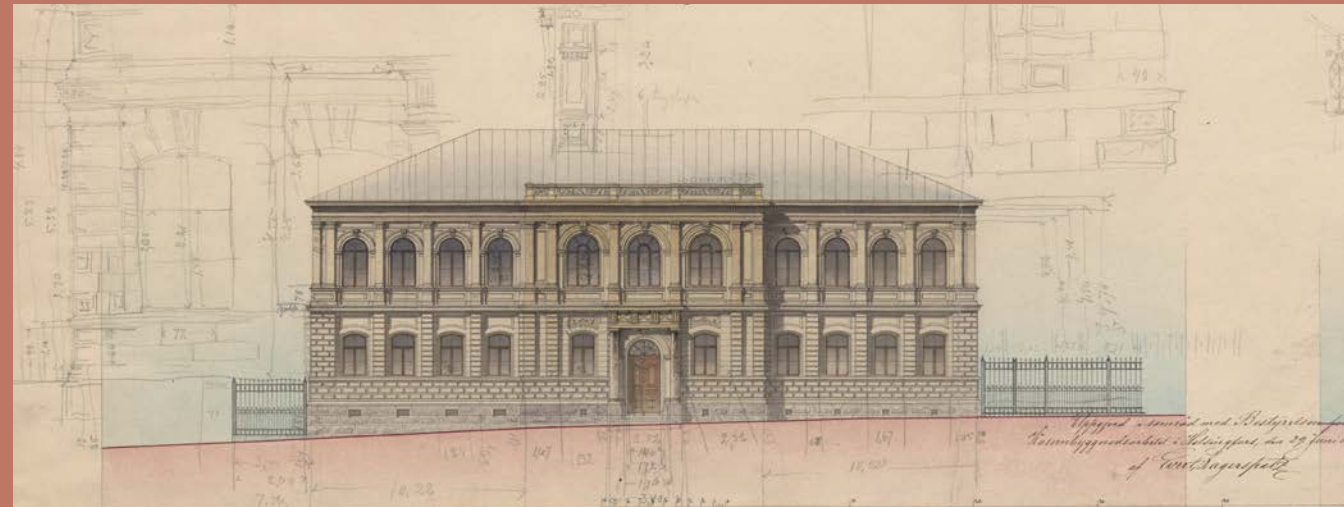
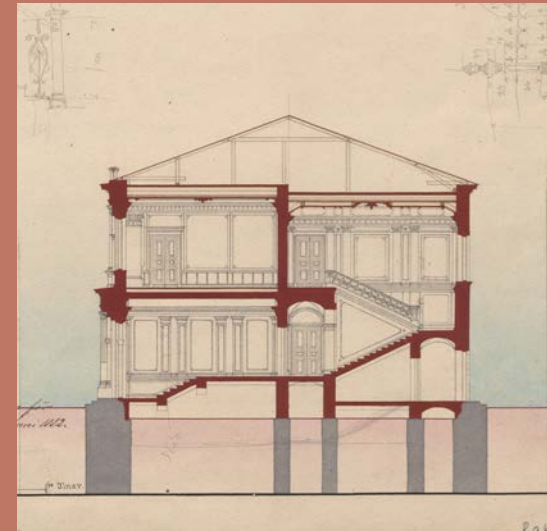
2.krs

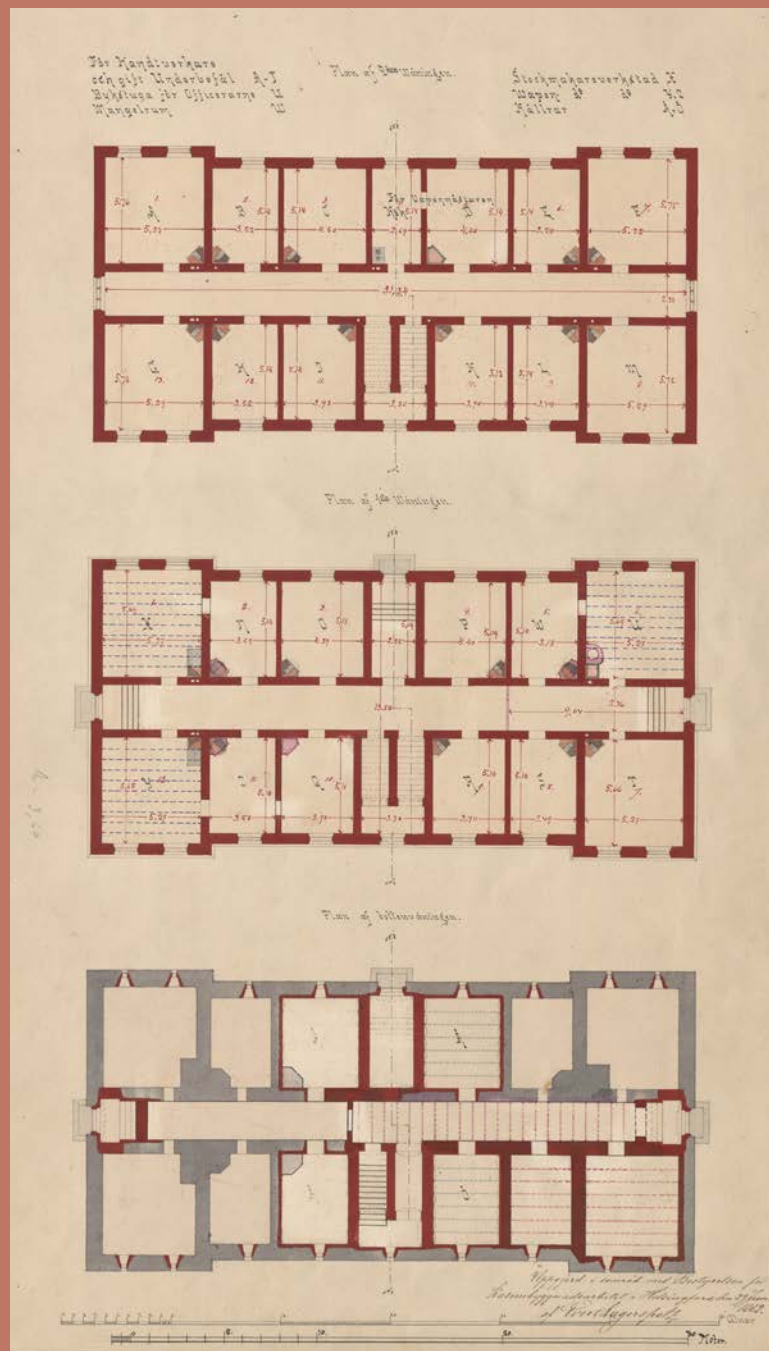
Toisen kerroksen upseeriklubin ja kanslian tiloihin johti kolmivartinen portaikko. Länsipuolen eteisestä oli käynti pataljoonan kanslian neljään työhuoneeseen. Katusivun kaksi huonetta olivat talouspäällikölle ja majoitusmestarille sekä pihasisivun huone kirjurille. Näiden välissä oli yksi huone adjutantille. Upseeriklubi koostui kadun puolelle sijoitetusta suuresta kokoussalista ja kirjastosta sekä pihalle avautuvasta ruokasalista. Itäpäädyssä portaan vieressä oli tarjoiluhuone ja keittiö.

1.krs

Ensimmäisen kerroksen pääsisäänkäynnin molemmin puolin suunniteltiin katusivuille asuintilat esikunnan upseereille ja pihasisivuille huoneet subalterniupseereille. Näillä oli yhteiset eteiset, joihin liittyi klosetit. Pihasisvulla, sisäänkäynnin oikealla puolella oli lisäksi kirjurin asuinhuone. Kadunpuoleinen palvelijan huone ja kylpyhuone oli tarkoitettu kaikille yhteiseksi. Länsipääty muutettiin työmaavaiheessa luutnantin asunnoksi (4h+k). Itäpäädyssä oli keittiöporras erillisine sisäänkäynteineen. Sen molemmin puolin oli kaksi asuinhuonetta taloudenhoitajalle ja palvelijoille.

Kellariin, keittiöportaan yhteyteen sijoitettiin kolme talous- ja puukellaria. Matalaa ullakkoa ei jätetty varastoiksi.

MANEESIKATU 7/ Aliupseeri- ja verstasrakennus

Kaksikerroksinen rakennus suunniteltiin perheellisille aliupseereille ja käsityöläisille. Lisäksi ensimmäisessä kerroksessa oli upseerien pyykki- ja mangelitupa sekä verastiloja. Pohjakaava perustui keskikäytäväratkaisuun. Käytävän molemmissa päissä ja pihasivulla oli sisäänkäynnit. Sisäänkäyntiä vastapäätä, rakennuksen keskilinjalla oli kellarista ullakolle ulottuva porras.

2.krs

Keskikäytävän varrelle sijoitettiin asuinhuoneet aliupseereille ja käsityöläisille. Varusmestarin asunto, johon kuului yksi asuinhuone ja keittiö, avautui pihan puolelle.

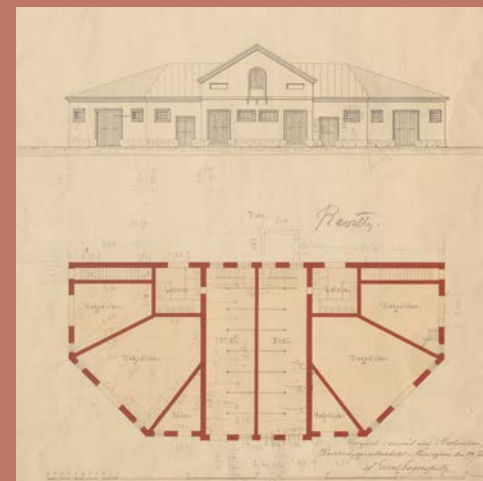
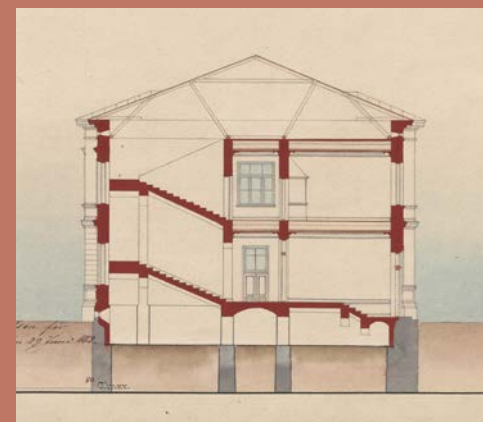
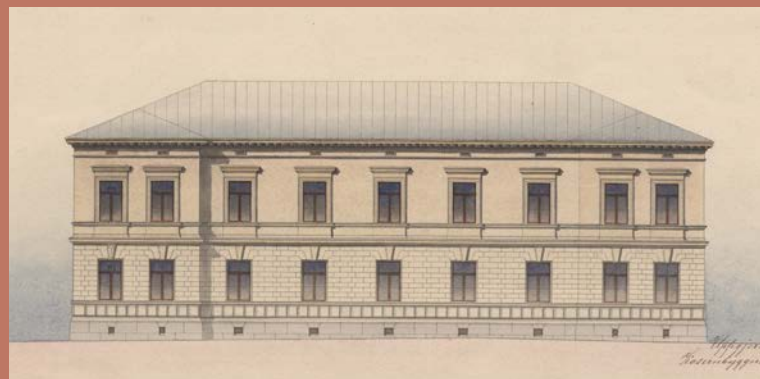
1.krs

Ensimmäiseen kerrokseen sijoitettiin asuinhuoneita aliupseereille ja käsityöläisille. Länsisivun kulmahuoneisiin sijoitettiin verastiloja mm. aseverstas ja itäisivun kulmaan pyykki- ja mangelitupa.

Matalaan kellariin saatiin vain neljä säilytystilaa. Ullakkotilan alkuperäistä piirustusta ei ole säilynyt, mutta asiakirjojen mukaan se oli alkujaan jaettu suureen pyykinkuivaustilaan ja useampaan säilytyskomeroon.

Arkkitehti Evert E. Lagerspetz

Arkkitehti Evert Erland Lagerspetz (7.10.1847–7.2.1884) toimi valtion rakennustoimen eri tehtävissä. Hänen viimeiseksi työkseen jäivät Yleisten rakennusten ylihallituksessa suunnitellut Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan kasarmialueet, jotka kuuluvat hänen merkittävimpiin suunnitelmiinsa. Uudenmaan ja Kaartin pataljoonan yhteinen lasaretti sivurakennuksineen (Kalevankatu 48) suunniteltiin samanaikaisesti. Muista töistä mainittakoon Svenska Normallyceum (Hampus Dahlström) 1880, Mariankatu 11 (Hampus Dahlström), Antti Ahlströmin Isotalo Noormarkkuun 1882, Louhisaaren puutarhurin asunto 1872 (laatinut Louhisaaren kartanon mittauspiirustukset 1872).

Tontin rajaa vasten sijoitettiin puura-kenteinen monikulmainen piharakennus, jossa tallien ohella oli neljä vaunu-liiteriä, latriinit sekä varastot kauralle ja silavaljaille. KA

Työmaiden aloitus

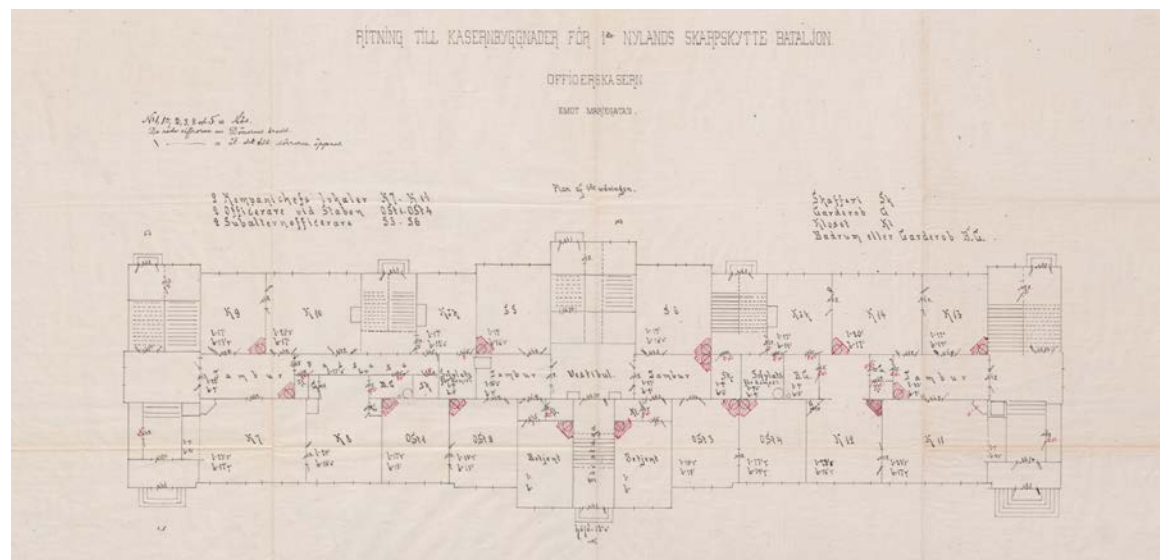
Työt aloitettiin kahdesta miehistökasarmista maaliskuun 1882 lopulla. Urakoitsijat olivat pääosin samoja kaikilla kolmella työmaatontilla. Hufvudstadsbladetin ja Uuden Suomettaren lehti-ilmoituksin saatiin urakoitsijoilta tarjouksia puupalkeista, tiilistä ja graniitista. Tiilien toimittajaksi valittiin Paul Chmelewski, joka toimitti kesän 1882 aikana Jokelan, Ryttylän ja Leppäkosken tiilitehtailta 2 500 000 tiiltä. Chmelewskin tiilitoimitus ei ollut riittävä, joten Stensvikin tiilitehtaalta toimitettiin 600 000 tiiltä ja Träskändan tiilitehtaalta vielä 200 000 tiiltä lisää. Kauppias A. Westling toimitti 12 000 tynnyriä priima-laatuista Paraisten kalkkia miehistökasarmitontille ja vastaavasti upseerikasarmitontille 3000 tynnyriä.

Upseerirakennusten perusmuurien ja graniittisokkelien asennus aloitettiin huhtikuussa urakoitsija A.G. Hammarin toimesta, joka hoiti vastaavat työt myös lasarettitontilla. Maneesikadun rakennuksen sokkeliin annettiin lupa käyttää santarmitallin purettuja sokkeli- ja laakakiviä. Upseerikasarmien sokkelin tuli sopimuksen mukaan olla valmiina heinäkuussa ja muiden rakennusten marraskuussa.

Huhtikuusta lähtien rakennustoimikunta kävi viikoittaisten kokousten lisäksi kerran viikossa työmailla seuraamassa työn kulkua ja ratkomassa kiireellisimpiä rakennustöihin liittyviä kysymyksiä. Lämpimän kesäkuun myötä muuraustyöt etenivät nopeasti. Kesäkuussa myös lasarettin työmaa oli vähitellen alkamassa. Lokakuun lopussa miehistökasarmit olivat jo harjakorkeudessa ja muuraustyöt päättyivät sen vuodelta osalta marraskuussa. Kaiken kaikkiaan oli muurattu 3,732,950 tiiltä, joista osa oli toimitettu upseerikasarmitontille. Osa tiilistä oli puretuista rakennuksista.

Keväällä 1883 aloitettiin upseerikasarmien, klubi- ja kansliarakennuksen sekä aliupseerirakennuksen muuraustyöt rakennusmestari K.G. Karlundin toimesta, joka hoiti myös rappaus ja maalaustyöt. Helmikuussa tehdyn sopimuksen mukaan muuraustöiden tuli olla vesikatossa ennen syyskuuta. Urakkaan sisältyi muuraustöiden lisäksi rossipohjien rimat sekä ikkuna- ja ovikarmien asentaminen paikoilleen. Lisäksi urakoitsija oli vastuussa lattioiden ja välipohjapalkkien kohdistamisesta ja asentamisesta lukuun ottamatta muutamia klubi- ja kansliarakennuksen palkkeja, jotka asennettiin erillisen ohjeen mukaan. Sisäpuolen työt, jotka käsittivät sisärappaukset, rossipohjien täytöt ja vasausten veistämiset sekä lattiapinnat, sisäkatot, cloison-seinät, tulisijat, ikkunalaudat ja palopermannon asentamisen tuli olla valmiina viimeistään huhtikuussa 1884.

Kauppias A. Westling toimitti rossipohjien täytteet, joista 2/3 oli samalta ja 1/3 savensekaista hiekkaa. Upseerikasarmit katettiin ruotsalaisella galvanisoidulla rautapellillä, jotka insinööri G.E. Berggrenin piti toimittaa viimeistään lokakuussa. Upseerikasarmien julkisivupylväisiin hankittiin yläpuolisen muurin kannattamiseksi yhdeksän graniittilaattaa tai nk. Tejern

laattaa kauppias Johnsson Sidakoffilta.

Upseerikasarmien pääportaat tehtiin Gotlannin kalkkikivistä suunniteltujen Mettlacher-laattojen sijaan. Keittiöportaissa askelmien ja tasojen materiaali vaihdettiin puolestaan kalkkikivistä graniitiksi, jotka kivenhakkaaja Hammar toimitti. Näin saatiin kestävämmät portaat halvemmalla. Klubirakennuksen keittiöporras ja Maneesikadun porras tehtiin puurakenteisina.

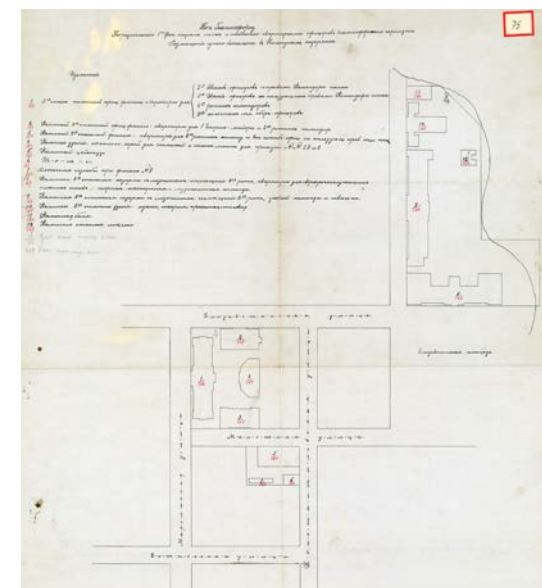
Ulkorappaukset oli suunniteltu tehtäväksi kesän 1884 aikana ja telineiden piti olla purettuna elokuun puolivälissä. Yleisten rakennusten yllähallitus kuitenkin lievensi aikataulua siten, että vain aliupseerirakennus piti saada valmiiksi huhtikuussa 1884. Upseerikasarmien ja klubirakennuksen valmistuminen siirrettiin lokakuun puoliväliin.⁹

Täydentäviä rakennustöitä ja hankintoja

Upseerirakennuksiin tuli kaikkiaan 266 ovea ja 296 ikkunaa sisältäen myös sisäikkunat ja ovet. Ne tilattiin kaikki Rich. Heimbergeriltä, joka oli toimitanut hyvälaatuiset ikkunat ja ovet myös miehistökasarmeihin. Sopimuksen mukaan ikkunoiden tuli olla työmaalla elokuuhun ja ovien syyskuuhun mennessä.¹⁰

Rakennustoimikunta oli päättänyt, että kaikkien upseerirakennusten ulkoseiniin asennettaisiin ilmanvaihtoa varten pietarilaisen San Gallin järjestelmän mukaiset raitisilmaventtiilit tuuletusikkunoiden lisäksi. Myös poistoilmaventtiilejä sijoitettaisiin kaakeliuunien viereen. San Gallin laatimat kolme vaihtoehtoista järjestelmää osoittautuivat kuitenkin liian monimut-

kaaviomaisessa ensimmäisen kerroksen pohjapiirustuksessa on esitetty ovien koot, aukeamissuunnat ja lukitukset. Alla olevassa asemapiirustuksessa näkyy pataljoonan rakennukset kolmella tontilla. KA

kaisiksi ja kalliiksi, jonka takia niistä luovuttiin. Kustannusten säästämiseksi upseerikasarmien seitsemään kylpyhuoneeseen esitetyt vesilämmityskamiinat ja niihin liittyvät varusteet jäivät asukkaiden kustannettavaksi, vain pääjohdot ja viemärinti asennettiin. Myös upseerikasarmiin sekä klubi- ja kansliarakennukseen suunnitellut kaasujohdot valaistusta varten karsittiin pois valokaasun kovan hinnan takia.

Upseerikasarmiin, klubi- ja kansliarakennukseen sekä aliupseerirakennuksen tuli kustannusarvion mukaan kaikkiaan 115 kaakeliuunia, joista suurin osa oli nurkkaan sijoitettavaa mallia. Upseerikasarmissa oli lisäksi kahdeksan ja klubirakennuksessa kaksi seinää vasten sijoitettavaa uunia. Pataljoonan komentajan ja klubirakennuksen saleihin asennettiin molempiin kaksi pylväskaakeliuunia. Kaakelit hankittiin helsinkiläiseltä W. Eichingerin kaakelitehtaalta. Niiden toimitukset alkoivat tammikuussa 1883.¹¹

Lagerspetzin ehdotuksesta upseerikasarmien keittiöihin asennettiin puuta säästävät hellat. Upseerikasarmiin muurattiin kokeeksi hellauuni nk. pietarilaisen Brusiloffin systeemin mukaan. Saman järjestelmän uunit oli asennettu miehistökasarmien leivintupaan. Pietarilaisen San Gallin valmistamat liedet hankittiin pataljoonan komentajan ja komppanian päällikön asuntoihin, muut liedet hankittiin J & C. G Bolinderilta Tukholmasta. Klubin keittiöön suunniteltiin hankittavaksi suurempi liesi paistouuneineen ja vesisäiliöineen, mutta kustannussyistä päädyttiin yksinkertaisempaan malliin.

Toukokuussa 1883 suunniteltiin tehtiin muutamia tilamuutoksia. Upseerikasarmien ullakolle, keittiöiden yläpuolelle sijoitettiin kolme huonetta palvelijoille. Huoneet olivat korkeudeltaan muita matalampia (8 jalkaa) ja ne madalsivat myös niiden alapuolisia keittiöitä 2,5 jalalla. Pataljoonan komentajan von Kraemerin määräyksestä tehtiin muutamia oviaukkomuutoksia niin Mariankadulla kuin Maneesikadulla. Komentajan asuntoon liitettiin mm. alkuaan subalterniupseereille tarkoitettu asuinhuone, mutta muutos myöhemmin peruttiin. Kesäkuusta lähtien rakennustoimikunta kokoontui maanantaisin Maneesikadun santarmimaneesitontin työmaakonttorissa. Lagerspetzin ehdotuksesta työmaakonttorin ja lasarettityömaan välille avattiin puhelinlinja.¹²

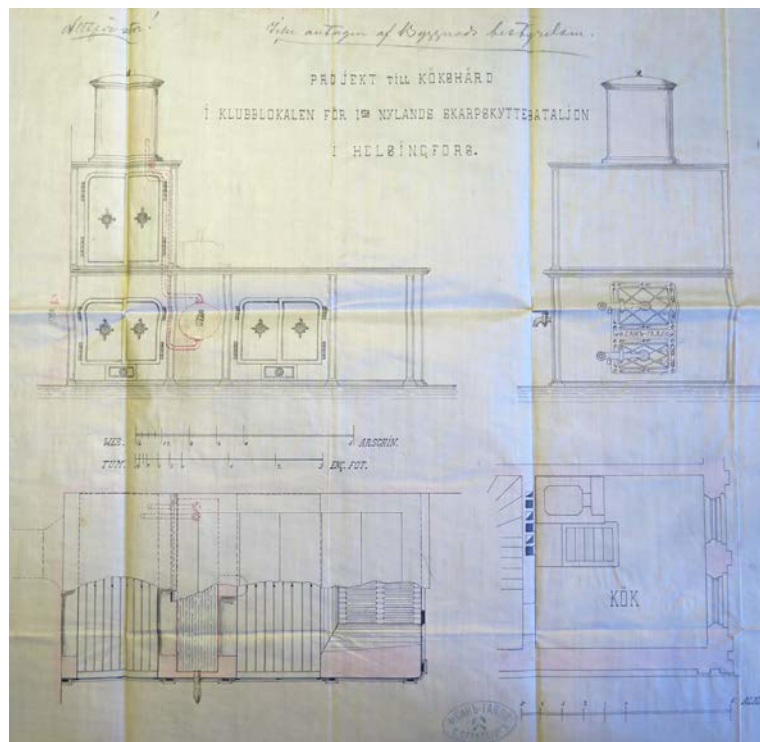
Työt viivästyvät

Sateinen heinä- ja elokuu aiheuttivat muurausvaiheessa ongelmia upseerikasarmissa, klubi- ja kansliarakennuksessa sekä lasarettirakennuksessa. Seinistä sekä lattia- ja kattovasoista oli löytynyt tehdyissä tutkimuksissa kosteutta johtuen pitkäkestoisista ja rankoista sateista. Samasta syystä kuivaa sammalta ja täytehiekkää ei ollut riittävästi saatvissa. Tämän seurauksena kyseisten rakennusten sisäpuolen työt päätettiin siirtää kesään 1884. Ainoastaan Maneesikadun aliupseerirakennus, joka oli jo aikaisemmin kesällä katettu ja rapattu sisältä ja johon oli myös saatu kuivat täytteet, voitiin talven ai-

kana kuivattaa kamiinoin ja saattaa sisäpuolen osalta valmiiksi aikataulun mukaisesti kesäkuun 1884 alkuun mennessä. Lokakuun alussa Karlskronan galvanisoitu pelti ei ollut vielä saapunut, joten jouduttiin kiireellä tilaamaan Klostersin ruukin peltiä, jota oli mahdollista saada Tukholman varastosta parissa päivässä. Urakoitsija Karllund sai omalta osaltaan upseerikasarmien työn päätökseen joulukuussa.

Miehistökasarmit sekä niihin kuuluvat artteli- ja saunarakennus valmistuivat ensimmäisinä ja ne otettiin vastaan 23.10.1884. Katselmuspöytäkirjaan kirjattiin, että kasarmirakennukset oli toteutettu erityisellä asiantuntemuksella sekä huolella ja vieläpä niin lyhyessä ajassa. Työn johdon hoitaneelle Lagerspetzille annettiin täysi tunnustus onnistuneesta lopputuloksesta. Luovutettaessa rakennukset pataljoonan käyttöön niiden ylläpito sekä tulevat korjaukset siirtyivät lääninrakennuskonttorin vastuulle. Täysilukuinen pataljoona muutti kasarmeihinsa marraskuussa.

Katselmuksessa mukana ollut pataljoonan lääkäri Leopold Krohn laati samana päivänä pitkän selostuksen, jossa hän hygieenisestä näkökulmasta nosti esiin miehistökasarmien puutteita. Hän piti kasarmien sijaintia epäsojovana, viemärintiä ja maaperän kuivatusta riittämättömänä sekä täyttömaata

Upseerikasarmiin suunniteltuja kylpyhuoneiden vedenlämmityskamiinoita ja hellavaihtoehtoja. KA

terveysriskinä. Sinänsä tarkoituksenmukaiset kasarmit eivät Krohnin mielestä täyttäneet terveellisen majoituksen kriteerejä. Ilmanvaihtoon liittyvien ongelmien lisäksi asuinhuoneiden laualattiat eivät olleet riittävän tiiviitä estämään kosteuden pääsyä välipohjan täytteisiin, mikä voisi aiheuttaa infektoita. Krohnin mukaan oli Lagerspetzin suostumuksella kaikkien rakennusten rossipohjissa lasarettia lukuun ottamatta käytetty purettujen rakennusten täytteitä sekä kalkkisoraa puretuista kaakeliuuneista, katoista ja seinistä.¹³

Tämän seurauksena järjestettiin kasarmeissa tutkimus, joihin Lagerspetzin ehdotuksesta osallistuivat siviili-insinööri Rob. Huber, kaupungin insinööri O. Ehrström ja arkkitehti Th. Höijer. Kun tutkimuksissa ei löytynyt mitään, lähetettiin täytteet ja sora vielä edelleen tutkittavaksi Maanviljely- ja kauppa-kemialliseen laboratorioon. Tämän jälkeen tehtiin vielä lukuisia tutkimuksia mm. täytehiekasta. Selvitysten mukaan täytteissä ei ollut mitään ongelmaa ja niitä voitiin käyttää jatkossakin. L. Krohnin otettua asian esiin vielä lääkäriseurauksen kokouksessa, julkaistiin Nya Pressenissä 16.12.1883 seuran laattima artikkeli. Rakennustoimikunnan puolesta 4.2.1884 laaditun vastineen allekirjoittivat Th. Höijer, Rob. Huber ja Otto Ehrström.¹⁴

Höijer työmaan johtoon

Rakennustoimikunnan kokouspöytäkirjaan kirjattiin 8.2.1884, että arkkitehti Lagerspetz oli edellisenä päivänä menehtynyt äkillisesti sydänkohtaukseen. Heinäkuun alussa Lagerspetz oli sairastunut rajusti ja lääkäri oli kieltänyt ankaran työn. Sijaiseksi määrätty, lasarettityömaata johtanut ylimääräinen arkkitehti Rosenberg, ehti toimia sijaisena vain neljän päivän ajan, kun Lagerspetz oli jo palannut töihin. Lagerspetzin menehtymisen jälkeen seuraajaksi rakennustoimikuntaan ja koko rakennustyön johtoon valittiin arkkitehti Theodor Höijer. Hän sai saman tien laadittavakseen suunnitelmat ja kustannusarvion klubi- ja kansliarakennuksen ensimmäisen kerroksen länsipäädyn muuttamisesta yhdeksi asunnoksi. Samassa kokouksessa todettiin, että Turun kasarmityöt olivat valmistuneet.¹⁵

Huhtikuussa upseerirakennusten sisustustyöt olivat täydessä käynnissä. Klubi- ja kansliarakennuksen sekä aliupseerirakennuksen maalaustyöt suoritti C.H. Carlsson. Klubi- ja kansliarakennuksessa osa katto- ja seinäpintojen koristemaalauksista tehtiin upseerikunnan laskuun. Pataljoona vastasi myös lisäkustannuksista, kun klubirakennuksen kokoussaliin ja pataljoonan komentajan salonkiin asennettiin parkettilattiat puulattioiden sijaan.

Viime hetken palomääräyksiin liittyvissä muutoksissa Maneesikadun porrashuoneen ikkuna muurattiin umpeen valeikkunaksi ja kellariin lisättiin palo-ovi. Kun Maneesikadun matalaan kellariin ei oltu saatu talous- ja halkokellareita, laati Höijer piirustuksen ja kustannusarvion kadun toiselle puolelle santarmimaneesitontille sijoitettavasta liiterirakennuksesta. Höijerin ehdotuksesta vanhan maneerirakennuksen yhden huoneen sisustamisesta

Pataljoonan ensimmäisenä valmistuneet miehistökasarmit erottuvat upseerirakennuksista puhtaaksi muuratun tiilipintansa ja julkisivujäsentelynsä vuoksi. Sisäpuolella käytettiin pitkälti samoja materiaaleja kuin Maneesikadun aliupseerirakennuksessa. F. Engström/ SM

aliupseerien leivintuvaksi kuitenkin luovuttiin, koska muutos olisi vaatinut rakenteiden vahvistamista. Kaikkien kolmen rakennuksen ullakot päätettiin jakaa säilytyskomeroihin ja upseerikasarmien ullakolle tehtiin lisäksi pyykkien kuivaustilaa.

Toukokuun alussa kuvanveistäjä Karl Magnus von Wright toimitti Mariankadun julkisivuun, attikan keskelle sijoitettavan Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan kipsistä tehdyn veneaiheisen vaakunan sekä muut kipsikoristeet. Wright oli aikaisemmin tehnyt onnistuneet julkisivukoristeet Grönqvistin taloon.

Kesän aikana rakennustoimikunnan kokoukset pidettiin keskiviikkoisin Maneesikadun aliupseerirakennuksessa. Viime hetken lisä- ja muutostöissä upseerikasarmien keittiöportaisiin avautuvat ruokakomeroiden ja eteisten ikkunat varustettiin teräskaltereilla ja klubirakennuksen pääoveen lisättiin messinkikalterit. Pataljoonan komentajan kylpyhuoneeseen asennettiin peltiuunin tilalle vedenlämmityskamiina.

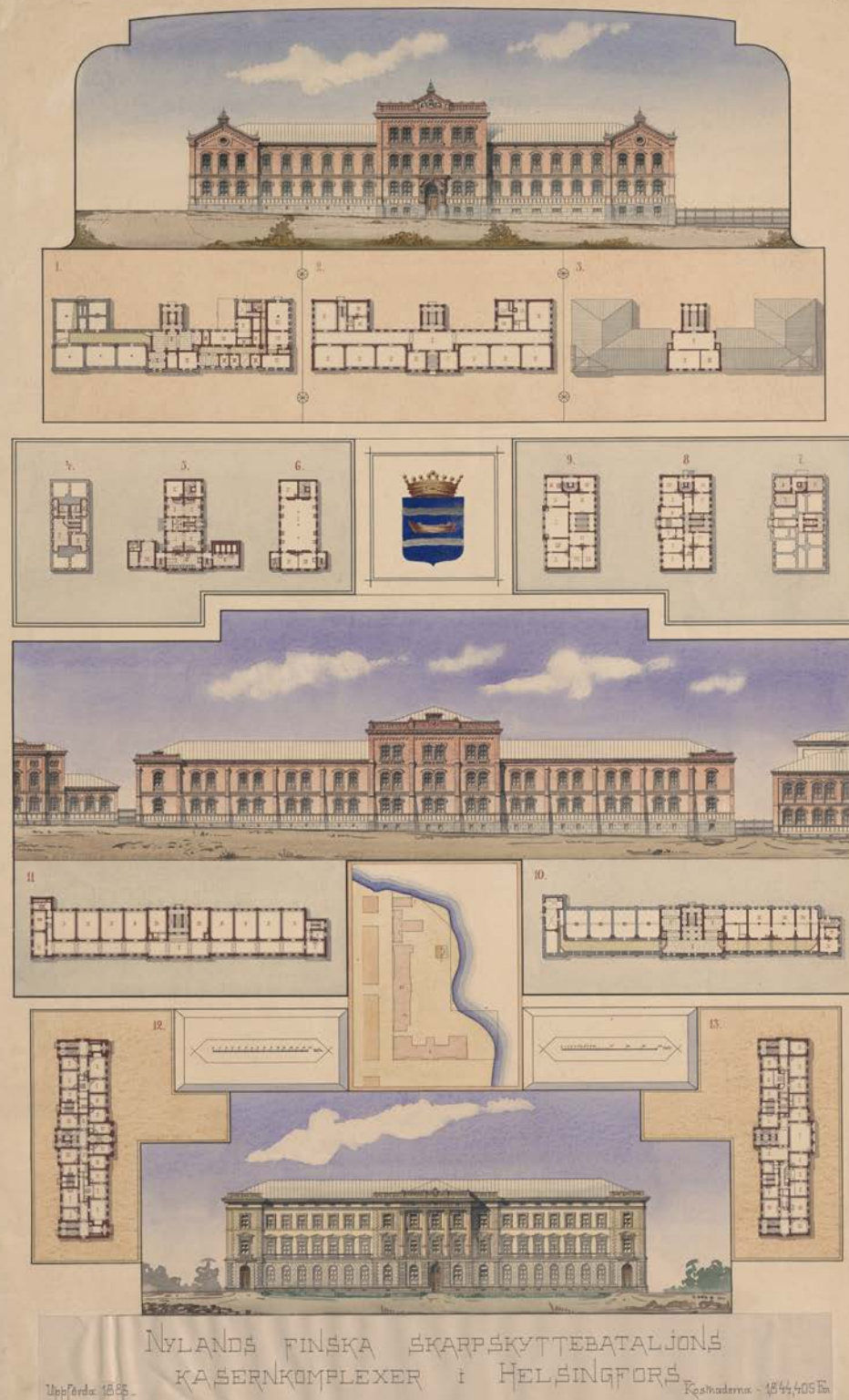
Upseerikasarmitonttia ympäröivä, insinööri Karl Lundbladin valmistama, koristeellinen takorauta-aita valurautakolonneineen saatiin valmiiksi elokuussa. Lagerspetz oli joutunut yksinkertaistamaan suunnittelemaansa aita rakennustoimikunnan toivomuksesta. Muita tontteja vasten rakennettiin korkea maalattu lauta-aita.¹⁶

Loppukatselmus ja viimeistelytöitä 1884–85

Klubi- ja kansliarakennus sekä aliupseerirakennus luovutettiin lokakuun ensimmäinen päivänä ja samalla myös kuormastoliiteri (ent. maneesi) Maneesikadun toisella puolella. Lasaretti oli luovutettu jo elokuussa. Upseerikasarmien rakennustyöt olivat maalaustöitä lukuun ottamatta valmiit lokakuun lopulla. Mariankadun maalaustyöt päätettiin tehdä Höijerin valvonnassa vasta seuraavan kevään 1885 aikana, kun rakennus olisi ensin riittävästi kuivunut.

Valmistuneiden rakennusten katselmus pidettiin marraskuun 3. päivänä 1884, johon osallistuivat everstiluutnantti af Enehjelm, yliarkkitehti Wilenius, lääninrakennuskonttorin johtaja Granstedt ja Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan edustajana everstiluutnantti de Pont. Rakennukset otettiin vastaan ja luovutettiin edelleen de Pontille, vaikka kaikki ei ollutkaan vielä valmista. Pääportaan kaidetta ja pataljoonan komentajan salongin parkettia ei ollut vielä asennettu. Lattioiden vernissaus oli vielä kesken. Nämä ja muutamat muut pienet täydennykset oli tarkoitus tehdä valmiiksi

Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan kasarmikokonaisuuden näyttelyplanssi vuodelta 1883. Upseerirakennuksista on esitetty upseerikasarmien julkisivu ja pohjat sekä klubi- ja kansliarakennuksen pohjat. KA

Mariankadun palatsimainen julkisivu
viisi vuotta valmistumisen jälkeen
vuonna 1890. D.Nyblin/ HKM

Höijerin valvonnassa vuosina 1884–85. Myös kevään ja kesän aikana upseerirakennuksiin asennetut Skinnarvikin tehtaan ikkunalasit jouduttiin suurimmaksi osaksi vaihtamaan. Lasit olivat vahingoittuneet kostuneista oljista varastoinnin aikana ja niissä oli ulkopuolelta katsottuna vaihtelevuutta sekä erilaisia täpliä.

Maneesikadun rakennuksen ullakolla oli katselmuksessa havaittu ummehtunutta hajua, vaikka avatuissa kohdissa rossipohjan täytteet olivat täysin kuivat. Ongelma päätettiin selvittää perusteellisesti avaamalla palopermanto useasta kohdasta. Myös vasat tutkittiin kuudesta eri kohtaa ja kaiken todettiin olevan täysin kuivaa. Joulukuussa upseerikasarmien vesijohtotyöt saatiin valmiiksi. Rob. Huberin vesijohtoliikkeen asennukset todettiin katselmuksessa hyvin tehdyiksi. Tammikuun lopussa rakennustoimikunta totesi, että Keisarillisen senaatin antama tehtävä oli saatu päätökseen ja pihalle oli jätetty halkoja lämmitystä varten.¹⁷

Koko kasarmirakennustyömaan kustannukset helmikuusta 1882 joulukuuhun 1884 mennessä olivat Lagerspetzin ja Höijerin tekemien laskelemien mukaan 8,835,724 markkaa ja 06 penniä. Kaikkien kahdeksan tarkk'ampujapataljoonan rakennuksien kustannuksista käytiin keskustelua lehdistössä ja todettiin mm. että Uudenmaan pataljoonarakennusten vähemmällä koristelulla olisi kustannuksia voitu säästää.¹⁸

Klubirakennus – upseeriston seuralämän keskuksena

Toukokuussa 1885 eri puolilla kaupunkia asuneet upseerit pääsivät muuttamaan heitä varten suunniteltuun Mariankadun upseerikasarmiin, jossa oli kaikkiaan seitsemän suurta asuntoa ja muutamia pienempiä. Edustavien asuntojen paraatihuoneiden seinä- ja kattopinnat oli koristemaalattu aikakaudelle ominaiseen tyyliin ja huoneiden välillä oli korkeat paripeiliövet. Lisäksi asunnoissa oli kylpyhuoneet ja klosetit. Liisankadun ensimmäisessä kerroksessa oli yksi asunto luutnantille sekä muutamia erillisiä asuinhuoneita. Maneesikadun huomattavasti muita yksinkertaisemmassa aliupseerirakennuksessa oli puolestaan huoneita perheellisille aliupseereille ja käsityöläisille. Varusmestarin asuinhuoneeseen kuului keittiö. Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa oli upseerien pesu- ja mankelitupa sekä verastiloja aseentekijälle. Puisessa piharakennuksessa oli tallit, vaunuvajat, varastot ja latriinit.¹⁹

Upseerikunta sai kauan kaipaamansa klubitilan Liisankadun toisessa kerroksessa, kansliatilojen vierellä käyttöönsä syksyllä 1884. Sitä ennen oli kokoonnuttu hotelleissa ja vuoden alusta Hallituskadulla sijainneessa väliaikaisessa kansliarakennuksessa. Varsinaisia virallisia avajaisia ei pidetty, mutta upseerit kokoontuivat puolisoineen illalliselle marraskuun lopussa 1884. Lisäksi erilliseen tilaisuuteen kutsuttiin Kaartin pataljoonan upseereita.

Toiseen kerrokseen johti juhlava kolmivartinen portaikko, kuten miehistökasarmeissa. Tyyliiltään se kuitenkin poikkesi miehistökasarmien holvatuista

portaikoista. Seinäpinnat oli jäsenetty pilasterien, jotka kannattivat profiloitua kattolistaa. Portaat ja tasanteet olivat kalkkikiveä kuten Mariankadulla.

Kokoussali oli rikkaasti koristeltu. Sen kustannuksista upseerikunta oli itse osittain vastannut. Keskisaliin kohdalle sijoittuvaan saliin avautui kolme suurta kaari-ikkunaa. Pariövet johtivat viereiseen kirjastoon sekä kansliatiloihin, jotka muodostivat yhtenäisen tilasarjan ”rum i fil”. Porrashuoneen puoleiselta seinältä oli käynti pihalle avautuvaan ruokasaliin ja eteistilaan. Salin seinäpinnat oli jäsenetty tummasta taustasta erottuviin vaaleisiin peilikenttiin, joihin oli ripustettu keisari-parin muotokuvat. Kauttaaltaan koristemaalattua kattopintaa kehystivät akanthus-lehvien koristamat konsolit, jotka kannattivat profiloitua kattolistaa. Ulkoseinällä oli kaksi pylväskaakeliuunia. Sali oli rakennuksen ainut tila, johon alkuaan suunnitelmien mukaan asennettiin parkettilattia. Muiden tilojen lautoalattiat olivat vernissattuja.²⁰

Upseerikunnan klubi- ja kansliarakennus Liisankadulla muodosti sommitelman pohjoisen flyygelin. 1900-luvun alussa otetussa kuvassa näkyy katusivun hienostunutta julkisivujäsentelyä, länsipääty on puolestaan hyvin pelkistetty. F. Engström/ SM

Ruokasaliin oli käynti suoraan porrashuoneesta ja lisäksi se oli yhteydessä saliin, kirjastoon ja tarjoiluhuoneeseen. Ruokasalin eteläsivulla oli kolme ikkunaa. Molempien sivuseinien keskellä oli vastakkain tummasävyiset kaakeliuunit. Seinät olivat koristemaalatut. Valokuvan mukaan lattia oli parkettia, vaikka se alkuaan kustannussyistä piti jättää pois. Ruokasalin ”mustat kalusteet” oli hankittu jo väliaikaiseen klubitilaan Hallituskadulle samoin kuin sininen posliiniastiasto, jonka pataljoonan lääkäri L. Krohn oli ostanut Dresdenistä vuonna 1884. Salia ja kirjastoa varten teetettiin uudet kalusteet ja iltatilaisuuksia varten hankittiin pianino. Kirjastossa oli jo alusta saakka laaja kirjavalikoima, joka sotakirjallisuuden lisäksi koostui historiasta, kaunokirjallisuudesta ja matematiikasta. Sen lisäksi sinne tilattiin aikakauslehtiä ja sanomalehtiä.

Kokouksissa pidettiin taktisia kokouksia, järjestettiin illallisia, tanssiaisia ja naamiaisia. Suurempiin tanssi-iltamiin (soiré-dansante) kutsuttiin Kaartin pataljoonan upseerit. Kevätalvesta 1892 lähtien järjestettiin klubi-illoja, joihin upseerit osallistuivat puolisoineen. Ohjelma koostui musiikista, josta vastasi pataljoonan soittokunta, yksinkertaisesta illallisesta, kahvitarjoilusta ja biljardinpeluusta. Ruokasalissa järjestettiin ruokailua kaksi kertaa päivässä ja siitä vastasi vuodesta 1887 lähtien oma keittäjä ja palvelushenkilökunta.

Vuonna 1889 ruokasali muutettiin biljardihuoneeksi ja tarjoiluhuoneesta tehtiin puolestaan ruokasali. Samana vuonna pataljoonan klubille antamien avustuksien myötä asennettiin sähkövalot, jotka kustannusten säästämiseksi oli aikoinaan jätetty pois.

Upseerikunta teki yhteisiä retkiä Seurasaareen ja Villinkiin. Syksyllä 1891 hankittiin monia purjehduskilpailuita voittanut kutteri Tärnan. Sen tilalle ostettiin kaksi vuotta myöhemmin huomattavasti suurempi Stormen-niminen kutteri, jolla purjehdittiin mm. Tallinnaan.²¹

Käydessään elokuussa 1885 Helsingissä Aleksanteri III lausui kasarmien rakentamiseen liittyen senaatille tunnustuksensa huolellisuudesta ja velvollisuuden täyttämisestä, jota maan viranomaiset ja väestö olivat osoittaneet. Keisari kävi tutustumassa sekä upseeriklubiin että miehistökasarmeihin. Upseeriklubin portailla keisaria ja keisarinnaa olivat vastassa pataljoonan upseerit puolisoineen. Keisaripari tutustui suureen saliin, kirjastoon ja lopuksi ruokasaliin, jonka jälkeen he siirtyivät miehistökasarmeille.²²

Vuosittaisia korjaustöitä

Rakennuksissa tehtiin vuosittain pieniä kunnostus- ja korjaustöitä. Pintoja maalattiin, ikkunoita ja ovia kunnostettiin, lankkulattioita uusittiin, tulisiijoja korjattiin ja muurattiin osittain uudelleen. Vesi- ja viemärointitöitä teki Rob. Huberin Sanitätsteknisk Byrå ja siinä yhteydessä uusittiin wc- ja kellaritilojen asfalttilattioita. Toukokuussa 1894 uusittiin muita tontteja vasten olevaa lauta-aitaa.

Klubi- ja kansliarakennuksen 2.krs:n sali. Seinäpinnat on jäsenelty peilikenttiin ja kattopinnat ovat kauttaaltaan maalauskoristellut. Akanthus-lehvien koristamat konsolit kannattavat profiloitua kattolistaa, jota on edelleen nähtävissä porrashuoneen puolella. Ulkoseinällä on kaksi pylväskaakeliuunia. Oviaukosta näkyy kanslian kaksi huonetta. F. Engström/ SM

Rähtä Uudenmaan pataljonan up- serien klubissa.

Patologifesta laitofesta ajoivat Kei-
jarilliset Majestetit seurueineen Elisabe-
tin latua Uudenmaan pataljonan upserien
klubia katsomaan. Mainitun kadunpuolisen
paradiomen suussa olivat kaikki pataljo-
nan upserit ja joukko upserien rouvia Ma-
jesteteja vastassa. Heidän astuessaan
vaunuista antoivat rouvat kulin lau-
niin tulkaisuihin S. M. Keisarinalle,
joka ystävällisesti kiittäen suvaitsi ne
ottaa vastaan.

Päärappuset, joita S.H. Majestetinsa
tulivat toiseen kertaan, missä klubi-
huoneisto on, olivat jomasti las-
seilla koristetut. Ensin poikkivat He
vasemmalla oleman etehisen kautta klubi-
in juhlasaliin. Sinne seurasivat Hei-
tā, paitse perintöruhtinasta, suuriruhti-
noita ja seuruetta, kaikki pataljonan up-
serit ja saapuilla olivat rouvat. Klubi-
in sali, joka on hienoilla sinisillä huo-
nekaluilla koristettu ja jonka sivuseinä-
llä on Keisari-wainajan Aleksanteri II:sen
muotokuva sekä kummallakin päätösei-
nällä nyhtijien Keisarin ja Keisarinna-
n kummat, oli miellyttännyt Majesteteja ko-
wasti. Aleksanteri II:sen kuvan raa-
mien ympärille oli sidottu kynnös wal-
loista tulkaisista ja miherioista las-
wista. Nyhtijien Keisarin ja Keisarin-
nan kumia koristi monimärisistä tulk-
lajista sidottu kynnös. Salista siirtyi
tuo loistawa seura upserien kirjasto-
ja lukusaliin, jossa S.H. Majestetinsa
suvaitfivat latfoa kirjastoa ja sanoma-
lehtiä. Myöskin käytiin katsomassa
ruokasalia, jonka viimeainitun huoneen
läpi S.H. Majestetinsa wihdoin tulivat
ulos etehiseen. Kun tultiin kadulle, oli
siellä upserit ja kutsu muulloinkin juun-
naton ihmisjoukko Majesteteja vastas-
sa. Heidän ajaessaan Elisabetin latua
alas Uudenmaan pataljonan kasermiin,
seurasivat wälikjoukko ja upserit juosten ja
hurraten Heidän perässään.

Vuonna 1895 suurin työ oli klubi- ja kansliarakennuksen ensimmäisen
kerroksen asunnon korjaus, joka oli pataljoonan adjutanttin käytössä. Vuoden
lopussa aloitettua korjaustyötä jouduttiin jatkamaan vielä seuraavan vuoden
puolella, jotta ”sietämätön haju” saataisiin poistetuksi. Katselmustodistuksen
mukaan remontti oli ollut tarpeellinen, koska asuinhuoneiden alla oli ollut
saastuneita maamassoja ja viemäröintiputket oli pitänyt rakentaa osittain
uusiksi.

Huoneisto remontoitiin perusteellisesti. Viidessä huoneessa kattopin-
nat listoineen, koristeluineen ja kattorosetteineen maalattiin liimamaalilla.
Seinäpinnat tapetoitiin boordeineen. Eteisen, käytävän, keittiön ja kylpyhuo-
neen sekä porrashuoneen seinät öljymaalattiin. Lisäksi ikkunat ja ovet sekä
yksi peltiuni maalattiin. Lattiat maalattiin ja lakattiin ja linoleum-matot
kitattiin ja puunattiin. Kylpyhuoneen korjattu lattia maalattiin lyijyvärillä.
Klubi- ja kansliarakennuksen seinille asennettiin kuusi öljyvalaisinta. Lisäksi
tehtiin ulkopuolen kiveystöitä.²³

Tarkk'ampujapataljoonien lakkauttaminen

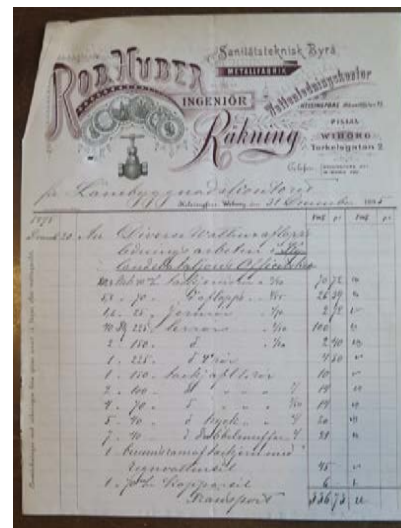
Suomen kahdeksan tarkk'ampujapataljoonaa toimivat yhteensä vain 16 vuot-
ta. Tänä aikana ei varsinaisia sotia käyty. Vuodesta 1885 alkaen järjestettiin
kaikkien Suomen pataljoonien säännöllisiä leirikokouksia samana vuonna
valmistuneessa Lappeenrannan leiripaikassa. Vuonna 1886 Uudenmaan
pataljoona otti ensimmäisen kerran osaa suuriin venäläisiin kesäleireihin
Krasnoje Selossa Pietarin läheisyydessä, jossa uusmaalaiset tarkk'ampujat saa-
vuttivat tunnustusta ”tarkastusampumisessa”. Pataljoona osallistui Krasnoje
Selon leirikokouksiin myös vuosina 1892 ja 1898 sekä vuonna 1900 suuriin
harjoituksiin Lugan kaupungin lähistöllä Novgorodin kuvernementissa.
Vuonna 1897 pataljoona sai uuden leiripaikan Vierumäeltä.²⁴

Nikolai II:n vuonna 1901 ilman Senaatin ja säätyjen myötävaikutusta
antama uusi asevelvollisuuslaki johti Suomen sotaväen lakkauttamiseen.
Tarkk'ampujapataljoonien kaikki kasarmialueet määrättiin luovutet-
tavaksi venäläisen sotaväen käyttöön ja miehitystä lisättiin tuntuvasti.
Suomen sotaväki tyhistettiin yhteen ainoaan joukkoon, Henkivartiövän
tarkk'ampujapataljoonaan. Kun lakkauttamisen hetki lähestyi syksyllä 1901,
kiersi valokuvaaja Frans Engström (1873–1940) ikuistamassa eri yksiköitä
ja niistä julkaistiin laaja albumi ”Den finska militären”.²⁵

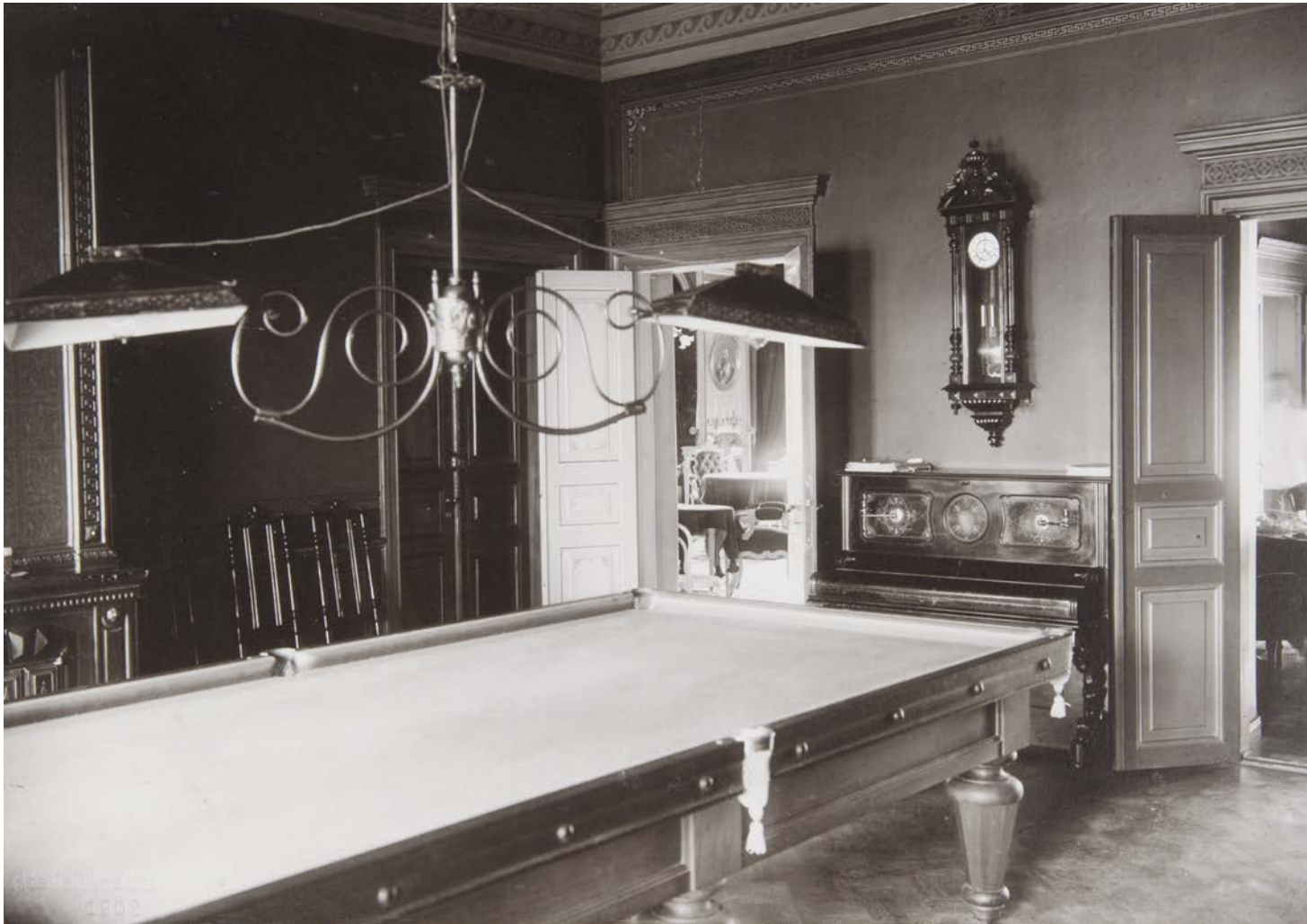
Miehistökasarmit tyhjennettiin vuonna 1901. Myös upseerirakennuk-
sista myytiin vähitellen kaikki irtaimisto, mikä ei ollut valtion omaisuutta.
Klubin salin ja kirjaston huonekalut myytiin suomalaiselle teatterille. Loput
klubin omaisuudesta mm. kirjastokirjat huutokaupattiin marraskuussa.
Upseerikunnan pyyntöön saada asua kodeissaan kesäkuuhun 1902 saakka
oli kenraalikuvernööri Bobrikovin vastaus jyrkän kielteinen. Joulukuun 4.
päivänä jäljellä olevat upseerit kokoontuivat viimeiseen klubi-iltaan, jossa

Pataljoonan komentaja eversti
Procopé upseerien rouvien kanssa
1890-luvulla. MV

Rob. Huberin lasku vuoden 1895
korjaustöistä. Vasemmalla Uuden
Suomettaren lehtileike 10.8.1885
keisarin vierailusta klubi- ja kans-
liarakennukseen. KA

Klubi- ja kansliarakennuksen pihan puolella oleva biljardisali, alkuaan ruokasali. Vasemmalla seinää vasten sijoitettu kaakeliuuni, vastakkaisella seinällä oli samanlainen. Taustalla näkyy suuri sali vasemmalla ja kirjasto oikealla. Suljetusta ovesta oli käynti porrahuoneeseen. F. Engström/ SM

— **Nylands bataljons kaserner** utrymdes i går af bataljonens återstående manskap, som, 25 man till antalet, inlogerades i gardeskasernen. Kl. 1 uppställdes bataljonen och kommandören med sina officerare tog afsked af manskapet. I dag kl. 10 f. m. kommer kasernen att mottagas af ryska ingenjörstyrelsen, hvarpå inflyttning af ryska trupper äger rum antagligen i morgon. Äfven kansliflygeln i officerskasernen utrymdes delvis i går, fyra officerskvarter samt klubb- och kanslilokaler, hvilka sist nämnda varit anrymda i öfre våningen och nu komma att disponeras af ryska officerare. Nylands bataljons kansli har förflyttats till nedre våningen i nämnda flygel. De bortflyttade officerarene ha erhållit kvarter hos kamrater eller anskaffat sig privata bostäder.

Hufvudstadsbladet 6.12.1901

haikien mielin jätettiin jäähyväiset ”mukavalle kodille”. Komppanian päällikkö everstiluutnantti G.A. Gripenberg kirjoitti joulukuussa päiväkirjaansa ”Således-om några dagar intaga ”nos amis les enemies” i våra kaserner!” Upseerien piti muuttaa pois asunnoistaan helmikuun alkuun 1902 mennessä. Tammikuun viimeisenä päivänä vuonna 1902 pataljoonankomentaja A. Procopé oli kutsunut koko upseerikunnan ylelliselle lounaalle Café Nymark & Stavenowiin. Lakkautettujen pataljoonien kasarmit jäivät Suomen valtion omistukseen, mutta luovutettiin venäläisten käyttöön, joka vastasi niiden ylläpidosta ja remonteista.²⁶

VENÄLÄISEN SOTAVÄEN KÄYTÖSSÄ 1902–18

Muutostöitä venäläistä armeijakuntaa varten

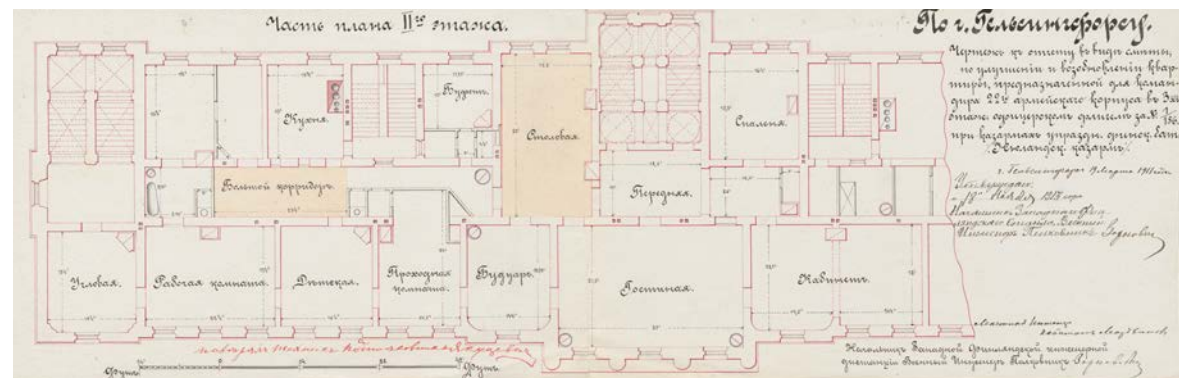
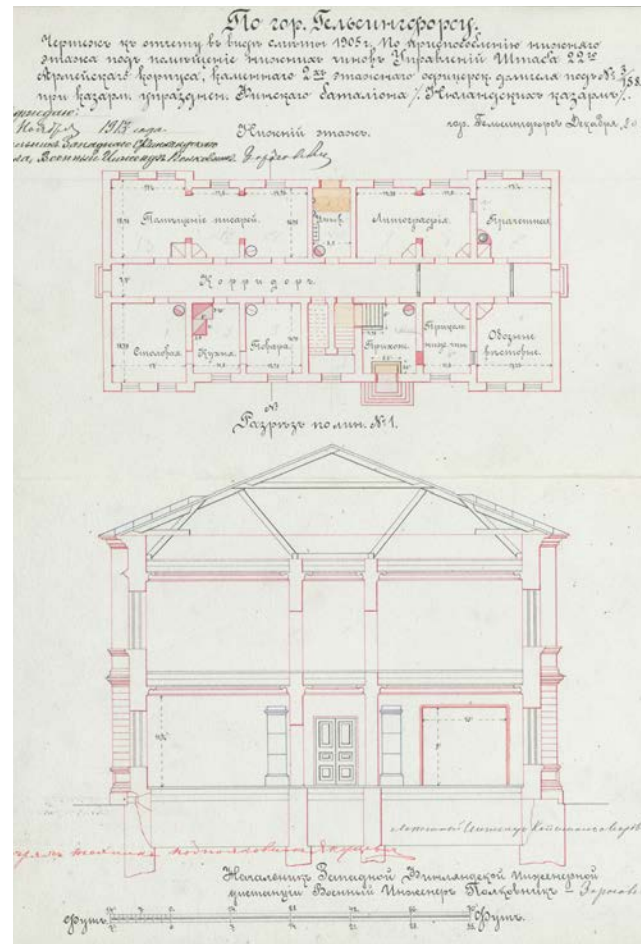
Uudenmaan pataljoonan upseerirakennuksiin sijoittui pääosin Venäjän 22. armeijajoukoston upseerikuntaa. Kyseinen armeijakunta oli hieman aiemmin muodostettu Suomeen sijoitetuista venäläisistä joukoista Suomen sotalaitoksen piiriin lakkauttamisen yhteydessä. Venäläisaikana kaikkiin rakennuksiin tehtiin joitakin tilajärjestelyjä. Piharakennuksen hevostallien muuttamisesta autotalleiksi laadittiin suunnitelmat syyskuussa 1915, jotka ilmeisesti myös toteutettiin.

Klubi- ja kansliarakennuksen toiseen kerrokseen sijoitettiin 22. armeijakunnan komentajan asunto. Ilmeisesti tässä vaiheessa toisen kerroksen länsipäättyyn avattiin myös oviaukko ulkopuolista poistumistieporrasta varten. Ensimmäiseen kerrokseen tuli kolme erillistä asuntoa. Jo alusta saakka yhtenä asuntona käytetty länsipääty säilyi ennallaan. Uudelleenjärjestelyjen myötä tiloihin tehtiin tulisijamuutoksia. Mariankadulla tehtiin erilaisia pieniä tilajärjestelyjä kaikissa kerroksissa. Toisen kerroksen asuntoa laajennettiin pohjoiseen päin siirtämällä kylpyhuoneen paikkaa ja komeroita purkamalla. Lisäksi oviaukkoja muurattiin umpeen ja uusia avattiin. Maneesikadun rakennukseen avattiin 1910-luvulla uusi sisäänkäynti kadulta ja pihasivun ovi laitettiin vastaavasti umpeen. Ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa tiloja yhdistettiin suuremmiksi väliseiniä purkamalla.²⁷

Suomen valtion venäläiselle sotalaitokselle huhtikuussa 1914 luovutettavissaan kasarmialueissa arvioitiin Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan upseerirakennusten arvoksi 664 878 mk ja tontin arvoksi 380 480 mk ja vastaavasti miehistökasarmien arvoksi 992 723 mk ja tontin arvoksi 964 800 mk.²⁸

Loppukevällä 1918 rakennuksiin muuttivat saksalaiset Itämeren divisioonan joukot. Mariankadun upseerien entisiin asuntoihin oli sijoitettuna 208. Kraftwagenkolonne (autokolonna), kaikkiaan 170 miestä. Heillä oli käytössään 24 huonetta, joista neljä oli kansliatiloina. Liisankadun entiseen klubi- ja kansliarakennukseen oli puolestaan sijoitettuna 512. Fernsprehabteilung (puhelinosaasto). Maneesikadulla oli 512. Funkerabteilung (kevyt kiplinälennätinosaasto), johon kuului 60 miestä. Heinäkuussa 1918 Yleisten rakennusten ylihallitukselle lähetetyssä kirjeessä valitettiin, että saksalaiset joukot olivat Maneesikadulle rakentaneet puuvajan ilmeisesti kenttäkeittiötä varten huolimatta tulipalovaaraan liittyvistä kielloista. Itämeren divisioonan joukot ja korkeimmissa esikunnissa toimineet saksalaiset poistuivat maasta joulukuun puolivälissä 1918.²⁹

Kaikissa upseerirakennuksissa tehtiin venäläisaikana tilamuutoksia. KA

ESIKUNTINA JA UPSEERIASUNTOINA 1919–25

Esikunnille sopivat tilat

Vapaussodan päätyttyä ryhdyttiin luomaan itsenäisen Suomen puolustusvoimia johtoesikuntineen. Päämajan tehtävät olivat kesällä 1918 jakautuneet kolmelle eri elimelle, jotka olivat ylipäällikön esikunta (vuodesta 1919 sotaväen päällikön esikunta ja vuodesta 1920 sotaväen esikunta), yleisesikunta ja sota-asiaintoimituskunta. Järjestelyjen alaisena olevat esikunnat olivat itse ehdottaneet uudeksi sijoituspaikakseen entisiä Uudenmaan pataljoonan rakennuksia, kun osoittautui että heidät oli kiireellä siirrettävä pois Kadettikoulun tieltä Aleksanterin kimnaasista (nyk. Eläinmuseo), jossa he olivat ehtineet olla puolisen vuotta. Suomen omaa sotaväkeä varten rakennetut rakennukset sopivat erityisen hyvin esikuntien käyttöön ja ne vapautuivat lopulta joulukuussa Itämeren divisioonan poistuttua maasta.³⁰

Yleisesikunta pääsi muuttamaan Mariankadun upseerikasarmiin tammi-kuun puolivälissä 1919. Sen lisäksi sinne sijoitettiin myös Ilmailuvoimien ja 1. divisioonan esikunnat. Rakennuksessa ei oltu tehty pitkään aikaan kunnostustöitä, joten tilat olivat huonossa kunnossa. Yleisesikunta joutui itse teettämään välttämättömät kiireelliset korjaukset ja osaksi ylityönä,

mikä nosti kustannuksia. Sotaministeriölle esitetyssä laskussa todettiin, että ikkunat olivat viallisia eikä ovia voinut sulkea. Talossa ei ollut ainuttakaan pesulaitetta, jossa olisi voinut pestä käsiään, klosetit eivät toimineet ja sähköjohtoja oli vain vähäisessä määrin.

Sotaväen päällikön esikunta muutti Liisankadun entiseen klubi- ja kansliarakennukseen maaliskuun alussa 1919. Rakennus oli Mariankatua paremmassa kunnossa, kun sitä oli ilmeisesti kunnostettu jo ennen muuttoa. Esikunta tilasi itselleen puhelinapparaatteja, soittokelloja ja johtoa. Vuonna 1923 anottiin määrärahoja toimistohuoneen lattian korjauttamiseksi, jossa ei selvinnyt edes koko päivän lämmittämisellä.³¹

Tilanahtautta

Kesällä 1921 Yleisesikunta määrättiin majoittumaan pääportaan yhteydessä oleviin tiloihin, koska päätypporashuoneiden entisistä upseeriasunnoista viisi otettiin jälleen upseerikunnan asuinkäyttöön. Tässä vaiheessa Ilmailuvoimat siirtyivät Santahaminaan ja 1. divisioonan Maneesikadun alakertaan. Sen yläkerrassa toimi teknillisten joukkojen esikunta kesän 1923 loppuun saakka, jolloin se joutui puolestaan vastustuksesta huolimatta siirtymään Katajanokalle. Sen tilalle muuttivat Liisankadulta ylilääkäri, ylieläinlääkäri, yliremonttiupseeri (armeijan hevoshuolto), sotarovasti ja taloustarkastaja, jotka oli vuoden alussa siirretty sotaministeriöstä sotaväen esikuntaan. Näin Liisankadulle saatiin puolestaan lisätilaa.

Yleisesikunnalla oli tämän jälkeen käytössään ensimmäisessä kerroksessa porrashuoneen molemmin puolin alkuaan esikunta- ja subalterniupseerien käytössä olleita tiloja. Eniten huoneita oli toisessa kerroksessa, jossa oli pataljoonan komentajan entisen asunnon lisäksi subalterniupseerien huoneet.

Ruotsalainen vapaaehtoisprikaati upseerikasarmien edustalla Mariankadulla vuonna 1918. Oikealla Yleisesikunnan upseerikuntaa Mariankadun pääsisäänkäynnin edustalla. MV, SM

Toisessa kerroksessa oli myös kahvila, jossa tarjottiin ruokaa. Se oli joko pataljoonan päällikön entisessä salissa tai ruokasalissa. Kahvilaa pitävät sisärukket toimivat myös esikunnan siivoojattarina. Eteläpään huoneisto otettiin nyt asuinkäyttöön. Kolmannessa kerroksessa vain keskimäinen kolmesta asunnosta oli esikunnan käytössä.

Upseerien asunnot olivat säilyneet lähes alkuperäisen kokoisina. Ylimmän kerroksen eteläpään asuntoa oli laajennettu yhdellä huoneella ja pohjoispään yksi huone oli jaettu kahdeksi. Sotaväen päällikkö kenraalimajuri K. Wilkama muutti kolmannen kerroksen pohjoispäähän. Esikuntarakennuksissa asui myös joukko kirjuriupseereita ja läheteiksi ym. moninaisiin tehtäviin komennettuja asevelvollisia.³²

Tilanahtaus oli kuitenkin ongelmana molemmissa esikunnissa, kun uusia toimistoja perustettiin tai siirrettiin puolustusministeriöstä. Tykistön tarkastaja V.P. Nenonen valitti vuonna 1923, että hänen toimistossaan joutui neljä upseeria työskentelemään samassa huoneessa. Yleisesikunta ottikin vähitellen vapautuvia asuntoja käyttöönsä. Vuonna 1924 Suomenlinnassa toimineet Yleisesikunnan osasto 2:n päällikkö sekä toimisto VI saivat ensimmäisen kerroksen eteläpään asunnon käyttöönsä. Maaliskuussa 1925 saatiin käyttöön myös toisen kerroksen eteläpään asunto. Ennen kaikkea ongelmana olivat useassa rakennuksessa hajallaan olevat tilat. Parannusehdotuksena esitettiin yhden lisäkerroksen rakentamista Liisankadulle. Lisäksi rakennukset olivat huonossa kunnossa, kun peruskorjausta ei ollut tehty ja pienemmätkin korjaukset jäivät tekemättä. Varojen puutteen takia huoneet oli kalustettu

vanhoin huonekaluin. Osa kalusteista oli siirtynyt mukana Aleksanterin kimnaasista. Huonekalujen ”venäläisyyteen” vedoten yritettiin saada määrärahoja uusiin kalustohankintoihin. Vuonna 1921 Yleisesikunta sai lainaksi sotaministeriöltä huonekaluja ja vuonna 1922 sotaväen päällikön ja jalkaväen tarkastajan huoneisiin oli saatu puhvelinnahkaiset kalustot valtioneuvoston myöntämällä 40 000 mk:n suuruisella määrärahalla, mutta muuten kalustus jäi sekavaksi. Vuonna 1924 onnistuttiin vielä saamaan varoja arkisto- ja kassakaappien sekä kirjoituspöytien hankkimiseksi.

Tilaongelmat kytkeytyivät kuitenkin suurempaan kysymykseen, kun koko ylimmän johdon uudelleenorganisointi tuli ajankohtaiseksi. Samalla kaikkien virastojen uudelleenjärjestely lähti liikkeelle tammikuussa 1925. Syksyyn 1925 mennessä uudistettu ylin johto koottiin saman katon alle Korkeavuorenkatu 21:een, entiseen santarmihallituksen taloon. Pääosa puolustusministeriötä oli sijainnut rakennuksessa jo vuodesta 1921 lähtien. Yleisesikunta muutti Korkeavuorenkadulle 4.6.1925. Elokuun alkuun mennessä se luovutti entiset tilansa Maataloushallitukselle ja pyysi kenraalimajuri O. Enckelliä huolehtimaan vintillä olevista huonekaluistaan. Yleisesikunnan osasto 4, entinen Sotaväen esikunta muutti puolestaan elokuun lopussa 1925. Maneesikadulle sijoitetut toimistot jäivät vielä joksikin aikaa entisiin tiloihinsa.³³

Sotaväen esikunta Liisankadun tiloissa vuonna 1922. SM

Maatalous- ja asutushallituksesta ministeriöiden käyttöön 1925–2016

TILAT SIVIILIHALLINNOLLE

Muutto Mariankadulle ja Liisankadulle

Kun Maataloushallitus (MTH) vuonna 1925 muutti Korkeavuorenkatu 21 sijainneista tiloista esikuntien tieltä Mariankatu 23:een, oli virasto kaksi vuotta aiemmin saanut uuden organisaation. Uudistukset olivat toisaalta jatkoa vuoden 1917 muutoksille, joissa vuonna 1892 maanviljelyksen edistämistä varten perustettu Maanviljelyshallitus oli saanut uuden nimen, uuden johdon ja lisää resursseja. Samalla perustettiin Asutushallitus. Maataloushallitus oli toiminut Korkeavuorenkadulla, jossa sillä oli käytössään 27 huonetta, vuodesta 1918 ja asutushallitus vuodesta 1917 lähtien. Vuonna 1919 perustettu Valtion siementarkastuslaitos (VSTL) oli myös sijoitettu Korkeavuorenkadulle. Sillä oli käytössään 14 huonetta ylimmässä 5. kerroksessa.³⁴

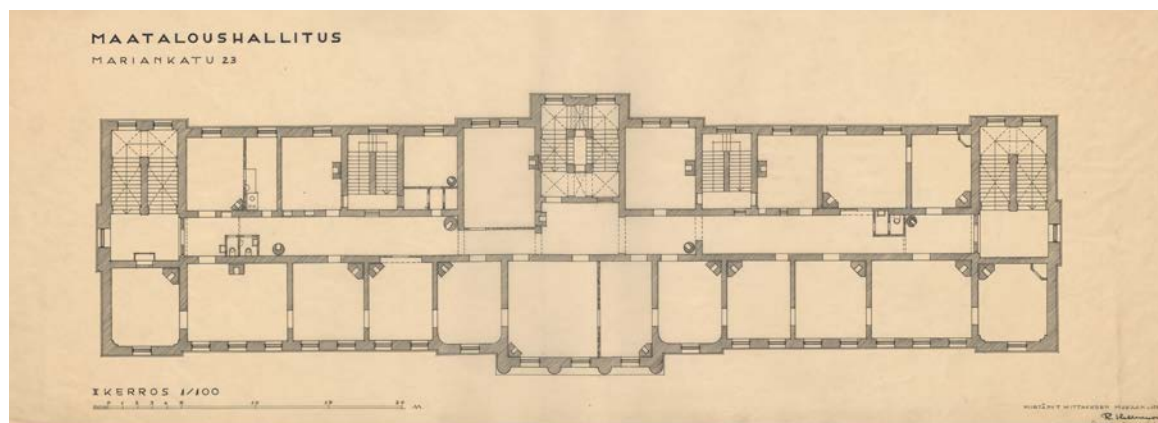
Marraskuun 1923 uudistuksissa, jotka tulivat voimaan vuoden 1924 alusta, MTH säilyi itsenäisenä keskusvirastona. Sen tehtäväkuva säilyi pitkälti ennallaan, mutta laajeni, kun itsenäisenä toiminut kalastushallitus liitettiin sen yhteyteen. Osastojen nimet ja osittain niiden tehtävätkin muuttuivat. Maataloushallitus koostui uudistuksen jälkeen maatalous-, opetus-, kotieläin-, viljelysteknisestä-, kalatalous- ja hallinnollisesta osastosta sekä tili-toimistosta ja kalataloudellisesta tutkimustoimistosta. Maatalousministeriön alaisena sen tehtävänä oli mm. seurata maatalouden ja sen sivuelinkeinojen sekä kalatalouden kehitystä, valvoa ja ohjata niiden opetus- ja neuvontatoimintaa, ohjata sen hoitoon uskottujen valtion tilojen taloutta sekä huolehtia valtion kalastuksista ja maan kalatalouden menestymisestä.³⁵

Maataloushallitus sai Mariankadun rakennuksen käyttöönsä lukuun ottamatta Koetoiminnan keskusvaliokunnalle luovutettuja huoneita. Ne siirtyivät MTH:n käyttöön vuonna 1942. Kalatalousosasto oli yksi MTH:n uusista osastoista. Se sijaitsi vielä vuoden 1925 loppuun saakka Tähtitorninkatu 2:ssa, jolloin se siirtyi Mariankadun ensimmäiseen kerrokseen. Kotiteollisuusosasto, joka oli toiminut aiemmin Ratakatu 1:ssä, siirtyi Mariankadulle vuonna 1926. Asutushallitus puolestaan muutti Liisankadun kaksikerroksiseen rakennukseen. Mariankadulla keskikäytävää avattiin purkamalla asuntoihin liittyneet sivutilat. Ilmeisesti tässä vaiheessa tiloihin tehtiin vain pieniä kunnostustöitä.³⁶

Toisen kerroksen mittauspiirustus
vuodelta 1933. R.Hellevuori/ KA

Kalataloudellisen tutkimustoimiston työntekijöitä Edingerin mikroskooppikoneen ääressä. Vasemmalla Maataloushallituksen henkilökuntaa pikkujoulunvietossa 2.krs:n etelänpuoleisella käytävällä ennen vuoden 1934 muutostöitä. Vasemmalla käytävälle työntyvä wc:n etutila on rakennettu alkuperäisen wc:n yhteyteen ja se peittää ent. makuuhuoneen kaariaukkoa. O.Jonasson/ MV

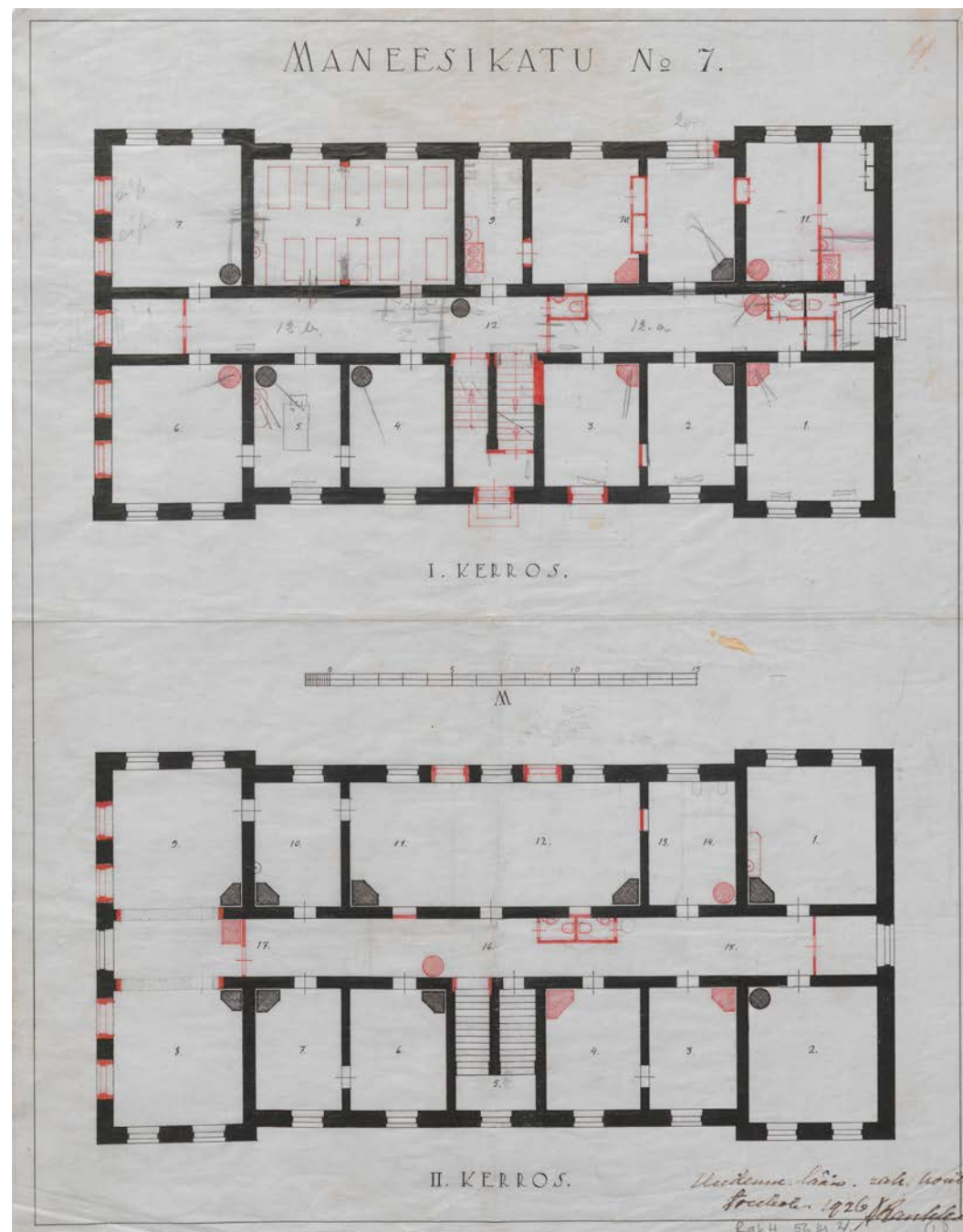
Valtion siementarkastuslaitos 1920-luvun muutostöiden jälkeen. Maneesikadulle on avattu uusi sisäänkäynti ja länsipäättyyn uusia ikkunoita. Kuva teoksesta VSTL 70 vuotta.

Siementarkastuslaitos Maneesikadulle

Ensimmäinen perusteellinen muutostyö tehtiin Maneesikadulla, kun sinne kunnostettiin tilat Valtion siementarkastuslaitokselle (VSTL) vuonna 1926. Suunnitelmat laadittiin Uudenmaan lääninrakennuskonttorissa. Toukokuussa 1926 päivätyt piirustukset laati arkkitehti Armas Rankka. Laitoksen johtajan E. Kitusen 1920-luvun alussa Eurooppaan suuntautuneen opintomatkan seurauksena ryhdyttiin noudattamaan lähinnä Kööpenhaminan laitoksen työtapoja, mikä ilmeisesti osaltaan vaikutti myös suunniteltaviin tiloihin.³⁷

Siementarkastuslaitoksen tehtävänä oli virallisen siementarkastuksen hoitaminen koko maassa. Sen lisäksi se kehitti kokeilemalla siementarkastusmenetelmiä, toimitti kylvösiemenalaa kuuluvia tutkimuksia, seurasi alan tutkimuksia kotimaassa ja ulkomailla sekä edisti niiden käytäntöön ottoa, julkaisi alaa käsitteviä kirjoituksia, teki esityksiä ja antoi pyydettyjä lausuntoja. Siementarkastuslaitoksen työmäärä kasvoi nopeasti, kun kauppaliikkeet, maanviljelysseurat, maamiessurat, valtion laitokset ja yksityiset maanviljelijät alkoivat käyttää sitä hyväkseen. Paitsi itävyysmäärittäjiä, tehtiin laitoksessa puhtaus-, rikkaruohopitoisuus-, aitous-, alkuperä-, itämisnopeus-, orastumis-, kosteus- ym. määrittäjiä.³⁸

Siementarkastuslaitosta varten tehdyt muutospirustukset laadittiin Uudenmaan läänin rakennuskonttorissa. Suunnitelmat on signeerannut toukokuussa 1926 arkkitehti A. Rankka. KA

Maneesikadun kaksikerroksinen rakennus soveltui laitoksen käyttöön paremmin kuin Korkeavuorenkatu, jonne idätyshiekat ja näytteet oli pitänyt raahata 5. kerroksessa sijaitseviin tiloihin. Laboratorioita varten tarvittiin kuitenkin suuria yhtenäisiä tiloja, joten huoneita jouduttiin yhdistämään toisiinsa väliseiniä purkamalla. Riittävän luonnonvalon saamiseksi tiloihin avattiin uusia ikkunoita. Myös sisäänkäyntijärjestelyjä muutettiin. Uusi pääsisäänkäynti avattiin katusivun ikkunan paikalle ja samalla jouduttiin porrashuonetta muuttamaan. Länsipäädyn sisäänkäynti laitettiin kokonaan umpeen. Vahtimestaria varten rakennettiin asunto (1h+k) itäpäädyn pihasisivulle.

Tilamuutoksista huolimatta ovet ja alkuperäiset materiaalit säilytettiin pitkälti ennallaan. 1920-luvun valokuvissa osassa tiloissa on näkyvillä puulattiat, osa latioista on päällystetty todennäköisesti kumi- tai linoleum-matoilla. Laboratorioden seinät oli maalattu öljymaalein, kun taas huoneiden seinät olivat tapetoituja. Myös kaakeliuunit jätettiin paikoilleen ja puuttuvilta osin rakennettiin uusia. Seuraava suurempi korjaus tehtiin 1950-luvulla, mutta tilajako pysyi pitkälti tässä muodossaan aina 1990-luvulle saakka.

Uusille laboratoriotiloille tuli heti käyttöä. Vuoden 1928 katovuoden seurauksena ulkomailta jouduttiin tuomaan runsaasti siemeniä. Näytteitä tuli tutkittavaksi yli kaksi kertaa normaalia enemmän ja laitos siirtyi kahteen työvuoroon. Huhtikuussa 1929 oli päivävuorossa 122 ja iltavuorossa 110 työntekijää.³⁹

Asutushallitus Liisankadun tiloissa 1920-luvulla. Kuva teoksesta Leivän syrjässä.

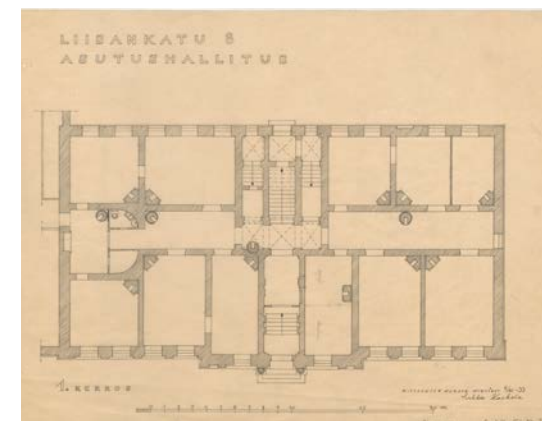
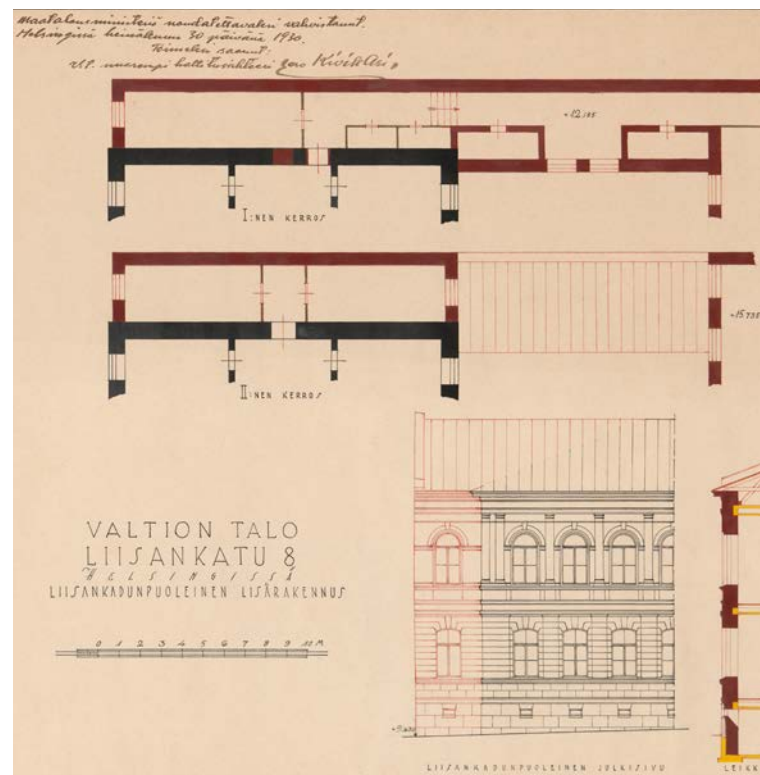

TILATARPEITA JA LAAJENNUKSIA 1930–40-LUVUILLA

Uudisrakennus ja lisätilaa Liisankadulle 1930

Itsenäistymisen jälkeen alettiin kaivata laboratoriot, jonka toiminta kohdistuisi keskitetympin maataloudellisiin tutkimuksiin ja tarkastuksiin. Valtion maanviljelyskemiallinen laboratorio aloitti toimintansa vuonna 1924 valtion talossa, osoitteessa Merimiehenkatu 13. Laboratorion työ määrää lisääntyi 1920-luvun puolivälistä lähtien entisestään, jonka seurauksena laboratoriolle suunniteltiin oma rakennus maataloushallituskorttelin sisäpihalle. Suunnitelmat laadittiin Yleisten rakennusten ylihallituksessa, arkkitehtina Armas Siitonen. Pääpiirustukset signeerattiin heinäkuussa 1930. Vuoden 1931 keväällä laboratorio pääsi muuttamaan omaan taloonsa.⁴⁰

Kolmikerroksinen uudisrakennus sijoitettiin tontin keskelle Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonaa varten rakennetun puisen tallirakennuksen paikalle. Kuutiomainen rapattu rakennusmassa, jonka keskellä on valopiha, sijoitettiin kiinni tontin itäreunaan. Samalla Liisankadun katurakennusta laajennettiin itäpäädystä yhden ikkuna-akselin verran tontin rajaan saakka.

Vuoden 1930 laajennuksen yhteydessä avattiin käytävää laajennusosalle purkamalla pois entinen keittiöporras. Mittauspiirustus vuodelta 1933. KA

Pääpiirustus entisen klubi- ja kansliarakennuksen laajennuksesta ja yhdistämisestä piharakennukseen. Suunnitelmat laatinut Rakennushallituksen arkkitehti Armas Siitonen vuonna 1930. KA

Katu- ja piharakennus liitettiin ensimmäisen ja kellarikerroksen osalta yhdyskäytävällä toisiinsa.

Tyyliltään uudisrakennus edusti 1920-luvun klassisismia. Maksimaalisen päivänvalon saaminen tiloihin vaikutti rakennuksen pohjakaavaan. Kaareva porrashuone ja sisäpihaa kiertävät käytävät saivat vaikutteita mitä ilmeisimmin vain pari vuotta aikaisemmin valmistuneesta Anatomian laitoksesta, jonka arkkitehdit Jussi ja Toivo Paatela olivat suunnitelleet Siltavuorenpenkereelle.

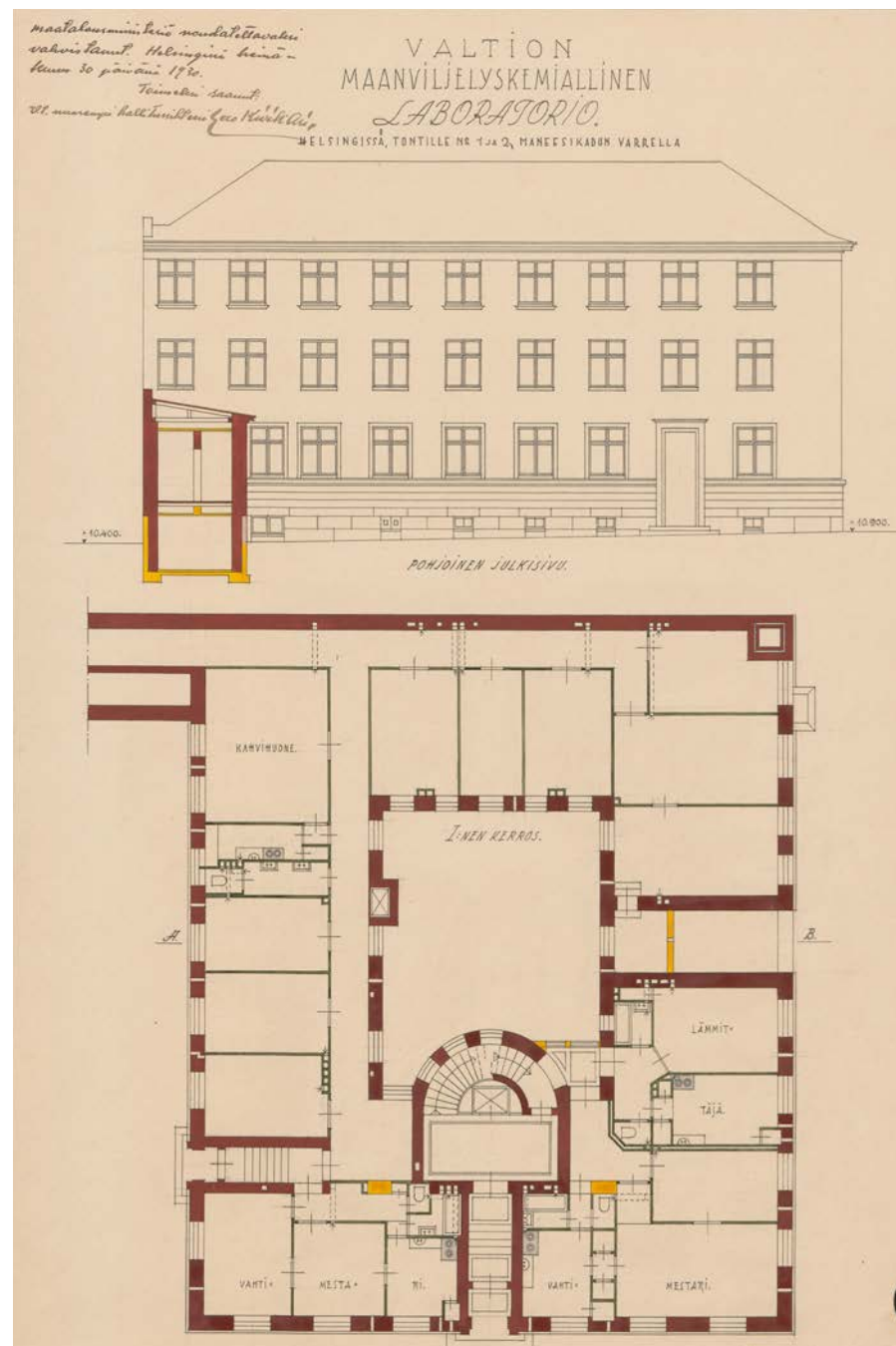
Toisessa ja kolmannessa kerroksessa käytävä kiersi valopihaa kolmelta sivulta, jonka varrella oli työhuoneita ja laboratoriotiloja. Itäpäässä oli suuret laboratoriotilat. Ensimmäisessä kerroksessa oli asunnot lämmittäjälle (1h+k) ja kahdelle vahtimestarille (2h+k). Muilta osin kerros koostui työhuoneista ja henkilökunnan virkistyshuoneesta. Kellariin oli käynti suoraan sisäpihalta, joka oli ympäröivän pihan maanpintaa alempana. Pääporrashuoneen yhteydessä oli näyttöiden säilytys huone, kemikaalivarasto, eetterikellari sekä varastotiloja. Tekniset tilat oli sijoitettu pihan itäpuolelle. Kolme autotallia ja hissi avautuivat suoraan sisäpihalle. Myös pääportaassa varauduttiin hissien rakentamiseen, mutta sitä ei koskaan toteutettu.⁴¹

Liisankadun katurakennusta muokattiin laajennuksen yhteydessä vierastomaisempaan suuntaan. Uusien yhteyksien avaamiseksi jouduttiin puurakenteinen keittiöporras purkamaan pois. Samalla saatiin lisää tilaa. Toisen kerroksen suurista tiloista lohkaistiin keskikäytävä ja suuri sali jaettiin kahdeksi huoneeksi. Kaakeliuunit säilytettiin edelleen. Toteutunut tilanne näkyy vuonna 1933 laaditussa mittauspiirustuksessa.⁴²

Asutushallitus lakkautettiin vuoden 1937 lopussa. Sen tehtävät siirrettiin vuonna 1938 perustetulle Maatalousministeriön asutusasianosastolle (ASO), jonka tehtävänä oli myös parantaa tilattoman väestön oloja. Hallinnollisista syistä tehty uudistus ei kuitenkaan vaikuttanut heti toimittiloihin, vaan Asutusasianosasto jatkoi toimintaansa Liisankadulla.⁴³

Yksityiskohta piharakennuksen au-
totallin ovesta. KA

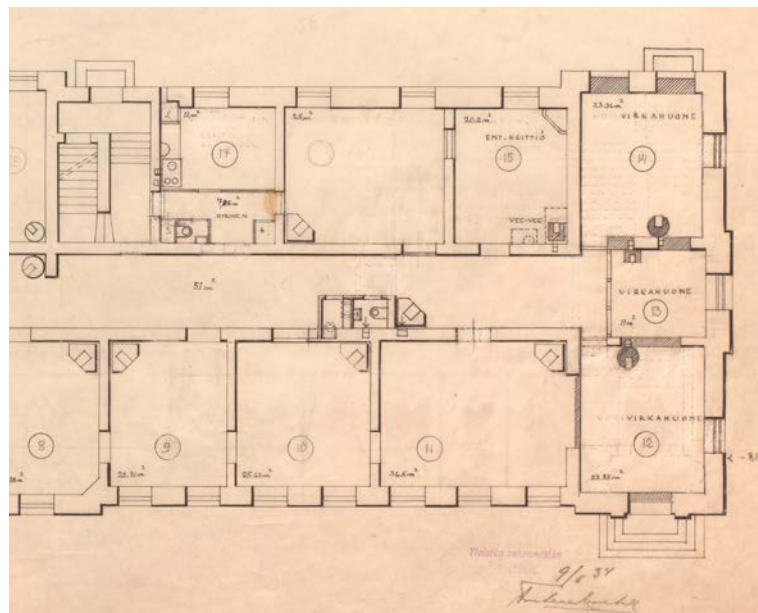
Valtion maanviljelyskemiallisen laboratorion ensimmäisen kerroksen pääpiirustus ja pohjoinen julkisivu leikkautuvine yhdyskäytävineen. Suunnitelmat on signeerannut arkkitehti A. Siitonen vuonna 1930. KA

Mariankadun muutostyöt 1934

Mariankadun rakennus korjattiin Maataloushallitusta varten vuonna 1934. Suunnitelmat laadittiin Yleisten rakennusten ylihallituksessa arkkitehtina Torsten Montell. Suunnittelun pohjaksi Rakennushallituksessa laadittiin mittauspiirustukset. Samalla tehtiin mittauspiirustukset myös Liisankadusta ja Maneesikadusta, joka oli peruskorjattu noin kymmenen vuotta aikaisemmin. Mittauspiirustuksista on nähtävissä, että suurempia tilamuutoksia ei Mariankadulla ollut tehty. Muutos- ja kunnostustöissä rakennukset muutettiin entisestään virastomaiseen suuntaan.

Mariankadun vuoden 1934 muutostöiden 1.krs:n suunnitelma, jossa näkyy eteläpään sisäänkäynnin ja porrashuoneen muutos työhuoneiksi. Alkuperäiset ovi- ja ikkuna-aukot on laitettu umpeen ja päätyyn on avattu kaksi uutta ikkunaa. Suunnitelmat on signeerannut arkkitehti Torsten Montell. KA

Mariankadulla merkittävimpiä muutoksia olivat pääty sisäänkäyntien ja porrashuoneiden purkaminen sekä niiden kadun ja pihan puoleisten ikkuna- ja oviaukkojen umpeen muuraaminen. Ensimmäisen kerroksen huoneita varten avattiin yhteensä neljä uutta ikkunaa. Porrashuoneisiin rakennettiin välipohjat ja jokaiseen kerrokseen saatiin kuusi virkahuonetta lisää. Käytävän päihin sijoitettiin työhuoneet, jotka erotettiin muusta käytävästä lasiseinillä. Toisen ja kolmannen kerroksen välille suunniteltiin uusi suoravartinen portas, mutta sitä ei koskaan toteutettu. Keskikäytäviä avattiin entisestään. Toisessa ja kolmannessa kerroksessa käytävillä olleet wc-tilat siirrettiin huoneiden puolelle, mutta ensimmäiseen kerrokseen ne vielä jätettiin.

Kaakeliuunit säilytettiin ja porrashuoneiden uusiin huoneisiin rakennettiin uunit lämmitystä varten. Muita kevytrakenteisia väliseiniä jätettiin osittain paikoilleen. Pintamateriaaleja uusittiin, mutta ne pysyivät pääosin entisenlaisina. Työhuoneiden seinät tapetoitiin ja puulattiat maalattiin. Mariankatu säilyi muutostöissä saamassaan asussa aina 1950-luvun puoliväliin saakka. Vuonna 1957 pääportaan keskellä olevaan aukkoon sijoitettiin hissi.⁴⁴

Kalataloudellisen tutkimustoimiston virkailijoita ensimmäisen kerroksen kadun puoleisissa huoneissa vuoden 1930 muutos- ja korjaustöiden jälkeen. O. Jonasson/ MV

Sodanjälkeiset korotussuunnitelmat

Sodan päätyttyä tuli Asutusasianosaston viranomaisten hoidettavaksi luovutetulta alueelta siirtyneen väestönosan asuttaminen. Tämä laaja ja kiireellinen tehtävä aiheutti paitsi huomattavan kenttäorganisaation luomisen myös Asutusasianosaston sisäisenkin organisaation uusimista. Helmikuussa 1945 annetun asetuksen mukaan kuuteen toimistoon jakaantuvan osaston päällikkönä oli ylijohtaja. Toimistot olivat lainopillinen toimisto, maanhankintatoimisto, maankäyttötoimisto, raivaustoimisto, rakennustoimisto ja tilitoimisto. Maanhankintalain ja siihen liittyvän lainsäädännön toteuttamisen vaatiman suuren virkamieskunnan sijoittaminen tuotti sodan jälkeen vallinneen huonepulan johdosta suuria vaikeuksia. Henkilökuntaa lisättiin sadoilla virkamiehillä. Merkittävänä ongelmana oli, että Liisankadun kaksikerroksisessa toimitalossa ei ollut riittävästi työskentelytiloja osaston tässä vaiheessa kasvaneelle virkamieskunnalle. Osaston käyttöön jouduttiin vuokraamaan useampia kerroksia matkustajakoti Hospitzista, johon sijoitettiin pika-asutuslain toimeenpanosta varsinaisesti huolehtiva osa Asutusasiainosastoa.⁴⁵

Rakennushallituksessa arkkitehti Antero Pernaja sai laadittavakseen suunnitelmat, jossa alkuaan tarkk'ampujapataljoonaa varten rakennettua kaksikerroksista klubi- ja kansliarakennusta korotettiin neljällä kerroksella. Korotuksen seurauksena rakennus muuttui niin ulkoasultaan kuin sisätiloiltaan kuusikerroksiseksi virastotaloksi. Samalla hämärtyi myös alkupeäinen sommitelma Mariankadun päärakennuksen kahdesta sivuflyygelistä. Suunnitelmat on päivätty 26. syyskuuta 1945. Urakoitsijana oli Otto Wuorion rakennusliike.

Julkisivun keskirisaliitti poistettiin toisen kerroksen kohdalta, samoin kaikki pilasterit ja pylväät. Ensimmäisen ja toisen kerroksen suurimmat muutokset koskivat pääportaikon purkamista. Koko pääporrashuone rakennettiin uudestaan. Kolmivartinen porras muutettiin kaksivartiseksi avoportaaksi ja sen yhteyteen sijoitettiin kaksi hissiä. Korotusta varten alempiin kerroksiin valettiin uusia rautabetonipilareita. Varsinaiset vahvistavat rakenteet sijoitettiin seinien sisään. Sodanjälkeisestä materiaalipulasta johtuen työselityksessä todettiin, että vanhat kattotuolit ja kateaineet voidaan käyttää uuteen vesikattoon.⁴⁶

Ensimmäiseen kerrokseen sijoitettiin kirjaamo, lainopillinen toimisto sekä itäpäätyyn arkistotilaa. Toinen kerros oli myös lainopillisen toimiston käytössä. Klubirakennuksen entinen sali muutettiin ensin istuntosaliksi ja myöhemmin kirjasto- ja neuvotteluhuoneeksi. Sen keskelle tuli kaksi pylvästä ja ulkoseinää siirrettiin sisemmäksi samaan pintaan muun rakennuksen kanssa.

Korotetut 3.-6. kerrokset perustuivat keskikäytäväratkaisuun. Käytävälle saatiin luonnonvaloa länsipäädyn suurista ikkunoista. Kuudes eli ylin kerros tehtiin sisäänvedettyä. Kolmanteen kerrokseen sijoitettiin tilitoimisto,

neljänteen maankäyttötoimisto ja kuudenteen asutustilarekisteri ja henkilökunnan suuri virkistyshuone. Viidennessä kerroksessa oli virastohuoneita. Rakennus varustettiin keskuslämmityksellä ja kaikki rakennuksen kaakeliuunit purettiin. Myös kaikki sähköjohdot, vesi- ja viemärijohtolaitteet uusittiin. Pihalle yhdyskäytävää vasten sijoitettiin tiilestä muurattu ja rapattu kolmipaikkainen autotalli.⁴⁷

Toimistorakennuksen korottaminen neljällä kerroksella ei kuitenkaan poistanut osaston tilanpuutetta, vaan se joutui työskentelemään eri puolilla kaupunkia sijaitsevilla lukuisilla vuokrahuoneistoissa, mikä vaikeutti töiden suorittamista ja myös niiden johtamista. Vuonna 1950 osaston palveluksessa oli 508 henkilöä.⁴⁸

Liisankatu 1940-luvulla tehdyn korotuksen jälkeen. Kuva vuodelta 1964. R. Järvelä/ HKM

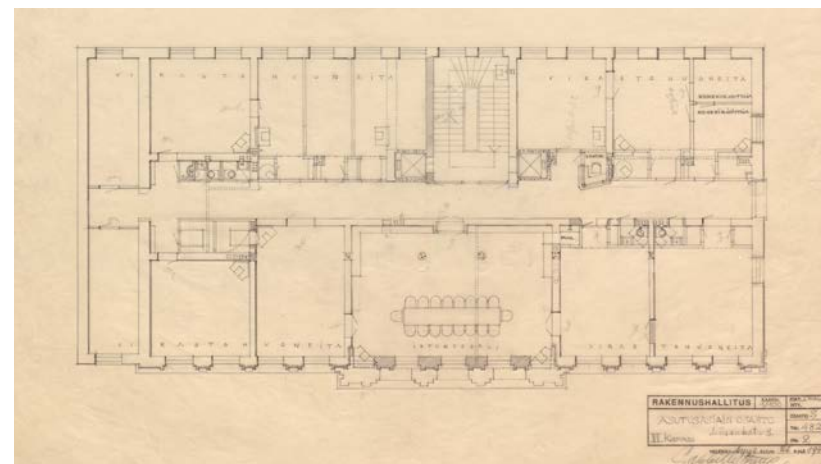
Myös Maneesikadun rakennuksesta laadittiin laajentuneen toiminnan takia Rakennushallituksessa korotussuunnitelmat helmikuussa 1945, arkkitehtina Ragnar Wessman. Sota ja sen jälkeiset useat hallakesät sekä hintasäännöstely olivat aiheuttaneet näytemäärien jyrkän nousun. Helmikuun 1944 ilmapommituksessa puolet rakennuksen ikkunoista oli tuhoutunut ja ankan pakkasen vuoksi kaikki idätyskokeet olivat jäätyneet kiireimpänä toimiaikana.⁴⁹

Suunnitelmissa rakennusta korotettiin kahdella kerroksella ja julkisivua jatkettiin ylöspäin vanhaa ikkunajakoa noudattaen. Vastaavasti kuin Liisankadulla vanha porras korvattiin kokonaan uudella ja käytävän toiselle puolelle sijoitettiin hissi. Ensimmäiseen kerrokseen oli esitetty isojen siementen idätysosasto ja toiseen kerrokseen toimistoa. Lähes puolet korotusosan kolmannelle kerrokselle oli pienten siementen idätysosastona. Itäpäädyssä oli käytävän molemmin puolin aitous- ja kuivausosastot. Ylin neljäs kerros oli kokonaan puhtaustosastona. Laajennus jäi kuitenkin toteuttamatta.⁵⁰

Vuonna 1949 laitokseen henkilökuntaan kuului kymmenen työntekijän lisäksi keskimäärin 97 laboratorio- ja toimistoapulaista. Tammikuussa apulaisia oli kaikkiaan 127 henkilöä.⁵¹

Asutustilarekisteri vastavalmistuneissa tiloissaan vuonna 1947 Liisankadun 6.kerroksessa. Kuva teoksesta Leivän Syrjässä.

Liisankadun 2.krs:n pohjapiirustuksessa näkyy porrashuoneen uusiminen kaksivartiseksi ja sen molemmin puolin lisätyt hissit, uudet betonipilarit sekä keskirisaliitin purku. Arkkitehti A. Pernajan signeeraamat suunnitelmat on päivätty 26.9.1945. KA

Maneesikatua ehdotettiin korotettavaksi vuonna 1945 kahdella kerroksella. Suunnitelmat laadittiin Rakennushallituksessa, arkkitehtina Ragnar Wessman. KA

KORJAUSTÖITÄ 1950-LUVULLA

Maneesikadun muutos- ja korjaustyöt

Kun Maneesikadun rakennuksen ehdotetusta korotuksesta oli luovuttu, siirtyivät muutostyöt 1950-luvun loppupuolelle. Vuonna 1955 tehtiin kuitenkin muutamia pieniä korjaustöitä. Runsassateisen olympiakesän seurauksena itävyys kärsi ja tutkittavia näytemääriä oli 50 000 enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Yrityksistä huolimatta lisätiloja ei saatu Helsingistä, joten osa töistä siirrettiin Jokioisten kartanon päärakennukseen. Ullakolle todennäköisesti toteutettiin tässä vaiheessa kaksi suurempaa huonetilaa siementen idätystä varten.⁵²

Vuonna 1958 tehtiin ”kovassa kulutuksessa nuhraantuneessa” rakennuksessa perusteellisempi muutos- ja korjaustyö, joka koski rakennus-, kone- ja sähkötekniillisiä töitä. Huhtikuussa 1957 päivätyt suunnitelmat laadittiin Rakennushallituksessa. Urakoitsijana oli Rakennusliike Larne Oy ja urakan kokonaissumma oli 6 485 000 mk, josta rakennustöiden osuus oli 4 385 000 mk.

Tilajako säilyi pääosin ennallaan, mutta esimerkiksi pihasivun suurta idätyshuonetta laajennettiin avaamalla ovi kulmahuoneeseen. Vahtimestarin asuntoa suurennettiin yhdellä huoneella. Tässä vaiheessa myös viimeinen säilynyt kaakeliuuni purettiin pois. Seinät maalattiin ja lattian pintamateriaaleja osittain uusittiin. Korjaustöiden ajaksi aitous- ja osa puhtausosastosta jouduttiin siirtämään Mariankatu 15b:n tiloihin, eikä aitousosasto enää palannut Maneesikadulle.⁵³

Liisankadun muutos- ja korjaustöitä

Asutussasiainosasto lakkautettiin elokuussa 1958, kun sotien jälkeinen asutustoiminta oli saatu lähes päätökseen. Sen tilalle tuli jälleen Asutushallitus, jonka tehtävänä oli helmikuussa 1959 annetun asetuksen mukaan hoitaa, valvoa ja edistää valtion harjoittamaa asutustoimintaa. Asutushallitus käsitti kaikkiaan neljä osastoa – yleinen osasto, maanhankintaosasto, maankäyttöosasto ja rahoitusosasto, jotka jakaantuivat toimistoihin. Erillisiä toimistoja olivat metsätoimisto, rakennustoimisto sekä tie- ja kuivatusasiaintoimisto. Valtaosa ASO:n viroista ja virkamiehistä myös siirrettiin Asutushallitukseen.⁵⁴

Asutussasiainosasto jatkoi Asutushallituksena vuonna 1956 korjatuissa tiloissa. Tässä korjauksessa kaikki pinnat käsiteltiin. Lisäksi uusittiin muutamia lasiseiniä ja tiloihin lisättiin lämpöpattereita. Tilat sinänsä pysyivät ennallaan.⁵⁵

Maatalouskemiallisessa laboratoriossa (vuodesta 1966 Maatalouskemian laitos) tehtiin myös pieniä tilamuutoksia uusia osastoja perustettaessa. Vuonna 1949 perustettiin hivenaineita tutkiva osasto, kun rehusekoittamot ryhtyivät valmistamaan ja myymään hivenaineita sisältäviä seoksia. Samoin

aiheutti 1955 voimaan tullut rehu- ja lannoitelaki sille uusia tutkimusvelvollisuuksia. Vitamiini- ja antibioottivalmisteiden tarkastus aloitettiin 1956 ja vuodesta 1961 lähtien tutkittiin laitokseen perustetussa mikrobiologisessa laboratoriossa kaikki ulkomailta tuodut rehut ja kotimaassa valmistetut animaaliset rehut.

Näihin liittyen tehtiin vuonna 1957 erilaisia tilamuutoksia ja kunnostustöitä mm. pintamateriaaleja ja kalusteita uusittiin. Laboratorio muutettiin bakteerilaboratorioksi vuonna 1959. Suunnitelmat laati arkkitehti Aarne Raveala Uudenmaan läänin rakennustoimistossa. Vuonna 1963 laboratorio velvoitettiin suorittamaan kasvinsuojeluaineiden sekä niiden jäämien kemiallisia tutkimuksia viljelyskasveissa. Näitä tutkimuksia varten perustettiin laitokseen yleinen tutkimusosasto. Vuonna 1967 annetun maatalousministeriön päätöksen mukaan myös tarkastettavien kasvinsuojeluaineiden kemiallinen tutkimus kuului laitoksen tehtäviin.⁵⁶

1960–70-LUKUJEN MUUTOKSIA

Yhdistyminen Maatilahallitukseksi

Maataloushallituksen toimenkuva oli laajimmillaan 1960-luvulla. Osastojako säilyi ennallaan vuoteen 1968 saakka, mutta toimistotasolla tapahtui muutoksia ennen kaikkea yleisessä maatalousosastossa ja insinöö-

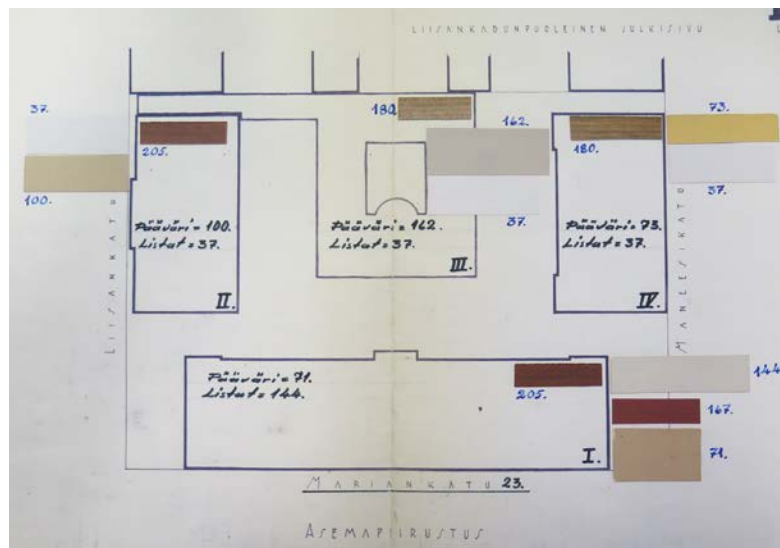
Maataloushallituksen 50-vuotisjuhlalaistunto Mariankadun 3.krs:n kokoushuoneessa v.1942. Yllä näytteiden tutkimista Siementarkastuslaitoksella ja Y-lannoksien tutkimista Maatalouskemian laitoksella. Kuvat teoksesta MTH 75-vuotistaival.

riosastossa lähes vuosittain. Maataloustoimiston perustaminen, insinööri-osaston laajojen tehtävien ja vesiensuojelutoimiston laajenemisen myötä Maataloushallitus sai vuonna 1962 toistakymmentä uutta virkaa. Vuonna 1967 Maataloushallinnon viettäessä 75-vuotisjuhlavuottaan sen palveluksessa oli 280 henkilöä. Eri osastoja oli kaikkiaan kaksitoista, joista yhdeksän toimi Mariankadulla. Niistä suurin oli yleinen osasto, jonka suurimmat toimistot olivat kanslia- ja tilitoimisto.⁵⁷

Helmikuun alussa vuonna 1961 perustettiin Asutushallitukseen ylimääräinen tarkastustoimisto tehostamaan asutuslainoituksen valvontaa. Vuosikymmenen jälkipuoliskolla ASH:n organisaatiossa tehtiin vain yksi merkittävämpi muutos, kun maankäyttöosaston alainen ylimääräinen myyntitoimisto lakkautettiin keväällä 1969 ja sen sijaan perustettiin ylimääräinen pellonraivaustoimisto.⁵⁸

Maatalous- ja asutushallitus yhdistettiin joulukuussa 1970 Maatilahallitukseksi, jonka tuli huolehtia maa- ja metsätalousministeriön alaisena keskusvirastona yleisestä maatalouden kehittämistoiminnasta, toteuttaa käytännössä ne lait ja asetukset, jotka alalla oli säädetty sekä tehdä aloitteita epäkohtien poistamiseksi. Se oli koko maatalouskentässä toimeenpaneva elin.⁵⁹

Tilamuutokset vuosien saatossa suunniteltiin enimmäkseen Uudenmaan lääninrakennustoimistossa, arkkitehtina Aarne Raveala. Osa muutoksista tehtiin piirirakennustoimistossa, jossa niistä vastasi arkkitehti Kalevi Puska. Vuonna 1972 konservaattori Thorvald Lindqvist laati kaikkien rakennusten ulkoväriysehdotuksen Uudenmaan piirirakennustoimistolle.⁶⁰

Maatalouskemian laitos 1960–70-luvuilla. Vasemmalla Thorvald Lindqvistin laatima julkisivujen värisuunnitelma vuodelta 1972. KA, MV

1960-luvulla alkoivat valtion laitoksien hajasijoittamiset. Virastojen ja laitosten sijoituskomitea ehdotti mietinnössään Siementarkastuslaitosta siirrettäväksi Jokioisiin. Tilanpuutteesta kärsivä laitos toivoi itsekin parempia työskentelyoloja Helsingin lähistölle. Tässä vaiheessa asia ei kuitenkaan edennyt. Vuoden 1973 mietinnössään valtion hajasijoituskomitea ehdotti Siementarkastuslaitoksen siirtämistä Mikkeliin, mutta asia jäi jälleen kesken.⁶¹

Vuonna 1979 laadittiin L2-luonnossuunnitelmat Mariankadun sekä Liisankadun sisä- ja ulkopuolen muutostöistä, jotka tilajärjestelyjen lisäksi koskivat pääosin rakennusten palo-osastointia, wc-tilojen uusimista ja ilmanvaihtokonehuoneiden rakentamista. Piharakennuksen osalta muutokset koskivat vain kellaria ja ensimmäistä kerrosta. Suunnitelmat laati Arkkitehtitoimisto Juhani Kivikoski. Luonnossuunnitelmat olivat lausunnolla Museovirastossa, joka puolsi niitä.⁶²

Mariankadun työhuone- ja neuvottelutiloja ennen vuoden 1989 peruskorjausta. Käytävällä näkyvät 1950-luvun alussa suunnitellut korkeat arkistokaapit. Epäsuoravaistutus on sijoitettu valolistojen taakse. MV, KA

Liisankadun pihasisi ennen 1980-luvun korjauksia. Ikkunat ovat alkuperäisiä ja kahdessa alimmassa kerroksessa 1880-luvulta. Arkkitehti Heikki Elomaa & Co, SKA

1980–90-LUKUJEN PERUSKORJAUKSET

Liisankadun ja piharakennuksen muutostöitä

1980-luvun alkupuolella Mariankadun ja Liisankadun peruskorjausten suunnittelua jatkettiin 1970-luvun lopulla tehtyjen luonnosten pohjalta, mutta pääsuunnittelijana toimi nyt Heikki Elomaa. Arkkitehtitoimisto Heikki Elomaa & Co (myöhemmin Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy) vastasi aina 1990-luvun puoliväliin saakka tontin kaikkien rakennusten suunnittelusta. Myös muu suunnitteluryhmä pysyi samana. Rakennesuunnittelijana oli Insinööritoimisto Korttesluoma & Co Ky, lvi-suunnittelijana Insinööritoimisto Äyräväinen Ky ja sähkösuunnittelijana Insinööritoimisto Tauno Nissinen Ky. Lisäksi Uudenmaan piirirakennustoimiston suunnitteluosasto vastasi pienistä muutostöistä.

Liisankadun katurakennuksen korjaussuunnitelmat laadittiin ensimmäisenä ja niitä toteutettiin eri vaiheissa. Vuoden 1984 korjaustöissä ikkunat uusittiin kolminkertaisiksi ensimmäistä kerrosta lukuun ottamatta. Pihajulkisivuun sijoitettiin teräsrakenteinen hätäpoistumistieporras korvaamaan puuttuvaa toista poistumistietä. Uloskäytävät palo-osastoihin ja rakennus varustettiin koneellisella ilmanvaihdoilla.⁶³

Piharakennus muutettiin laboratoriorakennuksesta Maatilahallituksen toimistotiloiksi, kun Maatalouskemian laitos muutti pois. Toimistojen ohella rakennukseen sijoitettiin tietopalveluyksikön atk-tiloja. Vuosina 1985–86 toteutetun peruskorjauksen suurimmat muutokset liittyivät laboratoriosalien jakamiseen toimistohuoneiksi ja ilmanvaihtokonehuoneen rakentamiseen ullakolle.⁶⁴

Mariankadun peruskorjaus 1987–89

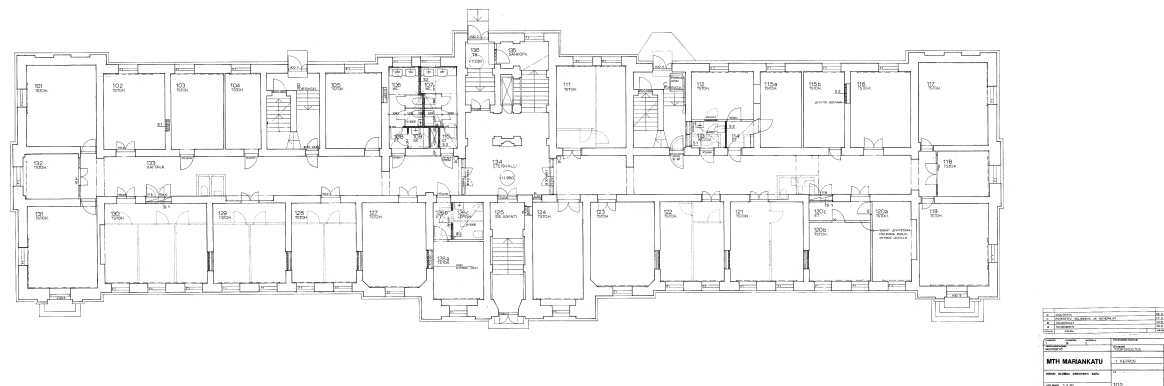
Mariankadun sisä- ja ulkopuolen peruskorjaus vuosina 1987–89 käsitti rakennus-, putki-, ilmanvaihto-, sähkö-, maalaus- ja hissityöt. Pääurakoitsijana oli Remonttipiste Oy. Maalaustöistä vastasi Wuorio Maalaamo Oy sekä teknisistä asennuksista Putkiwuorio M. Wuorio & Kumpp. Oy, Rheako Oy ja S.K. Sähkö Oy. Urakan kokonaishinta oli 10 720 500 markkaa. Vastaanottotarkastus pidettiin kesäkuussa 1989.⁶⁵

Vuonna 1980 oli suojeltu asetuksella valtion omistamat kulttuurihistoriallisesti huomattavat rakennukset, joihin kuului miltei kaikki Helsingin 1800-luvun sotilasrakennukset mm. Mariankatu 23. Museovirasto esitti alkuaan myös Maneesikatua suojeltavaksi, mutta Rakennushallitus ei puoltanut sitä viitaten ”tontin mahdollisesti tehokkaamman käytön estymiseen”. Mariankadun suojelu vaikutti selvästi myös peruskorjauksessa tehtyihin ratkaisuihin, jossa säilytettiin paljon alkuperäistä.⁶⁶

Merkittävimpiä muutoksia oli poistumisteiden osastointi sekä wc- ja sosiaalitoimien uusiminen. Sisäänkäyntiaulaan ja eteishalliin ei tehty suu-

Mariankadun kokoushuone ennen peruskorjausta (KA) ja Liisankadun 2.krs:n kokoushuone 1990-luvulla maatalouslaskennan ruuhkan aikana. Ylempi kuva teoksesta Leivän syrjässä.

Mariankadun ensimmäisen kerroksen työpiirustus vuodelta 1989 (yllä). Teknisiä asennuksia uuden porrashuoneen viereen sijoitetun wc-tilaryhmän kohdalla (alla) sekä julkisivun peruskorjausta. KA, SKA

ria muutoksia. Alkuperäisten lasiaukkoisten peiliövien ulkoasu kuitenkin muuttui osastointivaatimusten takia. Suurin osa työhuoneiden ja käytävän myöhemmin tehdyistä väliseinistä purettiin pois. Huoneiden väliset alkuperäiset ovet jätettiin paikoilleen, mutta ovisyvennykset levytettiin toiselta puolelta. Hajallaan olevat wc-tilat keskitettiin kaikissa kerroksissa pääportaan viereiseen huoneeseen, jonne sijoitettiin wc- ja siivoustilojen ohella teknikkakuilu. Käytävien muutamat jäljellä olevat alkuaan upseeriasuntoihin kuuluneet wc-tilat purettiin pois. Kellarikerrokseen sijoitettiin henkilökunnan sosiaalitilat. Käytävillä ja työhuoneissa säilyi painovoimainen ilmanvaihto, mutta wc- ja sosiaalitilat varustettiin koneellisella tuloilmalla ja ullakolle rakennettiin pieni iv-konehuone.

Peruskorjauksessa huonetilat pääsivät oikeuksiinsa, kun myöhemmin rakennetut väliseinät purettiin pois. Käytävän kattopinnat puhdistettiin 1970-luvun valolistoista ja korvattiin roikkuvilla opaali-pallovalaisimilla. Kolmanteen kerrokseen entistettiin museuhuone ja huonetilojen kattopintoihin jätettiin näkyviin esiinottoja alkuperäisistä kattomaalauksista.

Kalustesuunnitelmat laadittiin Helsingin piirirakennustoimiston arkkitehtiosastolla. Maataloushallituksen vanhoja sohvaryhmiä sijoitettiin käytäville ja kollegiohuoneeseen sijoitettiin 1920–30-luvuilta peräisin olevat neuvotteluhuoneen kalusteet.⁶⁷

Ulkopuolen korjauksessa julkisivut kunnostettiin paikkauspaikoilla ja maalattiin kalkkimaalilla. Vesikatto uusittiin konesaumatuilla pelillä. Myös kaikki vesipellit uusittiin. Ikkunat kunnostettiin ja niihin asennettiin lisäpuitteet. Niiden asennustapaa jouduttiin korjaamaan vuoden 1991 ikkunakorjauksessa. Samalla uusittiin tiivisteitä ja osittain myös salpoja Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy:n laatimien suunnitelmien mukaan. Rakennuttajana oli Helsingin piirirakennustoimisto.⁶⁸

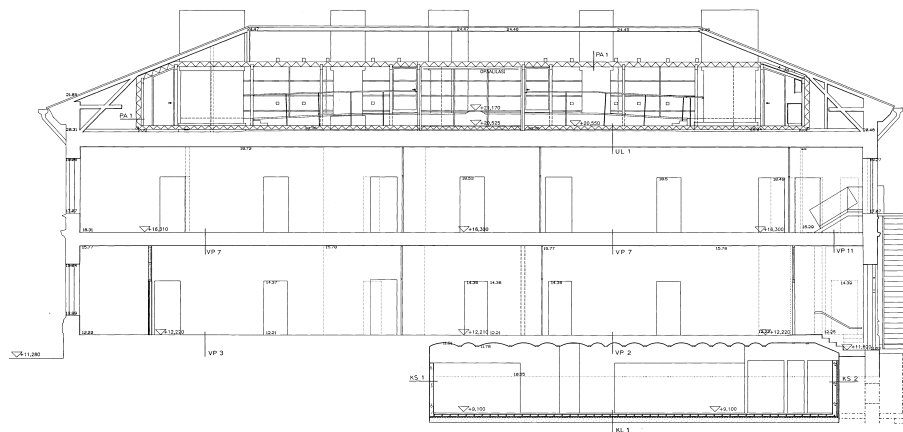
Maatilahallituksesta maa- ja metsätalousministeriöksi

Vuoden 1991 alusta Maatilahallituksen osastoiksi tulivat Valtion maatalouskemian laitos, Valtion siementarkastuslaitos ja Maitovalmisteiden tarkastuslaitos. Seuraavana vuonna suunnitelmissa oli viraston tehtävien rajut leikkaamiset. Maatilahallitus lakkautettiin vuoden 1993 alusta ja sen toiminnot ja henkilöstö siirrettiin pääosin maa- ja metsätalousministeriöön. Tämä oli varsin suuri muutos, koska nyt aikaisemmin vain lainsäädännön valmistelua ja politiikan suunnittelua hoitaneeseen ministeriöön siirtyi suuri määrä toimeenpanotehtäviä. EU-jäsenyyden myötä ministeriön toimintatapa muuttui. Maatalouden osalta vain kotimaisiin asioihin keskittyneestä ministeriöstä tuli yhtäkkiä varsin kansainvälinen ministeriö. Sinänsä muutokset eivät niinkään vaikuttaneet rakennusten tiloihin.⁶⁹

Liisankadun peruskorjaus ja piha-alueen kunnostus

Liisankadun peruskorjauksen suunnittelua jatkettiin vuosina 1988–89 ja kuten aikaisemmin arkkitehtisuunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Heikki Elomaa & Co. Työt toteutettiin useassa vaiheessa. Ensinnä toteutettiin sisäpuolen peruskorjaus, joka käsitti rakennus-, putki-, ilmanvaihto-, sähkö-, maalaus- ja hissityöt. Urakkasopimus allekirjoitettiin huhtikuussa 1990 Maalaus ja Rakennus J.Paatela Oy:n ja rakennuttajana toimineen Helsingin piirirakennustoimiston kesken. Aliurakoitsijoina olivat mm. Veljekset Lehtinen Maalausliike Oy, Putkiwuorio Oy, Rheako Oy ja Sähköpalvelu Oy Timo Kurki. Työt käsittivät ensimmäisen kerroksen ja porrashuoneen lukuun ottamatta edellisessä vaiheessa kunnostettuja wc-tiloja ja lisättyjä sähkökeskuksia sekä yhdyskäytävää. Kaikki lattianpäällysteet uusittiin ja pinnat maalattiin. Myös kellarin kattoa vahvistettiin arkiston kohdalla.

Seuraavassa vaiheessa toteutettiin julkisivu- ja vesikattotyö (VIII vaihe), joka valmistui heinäkuussa 1991. Rappautyöselityksen laati Insinööritoimisto Korttesluoma & Co ja maalaustyöselityksen Asiantuntijamestarit Oy. Vesikatto uusittiin, samoin kuin kaikki syöksytorvet, kerrosvesipellit sekä

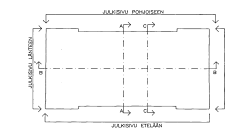
Maneesikadun peruskorjauksessa valtion taideteostoimikuntaa varten tehtiin lisätilaa kellariin ja ullakolle. Arkitehtiryhmä Elomaa Oy/SKA

suurin osa pihaikkunoiden vesipelleistä. Suunnitelmien mukaan julkisivukunnostuksessa suurin osa rappauksista kunnostettiin paikkarappauksella. Pihasisivun rappaukset kuitenkin uusittiin toisen ja viidennen kerroksen välillä sekä yhdyskäytävän osalla. Julkisivut maalattiin kalkkimaalilla ja kipsikoristeet öljymaalilla. Pihasisivun tikas, samoin kuin pääsisäänkäynnin yläpuolinen lipputanko purettiin pois. Myös edellisessä vaiheessa urakan ulkopuolella olleet ensimmäisen kerroksen ikkunat uusittiin ja pihan ulko-ovi muutettiin teräslasioveksi.⁷⁰

Vuonna 1991 koko piha-alue kunnostettiin uusimalla kiveykset. Samalla rakennettiin uudet polkupyörä- ja jätekatokset pihan itäpäätyihin tontin rajaa vasten. Piha-alue kivetttiin pääasiallisesti betonikivin, rajaukset tehtiin mukula- ja nupukivin. Lisäksi Mariankatu 23 kellarin lattian alle rakennettiin jätepumppaamo. Pääsuunnittelijana oli Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy. Myös lvis- ja rakennesuunnittelijat olivat edelleen samat kuin 1980-luvulla. Rakennuttajana oli Helsingin piirirakennustoimisto. Museoviraston lausunnon seurauksena erilaisten pintamateriaalien määrää vähennettiin ja muutenkin suunnitelmia yksinkertaistettiin.⁷¹

Taiteen keskustoimikunta Maneesikadulle

Valtion siementarkastuslaitos päätettiin jo 1960-luvulla alkaneiden hajasijointuspohdintojen seurauksena lopulta vuonna 1986 siirtää Loimaan kaupunkiin. Vuodeksi 1990 ajateltu siirtyminen tapahtui lopulta vasta vuonna 1992 ja seuraavana vuonna koko laitos liitettiin Kasvintuotannon tarkastuksen

[illegible]

MTW/LIISANKU 8, PERUSKORJAUS VIII KÄNNÖSVAIHE, JULKISIVUT VÄRISÄVMALLIT		
JULKISIVUN RAPATTU SILEÄ PINTA 2.-5. KERROS	SAX-TEMPERA SENFOELS 5	
1. KERROKSEN HARKOTETTU OSA	KIVITEX 3411	
VAAKALISTA 1.JA 2. KERROKSEN VÄLISÄ	SAX-TEMPERA KHAKI 4	
IKKUNOIDEN YMPÄRYSKORISTEET, SISÄÄNKÄYNNIN YMPÄRILLÄ OLEVAT PILASTERIT JA PALKISTOT	KHAKI 5	
SISÄÄNKÄYNNIN PILASTERIEN KAPITEELIT	KHAKI 6	
RÄYSTÄÄN ALAPUOLEN SYVENYS	SAX-TEMPERA COGNAC	
IKKUNOIDEN PUOSAT (ULKOPINNAT)	MOORBRAUN 3	
ULKO-OVET (sama kuin Mariankatu 23:ssa)	VIHETÄVÄN RUSKEA	
VESIPELLIT (IKKUNAT JA VAAKALISTAT)	MONOCOLOR 6555	
VESIKATTO	GRAFIITTI	
ARKKITEHTIRIHMÄ ELOMAA OY PUIKKEHUONEKATU 29-31 F 00150 HELSINKI		29.04.1991

Liisankadun julkisivujen värisuunnitelma vuodelta 1991. Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy, SKA

alaisuuteen. Samalla aloitettiin Maneesikadun rakennuksen peruskorjauksen suunnittelu, jossa tilat kunnostettaisiin Taiteen keskustoimikuntaa varten ja opetusministeriön kulttuuriosastoa varten.⁷²

Suunnittelusta vastasi Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy (Elomaa, Pitkäranta, Kaski) ja muut konsultit olivat edelleen samoja kuin aikaisempina vuosina. Rakennuttajana oli Helsingin rakennuspiiri. Ensimmäisissä, marraskuussa 1992 päivätyissä L2-luonnoksissa koko ullakkotila oli kauttaaltaan lämpöeristetty ja otettu käyttöön sijoittamalla sinne kirjasto, neuvottelu- ja taukotilat sekä iv-konehuone. Uusi hissi ulottui ullakolle saakka ja aiheutti korotuksen vesikattoon. Käytävän molempiin päihin oli rakennettu uudet osastoidut porrashuoneet.

Museovirasto piti olemassa olevaa rakennusta liian pienenä suunnitellulle käyttötarkoitukselle ja osaa ratkaisusta sopimattomana alkujaan vaatimatomaan kasarmirakennukseen. Tammikuussa 1993 laatimassaan muistiossa Museovirasto totesi, että esitetyissä suunnitelmissa ”entistä kasarmirakennusta on käsitelty tavalla, joka ei perustu rakennuksen kulttuurihistoriallisten ja arkkitehtonisten arvojen ymmärtämiseen”. Parhaimpana ratkaisuna rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon ja autenttisuuden säilyttämiseksi oli pysyä kaavassa esitetyssä ratkaisussa ja jättää ullakko rakentamatta. Museoviraston, opetusministeriön, arkkitehdin ja Helsingin rakennuspiirin neuvottelujen seurauksena tutkittiin kevyempiä vaihtoehtoja.⁷³

Kesäkuun lopussa 1993 päivätyissä L2-luonnoksissa, jonka pohjalta pääpiirustukset lopulta laadittiin, ullakolle sijoitetut neuvotteluhuoneet toteutettiin tilan keskelle sijoitettuina teräslasirakenteisina ”kapseleina” ja iv-konehuoneet erillistiloina. Muu osa ullakosta jätettiin ennalleen. Hissi jätettiin kokonaan pois ja poistumistieporras ratkaistiin osittain ulkopuolisena. Ensimmäisen ja toisen kerroksen osalta palautettiin alkuperäistä tilarakennetta rakentamalla uudet väliseinät aikoinaan purettujen paikoille. Wc-tilaryhmät ja tekniset asennukset sijoitettiin päällekkäisiin nurkkahuoneisiin. Suurimmat muutokset tehtiin kellarissa ja ullakolla. Kellarin lattiapintaa laskettiin 1,5 metriä. Sinne sijoitettiin väestönsuoja, varastotiloja sekä henkilökunnan sosiaalitilat. Tauko- ja sosiaali- ja wc-tiloihin asennettiin koneellinen ilmanvaihto, muissa tiloissa painovoimainen ilmanvaihto säilytettiin. Myös julkisivut kunnostettiin. Alkuperäinen pihasisäänkäynti avattiin ja se muutettiin esteettömäksi. Länsipäättyyn tehtiin ulkopuolinen poistumistieporras. Työmaa alkoi vuonna 1994 ja se valmistui vuoden 1995 loppupuolella.

Peruskorjauksessa rakennus sai selkeän uuden kerrostuman, jota täydensi Valtion taideteostoitimikunnan Maaria Wirkkalalta tilaama taideteos ”Muistiinmerkintöjä”. Työ suunniteltiin ja toteutettiin samanaikaisesti peruskorjauksen kanssa. Tarkoituksena oli merkitä muistipaikat fragmentteina seiniin. Eri puolille sijoitetuissa teoksissa käytettiin materiaalina rakennuk-

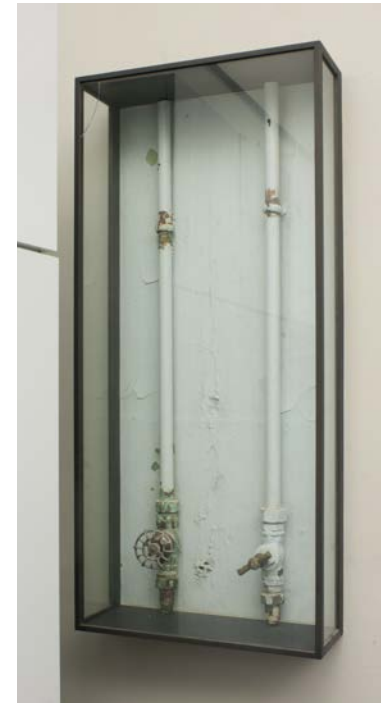
sesta löytyvää esineistöä. Taideteos muodosti näin kiinteän kokonaisuuden peruskorjatun rakennuksen kanssa.⁷⁴

2000-luvun muutoksia ja kunnostuksia

Mariankadun ulkopuoli peruskorjattiin vuonna 2003. Julkisivut maalattiin kalkkimaalilla. Urakoitsijana oli Sävyrakenne Oy. Vuonna 2002 piharakennukseen sijoitettiin maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen atk-tilat. Lauhduttimet sijoitettiin yhdyskäytävän katolle. Äänitasovaatimusten takia sen taakse sijoitettiin vielä äänenvaimennusseinämä. Suunnitelmat laati Arkkitehtitoimisto Innovarch Oy. Rakennuksessa oli myös muutaman vuoden ajan ulkoministeriön väistötilat.⁷⁵

Liisankadun kunnostustyöt 2007 liittyivät ilmanvaihdon parantamiseen. Kustannussyistä oli tarkoituksena vain maalata pinnat. Työmaan yhteydessä paljastui alakattojen alta koristemaalauksia ja alkuperäisen porrashuoneen pilasterien kapiteelit, jotka otettiin esiin. Lopulta päädyttiin pääsisäänkäynnin ja muutamien huoneiden entisöintiin. Maalaustyöt suoritti Ancelo Oy ja arkkitehtisuunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy.⁷⁶

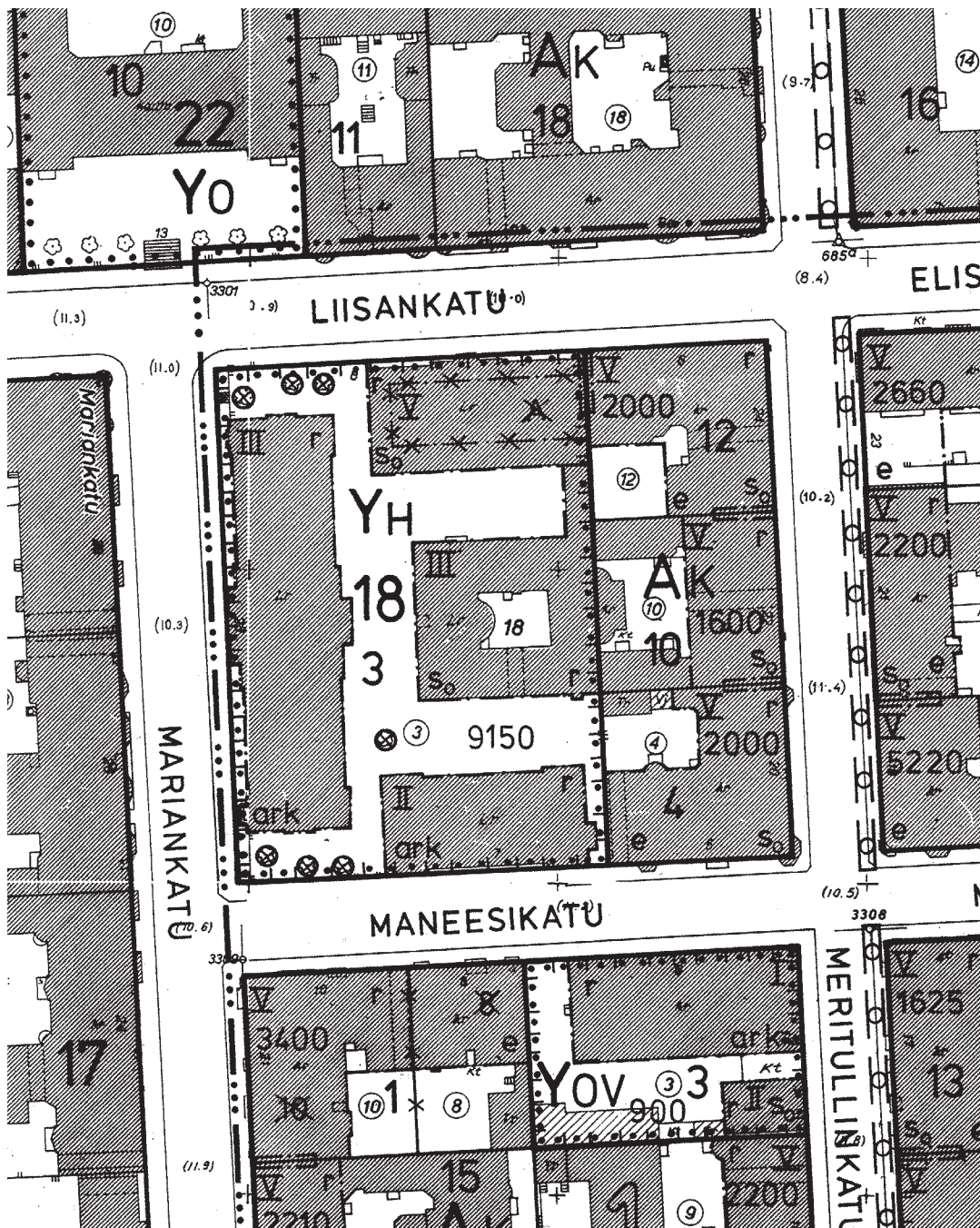
Taiteen keskustoimikunta muutti pois Maneesikadulta vuonna 2013 ja rakennus on tällä hetkellä tyhjiään. Myös piharakennus on pääosin tyhjiään, vain toisen kerroksen eteläpuoli on valtioneuvoston vaihteen käytössä. Maa- ja metsätalousministeriö on muuttamassa pois Mariankadulta syksyllä 2016.⁷⁷

Maneesikadun fragmentteja Maaria Wirkkalan teoksessa ”Muistiinmerkintöjä”. Matti Huuhka/ VTTK

Viitteet

- 1 Yleisen asevelvollisuuden myötä Porvoossa 1850-luvun keskivaiheilla sijainnut Uudenmaan pataljoona siirrettiin uudistettuna Helsinkiin, Mechelin, Den finska... s. 3; Screen, Suomalaiset tarkk'ampujat s.14.
- 2 Screen, Suomalaiset tarkk'ampujat s.23; Kauppi, s.117.
- 3 Screen, Suomalaiset tarkk'ampujat s. 23, s.87–88.
- 4 Vuoden 1881 alussa oli esitetty erilaisia vaihtoehtoja kasarmien sijoituspaikasta. Yhtenä vaihtoehtona oli Punavuorella sijaitseva Kaartin pataljoonan entinen ampumapaikka nk. Gardens trädgård (nyk. Tehtaanpuisto). PH P-25/1; Rva Christine Bokuhoff oli tarjonnut kasarmille vuokraoikeutta Arkadian huvilalueelta Läntisen chaussen varrelta, mutta maastoa ei kuitenkaan pidetty kasarmialueelle soveliaana. Rakennustoimikunnan pöytäkirja 17.12.1883 SSK Hc3; Mittauskirjat ja asemapiiirustukset SSK Hb2.
- 5 Rakennustoimikunnan pöytäkirjat 31.1.1882–26.1.1885, SSK Hc3.
- 6 SSK Hb2.
- 7 Alustavat suunnitelmat laadittiin osittain kollegioasessori arkkitehti Bomanin toimesta. Rak.tmk ptk, SSK Hc3.
- 8 Rak.tmk ptk 13.4.–8.9.1882, SSK Hc3; Kustannusarvio 29.6.1882, SSK Hb2; Piirustukset 29.6.1882. RakH Iga 74–84.
- 9 Kasarmirakennustoimikunnan hankintasopimukset, SSK Hb2; Rktnk ptk SSK Hc3; Urakoitsijasopimukset SSK Hc6.
- 10 Maalaustyöt suoritti C.H.Lindfors, SSK Hc6.
- 11 SSK Hb2; SSK Hc6.
- 12 Raktnk ptk, SSK Hc3; Urakoitsijasopimukset SSK Hc6; Kasarmirakennustoimikunnan hankintasopimukset, SSK Hb2.
- 13 Rak.tmk ptk, SSK Hc3; Synesinstrument och protokoll, SSK Hc6.
- 14 Rak.tmk ptk, SSK Hc3; Kasarmirakennustoimikunnan kirje 29.2.1884 Sotasiaintoimituskunnalle, SSK Hb 2; Synesinstrument och protokoll, SSK Hc 6; Nya Pressen 16.12.1883 Lausunnon laativat lääkäriseuran edustajat professorit J.W. Runeberg, M.W. Af Schultén ja tri A. Holmberg.
- 15 Rakennustoimikunta laati kirjelmän, jossa Lagerspetzin leskelle ja viidelle lapselle myönnettäisiin avustukseksi lahjapalkkio. Rak.tmk ptk, SSK Hc3.
- 16 Rak.tmk ptk, SSK Hc3; Kustannusarvioita ja sopimuksia, SSK Hc6.
- 17 Rak.tmk ptk, SSK Hc3.
- 18 Nya Pressen 13.5.1885
- 19 RakH Hk 20:6.
- 20 Kustannusarvio SSK, Hc3; Anteckningar rörande 1. Nylands, finska skarpskytebataljons historie 1881–1895 (G.A. Gripenberg), Utkast till historik över 1. Nylands finska skarpskytte bataljon, Dagbokjournal vid 1. Nyland finska skarpskytte bataljon, Journal för anteckningar av anmärkningsvärda tilldragelse, PH P-25/1.
- 21 Ibid.
- 22 Uusi Suometar 10.8.1885
- 23 Katselmustodistus SSK Gg11; SSK, Hb10.
- 24 Screen, s.91–92; Mechelin, Den finska... s.5–6.
- 25 Kauppi, s.127; Screen, Suomen vanha sotaväki..., s.9
- 26 Nylands bataljons historik från 1901 till slutet. PH P-25/1.
- 27 Muutospiirustukset ja selitykset, VeSA Helsingin linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto EN 80–83
- 28 RakH Hk 20:6.
- 29 Syrjö, ”Kleinehin hotellista...”, s.195
- 30 Syrjö s.195–212.
- 31 Ibid.
- 32 Asuntojen tarve liittyi Bulevardi 21:n, jossa oli ollut runsaasti upseeriasuntoja, luovutukseen Neuvosto-Venäijälle. 3.kerros eteläpään komppanian päällikön entinen asunto (6h+k) 1. divisioonan komentajalle kenraalimajuri B. Åkermanille, pohjoispään lääkärin asunto (6h+k) sotaväen päällikölle Kenraalimajuri K. Wilkamalle, 2.krs:n eteläpään entinen komppanian päällikön asunto (6h+k) kenraalimajuri O. Enckellille, 1. kerros entisen komppanian päälliköiden asunnot eteläpää (4h+k) everstiluutnantti B. Svendelinille ja pohjoispää everstiluutnantti C.G. von Kraemerille (3h+k). Syrjö s.203–204.
- 33 Syrjö s.195–212.
- 34 Syyskuussa 1918 MTH muutti Uudenmaankadulta Korkeavuorenkatu 21:een nk. ”Ohranan” taloon eli entiseen santarmihallituksen taloon. Samassa valtion asutushallitus jo toimi; Ulvinen, ”Piirteitä 70-vuotistaipaleelta”, s.8.
- 35 Pietiäinen, Leivän syrjässä, s. 66–68.
- 36 Ibid.
- 37 Pohjapiirustukset toukokuu 1926/ Uudenmaan läänin rakennuskonttori, arkkit. A. Rankka, RakH Ica 62; Ulvinen s. 7.
- 38 Lähdeoja, Maataloushallituksen 75-vuotistaival, s. 94.
- 39 Ulvinen s. 9–10.
- 40 Lähdeoja s.99.
- 41 Pääpiirustukset 11.7.1930, signeerattu Yleisten rakennusten ylihallituksen-sa Yrjö Sadeniemi ja Armas Siitonen. Työpiirustukset, työselitys, RakH Ila 43, RakH II Ida 4.
- 42 On myös mahdollista, että keittiöporras oli purettu pois jo Esikunnan aikana.
- 43 Pietiäinen s.124.
- 44 ”Mittauspiirustukset”, R.Hellevuori 1933 ja Sirkka Koskela 8.12.1933, RakH II Ica 60, 63, RakH III Iaa 707–708; Piirustukset 9.6.1934, tarkistettu 1942 ja 1955, signeeraus arkkit. Torsten Montell ja Yrjö A. Waskinen, RakH III Iaa 708.
- 45 Pietiäinen s. 129–134; Aminoff s. 73–75.
- 46 Työselitys, RakH II Ila 23: Piirustukset 26.9.1945 (täydennetty 1955), signeeraus arkkit. Antero Pernaja ja Erkki Huttunen. RakH III, Iaa 707.
- 47 Asutushallituksen autotallin piirustukset 4.6.1946, arkkitehdit Antero Pernaja, Erkki Huttunen, RakH Ila 23.
- 48 Pietiäinen s.134.
- 49 Ulvinen s.11; Ragnar Wessman (1894–1977) nimitettiin Rakennushallituksen toimistoarkkitehdiksi v. 1942, www.mfa.fi
- 50 Suunnitelmat olivat pitkälle vietyjä. Niissä oli esitetty sähköpisteidenkin paikat. Piirustukset on signeerannut Ragnar Wessman ja Erkki Huttunen, RakH III Iaa 709.
- 51 Kitunen, VSTL toiminta 1919–60, s.15.
- 52 Ulvinen s.12; Suunnitelmapiiirustus 3.6.1955, RakH III Iaa 709.
- 53 Ulvinen s.13; Piirustukset ja työselitykset 1957, SKA; Piirustukset ja työselitykset RakH III Iaa 709.
- 54 Pietiäinen s.141–143
- 55 Työselitys Liisankatu 8 ASO:n toimitalon korjaustöistä, RakH II Ila 23. Ho 6, SKA; Pohjapiirustukset vuodelta 1945, täydennettynä 1955, RakH III Iaa 707.
- 56 Lähdeoja s.97; Työselitykset Valtion maanviljelyskemiallisen laboratoriorakennuksen korjaustöistä vuosilta 1955 ja 1957, Ho10 SKA.
- 57 Pietiäinen s.183–184.
- 58 Pietiäinen s. 150, 158–161.
- 59 Pietiäinen s.197–208.
- 60 Ulkoväritusehdotus 17.7.1972, Fia7 MV; Piirustukset, SKA.
- 61 Ulvinen s.14–16.
- 62 L2-luonnossuunnitelmat 5.12.1979/ Arkkitehtitoimisto Juhani Kivikoski, SKA. Kirje Uudenmaan piirirakennustoimistolle 19.6.1980. Fia7, MV.
- 63 Pääpiirustukset 27.2.1981, 15.6.1984/ arkkit. Heikki Elomaa, SKA.
- 64 Työpiirustukset 11.7.1984/ arkkit. Heikki Elomaa, SKA.
- 65 Vastaanottotarkastuspöytäkirja kesäkuussa 1989, SKA
- 66 PM Maneesikatu 7:n peruskorjaus 26.1.1993/ Pekka Kärki, MV.
- 67 Pääpiirustukset 31.3.1987, rakennuslitys, työpiirustukset 30.9.1981/ Arkkit. Heikki Elomaa, SKA. Kalustepohjat 29.10.1988/ Helsingin piirirakennustoimisto ARK-jaos Erkki Saarinen. SKA
- 68 Ikkunoiden kunnostusohjeet 7.3.1991/ Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy, SKA.
- 69 Tuominen, Katovuosista biotalouteen, s.43.
- 70 Maalaustyöselitys/ Asiantuntijamestarit Oy, Rappaustyöselitys VIII-vaihe ja Vesikaton työselitys/ Ins.tsto Korttesluoma & Co. SKA
- 71 Piha-alueen pääpiirustukset 21.03.1991, urakkalaskentakuvat ja rakennuslitys 12.4.1991, piirustukset 1.3.1991/ Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy, SKA; Museoviraston/Rho rakennushallinnolle 3.1.1991 lähettämä lausunto, MV.
- 72 Ulvinen s.14–16.
- 73 L2-luonnossuunnitelmat 17.11.1992/ Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy, SKA. Kaupunginmuseon muistio (Anne Mäkinen) 2.12.1992 pidetystä neuvottelusta, PM Maneesikatu 7:n peruskorjaus 26.1.1993/ Pekka Kärki. MV
- 74 Pääpiirustukset 18.8.1993, urakkapiirustukset 29.11.1993 ja työselitykset, SKA. Arsis 2/1996
- 75 Julkisivuvärimallit/ Sävyrakenne Oy. Liisankatu 8G työpiirustus 10.10.2001/ Ark.tstso Innovarch Oy. Liisankatu 8A työpiirustukset/ Ark.tsto Kaisa Vepsäläinen Oy. SKA.
- 76 Suullinen tiedonanto arkkit. Tuula Pukkila, Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy.
- 77 Työpiirustukset 21.6.2007/ Arkkitehtitoimisto Vepsäläinen Ky, SKA

ASEMAKAAVAMERKINTÖJÄ JA -MÄÄRÄYKSIÄ

- 2 m sen asemakaava-alueen ulkopuolella oleva viiva, jota vahvistaminen koskee
- Eri asemakaavamääräysten alaisten alueen osien välinen raja
- - - Ohjeellinen alueen raja
- Korttelin, korttelinosan ja alueen raja
- 1 Tontin raja
- 15 Kaupunginosan numero
- 3 Korttelin numero
- 3 Tontin numero
- LIISANK Kadun nimi
- X Risti merkinnän päällä osoittaa merkinnän poistamista
- Arkennusala
- V Roomalainen numero, joka osoittaa rakennuksen tai sen osan kerrosluvun. Kadunvarsirakennuksessa tämä numero tarkoittaa ehdottomasti käytettävää kerroslukua ja piharakennuksessa suurinta sallittua kerroslukua
- V/V Numerosarja, jossa ensimmäinen numero osoittaa rakennuksen tai sen osan pienen salli tui kerrosluvun ja jälkimmäinen suurimman sallitun kerrosluvun
- ark Tontin rajan osa, johon rakennukset on rakennettava kiinni
- ark Rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten rakennusala. Tässä tontin osassa olevaa rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa suorittaa sellaisia lisärakentamis- tai muutostöitä, jotka tarvlevät katujulkisivujen, vesikaton tai sisätilojen rakennustaiteellista tai kulttuurihistoriallista arvoa tai tyyliä. Mikäli rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu tällaisia toimenpiteitä on rakennus lisärakentamis- tai muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan rakennuksen tyyliin hyvin soveltuvalla tavalla
- S0 Kaupunkikuvallisesti arvokkaiden rakennusten rakennusala. Tässä tontin osassa olevaa rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä eikä siinä saa suorittaa sellaisia lisärakentamis- tai muutostöitä, jotka tarvlevät katujulkisivujen tyyliä tai vesikaton perusmuotoa. Mikäli rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu tällaisia toimenpiteitä on rakennus lisärakentamis- tai muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan rakennuksen tyyliin hyvin soveltuvalla tavalla
- 860 Korttelialueen osa, jossa luku ilmoittaa kuinka monta neliometriä kerrosalaa yhteensä rakennusaloille saa rakentaa
- 2200 Luku, joka osoittaa kuinka monta neliometriä kerrosalaa rakennusallalle saa rakentaa
- AK Asuinkerrostalojen korttelialue
- YH Hallinto- ja virastorakennusten korttelialue
- YOV Opetus-, huvi-, kerho- ja viihdetoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue
- YV Huvi-, kerho- ja viihdetoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue
- Ohjeellinen istutettava puurivi. Puiden välinen etäisyys saa olla enintään 7 m
- e Rakennusala, jolla saa olla liike-, toimisto-, sosiaalisia palvelu- tai näihin verrattavia tiloja kadunvarsirakennuksen ensimmäisessä maanpäällisessä kerroksessa, mikäli yhteys kuhunkin tällaiseen huoneistoon järjestetään suoraan kadulta
- AK-korttelialueella ei saa sijoittaa liike-, toimisto- tai näihin verrattavia tiloja muualle kuin e-merkinnällä varustetulle rakennusallalle
- yo Rakennusala, jolle saa sijoittaa opetustoimintaa palvelevia tiloja
- Tontin osa, jolla on kaupunkikuvallisesti arvokas puusto, joka on säilytettävä
- Tontin autopaikkojen määrä on:
- AK- ja YH-korttelialueella:
 - 1 autopaikka/800 m² "ark"-merkinnällä suojeltavaa kerrosalaa
 - 1 autopaikka/120 m² asuinkerrosalaa
 - 1 autopaikka/150 m² asiakaspalvelukerrosalaa
 - 1 autopaikka/350 m² toimisto-, virasto- ja hallintokerrosalaa

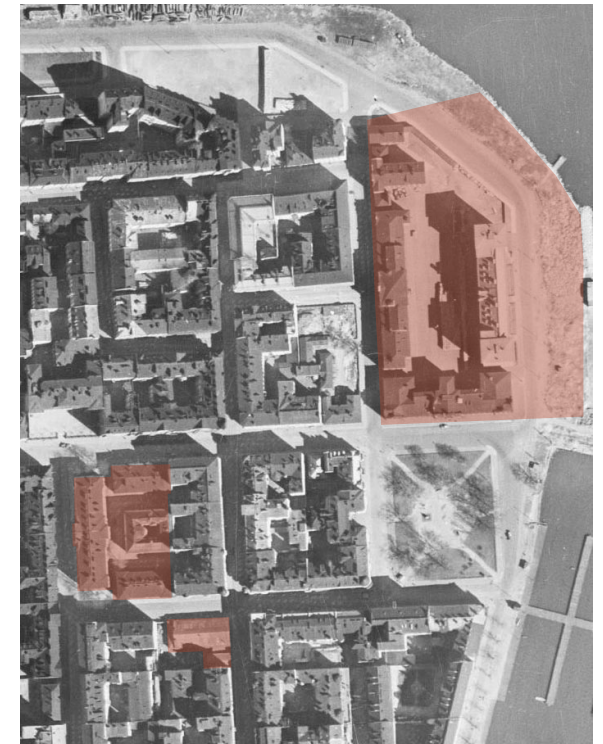

NYKYTILA

Ympäristö ja piha-alue

Mariankatu 23 virastotalon rakennuskompleksi sijaitsee Kruununhaassa Karhun korttelissa Mariankadun, Liisankadun ja Maneesikadun rajaamalla tontilla. Se muodostettiin alkuaan Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonan upseerirakennuksia varten yhdistämällä pohjoispuolen nk. santarmikasarmintontti asuinkäytössä olleen eteläpuolen tontin kanssa. Pataljoonan miehistökasarit sijaitsivat lähikorttelissa Liisankadun ja Maurinkadun kulmassa. Nykyään Puolustusvoimien käytössä olevalla tontilla Maneesikadun ja Meritullinkadun kulmassa oli pataljoonan varastorakennus (ent. maneesi)

Kartassa vuodelta 1878 näkyy tonteilla sijainneet santarmikasarit ja yksityistalot. Ilmakuvas-
sa on esitetty punaisella Uuden-
maan tarkk'ampujapataljoonan
kolmella tontilla sijainneet raken-
nukset. Helsingin karttapalvelu.

Mariankatu 23 matalien puutalokort-
teleiden ympäröimänä 1890-luvun
lopulla. A.E. Rosenbröijer/ MV

all: N. D. S. D. S. D. (10-71) matalien puutalokortteleiden ympäröimänä 1890-luvun lopulla. A.E. Rosenbröijer/ MV

sekä tiilinen provianttimakasiini, sekin arkkitehti Lagerspetzin suunnittelema. 1820-luvulta peräisin oleva uusklassinen maneesirakennus on lähikortteleiden vanhimpia rakennuksia. Pataljoonan upseeri- ja miehistökasarmit nousivat alkuaan esiin matalien puukortteleiden keskeltä. Nykyisin niitä ympäröivät pääosin viisikerroksiset asuinrakennukset, jotka ovat enimmäkseen 1900-luvun alkupuolelta. Monumentaaliset kasarmirakennukset muodostavat alueelle edelleen oman selkeän kerrostumansa.

Virastotalokompleksi koostuu neljästä rakennuksesta. Kolme niistä rajaa korttelin katusivuja (Mariankatu 23, Liisankatu 8A, Maneesikatu 7) ja neljäs sijoittuu sisäpihan keskelle (Liisankatu 8G). Avoin korttelirakenne, mikä poikkeaa viereisistä umpinaisista asuinkortteleista, korostaa rakennusten julkista puolta. Korttelin itäosassa, Meritullinkadun puolella on kolmen asuinrakennuksen rintama, joiden sisäpihat avautuvat piha-alueelle. Vanhin niistä, Meritullinkatu 22 valmistui vuonna 1888, muutamia vuosia pataljoonarakenusten jälkeen (arkkit. Albert Mellin). Liisankatu yhdistettiin sen viereiseen naapurirakennukseen 1930-luvun laajennuksella, samalla kun tontin rajaa vasten rakennettiin uudisrakennus ja yhdyskäytävä.

Ilmakuvassa vuodelta 1927 näkyy vasemmalla alhaalla ent. upseerirakennukset ja sisäpihan tallirakennus sekä ylhäällä oikealla rantaan ulottuvat miehistökasarmit nyk. Liisanpuistikon varrella. SM

Kruununhaan läheinen asema keskikaupunkiin aiheutti sen, että alueelle varattiin tontteja useille julkisille rakennuksille. Pohjoisosaan muodostui pääosin ylempien virkamiesten ja yliopiston professorien asuinalue. Maneesikatu 7 paikalla olleessa rakennuksessa nk. Tengströmin talossa asui 1830-luvulla J.L. Runeberg vaimonsa Fredrikan kanssa.

Mariankatu, Liisankatu ja Maneesikatu kuuluivat Maurinkadun ja Meritullinkadun (ent. Konstantininkatu) ohella Kruununhaan ensimmäisiin avattuihin katuihin. Pataljoonan rakentamisen yhteydessä jalkakäytävät kivettiin mukulakiveyksin ja niiden keskialueet nupukiveyksin. Jalkakäytävät ja katualueet asfaltoitiin viimeistään 1950-luvulla.

Liisankadulta vuonna 1890 otetussa valokuvassa näkyy oikealla klubi- ja kansliarakennus ja taustalla vasemmalla miehistökasarmien tiilijulkisivua ja yllä tilanne nykyisin. I. Gericke/ MV

Vasemmalla Liisankatua länteen. Maneesikadun kulmassa vanha maneesirakennus 1820-luvulta ja taustalla Maneesikatu 7.

PIHA-ALUEEN NYKYTILA JA MUUTOKSET

Mariankadun pitkä kolmikerroksinen rakennus, joka samalla muodostaa entisen upseerikasarmikorttelin pääfasadin, rajaa piha-aluetta länsipuolelta. Kadun varteen itsenäisesti sijoittuva rakennuskappale korostaa sen merkitystä kaupunkikuvassa. Kokonaissommitelmaa täydentävät sen molemmiin puoliin sijoitetut rakennukset, joiden päädyt näkyvät aidattujen nurmialueiden taustalla. Alkuaan Liisankadun ja Maneesikadun samankorkuiset kaksikerroksiset rakennukset muodostivat upseerikasarmia täydentävät sivuflyygelit. Alkuperäinen ajatus on hämärtynyt, kun Liisankadun puoleinen rakennus on korotettu kuusikerroksiseksi ja laajennettu naapurirakennukseen saakka. Liisankadulta Maneesikadulle on pihan kautta suora yhteys, joka sivuaa Mariankadun pihasisivua.

Pihan keskellä oleva kolmikerroksinen kuutiomainen rakennus jakaa piha-aluetta. Sen keskellä on vielä pieni neliömäinen sisäpiha, joka on

Alkuperäiset valurautakolonnit ja takorauta-aidat portteineen ympäröivät tonttia kadun puolelta. Maneesikadun ajoportin viereinen aita on muutettu käyntiportiksi.

muuta piha-aluetta alempana. Siellä sijaitseviin autotalleihin on ajoyhteys porttikongin kautta. Alun perin rakennuksen paikalla oli matala puurakenteinen talli- ja vaunuvaja, ja piha oli näin ollen huomattavasti avoimempi. Piharakennuksen molemmille sivuille muodostuu taskumaiset pihat. Tontin rajaa vasten sijoitetun yhdyskäytävän edessä on pyöräkatos ja toisella puolella vastaavasti jätekatos. Näkymät jatkuvat niiden yli naapuritontille. Maneesikadun rakennuksen ja sen itäpuolisen naapurirakennuksen väliin jää kapea kuilumainen tila.

Yhdyskäytävän edessä, nykyisen pyöräkatoksen paikalla oli 1960-luvulla kolmipaikkainen autotalli. 1970-luvulla Uudenmaan piirirakennustoimistossa suunniteltiin tontin rajalla olevaa muuria vasten traktori- ja jätevaja, jonka seinät olivat painekyllästettyä pystylaudoitusta ja kattopinta harmaata poimulevyä.

Alkuaan erilliset tontit (no 1–2) yhdistettiin virallisesti yhdeksi tontiksi (no 3) vasta 1970-luvun alussa. Tontin kulmia rajaavat viheralueet on aidattu graniittikivimuurein ja takorauta-aidoin, joihin liittyy valurautakolonnit ja kolme pihalle johtavaa porttia. Aidat valmisti insinööri Karl Lundblad, joka

valmisti myös miehistökasarmin aidan portteineen. Maneesikadun portin viereinen sivuosa on muutettu myöhemmin käyntiportiksi. Liisankadun puolelle on alkuperäisen portin taakse lisätty automaattisesti avautuva teräsportti. Mariankadun rakennusta kehystävälle nurmialueille istutettiin jo alun perin lehmukset. Nykyisin molemmilla puolilla on kaksi komeaa lehmusta ja yksi uudempi. Ne on asemakaavassa merkitty kaupunkikuvallisesti arvokkaaksi puustoksi, joka on säilytettävä.

Piha-alue oli alkuaan ainakin osittain mukulakivetty. Se asfaltoitiin ilmeisesti jo 1930-luvulla piharakennuksen rakentamisen yhteydessä, mutta viimeistään 1960-luvulla. Asfaltointi korvattiin kiveyksellä 1990-luvun alussa. Kiveys muodostuu pääosin betonikivistä, rakennuksen reunoilla on nupu- ja mukulakiveystä. Piha-alue on nykyisin pääosin paikoitusalueena.

Maneesikadun itäpäätyyn jää kapea kuilumainen tila, johon kadulta johtaa alkuperäinen portti.

MARIANKATU 23

Mariankatu 23

1885–1902 UTP upseerikasarmi/
arkkit. Evert Lagerspetz

1902–1917 Venäläisen sotaväen kasarmina

1918–1925 Yleisesikunta ja upseeriasunnott

1925 Maataloushallitus, vuodesta 1971

Maatilahallitus

1934 Peruskorjaus/ arkkit. Torsten Montell

1987–89 Peruskorjaus/Ark.tsto Heikki Elomaa & Co

1993– Maa- ja metsätalousministeriö

Kerrosala: 3180 m² Bruttoala: 5365 m²

Kokonaistilavuus: 16 400 m³

Mariankadun varren palatsimainen uusrenessanssirakennus muodostaa edelleen Maa- ja metsätalousministeriön virastotalon pääfasadin. Uudenmaan tarkk'ampujapataljoonaa varten rakennettu upseerien asuinrakennus oli kolmesta kadunvarsirakennuksesta koostuvan sommitelman pääflyygeeli. Se oli hierarkkisesti merkittävin rakennus, jota oli korostettu sen sijoittelulla, korkeudella ja rikkaalla jäsentelyllä. Julkisivun pilasterein jäsennetty keskirisaliitti, joka päättyy attikaan, viittaa enemmänkin julkiseen rakennukseen kuin asuintaloon. Vastaavankaltaista jäsentelyä on Kruununhakaan vuonna 1890 valmistuneissa Säätytalossa ja Kansallisarkistossa.

Upseerien asuinkäytössä ollut rakennus muuntui luontevasti Yleisesikunnaksi ja sen jälkeen Maataloushallituksen virastotaloksi. Selkeä keskikäytävään perustuva pohjakaava mahdollisti muutokset. Suurin muutos oli kadulle avautuvien päätyporrashuoneiden purkaminen, jolloin saatiin lisää virastohuoneita. Sisäänkäyntiovet jätettiin kuitenkin paikoihien julkisivuun, vain pihasivulla ne muurattiin umpeen.

Sisätilojen osalta muutos asuinrakennuksesta virastoksi oli tilajaon kannalta suuri, mutta kantaviin rakenteisiin ei porrashuoneiden purkua lukuun ottamatta tarvinnut puuttua. Kolmen keskenään lähes samanlaisen kerroksen lisäksi rakennuksessa on hyvin säilynyt kellari ja ullakko. Parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneitä tiloja ovat sisäänkäyntiaula, pääporrashuone sekä entiset keittiöportaat.

Sisätiloille on ominaista korkeat tilat, joiden kattopintoja jäsentävät profiilistat, lukuisat alkuperäiset peiliovet ja ikkunat. Ulkopuolelta rakennus on maalattu uusrenessanssille ominaisin värisävyin. Vaalein sävyin maalatut sisätilat muodostavat kontrastin ulkokuorelle. Museohuoneessa, joka on entistetty esiinottojen perusteella, on näkyvissä alkuperäistä värimaailmaa.

Julkisivut

Kolmikerroksinen uusrenessanssia edustava kaupunkipalatsi muodostaa muusta ympäristöstä poikkeavan kokonaisuuden julkisivujäsentelynsä ansiosta. Voimakkaasti esiin työntyvä keskirisaliitti sekä sivurisaliitit jäsentävät kivrakennusta sekä katusivulla että pihan puolella ja korostavat näin sen sisäänkäyntejä. Myös identtisten pohjois- ja eteläpäätyjen keskellä on hie-
man ulkonevat risaliitit.

Keskirisaliitin vertikaalisuutta korostaa neljä joonialaista pilasteria, jotka yhdistävät toisen ja kolmannen kerroksen toisiinsa. Pilasterit, jotka ovat muodoltaan 3/4 kolonneja, nousevat harkotetun ensimmäisen kerroksen päältä. Keskirisaliitti päättyy attikaan, jonka keskellä on Uudenmaan läänin vaakunaa kuvaava kipsikoriste. Sen tekijä oli kuvanveistäjä Karl Magnus von Wright, joka oli tehnyt kipsikoristeita muutamia vuosia aikaisemmin Grönqvistin kivitaloon. Sivurisaliitteja on korostettu balusterimaisin koristein. Voimakkaasti ulostyöntyvä konsolien kannattama kattolistaa antaa rakennukselle renessanssipalatsin mahtipontisuutta.

Katujulkisivun kerrokset on jäsennetty eri tavoin ja niitä jakavat profi-
loidut kerroslistat korostavat rakennuksen horisontaalisuutta. Pohjakerros on voimakkaasti rustikoitu ja kaari-ikkunoiden rivistö muodostaa ikään kuin arkadikaariston. Sisäänkäyntejä on korostettu voimakkaammalla harkotuksella. Kahdessa ylimmässä kerroksessa on suorakaiteenmuotoiset korkeat ikkunat. Toisessa kerroksessa eli piano nobilessa ikkunat on kehystetty pedimentein ja kolmannessa kerroksessa yksinkertaisin kehyslistoin. Risaliittien kohdalla ikkunakehykset ovat kaikkein koristeellisimmat. Ullakon ikkunat on koottu friisimaiseen kenttään

Upseerikasarmitontin katusivut ja päädyt muodostavat rakennusten edustavan ulkokuoren ja näin ollen pihisivut ovat kaikissa rakennuksissa katusivua huomattavasti yksinkertaisemmat. Pihan puolella myös ikkuna-aukot on sijoitettu harvempaan. Ensimmäisessä kerroksessa ja pääporrashuoneen kohdalla on kaari-ikkunat, kuten kadun puolella. Seinäpinnan harkotus on esitetty huomattavasti kevyemmin pelkillä urilla. Ylemmissä kerroksissa on sileä rappaus ja seinäpinnoissa on raitisilmasäleikköjä. Kattolistaa on myös pelkistetty, vain keski- ja sivurisaliittien kohdalla on kipsikonsolit. Ikkunoita kehystävät yksinkertaiset kehykset. Sivurisaliittien 1930-luvulla umpeen muuratuissa kaari-aukoissa oli alkujaan päätyportaiden ikkunat ja ovet. Entisten oviaukkojen kohdalta puuttuvat sokkelikivet. Umppeen muuratuissa pinnoissa on Valtion taideteostoimikunnan taidemaalari Paul Osipowilta vuonna 1999 tilaamat kolme reliefiä ”Pysähdy ja katso!”

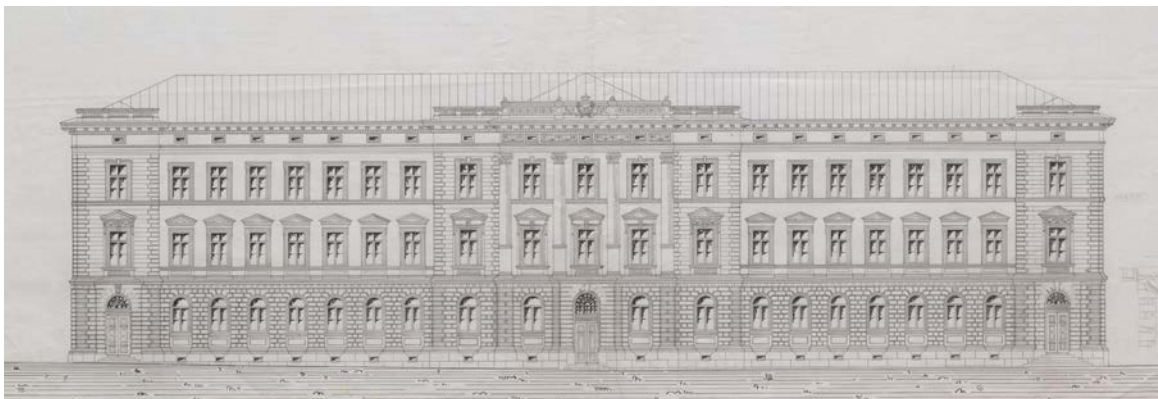
Pääjulkisivu toteutettiin arkkitehti E. Lagersperzin 29.6.1882 päivät-
tyjen suunnitelmien mukaan. Pihasivusta ja päädyistä ei ole piirustuksia säilyneessä alkuperäissarjassa. Julkisivut ovat säilyneet poikkeuksellisen hy-

vin alkuperäisessä asussaan. Rakennuksen merkittävin 1930-luvulla tehty muutos, päätyporrashuoneiden purkaminen, ei vaikuttanut suoranaisesti katujulkisivuun. Porrashuoneiden ovet jätettiin paikoilleen, vaikka oviaukot niiden takana muurattiin umpeen. Pihasivun molemmissa risaliiteissa olleet ovi- ja ikkuna-aukot puolestaan muurattiin umpeen. Ensimmäisen kerroksen molempiin päätyihin avattiin kaksi uutta ikkunaa ja niiden yläpuolelle tehtiin alkuperäisen mallin mukaiset harkotukset.

Värijäsentely on vuosien saatossa muuttunut. Nykyään tummanpunaisek-
si maalattu friisi korostuu, vaikka 1890-luvun valokuvassa se näyttää olevan samaa tummuusastetta muun julkisivun kanssa. Rakennuksen sokkeli on graniittia. Rappaus vaihtelee sileästä pinnasta voimakkaaseen rustikointiin. Aumakatto on tummanharmaaksi maalattu. Nykyinen ulkoasu on peräisin vuoden 2007 kunnostuksesta.

Attikan keskellä olevassa kipsi-
koristeessa on Uudenmaan läänin vaakuna. Kipsikoristeet val-
misti Karl Magnus von Wright.

Myöhemmät kunnostukset

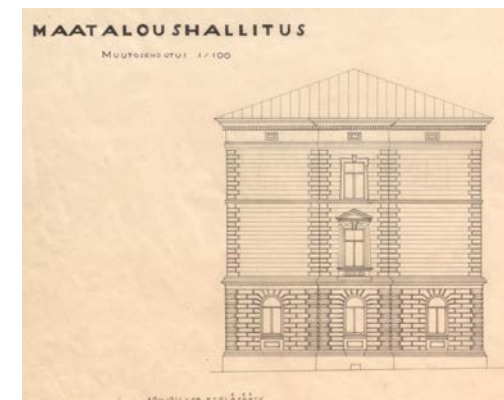
Vuonna 1972 Thorvald Lindqvist teki ehdotuksen ulkoväriytyksestä kaikille neljälle rakennukselle ja ilmeisesti väritys toteutettiin sen mukaisesti. Mariankadun seinät maalattiin vaaleanruskeiksi ja seinän yläfriisi voimakkaan italianpunaishalla. Listat, kehykset ja pylvää oli säilytetty vaaleanruskean harmahtaviksi. Ikkunapuitteet ja ovet maalattiin punertavanruskeiksi. Katto, vesikourut ja syöksytorvet maalattiin ruskeanmustiksi.

Julkisivut kunnostettiin peruskorjauksen yhteydessä vuosina 1987–89. Tässä vaiheessa vesikatto kattovarusteineen ja kerroslistojen pellit uusittiin. Ikkunoita kunnostettiin ja osittain uusittiin. Lisäksi kipsikoristeita kunnostettiin. Myös rauta-aita portteineen kunnostettiin suoristamalla kallistuneet pylvää ja oikomalla taivutuneet rautatangot. Päätyjen graniittikivimuurit asennettiin uudelleen paikoilleen ja saumattiin kalkkisementtilaastilla. Myös keskiporras saumattiin uudelleen.

Vuonna 2003 julkisivut kunnostettiin ja maalattiin (Sävyrakenne Oy). Julkisivuissa käytettiin Tikkurilan perinnekalkkia. Seinän yläfriisi maalattiin Kivisil Lin-maalilla ja kipsikoristeet ja ikkunat Terra-Linalilla. Vesipellit, syöksytorvet ja aidat maalattiin Panssarimaalilla.

Julkisivumuutoksia ja -korjauksia

- 1934 Päätysisäänkäyntien ja porrashuoneiden purkamiseen liittyneet muutokset: piha-julkisivun ovet ja ikkunat muurattiin umpeen, ensimmäisen kerroksen molempiin päätyisiivuihin avattiin kaksi ikkunaa.
- 1972 Julkisivujen maalaus
- 1987 Julkisivujen kunnostus- ja maalaustyöt, vesikaton pellitys, syöksytorvien uusiminen, ikkunoiden ja ovien kunnostus, lipputangot sisäänkäynnin molemmin puolin
- 2003 Julkisivun kunnostus ja maalaus

Katusivun julkisivu on hyvin säilynyt. Mariankadun molempiin päätyjulkisivuihin on avattu kaksi ikkunaa 1930-luvulla. KA

Paul Osipowin teos Reliefit I-III kuului Helsinki 2000 kulttuurikaupunki projektiin, jonka tavoitteena oli elävöittää kaupunkikuvaa ja julkisia rakennuksia taideteosten avulla. FNG Kirsi Halkola.

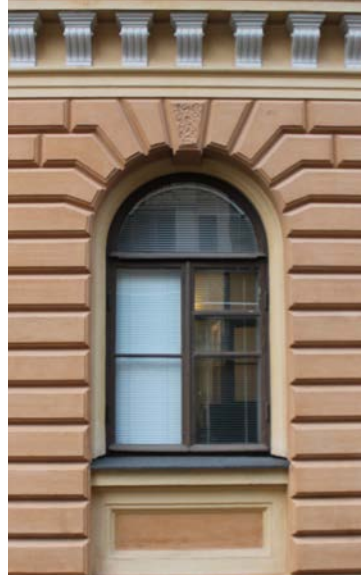
IKKUNAT

Julkisivua jäsentävät ensimmäisessä kerroksessa kaari-ikkunat sekä toisessa ja kolmannessa kerroksessa kuusiruutuiset ikkunat. Variaatiota on aikaansaatu ikkunoiden erilaisilla rappauskehysillä. Katujulkisivujen pääkerrosta eli toista kerrosta on korostettu ikkunoiden yläpuolisilla pedimenteillä. Pihasisvulla ikkunakehys on sisäänvedetty. Ensimmäisen kerroksen muuta julkisivupintaa syvemmällä olevat kaari-ikkunat alaosiineen antavat vaikutelman arkadikaaristosta. Ullakon vaakasuuntaiset ikkunat on sijoitettu friisimaiseen yläosaan ja kellarin ikkunat puolestaan sokkelin graniittikiveykseen.

Alkuperäiset ikkunat ovat pääosin säilyneet. Kaksipuitteiset ikkunat ovat sisään-ulos aukeavia ja niissä on tuuletusta varten nk. fortuskat. Vuoden 1987 peruskorjauksessa ikkunoita kunnostettiin ja osittain uusittiin. Suurimpaan osaan ikkunoista tehtiin uusi lisäpuitte, joka kytkettiin sisäpuitteeseen. Se tehtiin yksilaisena ilman välipuitteita. Ulko- ja sisäpuitteissa olevat tuuletusikkunat nk. fortuskat suljettiin ruuvein. Porrashuoneen, ullakon ja kellarin ikkunoihin lisäpuitetta ei tehty. Alkuperäiset pitkäsulkijat eli espanjoletit ovat osittain säilyneet. Niitä on korvattu myös uudemmilla malleilla.

Kuusiruutuiset ikkunat jäsentävät rakennuksen toista ja kolmatta kerrosta. (T-malli). Ikkunoissa on tuuletusta varten nk. fortuskat.

Kaari-ikkunoita on käytetty ensimmäisessä kerroksessa. 1930-luvulla avatut päätyikkunat tehtiin vanhan mallin mukaan. Ikkunoissa on tuuletusta varten nk. fortuskat.

Ullakon ikkunat on sijoitettu friisimaiseen osaan. Keittiöporrashuoneiden ja niihin liittyvien tilojen kohdalla ikkunat ovat suuremmat. Muutama ikkuna on muutettu säleiköksi.

Kellarin ikkunat sijoittuvat sokkelin graniittimuuraukseen ja niissä on rautalankalaset. Osa ikkunoista on laitettu umpeen.

Pääsisäänkäynnin paripeilioveen liittyy kaareva koristeellinen yläikkuna. Pariovi on jaettu kolmeen peiliin. Korkeimman kesimmäisen peilin keskellä on koristeena leijonan päät. Ovesta on todennäköisesti alkuperäinen messinkivedin, jossa on sorvattu puukahva.

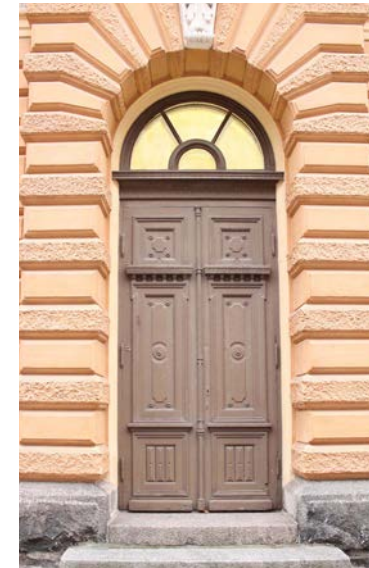

ULKO-OVET

Rakennuksessa on alusta saakka ollut kahden tyyppisiä ulko-ovia. Katusivun kolme paripeiliovea ovat samaa mallia, mutta pääsisäänkäynnin yläpuolella on korkeampi ja koristeellisempi kaari-ikkuna. Ovet jakautuvat kolmeen peiliin, joista kesimmäiset ovat korkeimmat. Niissä on uusrenessanssille tyypillistä jäsentelyä. Lisäksi pääoven keskipeileissä on koristeena leijonan päät.

Katusivun ovet ovat alkuperäisiä, mutta vain pääsisäänkäynti on enää käytössä. Kaksi muuta ovea jätettiin paikoilleen, mutta aukot muurattiin umpeen, kun päätyporrashuoneet purettiin 1930-luvulla. Ovien yläpuoliset ikkunat avautuvat edelleen niiden takana oleviin työhuoneisiin. Ovien vetimet on poistettu.

Pihasisivun kaariaukkoihin sijoitetut kolme lasiaukkoista peiliovea ovat todennäköisesti 1930-luvulta. Ne johtavat pääporrashuoneeseen sekä sivuportaisiin. Pihan puolella oli alkuaan kaikkiaan viisi ovea. Kaksi muuta oviaukkoa muurattiin umpeen 1930-luvulla päätyporrashuoneiden purkamisen yhteydessä. Niiden ovet olivat samankokoiset kuin katusivulla, mutta todennäköisesti huomattavasti yksinkertaisemmat. Kaikki nykyiset ovet on maalattu ruskeiksi.

Pääsisäänkäyntien paripeiliovet ovat lähes identtiset pääsisäänkäyntioven kanssa. Niiden yläpuolella on myös kaarevat yläikkunat. Ovet on säilytetty julkisivussa, vaikka itse oviaukot on muurattu umpeen. Vetimet on ovista poistettu.

Pihasisivun peiliovet ovat samaa mallia ja niissä on lasiaukot. Vasikalliset ovet on sijoitettu kaarevaan oviaukkoon.

Sisätilojen kerrostumat

Upseerirakennuksen pohjakaava on muutosten yhteydessä osoittautunut joustavaksi. Pääkerrokset muuttuivat tilallisesti täysin, kun asunnot yhdistettiin ja muutettiin virastotiloiksi. Siitä huolimatta lukuisissa muutoksissa on säilynyt paljon alkuperäisiä täydentäviä rakenteita kuten ovia, ikkunoita sekä koristerappauksia ja kipsiprofileita. Nykyisten pintojen alla on lisäksi peitossa alkuperäisiä koristemaalauksia.

Upseerien edustavat asuntilat noudattivat pitkälti uusrenessanssille tyyppillistä polykromaattista koristelua ja jäsentelyä, mitä on nähtävissä muutamissa tehdyissä esiinotoissa. Puulattiat olivat vernissakäsiteltynä lukuun ottamatta pataljoonan päällikön salia, jossa oli parkettilattia. Joidenkin tilojen lattioissa oli myös kuviomaalausta. Edustavimmissa tiloissa seinät olivat maalauskoristeltuja ja osassa tiloissa tapetoituja. Kattopintoja kehystivät profililistat ja seinien tapaan olivat päätiloissa groteskimaalauksin koristeltuja. Holvattujen sisäänkäyntiportaiden seinäpinnat jäsennettiin pilasterein, joihin liittyi koristeelliset kapiteelit. Väriykseltään tilat olivat tummasävyisiä. Kaikissa asuinhuoneissa oli kaakeliuunit, jotka olivat pääosin kulmauuneja. Edustavimmissa tiloissa oli vapaasti seinää vasten sijoitetut uunit ja pataljoonankomentajan salissa kaksi pylväskaakeliuunia.

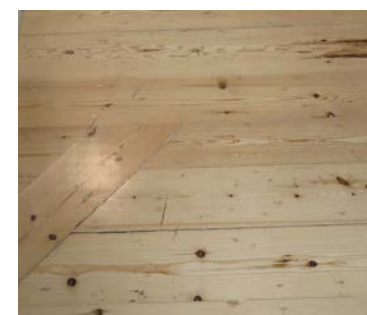
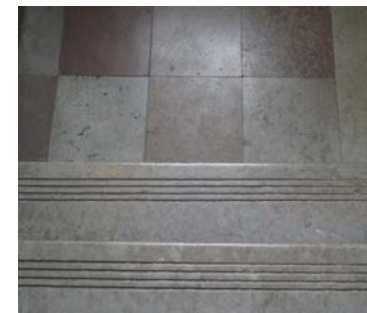
Muutos valtion virastoksi 1920–30-luvuilla oli pohjakaavan puolesta yksinkertainen. Alkuperäisten asuntojen ”keskikäytävän tilakudelman” pyyhkiytyi vähitellen pois, kun käytävältä purettiin alkoviekkojen, kylpyhuoneiden ja wc-tilojen sekä komeroitten kevytrakenteiset väliseinät. Huonetilat jäivät pääosin entiselleen. Suurin muutos oli päätyporrashuoneisen purkaminen ja muutos virastohuoneiksi. Porrashuoneita jäsentäneet seinäpilasterit jätettiin paikoilleen uusiin toimistoihin ja niistä tuli hierarkkisesti arvokkaimpia työhuoneita. Myös porrashuoneisiin johtaneet lasiseinät ovineen ovat edelleen paikoillaan osassa kerroksista.

Siitä lähtien on tiloja muutettu viraston tarpeiden mukaisesti. 1950-luvulta lähtien huoneita jaettiin kevytrakenteisin seinin. Yläikkunoiden avulla alkuperäinen tila oli edelleen hahmotettavissa. 1980-luvun lopun peruskorjauksessa suurin osa kevytrakenteisistä seinistä purettiin. Siihen saakka säilynyttä vanhaa pyrittiin edelleen säilyttämään. Alkuperäiset lasipeili-ovet muutettiin palomääräysten mukaisiksi lisäämällä niihin messinkilistoin kiinnitetyt lasit. Vanhat ovet saivat uuden ilmeen. Nykyisten pintamateriaalien alla on todennäköisesti säilynyt paljon alkuperäistä. Väritutkimus olisi tarpeen tilojen alkuperäisvärityksen selvittämiseksi.

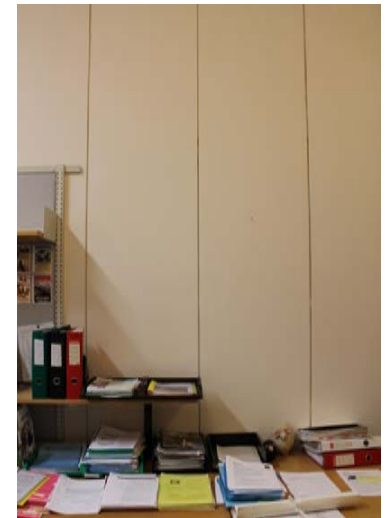
LATTIAPINNAT

- *Upseerikasarmien* ensimmäisen, toisen ja kolmannen kerroksen lattiat olivat alkuun pääosin lautaa ja ilmeisesti vernissattuja. Lautalattioita, jotka ovat lakattuja, on nykyisin näkyvissä tiloissa 316, 319–320. Ainakin yhden asunnon lattioissa on ollut myös kuviomaalausta (tiloissa 220–221). Ne säilytettiin 1980-luvun lopun peruskorjauksessa, mutta päällystettiin linoleumilla. Salissa (nyk. 224–226) oli poikkeuksellisesti puukaseteista tehty parkettilattia. (Lagerspetzin tammikuussa 1884 tekemässä hintavertailussa salin parkettilattian hintana oli 1009 mk ja vastaavasti vernissattuna lautana 374 mk ja öljymaalattuna 299 mk). Pääportaan ja sisäänkäyntiaulan lattiat tehtiin kalkkikivilaatoista. Lattialaatat on ladottu shakkiruutumaisesti harmailla ja punertavilla laatoilla. Portaiden askelmat ja tasanteet tehtiin harmaasta kalkkikivestä. Kalkkikivilattiat ovat säilyneet ennallaan. Ilmeisesti myös puretuissa päätyportaissa lattiat ja askelmat olivat kalkkikivilaattaa. Sivuportaissa B ja C askelmissa käytettiin puolestaan punertavaa graniittia tasanteilla ja porrasaskelmissa. Sisäänkäyntiaulan ja porrashuoneissa käytettiin maalattuja profiloituja puujalkalistoja. Ne ovat pääosin säilyneet. Ullakon permanto ja sinne johtavat portaavat ladottiin tiilistä. Kellarin portaat olivat ilmeisesti myös tiiltä.
- *Yleisesikunnan aikana* alkuperäiset materiaalit pääosin säilyivät. Lautalattioiden päälle asennettiin osittain linoleum-mattoja.
- *Peruskorjauksessa 1934* käytävien ja työhuoneiden lattiat päällystettiin linoleumilla.
- *1950–70-lukujen muutoksissa* lattioiden pintamateriaaleja uusittiin mm. linoleum-matoilla. Työhuoneissa oli osittain kokolattiamattoja.
- *Peruskorjauksessa 1980-luvun lopulla* porrashuoneiden ja aulojen kivilattiat säilytettiin ennallaan. Käytävien ja huonetilojen lattiapäällysteet uusittiin ja niiden alla olevia alkuperäisiä lautalattioita avattiin teknisten asennusten takia. Kolmannen kerroksen tiloissa (316, 319–320) lakattuja lautalattioita jätettiin esiin. Tiloissa 220–221 kuviomaalatut lattiat päällystettiin vanerilla ja linoleumilla. Pataljoonan päällikön salin (nyk. 224–226) parkettilattia purettiin ja korvattiin lastulevyllä ja linoleumilla. Kulmahuoneisiin 317–318 tehtiin parkettilattiat. Ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa käytävien ja työhuoneiden lattiat on päällystetty linoleum-matoilla (lattiat levytetty). Vaalean beigensävyiset linoleumit (marmoleum) on käytävillä kehystetty rusehtavilla reunakaistoilla ja huoneissa vastaavasti punertavan rusehtavilla. Wc- ja siivoustilojen lattiat ovat beigensävyistä keraamista neliölaattaa, kellaritiloissa on käytetty punaisia muovimattoja. Alkuperäisiä profiloituja jalkalistoja on säilynyt sisäänkäyntiauloissa ja porrashuoneissa ja ne on maalattu harmaiksi. Ensimmäisen, toisen ja kolmannen kerroksen käytävillä on uudet profiloidut puujalkalistat (h=140 mm), jotka on pääosin maalattu valkeiksi. Kellarin betonilattiat ovat maalattuja.

SEINÄPINNAT

- Ensimmäisen, toisen kolmannen kerroksen seinäpinnat ovat alusta saakka olleet pääosin rapattuja ja maalattuja. Pääporrashuoneen ja kolmannen kerroksen kulmahuoneet on rikkaasti jäsennellyt pilasterein ja niihin liittyvin kattolistoin. Alkuperäistä uusrenessanssin tyylistä koristeellista värijäsentelyä tummine värisävyineen on säilynyt nk. museohuoneessa 227. Kevytrakenteisissa seinissä oli pinkopahvit. Osassa tiloista on myös todennäköisesti jo alkuaan ollut tapetteja.
- 1930-lukujen muutoksissa käytävien seinäpinnat maalattiin ovikorkeuteen saakka yläosaa tummemmalla värillä. Huoneet olivat pääosin tapetoituja.
- 1950–70-lukujen muutoksissa työhuoneita jaettiin puurakenteisin lasiseinän ja yläikkunallisin väliseinän. 1960- ja 70-luvun muutoksissa uudet väliseinät olivat pääosin lasiseiniä (yläikkunat) ja niiden alaosat olivat minerit-levyä tai lastulevyä avosaumoin. Lasiseiniä laitettiin myös tarpeen mukaan umpeen. Huoneisiin lisättiin osittain vaimentavia levyjä rimojen avulla. Vuonna 1952 käytävien seinä vasten sijoitettiin korkeat maataloushallituksen arkistokaapit, jotka purettiin 1980-luvun peruskorjauksessa.
- Peruskorjauksessa 1980-luvun lopulla kaikki seinäpinnat käsiteltiin. Ensimmäisen, toisen ja kolmannen kerroksen käytävien seinäpinnat maalattiin vihertävän harmaaseen alaosaan ja vaalean beigeen yläosaan. Ne erotettiin toisistaan punaruskealla rajausviivalla. Työhuoneiden seinät maalattiin pääosin vaaleankellertäväksi. Osa tiloista on beigensävyisiä tai punertavia. Ilmeisesti tässä vaiheessa museohuone 227 entistettiin. Wc- ja suihkutilat laatoitettiin valkoisin keraamisin laatoin ovikorkeuteen saakka ja seinäpintojen yläosat maalattiin valkeiksi.

KATTOPINNAT

- Pääkerrosten käytävien ja huoneiden kattopinnat ovat alusta saakka olleet rapattuja ja maalattuja kattolistoineen. Kattolistojen mallit vaihtelevat käytävällä, koska se koostui alun perin useasta erilaisesta tilasta. Työhuoneiden kattopinnoissa on osittain säilynyt kattorosetteja (eri mallia). Pääportaan ylimmässä kerroksessa sekä kolmannen kerroksen kulmahuoneissa 301 ja 317 (entisissä porrashuoneissa) on poikkeuksen koristeelliset ja voimakkaasti profiloidut kattolistat. Edustavimmissa tiloissa kattopinnat ovat alkuaan olleet ilmeisesti pitkälti koristemaalattuja. Museohuoneen 227 entistetyssä kattopinnassa on näkyvissä alkuperäistä uusrenessanssille ominaista groteskityylistä koristemaalausta voimakkaaine värisävyineen. Tilaan 316 tehdyssä esiinotossa näkyy myös alkuperäistä koristemaalausta. Sisäänkäynnin ja portaiden kattopinnat ovat holvattuja. Kattopinnat maalattiin yksivärisiksi viimeistään 1930-luvulla.
- 1950–70-lukujen muutoksissa työhuoneiden rapatut kattopinnat säilyivät pääosin sellaisenaan. Vuonna 1971 kolmannen kerroksen käytävälle suunniteltiin alakatto polttomaalatusta alumiinilaatasta (10–15 cm), joka ilmeisesti myös toteutettiin. Ennen peruskorjausta käytävillä oli porrastetusti profiloidut listat, jonka yläpuolella oli epäsuoraa valoa antavat loisteputket.
- Peruskorjauksessa 1980-luvun lopulla pääkerrosten käytävien ja huoneiden kattopinnat maalattiin valkeiksi. Käytävälle aiemmin lisätyt valolistat poistettiin. Ensimmäisen ja toisen kerroksen listoja osittain uusittiin. Työhuoneiden kattolistat säilyivät pääosin entisellään. Ilmeisesti tässä vaiheessa museohuone 227 entistettiin. Kellarin taukotiloihin 030–032 tehtiin osittainen alakattovyöhyke sts-paneelistä, joka maalattiin valkeaksi. Vc- ja siivoustilojen alakatot tehtiin maalatuista kipslevyistä.

OVET JA VÄLISEINÄIKKUNAT

Pääsisäänkäyntiä ja -porrashuonetta jäsentävät alkuperäiset lasipeiliovet, joissa on koristeellinen puitejako ja kaarevissa oviaukoissa yläikkunat. Ensimmäisessä kerroksessa on komeat lasiseinät ovineen ja myös yksi purettujen päätyporrashuoneiden lasiseinistä ovineen on säilynyt. Valtaosa pääkerroksissa käytetyistä ovista on peittomaalattuja peiliovia ja suurin osa niistä on alkuperäisiä. Kellarikäytävää rytmittävät puolestaan pääosin alkuperäiset paneeliovet. 1930-luvun lasiseinät ovineen noudattivat samaa jäsentelyä kuin vanhat, mutta yksinkertaisemmin detalloituina.

Mariankadun, Liisankadun ja Maneesikadun rakennusten alkuperäiset peiliovet ovat samaa mallia muutamien poikkeuksien. Mariankadun ovien hankintasopimuksen yhteenvedossa on mainittu, että valmiita oli jo 11 kpl. Mahdollisesti ne olivat aikaisemmin valmistuneen miehistökasarmin työmaalta ylijääneitä.

Oviaukkomuutosten yhteydessä ovia on siirretty huoneesta toiseen ja tuotu takaisin ullakolta mm. 1980-luvun peruskorjauksessa. Niitä on täydennetty vanhan mallin mukaan tehdyillä ovilla, jolloin yhtenäinen ilme käytävillä ja työhuoneissa on säilynyt. Huoneiden väliset ovet on jätetty osittain paikoilleen, mutta ne on levytetty toiselta puolelta umpeen.

Sivuporrashuoneiden väliseinäikkunoista on jäljellä vain yksi. Alkuaan niiden kautta saatiin valoa asuntojen keskivyohykkeillä sijaitseviin muuten ikkunattomiin tiloihin kuten käytäville, kylpyhuoneisiin ja palvelijoiden tiloihin.

Porrashuoneen pariovet on jäsenetty pystysuuntaisesti kolmeen peiliin, joista ylimmäinen lasiruutu on koristeltu rombi-kuvioin. Pariovien keskellä olevat lyöntilistat on muotoiltu pilastereiksi kapiteeleineen. Osassa oviaukoista on kaareva yläikkuna. Eteishallissa oviin liittyy kiinteät sivuosat, jotka on jäsenetty ovilehtien tapaan. Ovien palo-osastointia on parannettu lisäämällä sekä peilien että lasien kohdalle palolasit messinkilistoin. Yläikkunoihin on lisätty toinen puite, jossa palolasi.

Paripeiliovia kehystävät profiloidut ovilistat ja yläpuolinen palkisto. Ovillehdet jakaantuvat pystysuuntaisesti kolmeen erikokoiseen peiliin. Päätilojen ovet ovat alkuaan olleet ootrattuja. Nykyään vain nk. museohuoneen ovet on entistetty alkuperäistä asua mukaellen. Osa ovista on siirretty nykyisille paikoilleen. Muutamissa ovissa ylin peili on ilmeisesti 1930-luvulla korvattu lasilla. Osaan ovista on lisätty yläikkuna.

Yksilehtisiä peiliovia kehystävät profiloidut ovilistat. Ovillehti jakaantuu pystysuuntaisesti kolmeen peiliin, joista keskimmaiset ovat korkeimmat. Osassa ovista ylin peili on ilmeisesti 1930-luvulla korvattu lasilla.

Väliseinäikkunoiden kautta saatiin nk. keittiöportaiden kautta valoa muuten ikkunattomiin tiloihin. Alkuaan kahdeksasta ikkunasta on jäljellä vain yksi, joka sijoittui portaan ja komeron välille. Ikkunavälin teräskalterit ovat todennäköisesti alkuperäiset.

Päätyporrashuoneiden lasiseinät ovineen ovat alkuperäisiä toisen kerroksen pohjoispäässä. 1930-luvulla uusitut lasiseinät on tehty saman mallin mukaan, mutta detaljoinniltaan ne ovat yksinkertaisemmat.

Vasikallinen teräslasiovi on lisätty kulunvalvonnan takia. Se ei näytä paikkaansa suunnitellulta, vaan on istutettu käytävän leveyteen molemmilta puolilta umpipellitöykin.

Paneeliovet johtivat alkuaan talous- ja halkokellareihin ja ne ovat säilyneet alkuperäisillä paikoillaan.

Painikkeet ovat peräisin 1980-luvun peruskorjauksesta. Messinkipainikkeet ovat mallia Primo Polar. Myös vetimet uusittiin pääosin.

Peiliovien muutokset liittyvät palo-osastointiin. Vanhojen lasipeiliovien palo-osastointia parannettiin lisäämällä peilien ja lasienaukkojen kohtiin hiotut rautalankalaset messinkilistoin. Heloja on myös uusittu. Saranat ovat osittain vanhoja, mutta messinkipainikkeet ja -vetimet ovat peräisin 1980-luvun peruskorjauksesta.

1980-luvun peruskorjauksessa poistettiin myöhempien väliseinien myötä suuri määrä työhuoneiden ovia ja väliseinäikkunoita. Vain muutama niistä jäi paikoilleen. Pääosa vanhoista ovista säilytettiin, uusien ovien osuus oli noin neljännes. Uusien tilojen, enimmäkseen wc- ja sosiaalitilojen, sekä sähköpääkeskusten väliovet tehtiin pääosin laakaovina. Kellariin ja ullakolle lisättiin teräspalo-ovia.

Rakenteet ja talotekniikka

RAKENTEET

Rakennuksen kantava runko muodostuu muuratuista ulkoseinistä sekä kantavista väliseinistä. Kellarikerroksessa kantavat seinät ovat kiveä ja tiiltä. Perustukset tehtiin kylmäkivimuureina ilman laastia. Kellarikerroksen lattiat olivat maanvaraisia.

Alkuperäiset puurakenteiset täyttövälipohjat ovat pitkälti säilyneet. Välipohjat koostuvat vuoden 1987 suunnitelmapiiirustusten mukaan kantavasta hirsirakenteesta ja sammaltäytteestä, jonka päällä on koolattu lankku (paksuus 55 mm). Hirsirakenteen alla on lauta (paksuus 30 mm) ja kattopintana tikkurappaus. Ullakon yläpohjan rakenne oli muuten samanlainen, paitsi hirsirakenteen päällä on lauta (30 x 200mm) ja tiilipermanto (90 mm). Kellarinkatto on tiiliholvia, pääosin kappaholveja. Niiden yläpuolella on puurakenteinen lattia. Pää- ja sivuporrashuoneet ovat holvattuja. Peltinen vesikate on kannatettu puuristikoilla.

Alkuperäinen leikkauspiirustus vuodelta 1882 ja oikealla vuodelta 1984 eri kohdasta leikattuna. KA, SKA

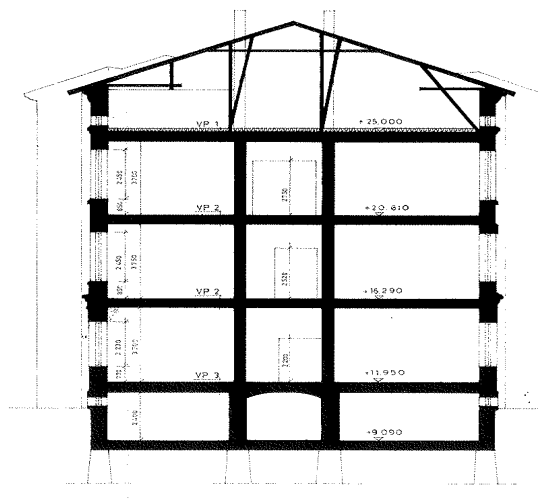
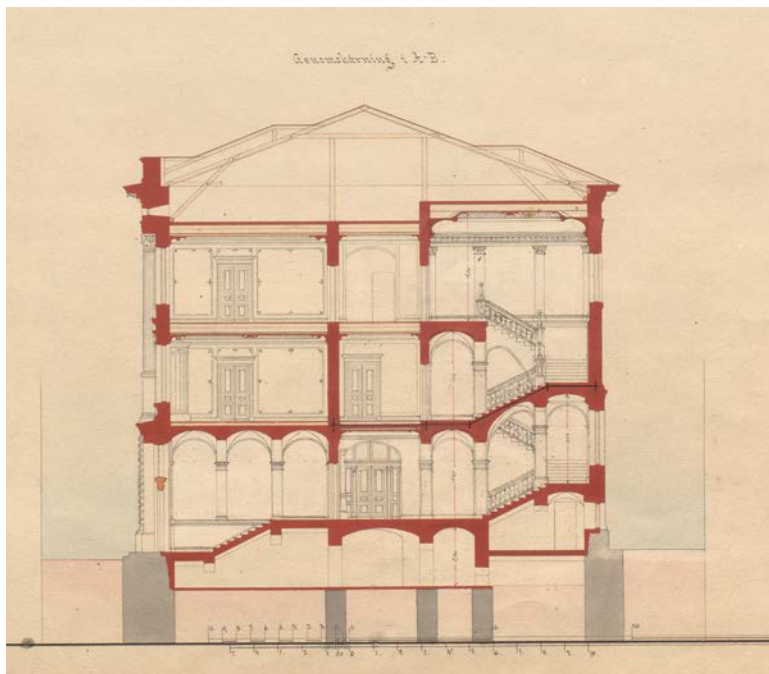
Muutokset

Suurimpia rakenteellisia muutoksia oli päätyporrashuoneiden purkaminen 1930-luvulla. Samalla rakennettiin niiden kohdalle uudet välipohjat. Vuonna 1957 pääporrashuoneen aukkoon keskelle sijoitettiin hissi. Tässä yhteydessä porrashuoneen kattopintaa avattiin.

Viimeisimmässä 1980-luvun lopun peruskorjauksessa rakennesuunnittelijana oli Insinööritoimisto Korttesluoma Ky. Lattiarakenteiden avaukset ja tutkimukset teki Konsultointi Kareg Oy. Välipohjat jäivät muutamia muutoksia lukuun ottamatta ennalleen, mutta lattian pintarakenteita uusittiin teknisten asennusten takia. Ullakon tiilipermannon päälle lisättiin mineraalivilla (150 mm).

Kellarin uudet väliseinät rakennettiin suunnitelmien mukaan kalkkihiekkatiilistä. Muutamien tilojen välille puhkaistiin uusia oviaukkoja. Kellarin lattia uusittiin ja sen alle sijoitettiin iv-kanavia. Käytävälle 042 sijoitettiin pienpumppaamon syvennys.

Toisen kerroksen wc-tilojen yläpuolinen välipohja uusittiin, vanhat välipohjapalkit kuitenkin säilytettiin. Vanhat täytteet poistettiin ja korvattiin mineraalivillalla (150 mm). Ullakolle sijoitettavan iv-konehuoneen takia välipohjaa jouduttiin vahvistamaan. Iv-konehuone rakennettiin teräsrakenteisena.

TALOTEKNIikka

Rakennuksessa on painovoimainen ilmanvaihto vanhoja hormoneja hyödyn-
tään. 1980-luvun peruskorjauksessa wc- ja sosiaalitilat sekä kellarikerroksen
taukotila varustettiin koneellisella sisäänpuhalluksella ja tässä vaiheessa ulla-
kolle rakennettiin iv-konehuone.

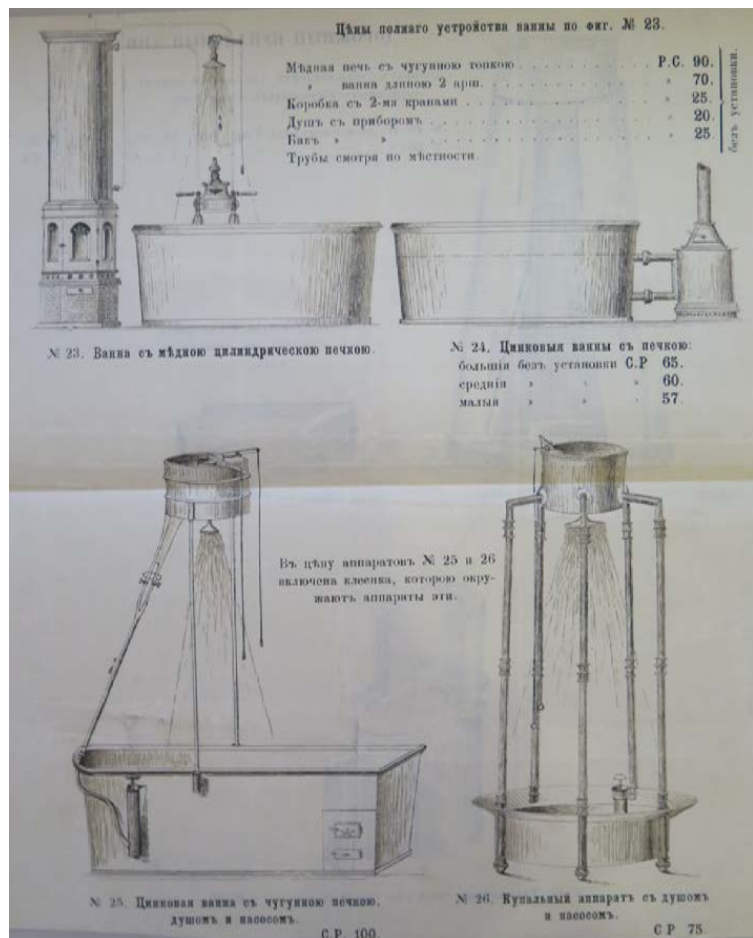
Myös nykyiset lvis-asennukset ovat pääosin peräisin 1980-luvun perus-
korjauksessa, jolloin kaikki tekniset asennukset uusittiin. Osa iv-kanavista
sijoitettiin kellarin lattian alle ja samalla rakennettiin pienpumppaamon sy-
vennys. Varsinainen pumppaamo tehtiin 1990-luvun pihatöiden yhteydessä.
Vanhat vohvelikuvioiset lämpöpatterit säilytettiin pääosin, niiden lisäksi tuli
osittain uusia pattereita. Alakattoja on vain wc- ja siivoustiloissa. Lisäksi kel-
larin taukotilan iv-kanavat on verhottu puupaneloidulla kotelolla. Kellarin
kattopintaan asennettiin levystä tehty arina, johon valaisimet upotettiin.

Alkuaan rakennuksen lämmitys oli hoidettu kaakeliuunein, joita oli
kustannusarvion mukaan kaikkiaan 70 kappaletta. Suurin osa oli nurkkaan
sijoitettavia, edustavimmissa tiloissa oli kahdeksan seinää vasten sijoitettavaa
uunia ja lisäksi kaksi pylväskaakeliuunia. 1930-luvun muutostöissä puret-
tujen porrashuoneiden paikoille tehtiin työhuoneisiin rakennettiin uunit
lämmitystä varten. Kaakeliuunit purettiin vasta 1940–50-luvulla, jolloin
rakennukseen asennettiin vesikiertoinen keskuslämmitys. Kolmannen ker-
roksen aulassa on rakennuksen ainut säilynyt kaakeliuuni.

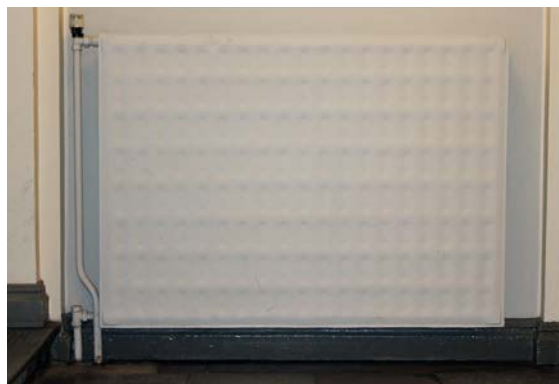
Kaikkiin kolmeen upseerirakennukseen oli tarkoitus asentaa ilmanvaiht-
toa varten pietarilaisen San Gallin järjestelmän mukaiset raitisilmaventtiilit
ulkoseiniin tuuletusikkunoiden lisäksi. Kaakeliuunien viereen sijoitettaisiin
myös poistoilmaventtiilit. San Gallin laatimat kolme erillistä ehdotusta il-
manvaihtojärjestelmästä upseerikasarmiston katsottiin olevan kuitenkin
liian monimutkaisia ja kalliita, jonka takia ehdotuksista luovuttiin.

Rakennukseen vedettiin alkuaan kylmävesi- ja viemärintiputket seitse-
mään keittiöön ja kylpyhuoneeseen. Kylpyhuoneisiin ei kuitenkaan asennettu
ilmeisesti sinne alun perin ajateltuja kraanasysteemiä, kylpyammetta ja ve-
denlämmityslaitetta. Lisäksi asennettiin keittiöportaisiin yhteensä kuusi pa-
lopostia ja pihalle vesiposti. Erityisesti mainittiin, että kellarin viemäriputket
tehtäisiin takkiraudasta, koska savesta tehdyt putket levittivät pahaa hajua.

Rakennuksen keittiöihin asennettiin puuta säästävät liesirakennelmat.
Pataljoonan komentajan ja komppaniapäällikön asuntoihin asennettiin
pietarilaisen San Gallin valmistamat liedet ja muihin asuntoihin tukholma-
laisen J & C. G Bolinderin liedet. Rakennukseen muurattiin myös kokeeksi
ainakin yksi uuni nk. Brusiloffin systeemin mukaan, samaa järjestelmää oli
käytetty miehistökasarmien leivinuuneissa. Upseerirakennukseen oli alku-
jaan tarkoitus vetää kaasujohdot valaistusta varten, mutta ne karsittiin pois
”valokaasun” kovan hinnan takia.

Upseerikasarmin kylpyhuoneisiin suun-
neltuja vedenlämmityslaitteita. KA

Tilainventoinnit

Sisätilojen inventointiosuudessa rakennus on jaettu seuraaviin tilakokonaisuuksiin:

0.krs

- Käytävä ja varastot

1.krs

- Sisäänkäyntihalli ja pääporras A
- Pohjoiskäytävä, työhuoneet, wc-tilaryhmä
- Eteläkäytävä ja työhuoneet
- Sivuporrashuoneet B ja C

2.krs

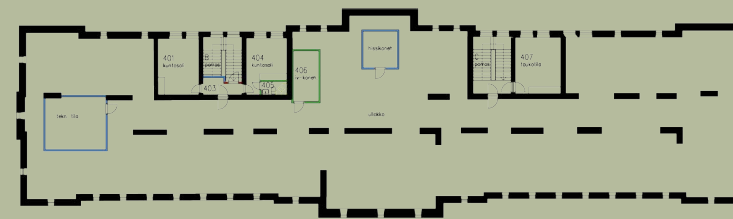
- Käytävä ja wc- tilaryhmä
- Pihasisivun työhuoneet
- Katusivun työhuoneet

3.krs

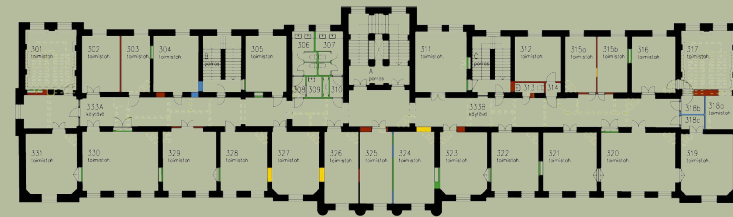
- Käytävä ja wc- tilaryhmä
- Pihasisivun työhuoneet
- Katusivun työhuoneet

4.krs/ ullakko

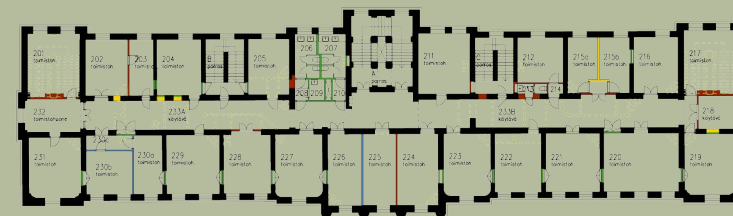
- Kuntosalit ja taukotila
- Ullakkotila ja iv-konehuone

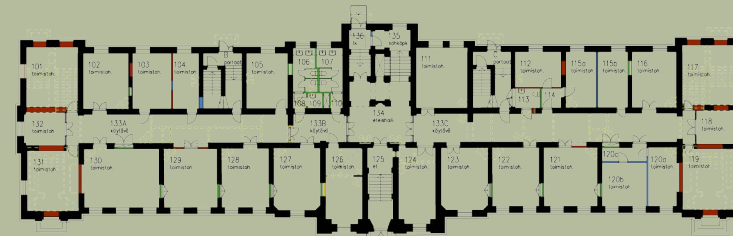
4. kerros

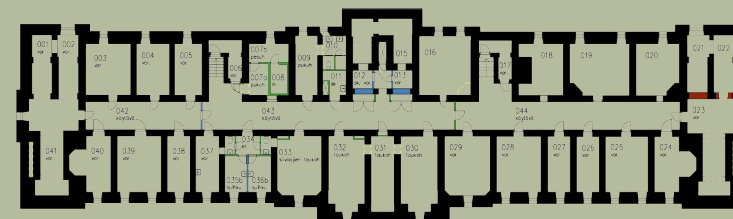
3. kerros

2. kerros

1. kerros

0. kerros

0.KRS

Kellarin varastot sijoittuvat keskikäytävän varrelle, johon on ollut alusta saakka käynti vain nk. keittiöportaita pitkin. Alkuaan kellarissa oli kaksikymmentäneljä holvattua kellarialueita. Asukkaille oli omat varastot ja halkokellarit. Pataljoonan komentajaa varten oli myös viinikellari. Myös upseeriklubia ja kansliaa varten oli omat halkokellarinsa tässä rakennuksessa, kun Liisankadun rakennuksessa ei ollut riittävästi kellaritilaa.

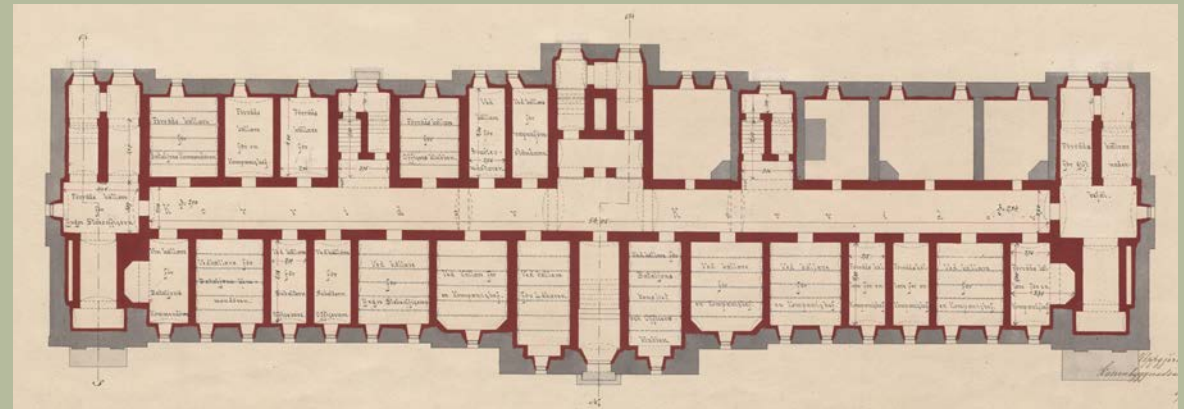
Venäläisaikana ja myös Esikunnan aikana kellarit säilyivät pääosin entisessä käytössään, asukkaiden ja nyt myös esikunnan halko- ja varastokellareina.

Muutostyöt 1925–70

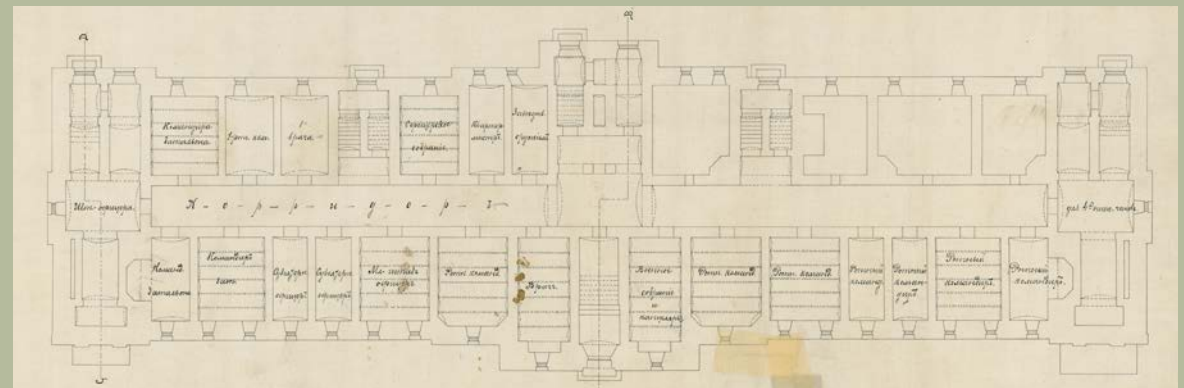
Vuoden 1933 mittauspiirustuksissa (R. Hellevuori) kellarikerroksen tilat ovat säilyneet entisellään. Maataloushallituksen aikana kellari otettiin viraston varastokäyttöön. Vuonna 1957 pääporrashuoneen keskelle lisättiin hissi, joka ulotettiin kellariin saakka.

Peruskorjaus 1989 ja myöhemmät muutokset

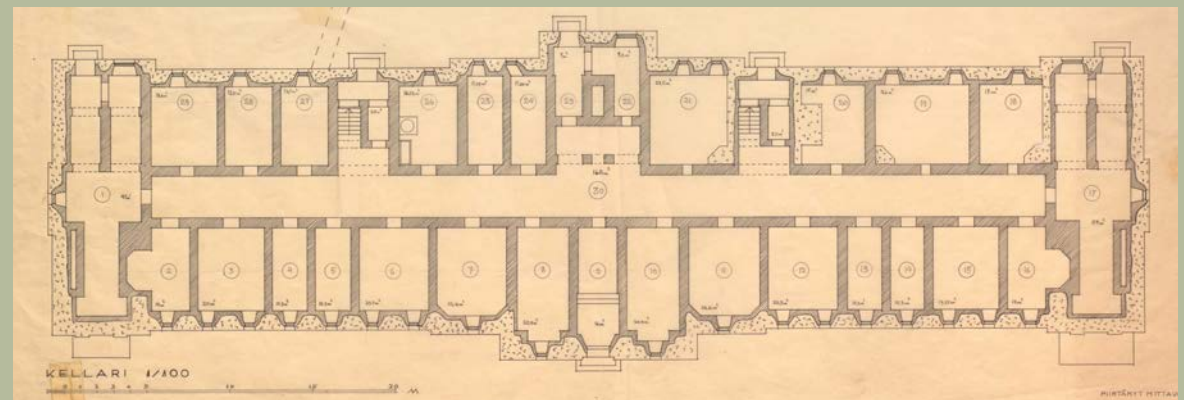
Peruskorjauksessa kellariin sijoitettiin varastojen lisäksi myös sosiaalitilat. Rakennuksen keskilinjassa sijaitsevat kolme varastoa 030–032 yhdistettiin henkilökunnan taukotilaksi avaamalla tilojen välille oviaukot. Saman käytävän varren tiloihin 007–111 ja 035–037 sijoitettiin puku- ja pesutiloja ja niitä varten rakennettiin uusia väliseiniä. Kellarinkäytävä jaettiin väliovien kolmeen osaan entisen kahden sijasta. Käytävältä purettiin sivuporrashuoneen B edessä ollut ryhmäkeskus (Ark.tsto Heikki Elomaa & Co). Puku- ja pesuhuone 037 on myöhemmin muutettu siivouskeskukseksi.

1882/ RakH II Iga 78

1910-11/ VeSa HLA 80 EN

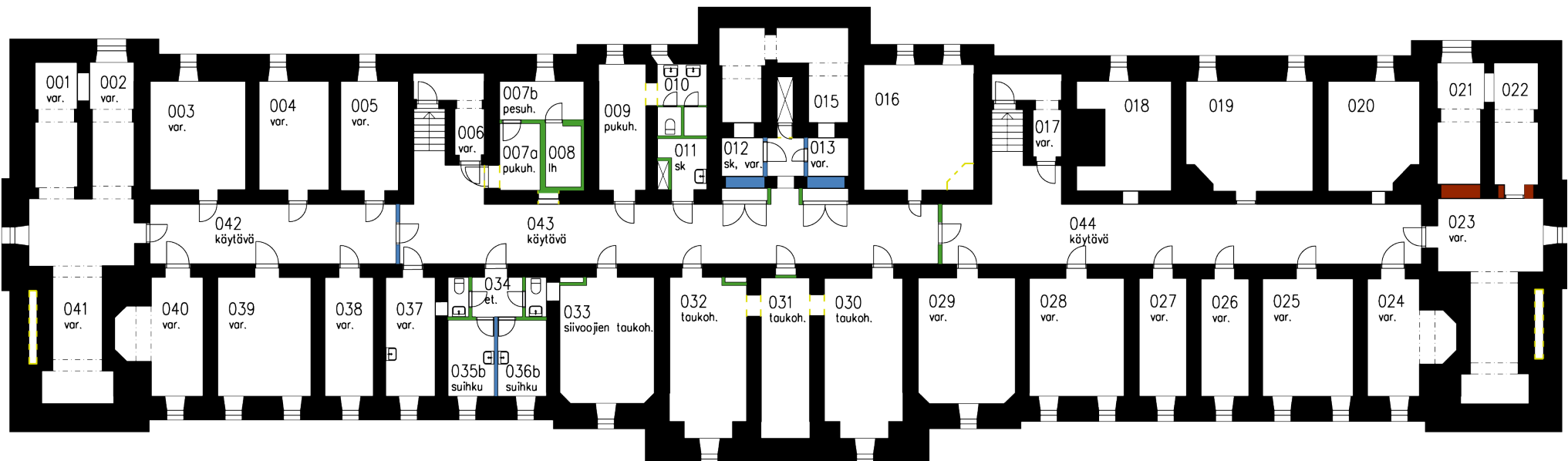
1934/ RakH III Iaa 708

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Ark.tsto Heikki Elomaa & Co:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 1981.

Säilyneisyyskaavio 0. kerros 1:250

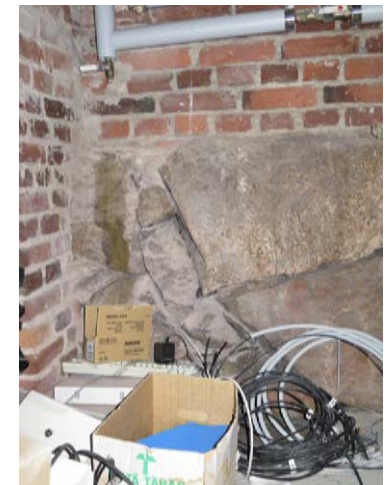
KÄYTÄVÄ JA VARASTOT

001-015, 017, 023-044

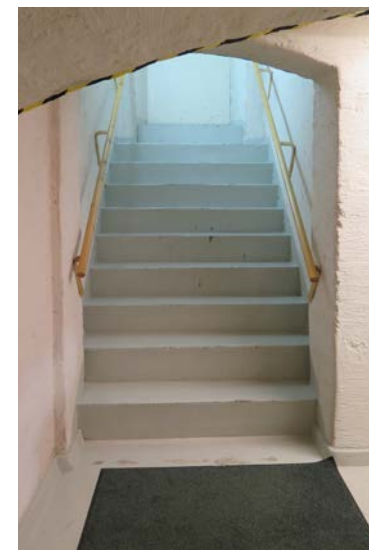
Holvatun kellarin pohjakaava perustuu keskikäytävään, jonka molemmin puolin on varastoja. Muutoksia on tehty varastojen sisäpuolella, kun niitä on väliseinin jaettu pukuhuone- ja pesutiloiksi. Avaran kellarin nykyasu on peräisin 1980-luvun peruskorjauksesta.

Kellariin on käynti molemmista sivuportaista. Niiden lisäksi pääportaan hissi ulottuu alas saakka. Käytävä on jaettu väliovilla nykyisin kolmeen osaan. Keskimmäiseen osaan on sijoitettu henkilökunnan sosiaali- ja taukutiloja. Pohjois- ja eteläpäässä on varastoja lukuun ottamatta eteläpään pihasisuvn tiloja, joissa on korkeutta vain vähän yli metri. Pääporrashuoneen alapuoliset tilat ovat matalia ja puhtaaksimuurattuja. Myös entisten päätyporrashuoneiden alla on normaalia matalammat tilat. Varsinaisten varastotilojen koot vaihtelevat, kaikissa on keskelle sijoitettu ovi ja ulkoseinässä yksi tai kaksi pientä ikkunaa, joista osa on laitettu umpeen. Alkuaan varastot olivat asukkaiden käytössä mm. halkokellareina. Pataljoonan komentajalla oli muiden varastojen ohella myös viinikellari. Lisäksi upseeriklubilla ja kanslialla oli oma varasto.

Muuratut seinät ja holvatut kattopinnat on slammattu valkeiksi. Betonilattiat ovat maalattuja. Alkuperäiset vaakapaneeliovet on maalattu

harmaiksi. Uusia pintamateriaaleja ovat henkilökunnan taukotilan punaiset laattalattiat. Puku- ja pesuhuoneissa on käytetty muovimattoja ja seinissä valkeaa keraamista laattaa. Tekniset asennukset on pääosin vedetty lattian alla. Henkilökunnan taukotiloissa iv-kanavat on verhottu peittomaalatulla mäntypaneelilla. Näkyviä asennuksia on vähäisessä määrin. Käytävän keskellä on lähes yhtenäinen palolevystä tehty sähköäarina, jonka alapinnassa on upotetut valaisimet. Lattian alla on jäteveden pumppaamo.

I.KRS

Rakennuksen keskellä oleva sisäänkäynti eteishalleineen jakaa käytävän pohjoiseen ja eteläiseen osaan. Alkuaan ensimmäisen kerroksen pääsisäänkäynnin aulasta oli käynnit esikunnan upseerien kahteen asuntoon. Sisäänkäynnin oikealla puolella oli pienempi kahden huoneen asunto ja yksi huone subalterniupseerille. Niiden käytössä oli yhteinen eteinen, klosetti ja palvelijanhuone. Sisäänkäynnistä vasemmalle oli samankokoinen huonesarja. Kadun puolella oli kolme huonetta ja kylpyhuone, pihan puolella oli keittiö ja sen vieressä kapea palvelijan huone, joka ilmeisesti jätettiin toteuttamatta.

Komppanian päälliköiden päätyasuntoihin oli omat sisäänkäynnit suoraan kadulta. Asunnot olivat samankokoiset 4h+k (sisältäen eteisen, keittiön, kylpyhuoneen, palvelijoiden makuutilan, ruokakomeron ja klosetin), mutta eri tavoin järjestetyt johtuen pihanpuoleisten keittiöportaiden epäsymmetrisestä sijainnista pääportaaseen nähden. Kadun puolella oli suuri sali ja makuuhuone, pihan puolella ruokasali, asuinhuone ja keittiö. Huoneiden välisellä käytävällä oli kylpyhuone ja klosetti, ruokakomero sekä palvelijan makuualkovi, joka avautui keittiöön. Käytävältä pääsi myös keittiöportaaseen.

Muutostyöt 1902–1933

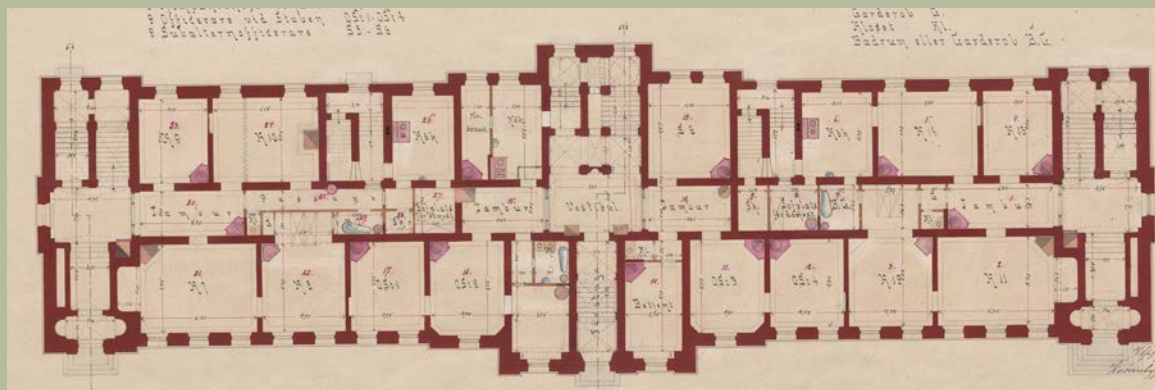
Venäläisaikana tehtiin pieniä tilajärjestelyjä pohjoispään asunnossa. Esikunta-aikana 1920-luvulla käytäväosuuksia selkiytettiin. Yleisesikunnan käytössä oli vuodesta 1921 alkaen vain pääporrashuoneen yhteydessä olevat huoneet, kun pohjois- ja eteläpään asunnot otettiin upseerien asuinkäyttöön. Eteläpään asunto saatiin takaisin Yleisesikunnalle vuonna 1924 (Yleisten rakennusten ylihallitus).

Maataloushallitusta varten käytävä avattiin yhtenäiseksi purkamalla keskialueella olevat kylpyhuoneet ja komerot, joita oli jo osittain muokattu aikaisemmissa vaiheissa. Vain osa wc-tiloista jätettiin paikoilleen. Tilanne näkyy vuoden 1933 mittauspiirustuksessa (R. Hellevuori).

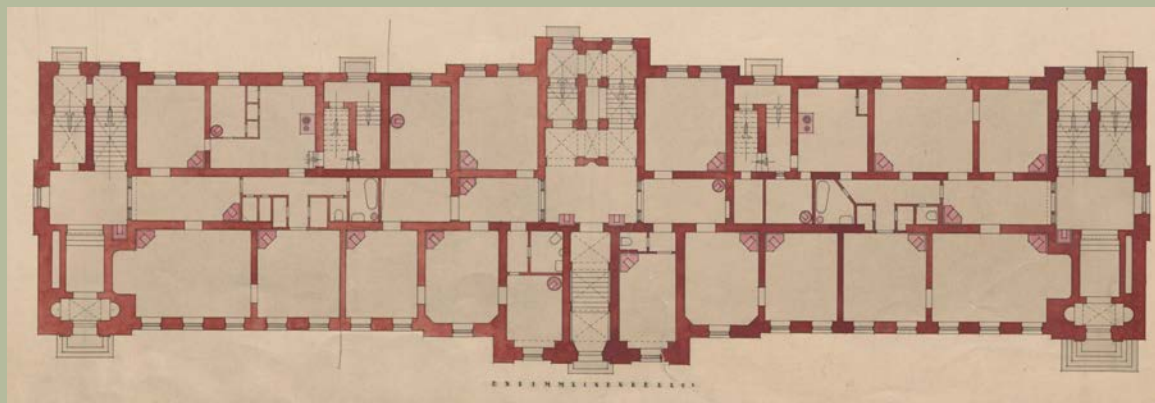
Muutos- ja kunnostustyöt 1934

Vuoden 1934 muutos- ja kunnostustöissä merkittävin muutos oli päätyporrashuoneiden purkaminen sisäänkäynteineen. Niiden tilalle saatiin kuusi virkahuonetta lisää. Kadun ja pihan puoleiset ikkuna- ja oviaukot muurattiin umpeen ja päätyihin avattiin uudet ikkunat. Porrasaulan ja käytävän väliset lasiseinät ovineen siirrettiin.

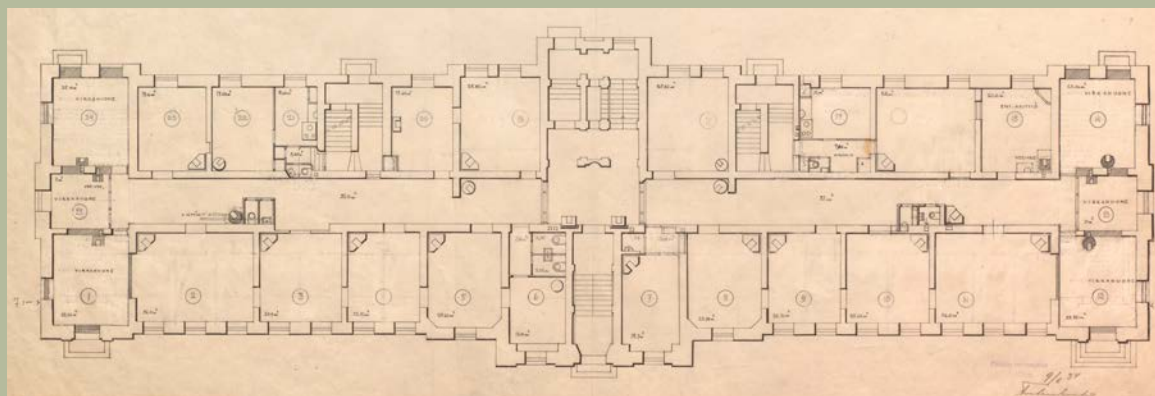
Eteläisempi käytävä avattiin nyt kokonaisuudessaan. Alkuperäiset wc-tilat jätettiin kuitenkin paikoilleen. Kaakeliuunit säilytettiin ja porrashuoneiden tilalle tehtiin uusiin huoneisiin rakennettiin uunit lämmitystä varten. Myös muita kevytrakenteisia väliseiniä jätettiin osittain paikoilleen (Yleisten rakennusten ylihallitus/ arkkitehtit. Torsten Montell).

1882/ RakH II Iga 80

1920-I./ RakH II Iga 83

1934/ RakH III Iga 708

Muutostyöt 1940–70

1940–70-lukujen muutokset liittyvät pääosin uusien toimistohuoneiden tarpeeseen, jolloin huoneita jaettiin väliseinän väliseinän. Väliseinät toteutettiin enimmäkseen yläikkunoin. 1970-lukuun mennessä suurin osa toimistohuoneista oli jaettu väliseinän pienempiin. Käytävillä oli vielä alkuperäisiä wc-tiloja. Kaikki kaakeliuunit oli kuitenkin purettu jo pois.

Vuonna 1954 sisäänkäynnin viereen tehtiin vahtimestarin tila 124. Huoneen välikkö ja pieni pesutila purettiin pois. Tilaan avattiin kaksi väliseinäkunaa vahtimestaria varten, toinen sisäänkäyntiportaaseen 125 ja toinen eteishalliin 134 jo aiemmin purettu kaakeliuunin paikalle. (Uudenmaan läänirakennustoimisto/arkkit. Raveala). Vuonna 1957 pääporrashuoneen keskelle lisättiin hissi. Vuonna 1972 pihanpuoleinen huoneen ja keittiön kokoinen asunto (103–104) muutettiin toimistohuoneiksi. Oviaukko porrashuoneeseen muurattiin umpeen ja kaksi ovea avattiin käytävälle (Piirirakennustoimisto).

Peruskorjaus 1989

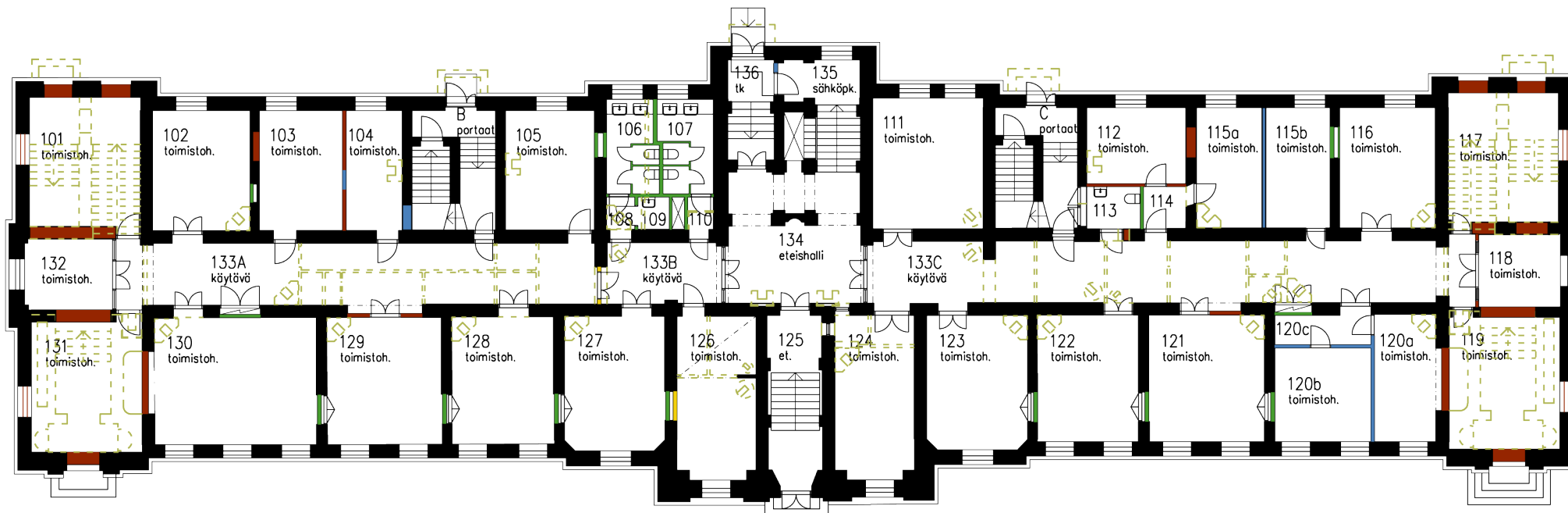
Peruskorjauksessa suurin osa käytävien ja työhuoneiden myöhemmin tehdyistä väliseinistä purettiin pois. Loput käytävien alkuperäisistä wc-tiloista poistettiin. Pohjoisen käytävän varteen tehtiin odotushuone ja wc-tilaryhmä (106–110), johon liittyi myös siivoustila ja lvi-kuilu ja käytävälle rakennettiin ryhmäkeskus-komerot. Vanhan wc-tilan 113 paikalle rakennettiin pt-wc. Huoneiden väliset alkuperäiset ovet jätettiin paikoilleen, mutta ovisyvennykset levytettiin toiselta puolelta. Sivuporrashuone C muutettiin esteettömäksi sisäänkäynniksi lisäämällä sinne porrastusta (Ark.tsto Heikki Elomaa & Co). Kerroksessa on nykyisin ohjaus- ja tietohallintoyksikön tiloja. Sisäänkäynnin yhteydessä on odotustila ja neuvotteluhuone.

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- purettu alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Ark.tsto Heikki Elomaa & Co:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 1981.

Säilyneisyyskaavio
I. kerros 1:250

SISÄÄNKÄYNTIHALLI JA PÄÄPORRAS A

125, 134–136

Edustava holvattu sisäänkäyntihalli ja pääporras ovat parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneitä tiloja. Suurin muutos on ollut porrasaukkoon 1950-luvulla sijoitettu hissi. Pääporras on nykyään rakennuksen ainut paraatiporras.

Sisäänkäyntijärjestelyt ovat säilyneet lähes ennallaan lukuun ottamatta sisäänkäynnin seinään avattua väliseinäikkunaa vahtimestarin huoneeseen. Porrashallista aukeavat molemmiin puolin pitkät käytävät, jotka on erotettu

hallista alkuperäisillä lasiaukkoisilla peiliovilla. Pihalle johtaa oma sisäänkäynti, joka on muutaman askelman hallia alempana.

Porras ja sisäänkäynti ovat holvattuja pääosin ristiholvein ja niiden väleissä on seinäpilastereiden kannattamat vyökaarit. Nelivartisen portaan aukkoa rajaa neljä kantavaa pilaria. Porrastasanteilla on laakeat kupolit. Porrashuoneen varsinainen kattopinta on suora. Ylimmän kerroksen seinäpintojen korinttilaiset pilasterit kantavat voimakkaasti profiloitua kattolistaa. Alemmilla tasoilla on käytetty yksinkertaisempia joonialaisia pilastereita. Portaankeskelelle on lisätty hissi, mutta verkkoseinien ansiosta vaikutelma on ilmava.

Koristeellisessa valurautakaiteessa on puinen käsijohde. Alkuaan tummin sävyin maalatut seinä- ja kattopinnat ovat nykyisin jäsennetty valkein ja harmain sävyin. Porrashallissa oli alkujaan kaakeliuunit, joiden paikat näkyvät kalkkikivilattiassa.

POHJOISKÄYTÄVÄ, TYÖHUONEET, WC-TILARYHMÄ

101–104, 105–107, 126–133a

Korkeaa keskikäytävää rytmittävät molemmin puolin peiliovet, jotka johtavat työhuoneisiin. Käytävä on peräisin 1910–30-lukujen muutoksista, jolloin se asteittain avattiin yhtenäiseksi tilaksi. Työhuoneille on ominaista suuret kaari-ikkunat. Nykyinen asu on peräisin 1980-luvun muutoksista.

Keskikäytävän varrella on nykyään molemmin puolin toimistohuoneita. Pihan puolella on lisäksi sivuporrashuone sekä wc-tilaryhmä, joka on peräisin 1980-luvun muutoksista. Sisäänkäyntihallista tultaessa on pieni välikkömäinen tila, jonka varrelle on sijoitettu wc-tilat ja kadun puolella odotushuone. Se oli alkujaan eteistila kahteen asuinhuoneistoon ja kokonaan suljettu muusta käytävästä. Loppuosa käytävästä kuului komppaniapäällikön asuntoon, johon oli sisäänkäynti päätyporrashuoneesta. Käytävällä oli

eteisten ja käytävien lisäksi kylpyhuoneet, klosetit, ja vaatehuoneet. Suuri kaariaukko kuului kadun puolella olevan maakuuhuoneen alkoviin, joka lohkaisi osan käytävästä. Aukon keskellä on nykyään paripeiliovi, jonka yläpuolelle on lisätty ikkuna.

Käytävän päätteenä on lasiseinä pariovineen, joka on todennäköisesti alkuperäinen. Se johti porrashuoneesta asuntoon. Lasiseinän paikkaa siirrettiin 1930-luvulla pohjoisemmaksi, että saatiin käynti työhuoneisiin (101, 131–132), jotka muodostivat alkujaan päätyporrashuoneen sisäänkäynnteineen. Työhuoneessa näkyvä kadunpuoleinen pieni kaari-ikkuna liittyy ulko-oveen, joka on muurattu huoneen puolelta umpeen. Työhuoneesta 101 johti alkuaan ovi puolestaan sisäpihalle ja sen vieressä oli ikkuna, mutta ne muurattiin kokonaan umpeen 1930-luvulla.

Kadunpuoleisiin työhuoneisiin johtaa korkeat paripeiliovet. Ne olivat asuntojen edustavimmat huoneet. Myös huoneet olivat yhteydessä toisiinsa korkein paripeiliovin. Oviaukot on myöhemmin laitettu pääosin umpeen, mutta ovet on jätetty enimmäkseen paikoilleen. Pihan puolen työhuoneisiin, jotka olivat alkuaan pääosin toissijaisia tiloja johtaa yksilehtiset peiliovet.

Työhuoneille on ominaista suuret kaari-ikkunat, joissa on alkuperäiset ikkunat. Kattopinnoissa on erimallisia profiloituja kattolistoja sen mukaan, missä käytössä huoneet ovat alun perin olleet. Osassa tiloista on kipsirosetteja. Lähes kaikissa huonetiloissa oli kaakeliuunit, jotka purettiin pois 1950-luvulla. Myöhemmät väliseinät on tiloja 103/104 lukuun ottamatta purettu pois.

Käytävien ja työhuoneiden nykyinen asu on peräisin 1980-luvun peruskorjauksesta. Lattiat on päällystetty linoleum-matoilla. Beigensävyistä lattiaa on kehystetty ruskealla. Käytävien seinät on maalattu beigen sävyiseen alaosaan ja vaaleampaan yläosaan. Niiden välissä on rajausviiva. Huoneiden seinät on maalattu kellertäviksi ja kattopinnat valkeiksi.

Kalataloudellisen tutkimuslaitoksen kadunpuoleisia tiloja vuoden 1934 muutostöiden jälkeen. O. Jonasson/ MV

ETELÄKÄYTÄVÄ JA TYÖHUONEET

111–124, 133c

Eteläkäytävä on nykyisin pohjoiskäytävän kaltainen. Korkeaa keskikäytävää rytmittävät molemmiin puolin peiliovet, jotka johtavat työhuoneisiin. Käytävä on peräisin 1920–30-lukujen muutoksista, jolloin se avattiin vaihteittain yhtenäiseksi tilaksi. Työhuoneille on ominaista suuret kaari-ikkunat. Nykyinen asu on peräisin 1980-luvun muutoksista.

Eteläkäytävä koostuu vahtimestarin tilaa lukuun ottamatta kokonaan toimistohuoneista, jotka sijoittuvat käytävän molemmiin puolin. Pihan puolella on C-sivuporrashuone, joka on lähes identtinen pohjoisen B-porrashuoneen kanssa. Upseerien asuntoihin kuuluneilla käytäväosuuksilla oli eteisten ja käytävien lisäksi kylpyhuoneet, klosetit, ja vaatehuoneet. Ne purettiin wc-tiloja lukuun ottamatta pois 1930-luvulla. Suuri kaariaukko kuului kadun puolella olevan maakuuhuoneen alkoviin, joka lohkaisi osan käytävästä.

Päätyhuoneet (117–119) muodostivat alkuaan eteläisen päätyporrashuoneen sisäänkäynteineen. Työhuoneen kadunpuoleinen kaari-ikkuna liittyy ulko-oveen, joka on muurattu huoneen puolelta umpeen. Porrashuoneesta sisäpihalle johtanut ovi ja sen viereinen ikkuna muurattiin puolestaan kokonaan umpeen 1930-luvulla. Käytävän päätteenä oleva lasiseinä pariovineen on mahdollisesti alkuperäinen. Se johti porrashuoneesta asuntoon. Lasiseinän paikkaa siirrettiin 1930-luvulla etelämmäksi työhuoneiden ovien takia.

Kadunpuoleisiin työhuoneisiin, jotka olivat asuntojen edustavimmat huoneet, johtaa korkeat paripeiliovet. Huoneiden väliset oviaukot on myö-

hemmin laitettu enimmäkseen umpeen, mutta ovet on jätetty paikoilleen. Pihan puolella oli alun perin pääosin toissijaisia tiloja ja niihin johtavat yksilehtiset peiliovet. Työhuoneille on ominaista suuret kaari-ikkunat, joissa on alkuperäiset ikkunat. Kattopinnoissa on erimallisia profiloituja kattolistoja sen mukaan, missä käytössä huoneet ovat alun perin olleet. Osassa tiloista on kipsirosetteja. Kaikissa huonetiloissa oli kaakeliuunit, jotka purettiin pois 1950-luvulla. Nykyään vain huone 115 on jaettu kahdeksi ja väliseinässä on ylälasit.

Käytävien ja työhuoneiden nykyinen asu on peräisin 1980-luvun peruskorjauksesta. Niissä on samat materiaalit ja värit kuin pohjoiskäytävällä. Lattiat on peitetty linoleum-matoilla. Beigensävyistä lattiaa on kehystetty ruskealla. Käytävien seinät on maalattu beigen sävyiseen alaosaan ja vaaleampaan yläosaan. Niiden välissä on rajausviiva. Huoneet on maalattu keltäväiksi. Kattopinnat ovat valkeita.

SIVUPORRASHUONEET B JA C

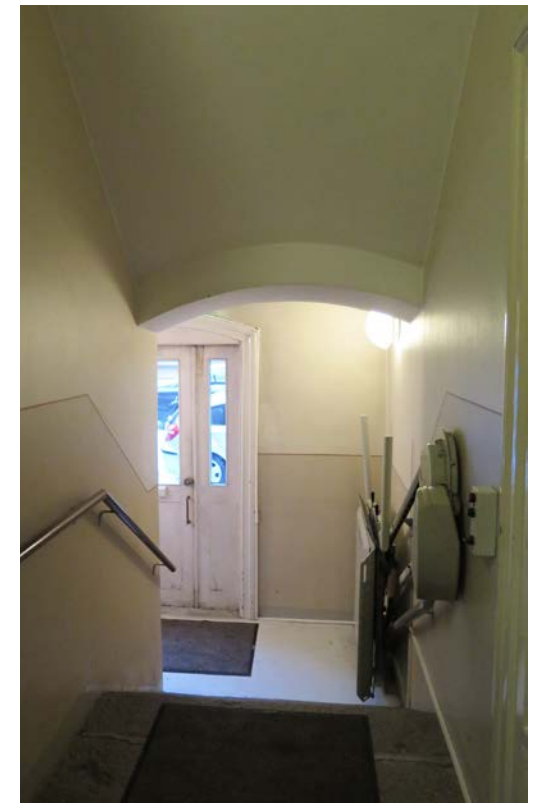
Pihan puolelle sijoittuvat holvatut sivuporrashuoneet olivat alkuaan asuntojen nk. keittiöportaita. Porrashuoneista oli käynti myös muutamaan asuinhuoneeseen, jotka oli tarkoitettu subalterniupseereille. Sivuportaat ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussaan.

Sivuporrashuoneisiin B ja C on käynti pihalta ja ne ulottuvat ullakolle saakka. Sisäänkäyntitasanteelta portaat jatkuvat kellariin, välissä on uusittu teräspalo-ovi. Porrashuoneet ovat lähes identtiset. Sydänmuuriin tukeutuvat portaat ovat holvatut. Ylimmästä kerroksesta ullakolle johtavat portaat ovat

Sisäikkunoiden kautta saatiin valoa asuntojen ikkunattomiin tiloihin kuten käytäville, komeroihin ja kylpyhuoneisiin. C-portaan kolmannessa kerroksessa on ainut säilynyt väliseinäikkuna. Ikkunavälin teräskalterit ovat todennäköisesti alkuperäiset.

harmaaksi maalattua puuta ja niihin liittyy puinen ristikkokaide. Muissa kerroksissa porrasaskelmat ja tasanteet ovat harmaata graniittia. B-portaassa on lähes kokomatalla alkuperäiset profiloidut puujalkalistat. C-portaassa ei jalkalistoja ole. Ylimpien kerrosten kattopinnoissa on kappaholvit.

B-porrashuoneen ylin kerrostasanne erotettiin seinällä muusta porrashuoneesta 1980-luvun peruskorjauksessa, kun siitä tehtiin asunnon eteinen. Tässä yhteydessä kerrosten peilioviin lisättiin levytykset palomääräysten mukaisesti, mutta ne sijoitettiin tuplaovien välitilän puolelle. Seinäpintojen alaosat on maalattu beigensävyllä ja yläosat vaaleammiksi, välissä on punaisen rusehtava rajausviiva. Kattopinnat on maalattu valkeiksi. Esteetön sisäänkäynti on järjestetty C-portaan kautta, johon on lisätty porrashissi sisäänkäynnin ja ensimmäisen kerroksen välille.

2.KRS

Rakennuksen keskikäytävän varrella on molemmin puolin työ- ja neuvotteluhuoneita. Pihasivulla on pääportaan lisäksi kaksi sivuporrashuonetta sekä wc-tilaryhmä. Käytävän päätteenä on kaksi toimistohuonetta, jotka on erotettu käytävästä lasiseinän.

Alkuaan toisen kerroksen paraatipaikalla oli pataljoonan päälliköllä suuri asuinhuoneisto, joka käsitti valtaosan koko kerroksesta. Kadun puolella rakennuksen keskilinjassa oli koko risaliitin levyinen suuri sali. Se muodosti viiden huoneen kanssa yhtenäisen tilasarjan ”rum i fil”. Suuri ruokasali samoin kuin kolme asuinhuonetta ja keittiö avautuivat pihalle. Huoneiden välisellä käytävällä oli kylpyhuone, vaatekomerot, klosetti ja ruokakomero. Lisäksi käytävältä ja keittiöstä pääsi suoraan keittiöportaaseen.

Eteläisen porrashuoneen yhteydessä oli komppanian päällikön asunto 5h+k (sisältäen eteisen, kylpyhuoneen, palvelijoiden huoneen, ruokakomeron, vaatehuoneen ja klosetin). Pohjoisesta sisäsisäänkäynnistä pääsi yhteisen eteisen kautta kolmeen subalterniupseereille tarkoitettuihin asuinhuoneisiin. Heillä oli käytössään yhteinen klosetti.

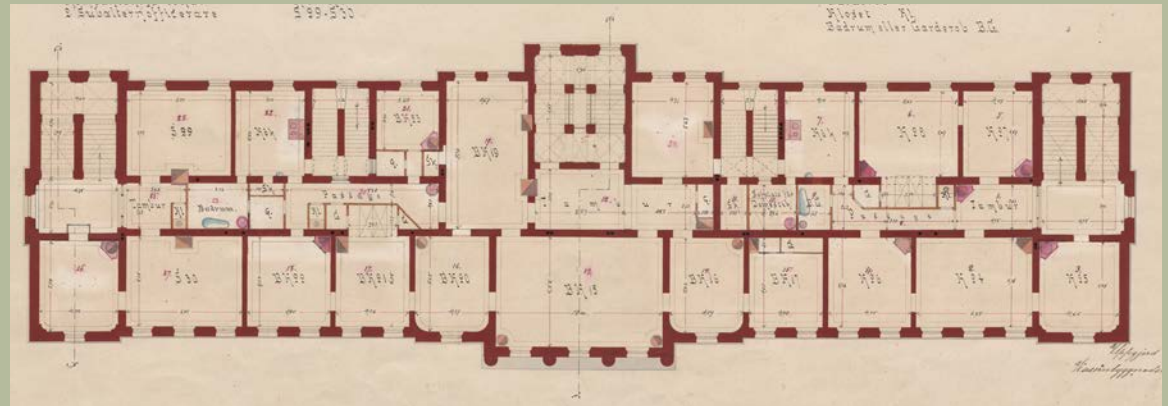
Muutostyöt 1902–1933

Venäläisaikana 1910-luvulla pohjoiselta käytävältä purettiin pois komeroita, kylpyhuoneen paikkaa siirrettiin ja pihasivun huone jaettiin kahteen. Yleisesikunnalla oli vuodesta 1921 lähtien käytössään koko pataljoonan päällikön suuri asunto aina pohjoiseen porrashuoneeseen saakka ja käytävää selkiytettiin lohkaisemalla osa entisestä ruokasalista. Eteläpuoli oli asuinkäytössä vuoteen 1925 saakka, jolloin se saatiin takaisin Yleisesikunnan käyttöön. Suuri sali jaettiin kahteen. Tilojen 221/222 välille avattiin oviaukko, jonka jälkeen 10 peräkkäistä huonetta olivat toisiinsa yhteydessä (Yleisten rakennusten ylihallitus).

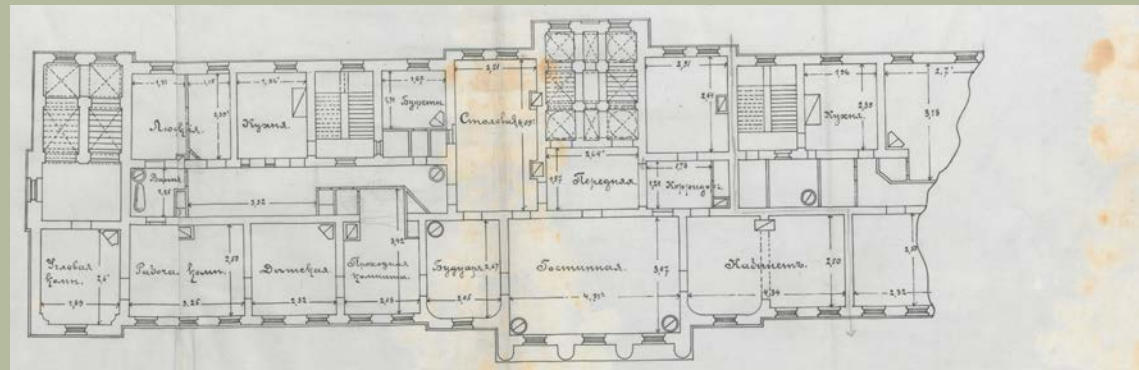
Vuonna 1925 Maataloushallitusta varten koko käytävä avattiin yhtenäiseksi purkamalla keskialueella olevat kylpyhuoneet ja komerot. Vain osa wc-tiloista jätettiin paikoilleen. Tilanne on todettavissa vuoden 1933 mittauspiirustuksesta (R. Hellevuori).

Muutos- ja kunnostustyöt 1934

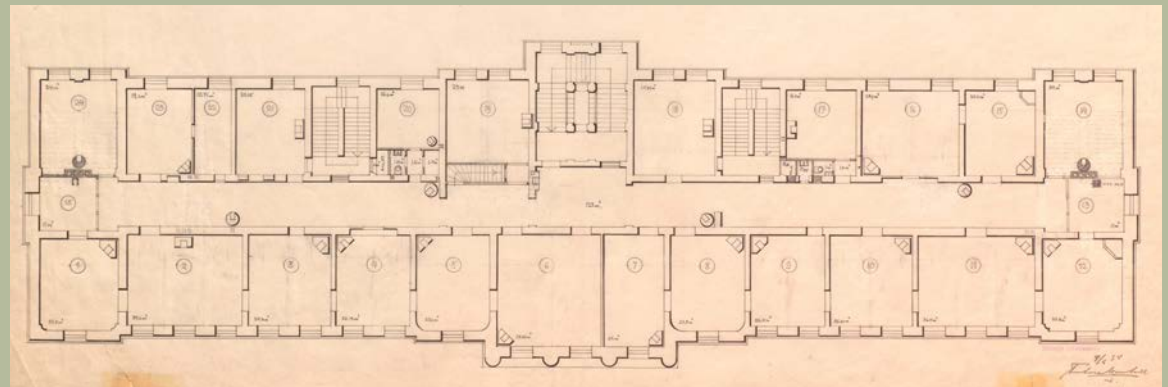
Vuoden 1934 muutos- ja kunnostustyöissä merkittävin muutos oli päätyporras-huoneiden purkaminen. Niiden tilalle saatiin kuusi virkahuonetta lisää. Porrasaulan ja käytävän väliset lasiseinät ovineen siirrettiin. Käytävän wc-tilat purettiin pois ja uudet rakennettiin huoneiden puolelle. Toisen ja kolmannen kerroksen välille oli esitetty rakennettavaksi suoravartinen porras, mutta sitä ei ilmeisesti toteutettu. Kaakeliuunit säilytettiin ja porrashuoneiden tilalle rakennettiin huoneisiin rakennettiin uudet kaakeliuunit (Yleisten rakennusten ylihallitus/ arkkit. T. Montell).

1882/ RakH II Iga 80

1910-I./ VeSA HLA 80 EN

1934/ RakH III Iaa 708

Muutostyöt 1940–1970

1940–70-lukujen muutokset liittyivät pääosin uusien työhuoneiden lisätarpeeseen, jolloin huoneita jaettiin väliseinien. Työhuoneet jaettiin pienempiin joko niin, että niiden edustalle muodostui koko huonetilan levyinen sisäkäytävä tai pelkästään pieni etutila. 1960- ja 70-luvun muutoksissa uudet väliseinät olivat pääosin lasiseiniä (yläikkunat) ja niiden alaosat minerit-levyä tai lastulevyä. Käytävälle rakennettiin korkeat liuku-ovelliset arkistokaapit. (Uudenmaan läänin rakennustoimisto/ Aarne Raveala, Rakennushallitus ja piirirakennustoimisto), Vuonna 1957 pääportaan keskelle asennettiin hissi.

Peruskorjaus 1989

Peruskorjauksessa suurin osa työhuoneiden ja käytävän myöhemmin tehdyistä väliseinistä purettiin pois. Alkuaan koko kerroksen suurin tila 224–226 säilyi kolmeen huoneeseen jaettuna, mutta edellisissä vaiheissa tehty väliseinien yläikkunat laitettiin umpeen. Neuvotteluhuone sijoitettiin kadun puolelle kulmahuoneeseen viereen 220. Muut toimistohuoneet olivat pääosin yhdelle hengelle. Huoneiden väliset alkuperäiset ovet jätettiin paikoilleen, mutta ovisyvennykset levytettiin toiselta puolelta ja väliin lisättiin eristeet. Porrashuoneen viereen rakennettiin wc-tilaryhmä (206–210) siivouskomeroineen ja lvi-kuiluineen. Vanha wc-tila 213 säilytettiin. Käytävien seiniin upotettiin ryhmäkeskuskomerot. (Ark.tsto Heikki Elomaa & Co). Tiloissa toimii nykyisin eläin- ja kasvinterveyden yksikkö ja elintarviketurvallisuusyksikkö. Toisessa kerroksessa on nk. museuhuone, joka on entistetty alkuperäiseen asuun.

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Ark.tsto Heikki Elomaa & Co:n suunnitelmapiiirustukset vuodelta 1981.

Säilyneisyyskaavio
2. kerros 1:250

KÄYTÄVÄ JA WC-TILARYHMÄ

200, 206–210

Nykyisin yhtenäisestä keskikäytävästä on luettavissa alkuperäistä tilarakennetta, vaikka siinä olleet tilat on purettu pois 1920–30-lukujen muutoksissa. Tämän hetkinen asu on peräisin 1980-luvulta.

Pääporrashuoneen edustan aula oli alun perin sisäänkäynti pataljoonan päällikön suureen paraatiasuntoon. Se rajautui eteläpuolella näkyvään seinään, jonka keskelle on myöhemmin avattu suuri aukko. Aulan pohjoispuolella oli suuri ruokasali ja sitä rajaavat seinät näkyvät myös käytävälle, tosin niidenkin oviaukkoja on myöhemmin suurennettu. Aulassa on säilynyt koko

rakennuksen ainoa kaakeliuuni.

Käytävän avaamisen yhteydessä purettiin pois alkuperäiset alkovit, kylpyhuoneet, klosetit, vaatehuoneet. Tilojen 215 ja 228 seinäpinoissa näkyvät kaariaukot kuuluivat makuuhuoneiden alkoveihin. Pääportaan vierellä oleva wc-tilaryhmä on peräisin 1980-luvun korjauksesta. Sen paikalla oli alkuaan ruokasali. Käytävältä on yhteys kahteen entiseen keittiöportaaseen.

Käytävän pohjoispäässä on säilynyt alkuperäinen lasiseinä paripeiliovineen, joka alkuaan johti päätyporrashuoneeseen. Nykyisin sen takana on työhuone. Eteläosa päättyy myös lasiseinään, mutta se on uusittu ilmeisesti 1930-luvulla päätyporrashuoneen purkamisen yhteydessä. Uusi lasiseinä siirrettiin lähemmäksi ulkoseinää, jotta saatiin käynnit viereisiin huoneisiin. Muilta osin peiliovet ovat pääosin alkuperäisiä.

Kerros on ilmeeltään samanlainen kuin 1. ja 3.kerroksessa. Lattiat on päällystetty linoleum-matoilla. Keskiosa on beigensävyinen ja sitä kiertävä kehysosa ruskea. Käytävien seinät on maalattu beigensävyiseen alaosaan ja vaaleampaan yläosaan. Niiden välissä on rajausviiva. Kattopinnat ovat valkeita.

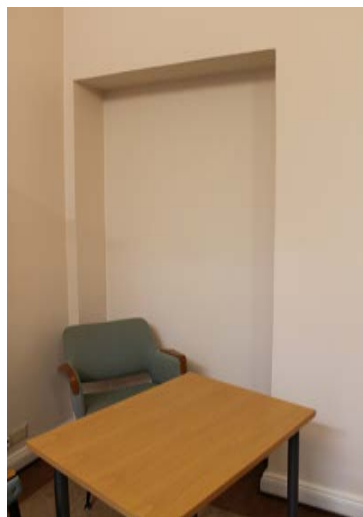
PIHASIVUN TYÖHUONEET

201–217

Pihasisvun työhuoneiden paikalla oli alkuaan varsinaisten huoneiden lisäksi myös asuntojen keittiöt. Nykyinen asu on peräisin 1980-luvun muutoksista.

1930-luvulla saatiin kaksi työhuonetta lisää kuin molemmat päätyporras-huoneet purettiin pois. Suurimmasta osasta huoneita on myöhemmin lisätty väliseinät purettu pois, mutta kaksi tilaa on edelleen jaettuna. Lisäksi tilasta 212 on lohkaistu wc-tilat jo 1930-luvulla. Kookkaille työhuoneille on ominaista suuret ikkunat, peiliovet ja profiloituneet kattolistat. Osassa huoneiden kattopinnoissa on säilynyt kipsirosetit. Entisiin päähuoneisiin johtaa paripeiliovet ja keittiötiloihin puolestaan yksilehtiset peiliovet.

Lattiat on peitetty linoleum-matoilla, beigensävyiset lattiat on kehystetty ruskealla. Huoneiden seinät on maalattu kellertäväksi ja kattopinnot valkeiksi.

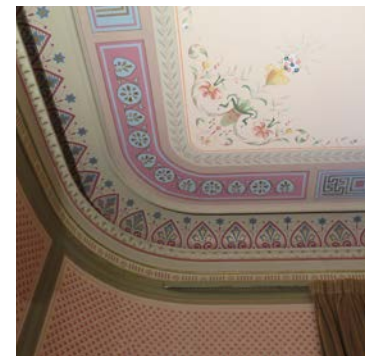
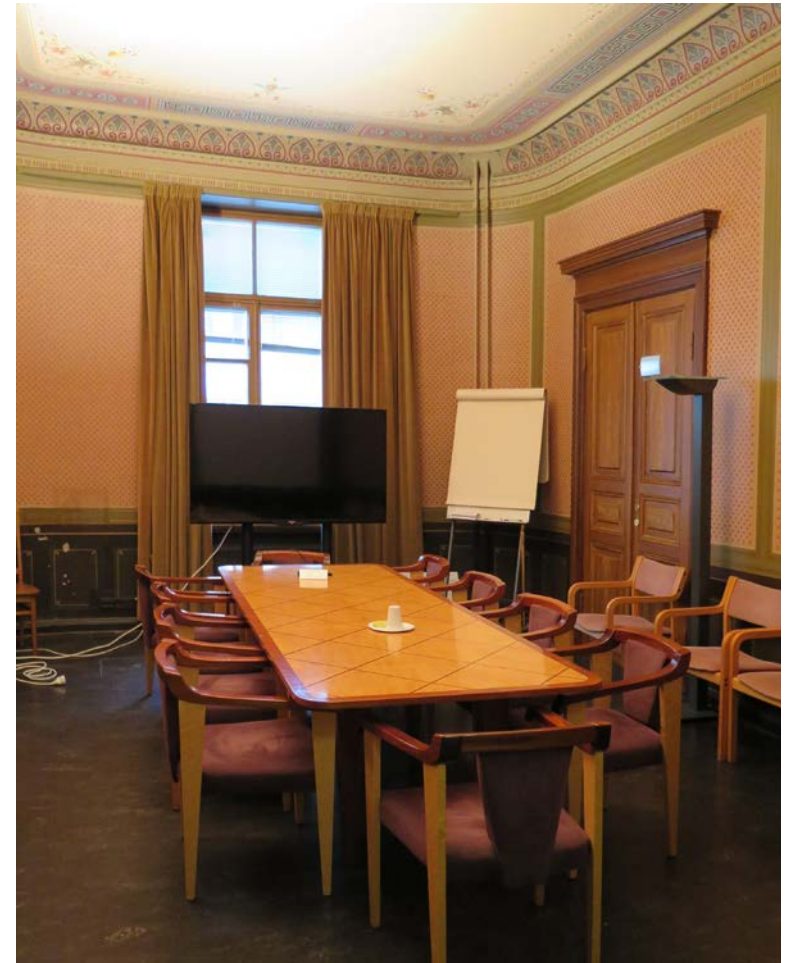

KATUSIVUN TYÖHUONEET

219–231

Katusivulla oli alkujaan rakennuksen edustavimmat tilat, jotka kuuluivat pataljoonan päällikön asuntoon. Huoneet olivat alkujaan yhteydessä toisiinsa muodostaen edustustilarajoja. Nykyinen asu on peräisin 1980-luvun muutoksista.

Suurin yhtenäinen tila oli alkuaan keskiakselissa oleva sali, joka on nykyisin jaettu kolmeen työhuoneeseen (224–226). Sen viereinen neuvotteluhuone nk. museuhuone 227 kuului alkujaan katusivun kuuden huoneen edustustilarajaan ”rum i fil”. Tilojen väliset oviaukot on myöhemmin laitettu pääosin umpeen, mutta ovet on jätetty paikoilleen. Neuvotteluhuoneen ulkoseinien nurkat on pyöristetty, kuten myös tilassa 224.

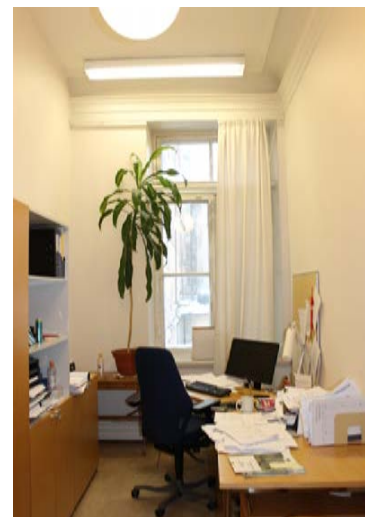

Museohuone on palautettu entisen kaltaiseen asuunsa. Seinä- ja kattopinnat on esiinottojen perusteella jäsennetty uusrenessanssille tyypilliseen tapaan voimakkein värisävyin. Seinäpinnat jakautuvat voimakkaan ruskeaan maalattuun alapaneeliin ja sabloonamaalattuun yläosaan. Kattopinnat on koristeltu groteski-maalauksin. Peiliovet ja ikkunat ovat ootrattuja.

Päätyhuoneissa (201, 231–232 ja 217–219) oli alun perin päätyporras-huoneet ja näin ollen huoneissa 219 ja 231 on myös näkyvissä pyöristetyt ja profiloituneet ulkonurkat. Työhuoneet ovat kookkaita valoisa tiloja, joissa on alkuperäiset suuret ikkunat. Tilojen alkuperäiset paripeiliovet ovat säilyneet tai ne on siirretty paikoilleen myöhemmin. Kattopinnoissa on profiloituneet kattolistat ja kattoroseetit. Tilan 228 seinäpinnan kaariaukko kuului alkuaan makuuhuoneen alkoviin.

Lattiat on peitetty linoleum-matoilla. Museohuoneessa on musta linoleum, mutta muissa tiloissa beige sävyiset lattiat on kehystetty ruskealla. Huoneiden seinät on maalattu kellertäväksi ja kattopinnat valkeiksi.

3.KRS

Keskikäytävän varrella on molemmin puolin työ- ja neuvotteluhuoneita. Pihasisvulla on pääportaan lisäksi kaksi sivuporrashuonetta sekä wc-tilaryhmä. Pihan puolella olevia päätyhuoneita, jotka alkuaan olivat porrashuoneita, on jäsennetty pilaste-rein ja profiloituin kattolistoin. Kerroskorkeus on 3600 mm.

Kolmannessa kerroksessa oli eteläisen porrashuoneen yhteydessä komppanian päällikön asunto 5h+k (sisältäen eteisen, kylpyhuoneen, ruokakomeron, vaatehuo-neen, klosetin). Pohjoisen porrashuoneen yhteydessä oli puolestaan pataljoonan lääkärin asunto, joka oli samaa kokoluokkaa komppanian päälliköiden asuntojen kanssa. Pääporrashuoneen yhteydessä oli nuoremman esikuntaupseerin asunto 6h+k (sisältäen eteisen, kylpyhuoneen, ruokakomeron, vaatehuoneen ja klosetin). Pääportaan vieressä oli huone subalterniupseerille, johon oli käynti sivuportaasta.

Muutokset 1902–1933

Venäläisaikana kolmas kerros säilyi tilojen osalta pitkälti ennallaan. 1920-luvulla Yleisesikunnan aikana suurimmat muutokset tehtiin pääporrashuoneen yhteydessä olevissa tiloissa. Pohjois- ja eteläpään asunnot otettiin upseerien asuin-käyttöön kesällä 1921.

Maataloushallitusta varten vuonna 1925 keskikäytävä avattiin purkamalla pois alkovit, kylpyhuoneet ja komerot. Osa wc-tiloista jätettiin paikoilleen. Tilanne on todettavissa vuoden 1933 mittauspiirustuksesta (R. Hellevuori).

Muutos- ja kunnostustyöt 1934

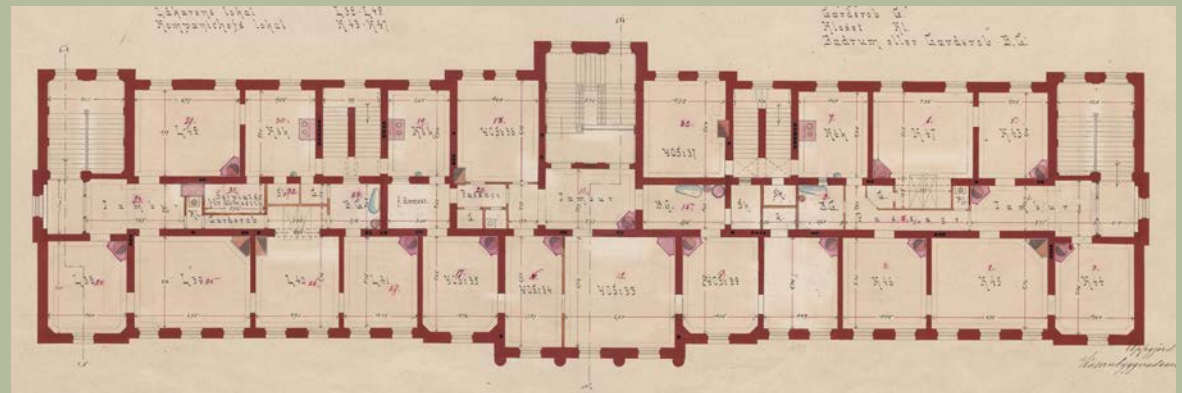
1930-luvulla merkittävin muutos oli päätyporrashuoneiden purkaminen. Niiden tilalle saatiin kuusi virkahuonetta lisää. Piirustuksien mukaan ylijohtajan huone sijoitettiin eteläporrashuoneen paikalle tehtyyn pihanpuoleiseen huoneeseen.

Muilta osin muutokset olivat varsin vähäisiä. Käytävällä olevat wc-tilat pu-rettiin pois ja uudet rakennettiin huonetilojen puolelle. Toisen ja kolmannen ker-roksen välille esitettyä suoravartista porrasta ei ilmeisesti kuitenkaan toteutettu. Kaakeliuunit säilytettiin ja porrashuoneiden tilalle rakennettuihin uusiin huoneisiin rakennettiin uunit lämmitystä varten. Myös muita kevytrakenteisia väliseiniä jätet-tiin osittain paikoilleen (Yleisten rakennusten ylihallitus/ arkkit. Torsten Montell).

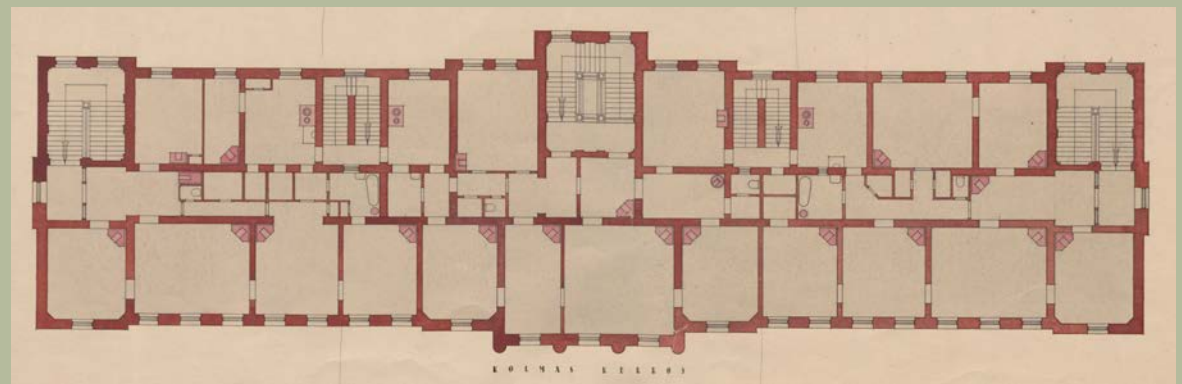
Muutostyöt 1940–1970

1940–70-lukujen muutokset liittyvät pääosin uusien työhuoneiden tarpeeseen, jolloin huoneita jaettiin väliseiniin. Työhuoneet jaettiin pienempiin joko niin, että niiden edustalle muodostui koko huonetilan levyinen sisäkäytävä tai pelkästään pieni etutila.

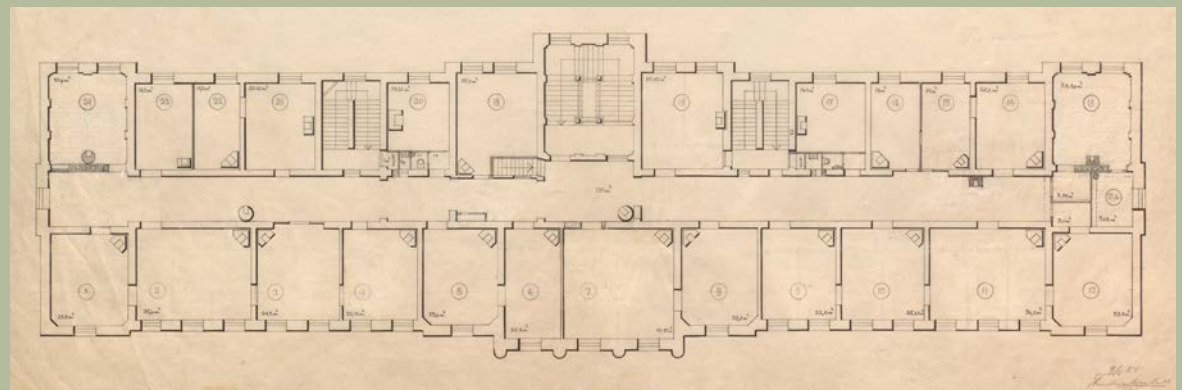
1950-luvulla käytävälle rakennettiin korkeat liuku-ovelliset arkistokaapit. 1960–70-luvun muutoksissa uudet väliseinät olivat pääosin lasiseiniä ja niiden alaosat minerit-levy (Uudenmaan lääninrakennustoimisto / arkkit. Aarne Raveala).

1882/ RakH II Iga 82

1920-I./ RakH II Iga 83

1934/ RakH III Iaa 708

Peruskorjaus 1989

Peruskorjauksessa suurin osa työhuoneiden ja käytävän myöhemmin tehdyistä väliseinistä purettiin pois. Koko kerroksen suurin tila 324–326 säilyi edelleen kolmeen huoneeseen jaettuna ja väliseinän yläikkunat poistettiin. Pääjohtajan huone sijoitettiin arkkitehtonisesti rikkaimmin koristeltuun tilaan 317. Neuvotteluhuone 320 säilyi entisessä paikassaan. Kadun puolen tilaan 330 sijoitettiin toinen neuvotteluhuone. Muut toimistohuoneet olivat pääosin yhdelle hengelle. Huoneiden väliset alkuperäiset ovet jätettiin paikoilleen, mutta ovisyvennykset levytettiin toiselta puolelta ja väliin lisättiin eristeet.

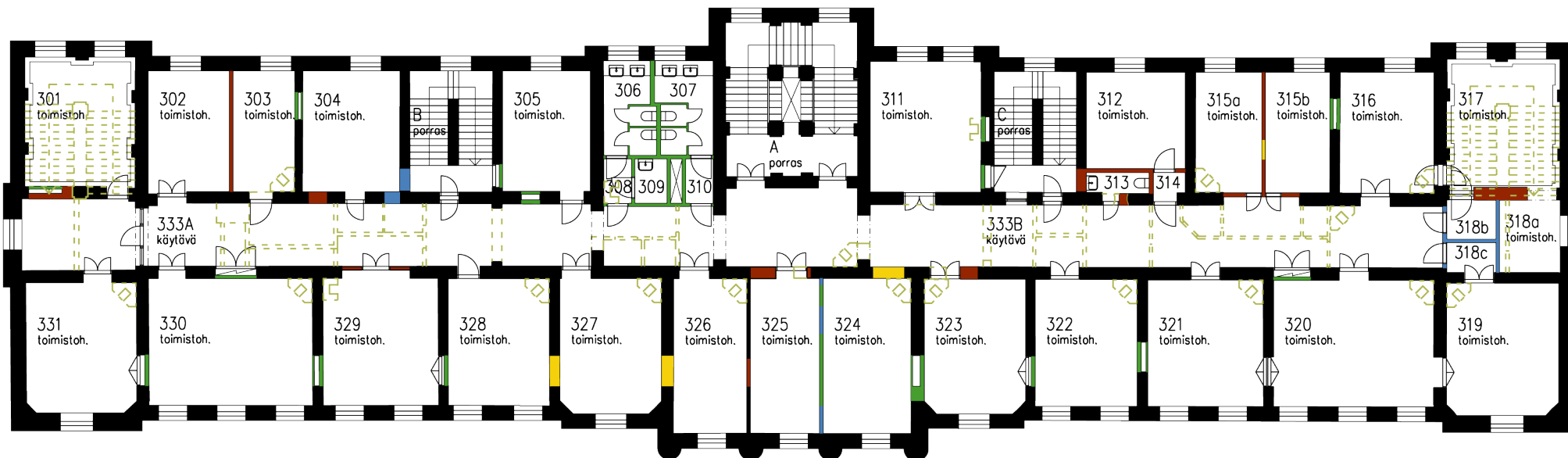
Porrashuoneen viereen rakennettiin wc-tilaryhmä (306–310) siivouskome-roineen ja lvi-kuiluineen. Vanha wc-tila 313 säilytettiin, mutta se yhdistettiin yh-deksi tilaksi. Käytävän pohjoispäästä myöhemmin erotettu huone purettiin pois. Käytävän 1950-luvun korkeat arkistokaapit purettiin pois ja käytävien seiniin upotettiin ryhmäkeskuskomerot. (Ark.tsto Heikki Elomaa & Co). Kerroksessa toimii nykyisin elintarviketurvallisuusyksikkö, kansainvälisten asioiden yksikkö ja EU-koordinaatio.

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Ark.tsto Heikki Elomaa & Co:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 1981.

Säilyneisyyskaavio
3. kerros 1:250

KÄYTÄVÄ JA WC-TILARYHMÄ

333, 306–310

Yhtenäinen korkea käytävä ulottuu lähes koko rakennuksen päästä päähän. Käytävä on peräisin 1920–30-lukujen muutoksista, jolloin se avattiin yhtenäiseksi tilaksi. Vaikka käytävän tilajako on täysin muuttunut, paljon alkuperäistä on säilynyt. Nykyinen asu on peräisin 1980-luvun muutoksista.

Keskikäytävän varrella on nykyään molemmin puolin työ- ja neuvotteluhuoneita. Pääportaasta tultaessa on pieni välikkömäinen tila, alkuaan esikuntaupseerin asunnon eteinen. Käytävän avaamisen yhteydessä purettiin pois asuntojen alkuperäiset alkovit, kylpyhuoneet, klosetit ja vaatehuoneet. Tilojen 315 ja 329 seinäpinnoissa näkyvät kaariaukot kuuluivat makuuhuoneiden alkoveihin. Pääportaan vierellä oleva wc-tilaryhmä on peräisin 1980-luvun korjauksesta. Käytävältä on yhteys kahteen entiseen keittiöportaaseen.

Pohjoispäässä on alkuperäisen porrashuoneeseen johtaneen oven paikalla teräslasiseinä ovineen. Nykyisin sen takana on työhuone. Eteläosan päätteenä on samassa kohtaa umpiseinä, jonka kaksi ovea johtaa työhuoneisiin. Käytävää rytmittävät pääosin alkuperäiset peiliovet.

Käytävän asu on peräisin 1980-luvun peruskorjauksesta. Lattiat on päällystetty linoleum-matoilla. Beigen sävyiset lattiat on kehystetty ruskealla. Käytävien seinät on maalattu beigen sävyiseen alaosaan ja vaaleampaan yläosaan. Niiden välissä on rajausviiva. Kattopinnat ovat valkeita.

Käytävän päätteenä oleva teräslasiseinä ovineen on lisätty 1980-luvun lopun peruskorjauksen jälkeen.

PIHASIVUN TYÖHUONEET

301–317

Pihasisivun työhuoneiden paikalla oli alkuaan varsinaisten huoneiden lisäksi myös asuntojen keittiöt. Edustavimmat huoneet ovat entisten porrashuoneiden paikalla. Nykyinen asu on peräisin 1980-luvun muutoksista.

Pihasisivun kolme huonetta (304–305, 312) ovat alusta saakka olleet muita huoneita matalampia, koska niiden yläpuoliselle ullakolle sijoitettiin työmaavaiheessa palvelijoiden tiloja. 1930-luvulla saatiin kaksi työhuonetta lisää kuin molemmat päätyporrashuoneet purettiin pois. Osa huoneista on edelleen jaettu kahdeksi toimistoksi. Työhuoneille on ominaista suuret ikkunat, peiliovet ja profiloidut kattolistat. Osassa huoneiden kattopinnoissa on säilynyt kipsirosetit. Entisiin päätiloihin johtaa paripeiliovet ja keittiötiloihin puolestaan yksilehtiset peiliovet.

Eteläpuolen kulmahuoneet 301 ja 317 ovat arkkitehtonisesti rikkaimmin jäsennöidyt. Niiden paikalla oli alkuaan päätyporrashuoneet. Seinillä olevat korinttilaiset pilasterit kannattavat voimakkaasti profiloitua kattolistaa. Tilassa 316 on puolestaan otettu esiin alkuperäistä kattomaalausta.

Työhuoneiden lattiat on pääosin päällystetty linoleum-matoilla, beigensävyiset lattiat on kehystetty ruskealla. Tilassa 316 on lakattu puulattia, ja tiloissa 317–318 parkettilattiat. Huoneet on maalattu kellertäviksi. Kattopinnat ovat valkeita.

KATUSIVUN TYÖ- JA NEUVOTTELUHUONEET

318–331

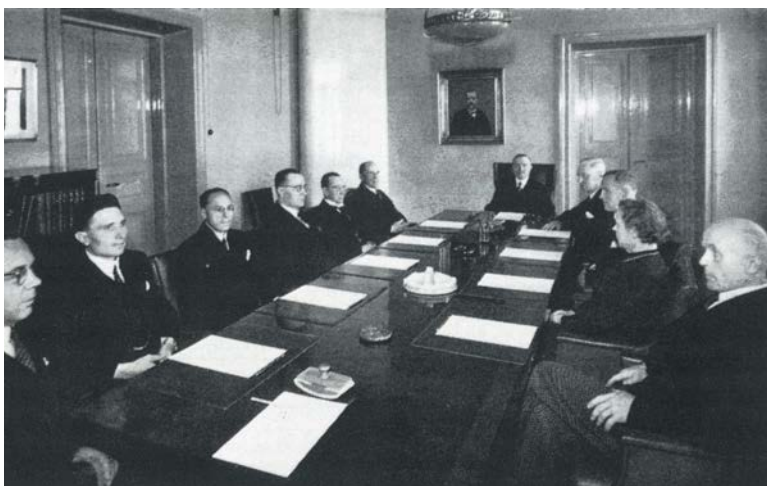
Katusivun työhuoneet ovat suuria valoisia tiloja, joihin aukeaa korkeat paripeili-
vet. Huoneet olivat alkujaan yhteydessä toisiinsa muodostaen asuntojen edustus-
tilasarjoja. Nykyinen asu on peräisin 1980-luvun muutoksista.

Alkujaan asuntojen edustustiloihin kuuluneissa huoneissa on säilynyt paljon
alkuperäistä, vaikka tilajärjestelyt ovatkin täysin muuttuneet. Osassa huo-
neista (323, 327) ulkoseinien nurkat on viistetty. Päätyhuoneissa (301, 331
ja 317–319) oli alkujaan päätyporrashuoneet ja näin ollen huoneissa 319
ja 331 on myös näkyvissä profiloidut ulkonurkat. Tilan 329 seinäpinnan
kaariaukko kuuluu puolestaan makuuhuoneen alkoviin.

Työhuoneisiin johtavat korkeat paripeili-
vet. Myös huoneiden välillä on pariovia, jotka on myöhemmin pääosin
laitettu umpeen. Työhuoneille on ominaista korkeat alkuperäiset ikku-
nat. Kattopinnoissa on profiloidut kattolistat ja kattorosit. Tila 320 on
Maataloushallituksen ajasta saakka ollut kollegion huoneena. Suuri neu-
vottelupöytä, kirjahylly ja penkit ovat todennäköisesti peräisin siltä ajalta.

Työhuoneiden nykyinen asu on peräisin 1980-luvun peruskorjauksesta.
Tiloissa 319–320 on säilynyt alkuperäiset laualattiat, joissa näkyy myös
purettujen kaakeliuunien paikat. Muilta osin lattiat on peitetty linoleum-
matoilla. Beigensävyiset lattiat on kehystetty ruskealla. Huoneet on maalattu
kellertäviksi. Kattopinnot ovat valkeita.

Neuvotteluhuone 320 1940-luvun alussa. Nurkassa
näky kaakeliuuni. Kuva teoksesta Leivän syrjässä.

Neuvottelupöytä, kirjahylly ja penkki
kuuluvat samaan sarjaan ja ne ovat
peräisin 1920–30-luvulta. Lisa Johans-
son Papen suunnittelemat messinki-
valaisimet ovat 1980-luvun peruskor-
jauksesta.

4.KRS JA ULLAKKO

Ylimmässä kerroksessa on pihasivulla B-porrashuoneen yhteydessä kaksi huonetta, joissa nykyisin on henkilökunnan kuntosali. C-portaan yhteydessä oleva huone on henkilökunnan taukotilana. Korkea ullakkotila on säilynyt pääosin ennallaan. Porrashuoneen yläpuolella on myöhemmin rakennettu hissien konehuone. Myös pohjoispäässä on myöhemmin rakennettu tila, jossa on nykyisin teknisenä tilana ja pihan puolelle on pieni iv-konehuone.

Alkuaan portaiden vieressä oli palvelijoiden asuinhuoneet. B-portaan huoneissa oli pataljoonan päällikön kuskin ja palvelijan huoneet. C-portaassa oli puolestaan komppanianpäällikön tai mahdollisesti subalterniupseerien palvelijan huone. Varsinainen ullakkotila oli jaettu kahteen suureen pyykinkuivaustilaan ja yhdeksään säilytyskomeroon.

Muutokset 1902–33

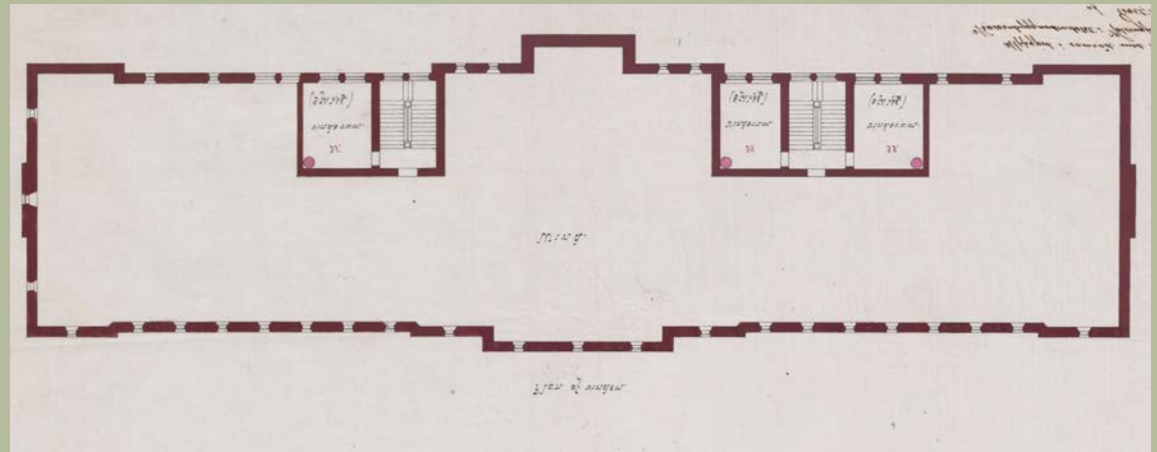
Ullakon muutokset ovat olleet vähäisiä. Palvelijoiden tilat olivat käytössä todennäköisesti siihen saakka, kun esikunta muutti rakennukseen. On mahdollista, että ne olivat henkilökunnan asuintoina myös silloin. Viimeistään maataloushallituksen aikana B-portaan isompi asunto (1h+k) oli vahtimestarin käytössä ja C-portaan huone puunhakkaajan asuntona. Tiloissa oli hellat ja kaakeliuunit. Isommassa asunnossa oli myös vesipiste. Portaan välitasanteille oli lisätty nurkkakomerot. Ullakolla oli piirustusten mukaan yksi pieni wc-tila ja yhdessä komerossa allas. Tässä vaiheessa purettiin pois säilytyskomerot ja kuivaushuoneet.

Muutos- ja kunnostustyöt 1940–70

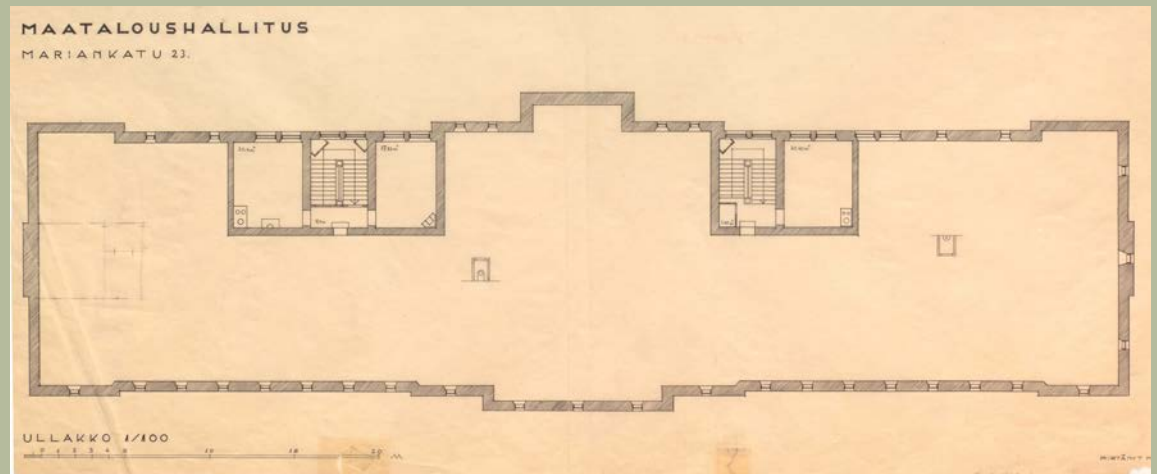
Ilmeisesti 1940-luvulla pohjoispäähän rakennettiin yhden huoneen varasto. Samoihin aikoihin asuntojen kaakeliuunit purettiin pois. Vuonna 1957 rakennettiin pääportaan hissille konehuone.

Peruskorjaus ja myöhemmät muutokset 1987

Peruskorjauksessa neljännen kerroksen tilat ja ullakko säilyvät lähes ennallaan. Ullakolle rakennettiin uusi iv-konehuone ja sieltä purettiin kaksi vanhaa koppia. B-porrashuoneen kerrostasanne erotettiin seinällä muusta porrashuoneesta ja siitä tehtiin asunnon eteinen, josta oli käynti asunnon kahteen huoneeseen ja lisäksi ullakolle. Makuuhuoneesta lohkaistiin 404 kylpyhuone. Porrashuoneen ylimmän tasanteen kulmakomerot purettiin pois. C-portaan viereiseen huoneeseen tehtiin henkilökunnan taukotila (Ark.tsto Heikki Elomaa & Co).

1883/ RakH II lga 82

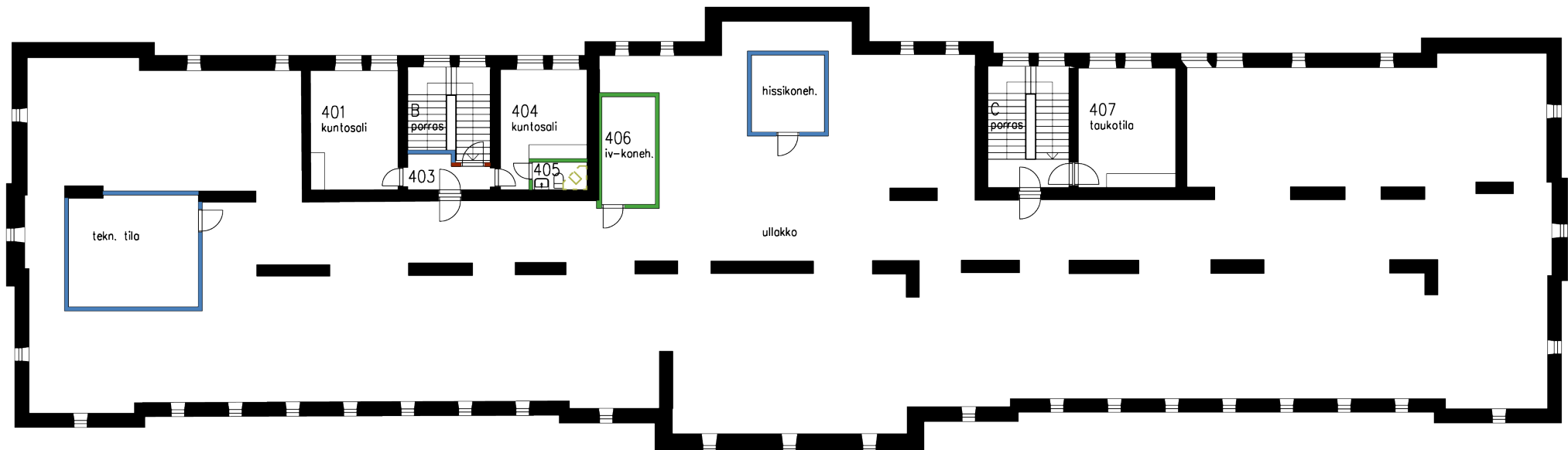
1933/ RakH III laa 708

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Ark.tsto Heikki Elomaa & Co:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 1981.

Säilyneisyyskaavio 4. kerros 1:250

KUNTOSALIT JA TAUKOTILA

401–405, 407

Sivuportaiden ylimmässä kerroksessa on henkilökunnan kuntosalit ja taukotila. Tilat ovat pitkälti siinä asussa, jonka ne saivat 1980-luvun peruskorjauksessa, vaikka asunto onkin muutettu kuntosaliksi.

Henkilökunnan kuntosalit on sijoitettu entiseen talonmiehen asuntoon. Taukotila on edelleen samassa käytössä. Olohuone keittiöineen ja makuuhuone kylpyhuoneineen ovat pitkänomaisen eteisen vastakkaisissa päissä. Käytävältä johtaa ovi ullakolle, jonka lattiapinta on käytävää ylempänä. Alkuaan palvelijoita varten ullakosta lohkaistut huoneet ovat varsin matalia. Ne lisättiin suunnitelmiin alemman kerroksen keittiöiden kohdille, joita madallettiin myös riittävän korkeuden saamiseksi ullakkohuoneisiin.

Kaikissa huoneissa on kaksi pientä ikkunaa. Tiloissa on kappaholvit, mutta eteisessä, keittiön kohdalla ja kylpyhuoneessa on alakatot. Muutettaessa asunto kuntosaliksi huoneet jäivät sinänsä ennalleen, mutta entistä olohuonetta avarrettiin purkamalla puolet keittiökalusteesta pois. Lattiat on päällystetty linoleum-matoilla. Kylpyhuoneen seinät ja lattiat ovat keraamista laattaa.

C-portaan yhteydessä oleva taukotila on edelleen käytössä. Se on paremmin säilynyt. Huoneen alkuperäinen puulattia on maalattu harmaaksi ja kappaholvit valkeiksi. Peiliovi on myös säilynyt.

ULLAKKOTILA, IV-KONEHUONE

406

Ullakkotila on säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussaan, kun rakennuksessa on edelleen pääosin painovoimainen ilmanvaihto.

Ullakko ulottuu koko rakennuksen pituudelta, mutta porrashuoneiden yhteyteen, pihasisvun puolelle rakennettiin jo alun perin tilat palvelijoille. Korkean pääporrashuoneen kohdalla ullakon lattia on muuta permanttoa ylempänä. Sen päälle on rakennettu hissin konehuone vuonna 1957. Ullakon pieni iv-konehuone on peräisin 1980-luvun peruskorjauksesta. Pohjoispäähän sijoitettu huonetila on todennäköisesti rakennettu 1930–40 luvuilla maataloushallituksen varastoksi. Seinät ovat rapatut ja lattia keraamista laattaa. Tilaan johtaa vanha peiliovi. Nykyisin tilassa on atk-laitteita. Vanhat kopit on purettu pois 1980-luvun peruskorjauksessa.

Ullakon seinät ovat puhtaaksimuurattua tiiltä, jotka kannattavat puurakenteisia kattotuoleja. Hormit ovat rapattuja. Tiilisen palopermannon päälle on mineraalivilla lisälämmöneristeenä ja kulkualueet on levytetty.

LIISANKATU 8A

Liisankatu 8A

1885 UTP upseeriklubi- ja kansliarakennus,

arkkit. E. Lagerspetz

1919–1925 Sotaväen esikunta

1925 Asutushallitus ASH

1930 Laajennus, arkkit. A.Siitonen

1938–59 Asutusiasiainosasto ASO

1946 Rakennuksen korotus, arkkit. A. Pernaja

1971 ASH yhdistetty Maatilahallitukseen

1984–91 Peruskorjaukset, Ark.tsto Heikki Elomaa&Co

1993 Maa- ja metsätalousministeriö

Kerrosala: 3052 m² Bruttoala: 4030 m²

Kokonaistilavuus: 12 300 m³

Uudenmaan tarkkampungataljoonan klubi- ja kansliarakennus Liisankadun varressa on osa vuonna 1885 kortteliin valmistunutta edustavaa uusrenessanssirakennusten kokonaisuutta, jonka arkkitehtina oli Evert Lagerspetz. Nykyasussaan rakennuksen arkkitehtuuri hämmentää, sillä se on yhdistelmä eri aikakausilta. Rakennus oli alun perin kaksikerroksinen ja aumakattoinen, mutta sitä on laajennettu yhden ikkuna-akselin verran v. 1930 ja korotettu neljällä kerroksella vuonna 1946. Muutosten jälkeen rakennuksen luonne muuttui täysin. Paviljonkimaisesta klubitalosta tuli massiivinen virastotalo. Vanha koristeellinen uusrenessanssijulkisivu on leivottu pelkistettynä osaksi uudempaa kokonaisuutta.

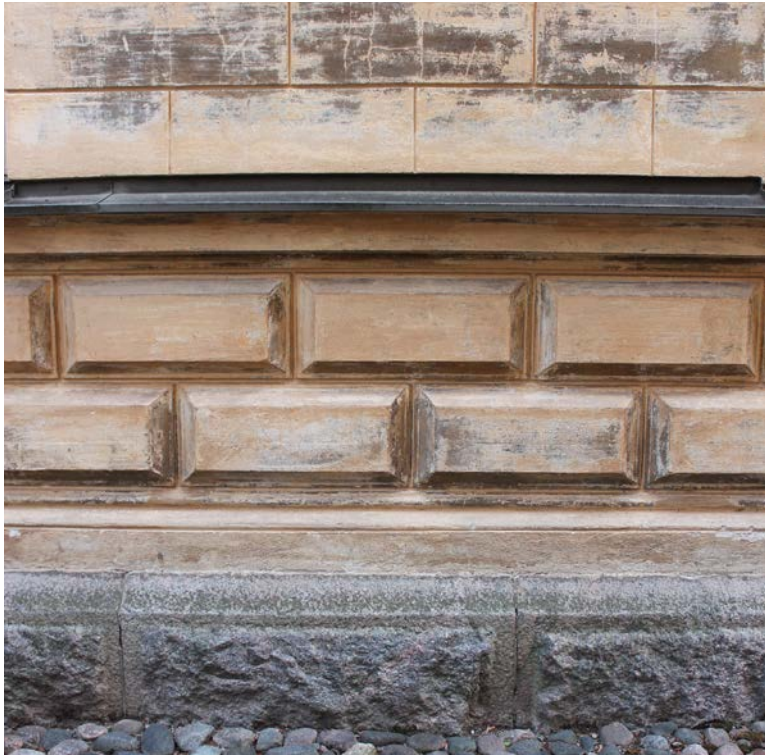
Korotuksen yhteydessä myös alkuperäiset sisätilat muuttuivat täysin. Kun kolmivartinen porrashuonekin muutettiin kaksivartiseksi, on vanhaa tilarakennetta nykyisin vaikea hahmottaa. Muutos virastotaloksi on tässä rakennuksessa ollut perusteellinen, vaikka alkuperäistäkin on vielä jäljellä.

Julkisivut

Alkuperäinen uusrenessanssijulkisivu oli jäsennelty rustikoituun pohjakerrokseen ja keveään kaari-ikkunoiden ja pilasterien rytmittämään piano nobileen. Keskiosalla oli ulkoneva risaliitti ja siinä kolonnien reunustama pääsisäänkäynti. Julkisivupinnan reliefi oli rikkaasti varioitu ja jäsennelty, piha- ja päätyjulkisivut olivat yksinkertaisemmat.

1800-luvun lopun ilme on edelleen aavistettavissa pohjakerroksessa ja toisen kerroksen kaari-ikkunoissa. Sokkeli on muurattu lohkotuista graniittipaasista, ylempänä julkisivut ovat rapatut. Pohjakerros on jäsennelty kahteen vyöhykkeeseen: karkeaksi rustikoituun jalustaosaan ja sileään kvaaderipintaan, jota segmenttikaari-ikkunat rytmittävät. Katujulkisivun keskellä on ulkoneva risaliitti, joka alun perin ulottui myös toisen kerroksen tasalle. Risaliitin keskellä on alkuperäinen pääsisäänkäynti, jota reunustavat pyöreät toskanalaispylväät ja näiden kantama arkkitraavi triglyfeineen ja metooppeineen. Pääoven ympärillä on lisäksi pilasterien varassa kaareva arkkiolttiatiehe, jota toisen kerroksen ikkunat toistavat.

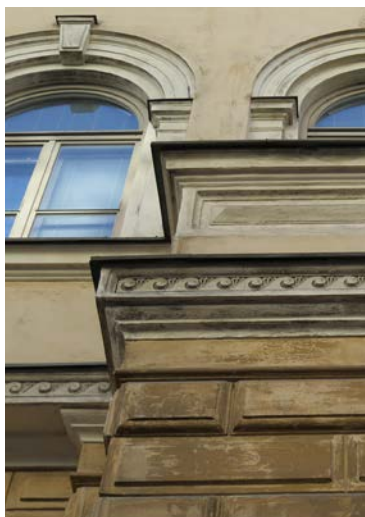

Ensimmäisen ja toisen kerroksen välillä on kerroslista, jota koristaa aaltomainen juokseva koira-aiheinen reliefi. Tämän yläpuolella olevassa seinävyöhykkeessä on ikkuna-akselien välissä rapatut kvaaderikivet, joiden paikat ovat muistutena ikkunoiden välissä alun perin olleista pilastereista. Tällä hetkellä julkisivut on maalattu punertavan keltaisen sävyllä, pohjakerroksen väri on voimakkaampi kuin ylempien kerrosten. Ikkunakehät, räystäslista ja muut korosteet on maalattu taitetulla valkoisella. Räystäslistan alapinnassa on tehovärinä voimakkaan oranssi pompeijin punainen.

Muutokset ja laajennus 1910–1930-luvuilla

Katujulkisivua laajennettiin itään päin yhden ikkuna-akselin verran kiinni tontin rajaan samaan aikaan kun pihalle valmistui uudisrakennus laboratoriorioita varten. Tässä vaiheessa luonnollisesti myös hävisi itäpäädyn julkisivu. Laajennuksen kohdalle rakennettiin myös yhdyskäytävä piharakennukseen. Uudisrakennuksen kellariin rakennettiin lämpökeskus, joka tulisi palvelemaan korttelin muitakin rakennuksia. Julkisivua jatkettiin alkuperäistä arkkitehtuuria mukaillen, mutta uudisosa oli hienotunteisesti hieman sisään vedetty vanhasta julkisivupinnasta. Laajennuksen suunnitteli yhdessä piharakennuksen kanssa Yleisten rakennusten ylihallituksessa arkkitehti Armas Siitonen. Ilmeisesti jo 1910-luvulla rakennuksen länsipäädyn toiseen kerrokseen oli avattu aukko ulkopuolista poistumistietä varten, joka muurattiin myöhemmin umpeen.

- puretut alkuperäiset rakenteet
- myöhemmät rakenteet

Julkisivu pohjoiseen

Alkuperäinen laveerattu julkisivupiirustus vuodelta 1882. KA

1930 Rakennusta laajennettu

Muutokset esitetty v. 1988 julkisivupiirustuksessa Ark.tsto Heikko Elomaa & Co.

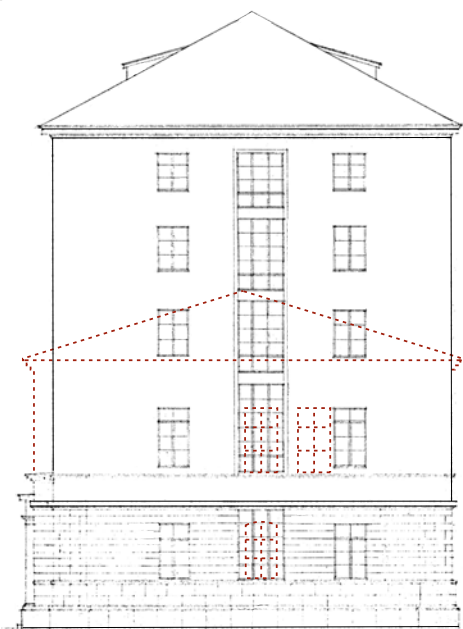
Korotus 1946

Rakennuksen korotus sotien jälkeen neljällä kerroksella merkitsi dramaattista muutosta alkuperäiseen. Juhlava paviljonki kuvaannollisesti musertui uuden massiivisen virastotalon alle. Käytännössä ennalleen jäi pohjakerroksen katujuoksisivu, muualla vanhaa on jäljellä fragmentaarisesti. Toisen kerroksen osalta julkisivua jäsentävä ulkoneva keskirisaliitti höylättiin pois ja julkisivu muurattiin muun julkisivupinnan tasaan. Kaarevat arkkipoltin-ikkunat jäivät, mutta pilasterit niiden väleistä poistettiin. Keskirisaliitin kohdalla oli ennen kolme leveää pyörökaari-ikkunaa; nyt ne korvattiin viidellä kapeammalla ja samassa rytmissä kuin sivuosien ikkunat. Suunnitelmat laadittiin Yleisten rakennusten ylihallituksen, arkkitehtina Antero Pernaja.

Uusien kerrosten julkisivupinta on sileää rappausta, jota ainoastaan tiheästi sijaitsevat ikkuna-aukot rytmittävät. Kolmannen kerroksen ikkunoita ympäröi klassisoiva kehys, neljännen ja viidennen kerroksen ikkunoita vain pelkistetty lista. Rapattu räystääslista on profiloitu klassiseen tapaan. Kuudes

- puretut alkuperäiset rakenteet
- myöhemmät rakenteet

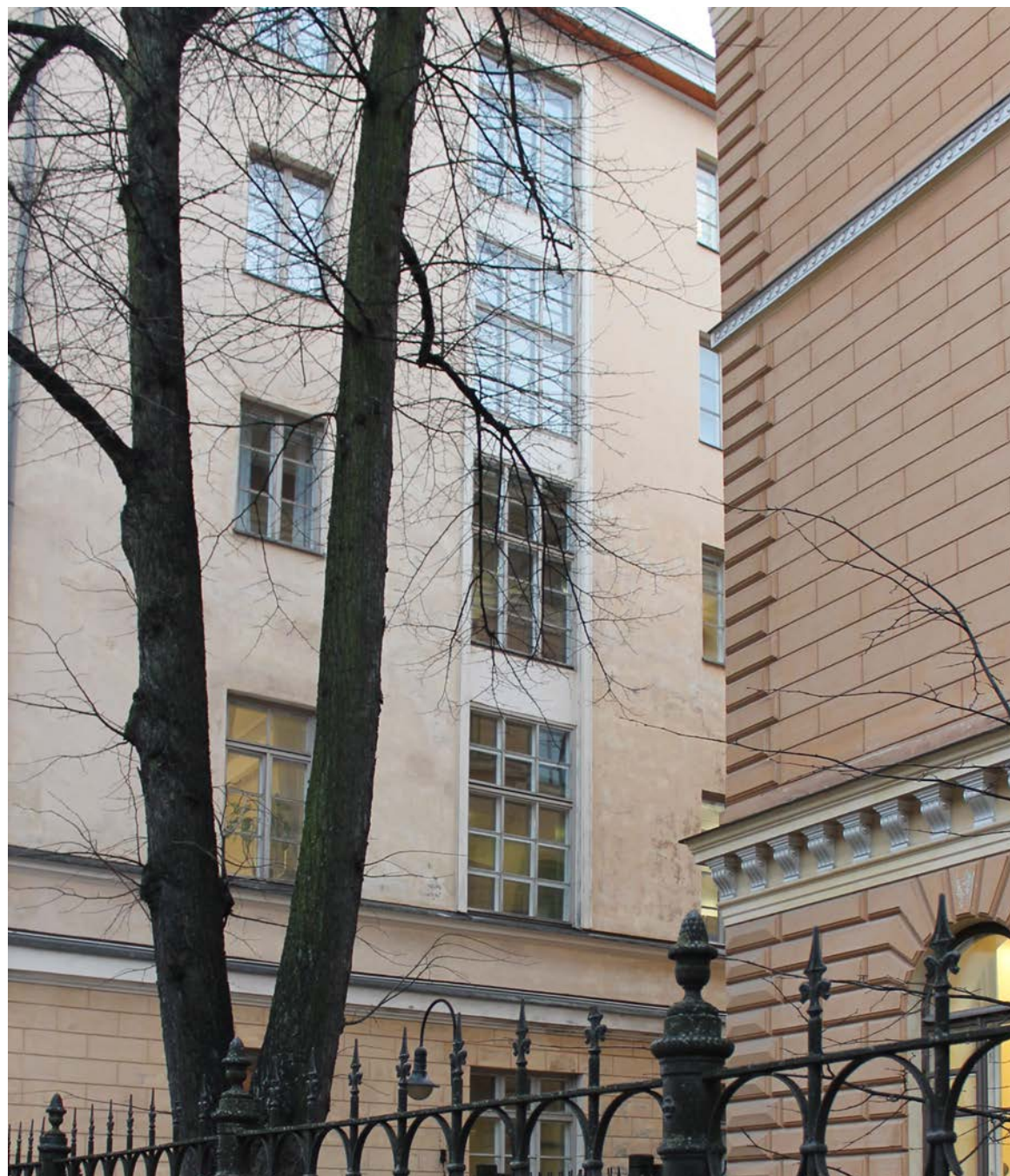
Julkisivu länteen

1946 Rakennus
korotettu

1946 Alkuperäiset
ikkunat suurennettu,
2. krs:n ikkuna
muurattu umpeen,
uusia ikkuna-aukkoja

Muutokset esitetty v. 1988 julkisivupiirustuksessa Ark.tsto Heikko Elomaa & Co.

kerros toteutettiin sisään vedettynä ullakkokerroksena. Länsipäätyyn avattiin molemmille sivuille kokonaan uudet ikkuna-akselit ja keskikäytävän kohdalle lasiseinä. Pihasisivulla ikkunajako säilyi ennallaan, vaikka pääporras rakennettiin kokonaan uusiksi. Muutosten jälkeen syntynyt hämmäntävä uudisrakennus on hybridi, jossa uusrenessanssiperustalle oli laskettu tyyllilajiltaan sopeutetut uudet kerrokset.

Myöhempiä muutoksia ja korjauksia

Vuonna 1964 tiilinen vesikate muutettiin maalatuksi peltikatteeksi. Suunnitelmat laadittiin Uudenmaan läänin rakennuskonttorissa, arkkitehtina A. Raveala. Vuonna 1984 parannettaessa paloturvallisuutta rakennettiin pihasisivun itäpäätyyn teräsrakenteinen poistumistieporras, joka ulottui aina ylimpään 6. kerroksen saakka. Portaankohdalla olevat ikkunat muutettiin oviksi. Ikkunat uusittiin kolminkertaisiksi kahdessa vaiheessa. Vuonna 1984 uusittiin valtaosa ikkunoista, ensimmäisen kerroksen ikkunat uusittiin julkisivukorjauksen yhteydessä vuonna 1991. Katusivulla ja päädyissä julkisivut kunnostettiin paikkarappauksella. Pihasisivun ja yhdyskäytävän rappaukset uusittiin ensimmäistä kerrosta lukuun ottamatta. Ylimmässä sisäänvedetyssä kerroksessa rappauksia jouduttiin uusimaan suunniteltua enemmän. Rappaukset tehtiin kalkkisementtilaastilla ja maalattiin kalkkimaalilla. Vesikatto uusittiin, samoin kuin kaikki syöksytorvet, kerrosvesipellit sekä suurin osa ikkunoiden vesipelleistä. Pihasisivun tikas, samoin kuin pääsisäänkäynnin yläpuoleinen lipputanko purettiin pois. Pihan ulko-ovi uusittiin vakiomallisena teräslasiovena. Rappautyöselityksen laati Insinööritoimisto Kortesuoma & Co ja maalaustyöselityksen Asiantuntijamestarit Oy. (Yhdyskäytävän muutokset ks. Liisankatu 8G)

Julkisivumuutoksia ja -korjauksia

- 1910-l. Länsipäätyyn avattu ovi ulkopuolista poistumistietä varten
- 1930 Rakennuksen laajennus itään päin, yhdyskäytävä uuteen piharakennukseen
- 1946 Rakennuksen korotus ja siihen liittyvät julkisivumuutokset vanhalla osalla mm. länsipäädyen ikkunamuutokset, pihasisivun 1.krs:n valeikkunan avaaminen
- 1964 Vesikaton uusiminen kattotiilillä
- 1984 Pihan puolelle uusi poistumistieporras, ikkunoiden uusiminen 2.-6.krs
- 1991 Julkisivun ja vesikaton kunnostus, ikkunoiden uusiminen 1.krs, pihasisivun tikas ja pääsisäänkäynnin lipputanko poistettu

IKKUNAT

Ikkunatyypit juontavat juurensa 1800-luvun lopun alkuperäisrakennuksesta ja vuoden 1946 korotuksesta. Segmenttikaari- ja pyörökaari-ikkunat edustavat uusrenessanssia. Ylempien kerrosten kuusiruutuisten ikkunoiden rivistöt taas edustavat 1940-luvun laajennusvaihetta, samoin kuin päädyn kookkaat funkishenkiset ikkunat ja pihasivun uusi epäsäännöllinen ikkunajako porashuoneen kohdalla. Piharakennukseen johtavan yhdyskäytävän ikkunoita lukuun ottamatta kaikki ikkunat on uusittu kolminkertaisiksi, sisään aukeaviksi ja varustettu lämpölaseilla 1984 peruskorjauksessa.

Länsipäädyn ikkunat on koottu yhtenäiseksi vertikaali-aiheeksi rapatuin listoin.

Vaakavälikarmillinen ruutuikkuna

Tällaisia ikkunoita on päädyssä ja pihasivulla 2. kerroksessa.

Pyörökaari-ikkuna Pyörökaari-ikkunat ovat toisen kerroksen ikkunoita katusivulla. Ikkunoissa on sekä vaaka- että pystysuuntainen välikarmi.

Segmenttikaari-ikkuna Segmenttikaari-ikkunoita on pohjakerroksessa, joka on säilynyt alkuperäisrakennuksesta. Ikkunoissa on sekä vaaka- että pystysuuntainen välikarmi.

Kuusiruutuinen ikkunat ovat vallitsevia sekä katu- että pihasivun korotuskerroksissa. Ikkunoissa on pystyvälikarmi, mutta ei vaakavälikarmia.

Länsipäädyssä on käytävien ikkunat koottu yhtenäiseksi pysty-aiheeksi, jossa on rapattu profiloitu kehys.

ULKO-OVET

Liisankadun puolella on säilynyt alkuperäinen pääsisäänkäynnin ulko-ovi. Ovi on näyttävä lasiaukollinen profiloitu paripeiliovi, jonka yläpuolella on koristeellinen kaari-ikkuna. Ovi on jäsennelty vaakasuunnassa kolmeen osaan klassisin palkistoihin. Rombinmuotoisen alapelin kehystä koristavat pyöreät kiinnikekuviot. Ovi on ootattu tammen sävyyn. Messinkivedin lienee peräisin vuoden 1946 muutosvaiheesta. Pihasivun ulko-ovi on uusittu 1990-luvun korjauksessa.

Pihasivun ulko-ovi on standardityyppinen teräslasiovi 1990-luvun peruskorjauksesta. Suunnitelmapiiirustuksessa ovi oli esitetty vasikallisena teräslasiovena, jossa oli yksi vaakajako.

Pääsisäänkäynnin pariovi on alkuperäinen ja sen ulkonäkö vastaa ap. julkisivupiiirustuksessa esitettyä. Puiosen oven yksityiskohdat ja jäsennelty on toteutettu taidokkaasti antiikin aiheistoa soveltaen. Palkistossa näkyvät pienoiskoossa hammaslistat, triglyyfit, metoopit ja akroterionikoristeet. Oveen liittyy yläpuolinen kaari-ikkuna.

Sisätilojen kerrostumat

Uudenmaan tarkkampusjapataljoonan klubi- ja kansliarakennus rakennettiin aikanaan varsin edustavaksi. Interiöörit olivat viimeistellyn näyttävät ja niissä oli käytetty runsaasti ajanmukaisia uusrenessanssiin liittyviä jäsentelyjä, värejä, profiloitteja ja koristemaalauksia. Tästä vaiheesta on alkuperäisten rakennuspiirustusten lisäksi säilynyt pari valokuvaa ja. Alkuperäisasia on jäljellä vain fragmentaarisesti, niin paljon ovat myöhempi laajennus, usean kerroksen korotus ja käyttötarkoituksen muutos virastoksi rakennusta muokanneet. 1800-luvun lopulta muistuttavat huolitellut peiliovet ja profiloitunut listat ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa.

Venäläis aikana rakennukseen tehtiin ensimmäiset tilamuutokset, kun toisen kerroksen klubi- ja kansliatilat muutettiin suunnitelmien mukaan asunnoksi. Esikunta-aikana ja Asutushallituksen muuttaessa tiloihin vuonna 1925 tehtiin vain välttämättömiä vähäisiä tilajärjestelyjä varojen puutteesta johtuen. Vuonna 1930 rakennettiin kadun varteen yhden ikkuna-akselin mittainen laajennus ja samalla yhdyskäytävä sisäpihan uudisrakennukseen. Laajennus sopeutettiin olemassa olevan rakennuksen arkkitehtuuriin. Pääporrashuoneen molemmin puolin avattiin keskikäytävä sydänmuurin vierelle.

Kaikkein eniten rakennus muuttui sotien jälkeen vuoden 1946 korjauksessa ja laajennuksessa, kun se korotettiin neljällä kerroksella. Pohjakaava perustui keskikäytävään huoneen puolelle sijoittuvine betonipilareineen. Komea kolmivartinen pääporras korvattiin uudella kapeammalla porras-huoneella, joka varustettiin hisseillä. Ulkoneva risaliitti purettiin toisen kerroksen tasalla ja länsipäädyn ikkuna-aukotus uusittiin. Tässä vaiheessa tuli sisätiloihin selkeä uusi kerrostuma. Pula-ajasta johtuen vanhaa kuitenkin myös säästettiin siellä, missä rakennustyöt sen mahdollistivat.

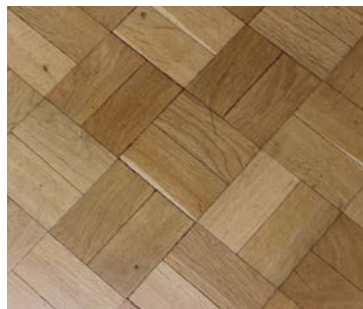
Seuraavien vuosikymmenien aikana tehtiin erilaisia tilajärjestelyjä. Rakennus varustettiin koneellisella ilmanvaihdon, rakennettiin alakattoja, lattiapäällysteitä uusittiin, porrashuone erotettiin kerrostasanteesta teräspalovälin ja ikkunat uusittiin. Tässä vaiheessa sisätilat saivat anonyymien asiallisen ilmeen samaan tapaan kuin muutkin virastokompleksin rakennukset.

Vuonna 2007 ilmanvaihdon parantamiseen liittyvässä korjauksessa kaikki seinät ja katon maalattiin. Työn aikana esiin tulleiden alkuperäisten koristemaalauksien seurauksena päätettiin entistämään osa tiloista. Maalaustyöt suoritti Ance Oy. Siinä vaiheessa ei kuitenkaan tehty mitään varsinaista väritutkimusta. Se olisi syytä tehdä ennen tulevaa korjausta.

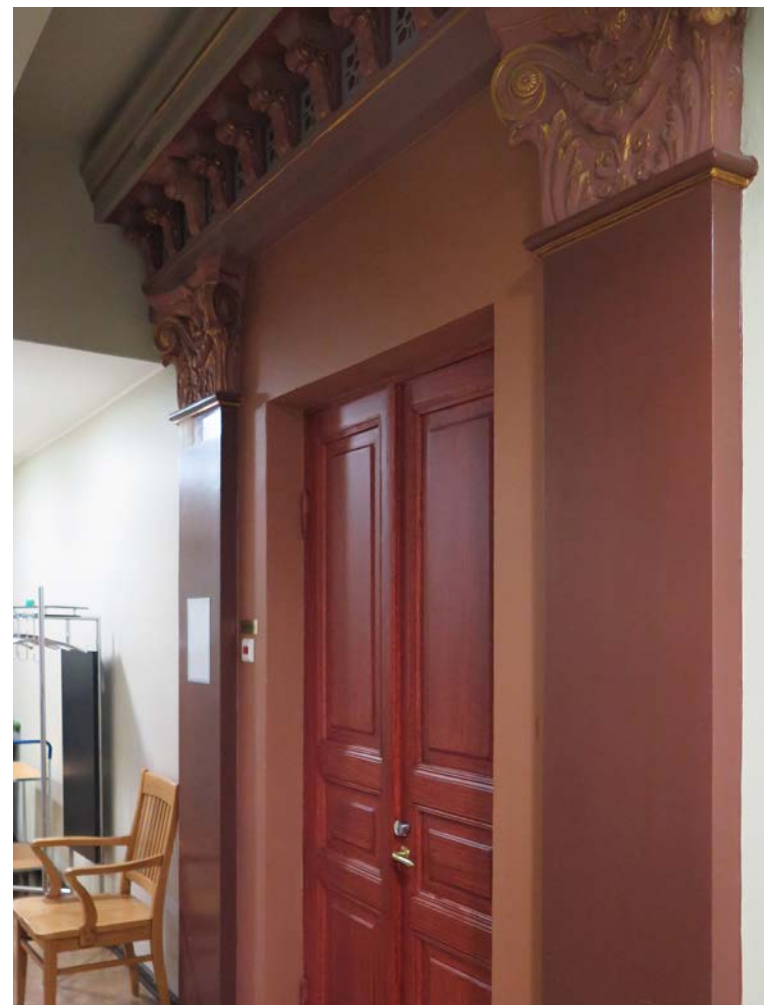
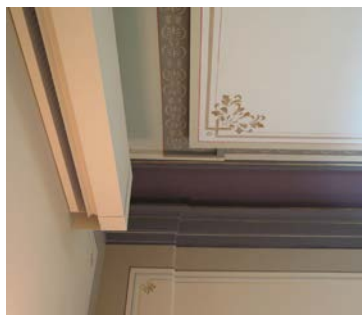
LATTIAPINNAT

- *Alkuaan* lattiat olivat pääosin vernissattua tai maalattua puuta. Asiakirjojen mukaan vain kokoussaliin 221 tehtiin parketti. Ruokasalista (206, osa 21 I b) vuonna 1901 otetussa valokuvassa näkyvä parketti tehtiin kuitenkin mahdollisesti jo alun perin. Pataljoonan vuosikorjauksissa 1885–1901 puulattioita paklattiin ja lakattiin. Osa lattioista oli päällystetty linoleum-matoilla. Niitä kitattiin ja puunnattiin. Kellarin lattiat olivat todennäköisesti tiililadontaa.
- *Vuoden 1946 korjauksessa ja korotuksessa* uudelleen rakennettu porrashuone tehtiin mosaiikkibetonista. Uusien kerrosten (3–6 krs.) lattiat tehtiin laudasta, käytäville tuli massalattia (kumi tai vinyyli) ja wc-tiloihin keraamiset laatat. Työselostuksen mukaan alemmissa kerroksissa vanhat lattiat paikattiin purettavien uunien yms. kohdalta ja muualla kunnostettiin, puhdistettiin ja päällystettiin. Vanhat lautalattiat oli jo aikaisemmissa vaiheissa päällystetty linoleum-matoilla. On todennäköistä, että parkettilattia jouduttiin tässä vaiheessa uusimaan. Kellarin lattiat valettiin betonista.
- *1984 peruskorjauksessa* käytävien lattiat päällystettiin ruskean ja beige värisillä kvartsivinyylilaatoilla (Hovi), jotka edelleen ovat pääosin paikoillaan. Wc- ja siivoustiloissa päällysteenä oli muovimatto. Tilojen 217, 219, 222 parkettilattiat oli tehty ilmeisesti aikaisemmassa vaiheessa.
- *Vuoden 2007 korjauksessa* mattopäällysteet uusittiin ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa linoleumiksi, ylemmissä kerroksissa säilytettiin kvartsivinyylilaatat ja tammiparkettilattiat tiloissa 217, 219, 221 ja 222 kunnostettiin. Käytävien ja työhuoneiden lattiat päällystettiin harmaan ja ruskean sävyisillä linoleum-matoilla. Harmaat linoleumlattiat on ensimmäisen kerroksen tiloissa kehystetty kapealla yksivärisellä punaisella linoleumkaistalla. Wc- ja siivoustiloissa on harmaa muovimatto. Ullakon iv-konehuoneiden betonilattiat on maalattu siniharmaaksi. Parkettilattia on ilmeisesti uusittu 1946.

SEINÄPINNAT

- *Ensimmäisen ja toisen kerroksen seinäpinnat* ovat alusta saakka olleet maalattuja ja osin tapetoituja. Keskeisissä tiloissa seinäpinnat oli jäsenneilty kenttiin, varustettu koristemaalauksin ja maalattu polykromisesti. Klubin kokoontumissalissa 221 vaaleat seinäkentät erottuivat tummaa taustapintaa vasten ja seinän alaosassa oli maalattu puolipaneeli. Eteishallin ja pääportaan seinät oli jäsenneilty pilasterein. Tilat 112, 117, 118, 122 ja 123, jotka entistettiin vanhaa mukaillen v. 2007 antavat käsitystä alkuperäisestä väri- ja koristemaailmasta. Tapetteja uusittiin vuosikorjaustöissä sekä venäläisaikana. Seiniä maalattiin liimamaalilla koristeluineen. Tapetoituissa seinissä oli boordeja. Esikunta ajan aikaisissa valokuvissa tilat olivat pääosin tapetoituja.
- *Vuoden 1946 korjaus ja laajennusosalla* vanhat rapatut seinäpinnat maalattiin ja aikaisemmin verhoillut seinät verhoiltiin uudestaan (tapetoitiin). Työselityksen mukaan uudet seinät vanhalla osalla uusissa kerroksissa ”paperoidaan n. 20 mk tapetilla niin kivi kuin puualustalle, mutta puuseinissä pingotetaan alle pinkopahvi”.
- *Vuosien 1984 ja 2007 muutoksissa* rakennettiin joitakin uusia väliseiniä ja kaikki seinät maalattiin. Vuonna 2007 entistettiin ensimmäisessä kerroksessa huoneiden 112, 117, 118, 122 ja 123 sekä toisen kerroksen käytäväseinän 211a polykromista väritystä ja koristemaalauksia esiin ottojen perusteella (Ancelo Oy). Muut toimistotilat maalattiin vaaleanvihreän sävyyn ja aputilat valkoisiksi. Ilmanvaihtokonehuoneiden seinät päällystettiin lujalevyllä.

KATTOPINNAT

- *Alkuperäiset katot* olivat rapattuja ja maalattuja. Tärkeimmissä tiloissa oli runsaasti profiloituneita koristeellisia kattolistia ja kattomaalauksia. Sivutiloissa oli yksinkertaisemmat holkkalistat ja yksivärisiksi maalatut katot.
- Vuoden 1930 laajennusosalla sisäkatot valettiin betonista
- Vuoden 1946 muutostöissä vanhat rapatut sisäkatot ja kattolistat säilyivät siellä missä se oli rakennustöiden kannalta mahdollista. Suuren kokoussalin profiloitu kattolista kuitenkin purettiin ja katto rakennettiin osin uudestaan. Vanhat kattopinnat puhdistettiin ja maalattiin. Uusien kerrosten betonisisäkatot maalattiin kolmeen kertaan kalkkimaalilla.
- Vuosien 1984 ja 2007 muutokset Käytävän alas laskettu akustoiva metallilevykatto on peräisin v. 1984 ja siihen on integroitu pyöreät valaisimet. Samasta vaiheesta ovat wc-tilojen akustoivat metallisälekatot, kellarin lujalevykatot ja välikköjen alasaskut, jotka on toteutettu metallilistoin ripustetulla rei'itetyllä kipsilevyllä. Vuoden 2007 korjauksessa kattopinnat maalattiin ja ensimmäisessä kerroksessa entistettiin huoneiden 112, 117, 118, 122 ja 123 profiloitujen kattolistojen ja kattopinnan polykromista väritystä ja koristemaalauksia esiin ottojen perusteella (Ancelo Oy). Myös ilmanvaihtokonehuoneiden mineraalivillakatot ovat tästä vaiheesta.

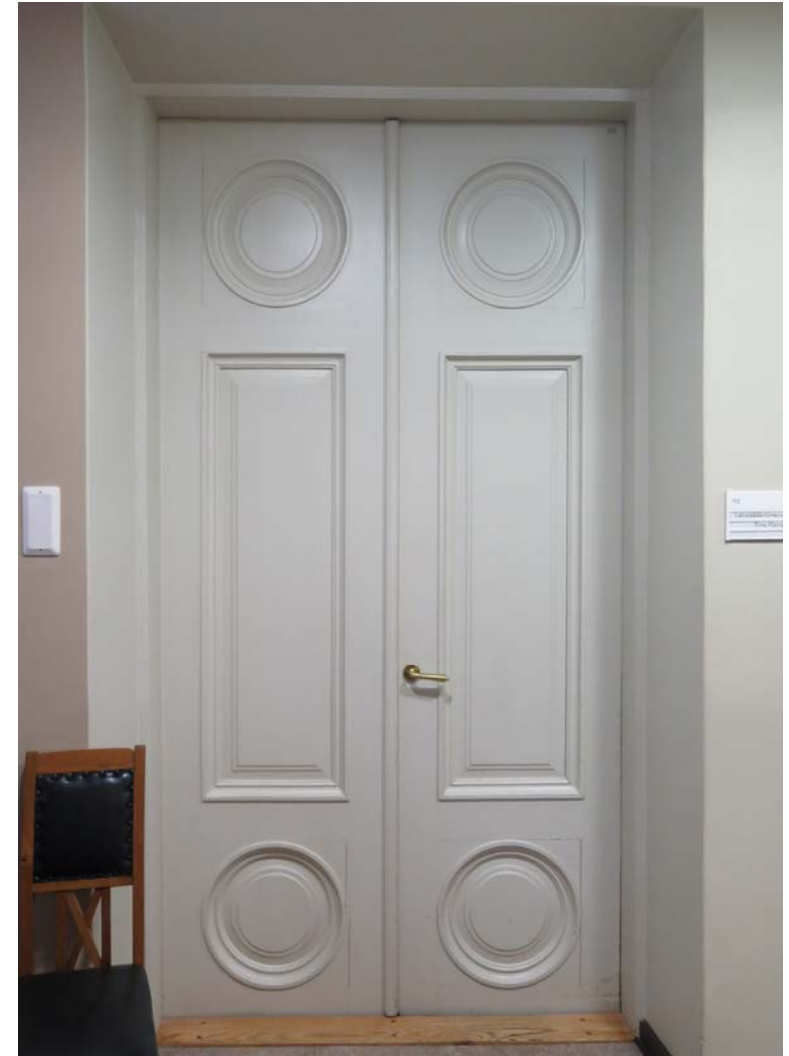
OVET

Alkuperäisiä huoliteltuja peiliovia 1800-luvun lopulta on säilynyt ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa. Näyttävimpiä niistä ovat ympyräkuvioiset paripeiliovet, joissa peilin ja kehyksen reunassa on ranskalaistyyppinen runsasmuotoinen profiili. Nämä ainutlaatuiset ovet liittyvät ensimmäisen kerroksen upseereille tarkoitettuihin asuintiloihin. Muut paripeiliovet ovat klassisempia malliltaan. Vanhoihin paripeilioviin liittyy profiloitu vuorilista, jonka yläkappale on korkea palkisto. Ovet on yleensä maalattu valkoisiksi, mutta ”entistettyjen” tilojen puolella ne on oottrattu voimakkaan punaiseen mahongin sävyyn.

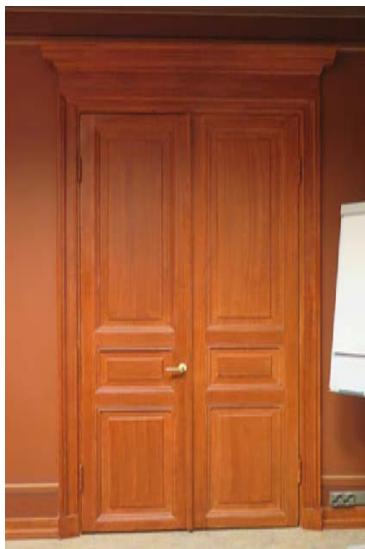
Vanhassa valokuvassa 1900-luvun alusta näkyy klubitilojen maalauskoristeltuja ovia. Osassa ovista peilit on maalattu muuta ovea vaaleammalla sävyllä (Engström, Atelier Imatra/ SM). Peiliovien saranat ovat tallella, mutta alkuperäispainikkeet on vaihdettu uusiin. Vanhoja ovia on myös voitu siirtää uusiin paikkoihin tilajärjestelyiden niin vaatiessa. 1930-luvun alun ja 1946 korjauksessa valmistettiin vanhaan miljööseen sopivia yksittäisiä peiliovia ja puisia lasipariliovia ensimmäiseen ja toiseen kerrokseen. Kokonaan uusien kerrosten ovet olivat ajalle tyypillisiä nk. uraovia eli laakaovia, joiden reunoja kiertää kapea ura. Vuoden 1984 korjauksessa porrashuoneiden kerrostasoiille tehtiin osastoivat teräslasiovet.

Eteishallin ja porrashuoneen lasipariliovet 1946 on jaettu viiteen päällekkäiseen lasikenttään, joita kehystää ulkoneva profiloitu kehys (vrt 1930-l. peiliovet). Eteishallin ovesa on kirkkaat lasit, mutta palo-ovina toimivien sivuovien lasit on muutettu rautalankalaseiksi. Saranat ovat alkuperäiset, mutta muut helat on uusittu lukuun ottamatta eteishallin oven messinkivedintä.

Ympyräkuvioiden paripeiliovien ylä- ja alaosassa on ympyrän muotoinen peilienttä ja keskellä korkea kapea peili. Ovia on vain ensimmäisen kerroksen länsipäädyn tiloissa ja ne ovat todennäköisesti alkuperäisiä. Ne näkyvät jo 1920-luvun alun esikunta-aikana otetuista valokuvista. Saranat ovat alkuperäiset, mutta messinkipainike on uusi ”antiikkimalli”.

Alkuperäiset paripeiliovet jäsenetty kolmeen peiliin, joista ylin on korkea pystysuuntainen, keskimäinen vaakasuuntainen ja alin matalampi. Klubin kokoon tumissalin ovissa oli maalauskoristelu samoin kuin niiden yläpuolisissa listoituksissa. Painikkeet on uusittu.

Lasiaukkoiset paripeiliovet ovat kolmeen peiliin jäsenettyjä peiliovia, joissa ylimmän peilin paikalla on opaalisit. Ovet ovat ilmeisesti 1930-luvulta (esim. 123).

Alkuperäiset yksilehtiset peiliovet on jäsenetty neljään kenttään: ylhäällä ja alhaalla on vaakapeilit ja keskiosassa vierekkäin kaksi pystypeiliä. Saranat ovat alkuperäiset, mutta painike on moderni tai uusi "antiikkimalli". 1930-luvun peiliovet on puolestaan jäsenetty neljään vaakasuuntaiseen peiliin.

Kellarin paneeliovet ovat ruskeaksi petsatuja kolmen osaan jaettuja kehysovia, joiden peilit ovat vaakaponttipaneelia. Ne ovat peräisin vuoden 1946 korjauksesta.

Kellarin teräsovet ovat peräisin vuoden 1946 korjauksesta ja niitä on käytetty teknisissä tiloissa. Ovet on maalattu ruskeiksi.

Käytävän teräslasiovet ovat vakiomallisia ja ne ovat peräisin 2000-luvun muutoksista.

Porrashuoneiden teräslasiovet ovat peräisin 1980-luvun korjauksesta. Teräspalo-ovissa on yksi vaakajako ja rautalankasit. Ne on maalattu kerroksittain erivärisiksi.

Muut ovet ovat umpinaisia teräspalo-ovia, myöhempiä laakaovia (esim. 129c) ja yksittäisiä 1980-l. peiliovia (esim. wc 126).

Holvin ovet ensimmäisen kerroksen yhdyskäytävällä (134 ja 135) ovat peräisin 1930-luvun laajennuksesta.

Uralaakaovet 1946 ovat peräisin v. 1946 korjauksesta ja laajennuksesta. Ovet ovat aikakaudelle tyypillisiä massiivisiä puuovia, joiden reunassa on kapea ura. Joidenkin ovien yläosassa on himmennetty lasi, jolloin kehys on profiloitu.

Rakenteet ja talotekniikka

RAKENTEET

Rakennuksen kantava runko muodostui alun perin perinteiseen tapaan muuratuista ulkoseinistä, sydänmuurista sekä poikittaisista tiiliseinistä. Perustukset ovat luonnonkiveä. Kellarikerroksen lattia oli maanvarainen ja todennäköisesti päällystetty tiililadonnalla.

Välipohjat olivat pääosin puurakenteisia täyttöpohjia, kattopinnat rappuja ja lattiat pääosin puuta. Kellarin välipohjassa oli muurattuja holveja ja tiloissa 001, 022 ja 019 kappaholvit Alkuperäiset palopermannot olivat ladottua tiiltä sammal ja hiekka täytein. Vesikatto kannatettiin puuristikoilla, joka tuettiin sydänmuurista ja osittain väliseinien kohdilta. Kolmivartisen pääporras oli kannatettu teräspalkkein.

Muutokset

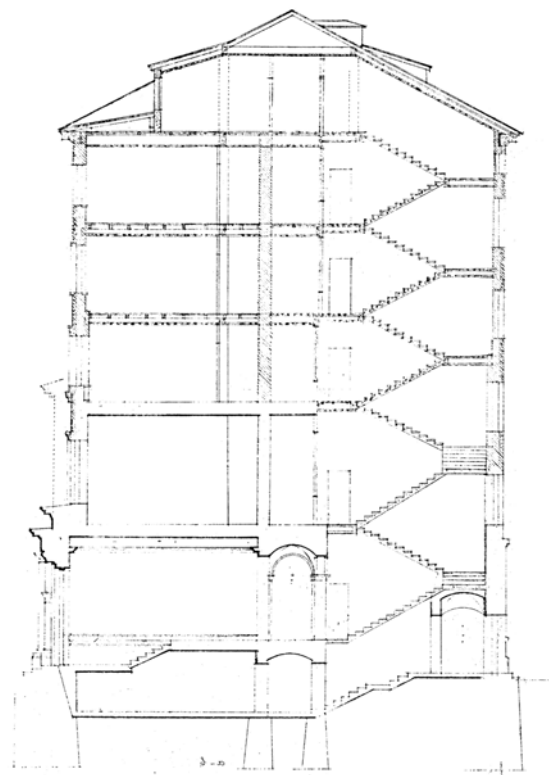
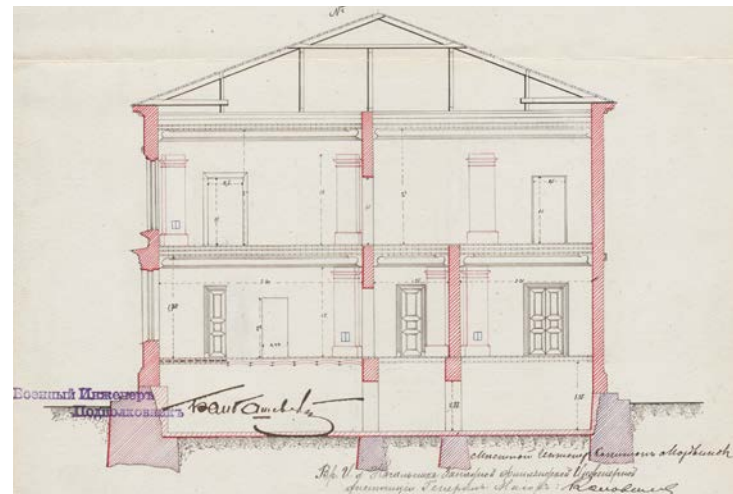
Vuonna 1930 toteutettiin laajennus, joka käsitti rakennuksen jatkamisen yhden ikkuna-akselin verran kiinni itäiseen tontin rajaan ja samalla yhdyskäytävän rakentamisen samaan aikaan rakenteilla olevaan pihan uudisrakennukseen. Laajennus jatkoi arkkitehtuuriltaan vanhaa tyyliä. Rakennusteknisesti uutuutena olivat betoniset alalaattavälipohjat, betoninen kaksoislaattayläpohja ja betonista valettu kellarin permanto.

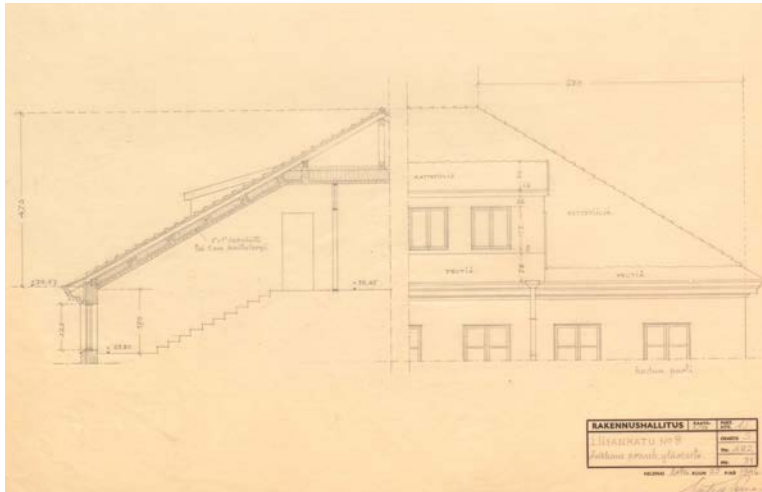
Vuoden 1946 korotus merkitsi neljän uuden kerroksen rakentamista vanhan rungon päälle. Riittävän kannatuksen vuoksi muodostettiin uusi betonipilarilinja Liisankadun puolelle lähelle sydänmuuria. Uusien kerrosten ulko- ja kantavat seinät muurattiin tiilestä kevennettyinä siten, että osa tiilestä korvattiin siporexilla. Ylimmän kerroksen ulkoseinät tehtiin porrashuonetta lukuun ottamatta kokonaan siporexistä. Väliseinät tehtiin osin puurakenteisina ja työselityksen mukaan myös huokoistiilestä, koksikuonalaatasta tai ”muusta vastaavasta”. Uudet välipohjat valettiin betonista alalaattarakenteena. Räystäslista valettiin myös betonista. Vanha kolmivartinen pääportaikko purettiin pois ja korvattiin uudella kaksivartisella portaalla sekä kahdella hissillä, joiden kuilut valettiin betonista. Kattotuolit tehtiin puusta, mutta työselityksen mukaan varattiin mahdollisuus nostaa vanhat kattotuolirakenteet rakennustyön edistyessä vähitellen uuden katon tasalle ja hyödyntää niitä materiaalipulan takia. Vesikatto päällystettiin kattotiilillä.

Vuonna 1981 tehtiin rakenteellisia muutoksia rakennuksen itäpäässä. Ensimmäiseen kerrokseen sijoitettavaa lähiarkistoa varten purettiin vanha puulattia tilojen 130–133 kohdalla ja tilalle valettiin betonilaatta. Kolmannessa kerroksessa arkiston 331 lattia vahvistettiin uudella betonilaatalla. Samalla kellarin arkistotilojen kappaholvit paloeristettiin. Myös yhdyskäytävän kattoon tehtiin teräspalkit ulkopuolen poistumistietä varten (Insinööritoimisto Korttesluoma Ky).

Alkuperäinen leikkaus vuodelta 1882 ja korotussuunnitelma vuodelta 1946. KA

Osaleikkaus ja -projektio porrashuoneen
yläosasta vuodelta 1946. KA

TALOTEKNIikka

Rakennuksessa oli alun perin uuneihin perustuva lämmitys ja painovoimainen ilmanvaihto. Tiloissa oli 21 nurkkaan sijoitettavaa kaakeliuunia sekä kaksi seinää vasten sijoitettavaa ja kaksi pylväskaakeliuunia. Upseeriklubin keittiöön asennettiin suunnitelmien mukaan vesijohdot ja viemärointi. Ensimmäisessä kerroksessa oli kylpyhuone ja kolme klosettia. Vuonna 1889 klubi ja ilmeisesti myös kansliatiloihin asennettiin sähkövalot, jotka kustannusten säästämiseksi oli alkujaan jätetty pois.

Muutokset

Vuoden 1946 korjauksessa ja laajennuksessa rakennukseen tuli vesikiertoinen keskuslämmitys, jonka pannuhuone sijaitsi sisäpihalle vuonna 1930 rakennetussa uudisrakennuksessa. Siinä vaiheessa kaikki kaakeliuunit purettiin pois. Myös kaikki silloiset sähköasennukset sekä viemäri- ja vesijohtolaitteet uusittiin, kun saniteettitiloja rakennettiin lisää. Ilmanvaihto oli edelleen painovoimainen ja raitisilmahormeja rakennettiin runsaasti lisää. Rakennukseen asennettiin koneellinen ilmanvaihto vuoden 1984 korjauksessa, jolloin myös patterit uusittiin. Vuoden 2007 korjauksessa ilmanvaihtoa tehostettiin edelleen ja asennettiin myös jäähdytys.

Tilainventoinnit

Sisätilojen inventointiosuudessa kerrokset on jaettu seuraaviin tilakokonaisuuksiin:

0.krs

- Käytävä, varastot ja tekniset tilat

1.krs

- Sisäänkäynti ja pääporras
- Käytävä I 10 ja toimistot
- Käytävät I 20 ja I 31, toimistot ja varastot

2.krs

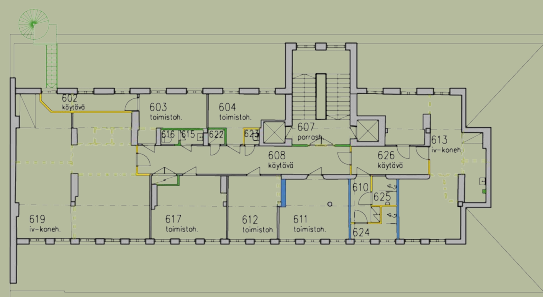
- Käytävä 2 I 1a ja neuvotteluhuone
- Käytävä 2 I 1b ja toimistohuoneet
- Käytävä 2 I 1c ja toimistot

3.–5.krs

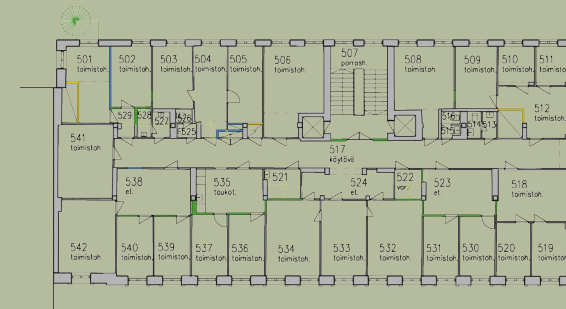
- Käytävä ja toimistot ja taukotila

6.krs

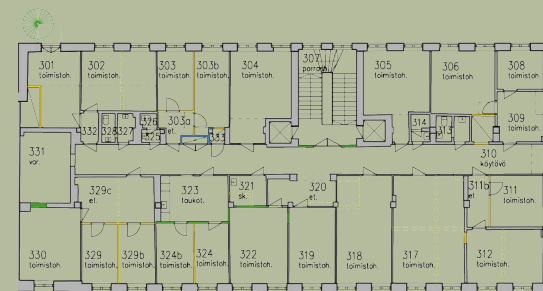
- Käytävä, toimistohuoneet, sosiaalitilat ja iv-konehuoneet

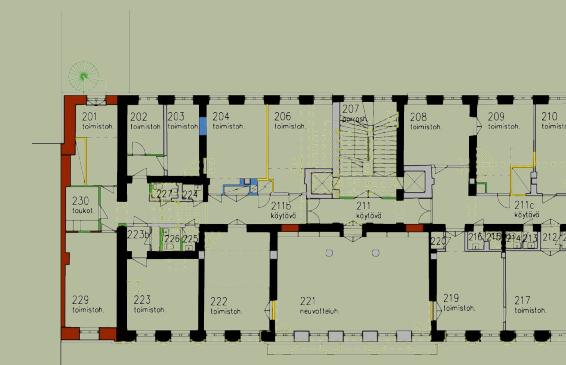
6. kerros

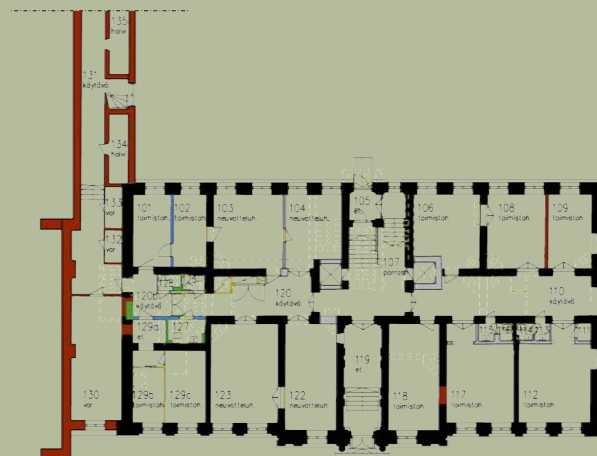
5. kerros

3. ja 4. kerros

2. kerros

1. kerros

0. kerros

0.KRS

Kellaritilat koostuvat alkuperäisestä kellarista ja 1930-luvun käytävämäisestä laajennuksesta, joka jatkuu piharakennuksen lämmönjakohuoneeseen saakka. Alkuperäisosalla on kapean käytävän molemmin puolin varastoja sekä teknisiä tiloja. Sokkeloinen käytävä mutkittelee uuninperustusten ja itäpäässä puretun portaan keskimuurin ympäri. Laajennusosa on puolestaan yhtenäinen putkitunnelimainen käytävä, jonka katkaisee yhdyskäytävälle johtava porras.

Liisankadun kellarista otettiin alkujaan käyttöön vain itäpääty. Keittiöportaasta oli käynti portaan molemmin puolin oleviin tiloihin (001, 019, 022), jotka olivat ilmeisesti upseeriklubin keittiön talouskellareita.

Laajennus 1930

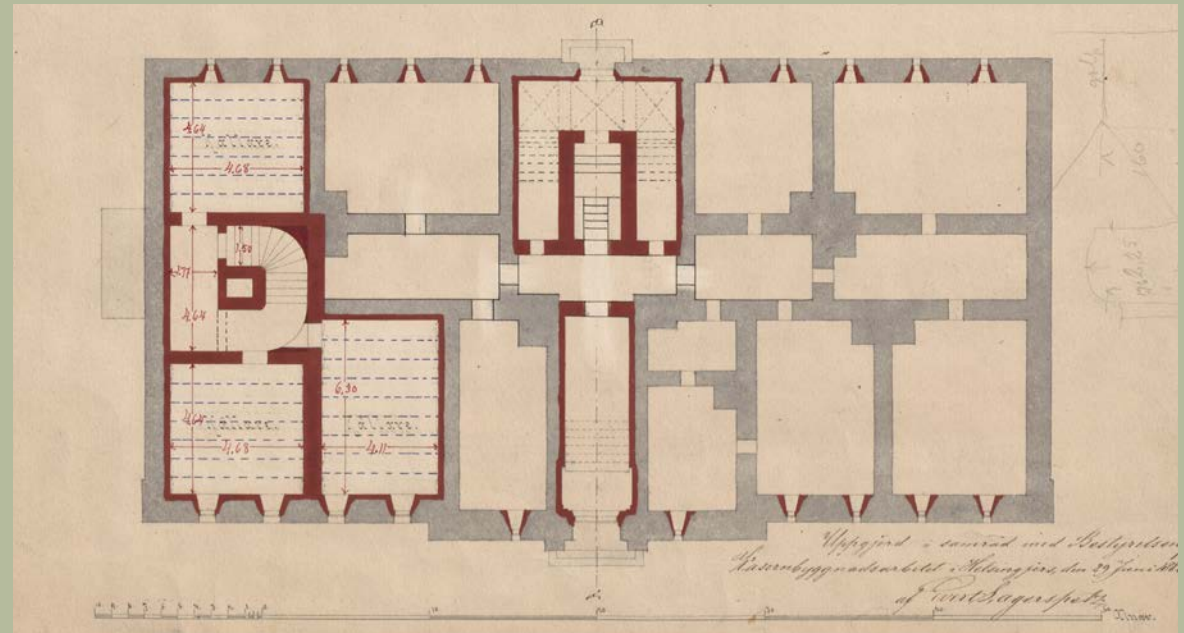
Pihan uudisrakennuksen ja yhdyskäytävän myötä myös katurakennuksen kellariala laajennettiin tontin rajaan saakka. Yhdyskäytävän alla oleva tekninen käytävä johti piharakennuksen kellariin, jonne rakennettiin molempien rakennusten yhteinen lämpökeskus. Muutostöissä itäpäädyn nk. keittiöporras purettiin pois, jolloin saatiin avattua kulku kellarista toiseen (Yleisten rakennusten ylihallitus/ arkkit. A. Siitonen/).

Muutostyöt 1946

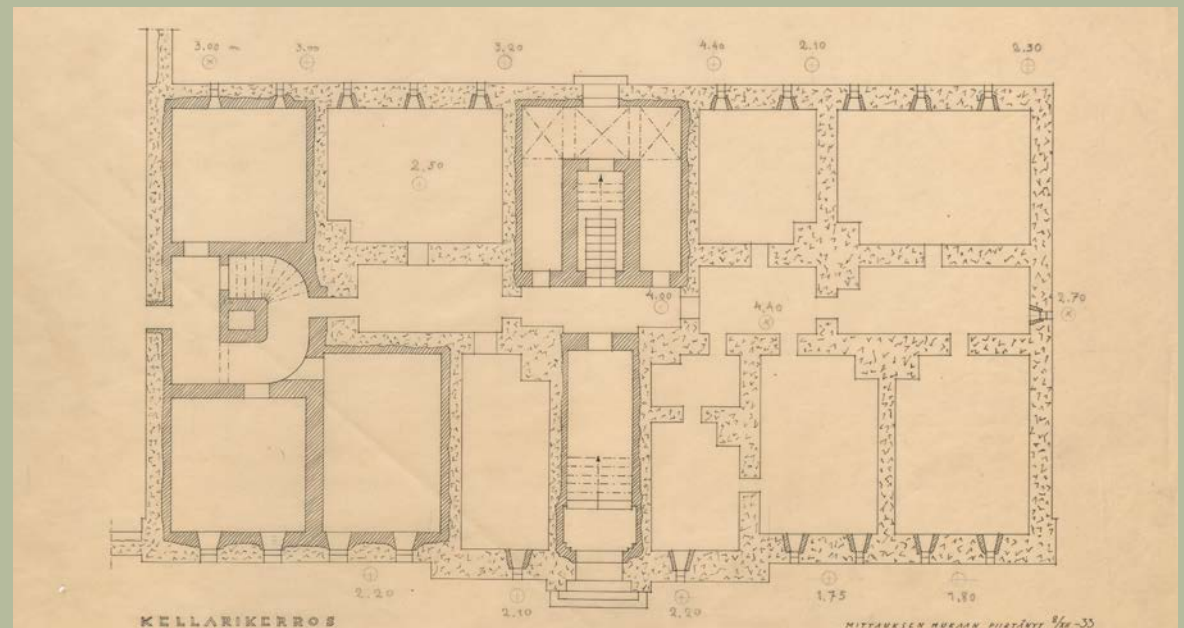
Rakennusta korotettaessa länsipäädyn tilojen seinä vahvistettiin betonilla ja tässä vaiheessa ne otettiin vasta käyttöön. Muutama sijoitettiin tilaan 019, johon avattiin uusi oviaukko käytävältä 020, kun alkuperäinen käytävälle 021 johtava oviaukko laitettiin umpeen. Hissikonehuoneet 004–005 sijoitettiin portaan molemmin puolin. Länsipäätyyn tuli arkisto 006 ja varastotilaa 010–013 (Rakennushallitus/ arkkit. Antero Pernaja).

Peruskorjaus 1984

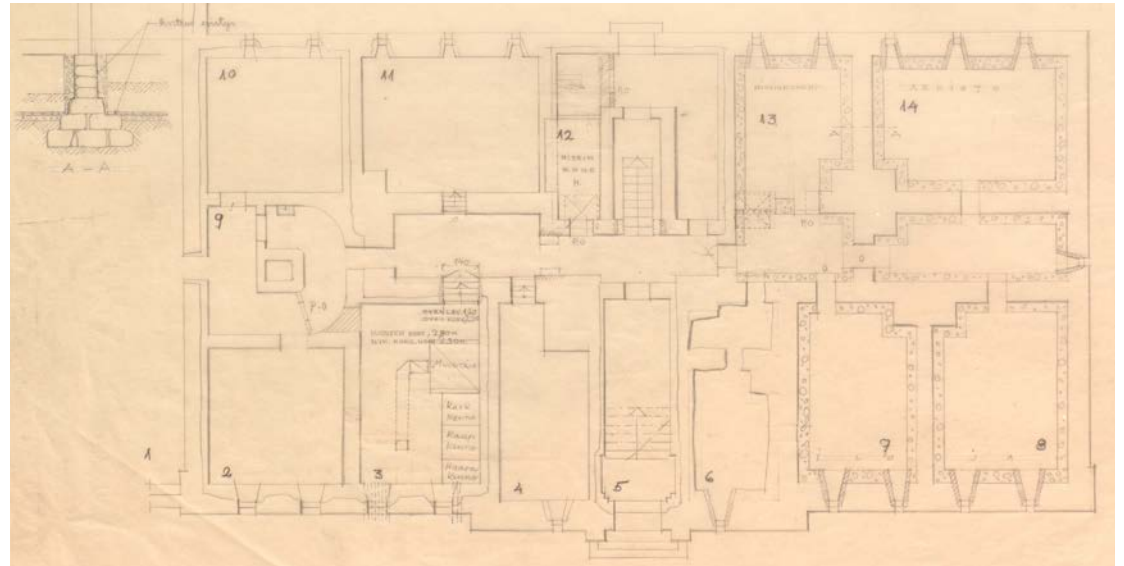
Varastoista 001 ja 022 tehtiin päätearkistot, jolloin niiden kappaholvien rautakiskot palosuojattiin ja verhottiin pellillä. Yhdyskäytävän kattoa vahvistettiin sen yläpuolelle rakennettujen arkistotilojen takia. Kellarin katot verhottiin yleisesti Luja-tms. levyllä ja mineraalivillalla (Ark.tsto Heikki Elomaa & Co).

1882/ RakH II Iga 75

1933/ RakH II Ica 60

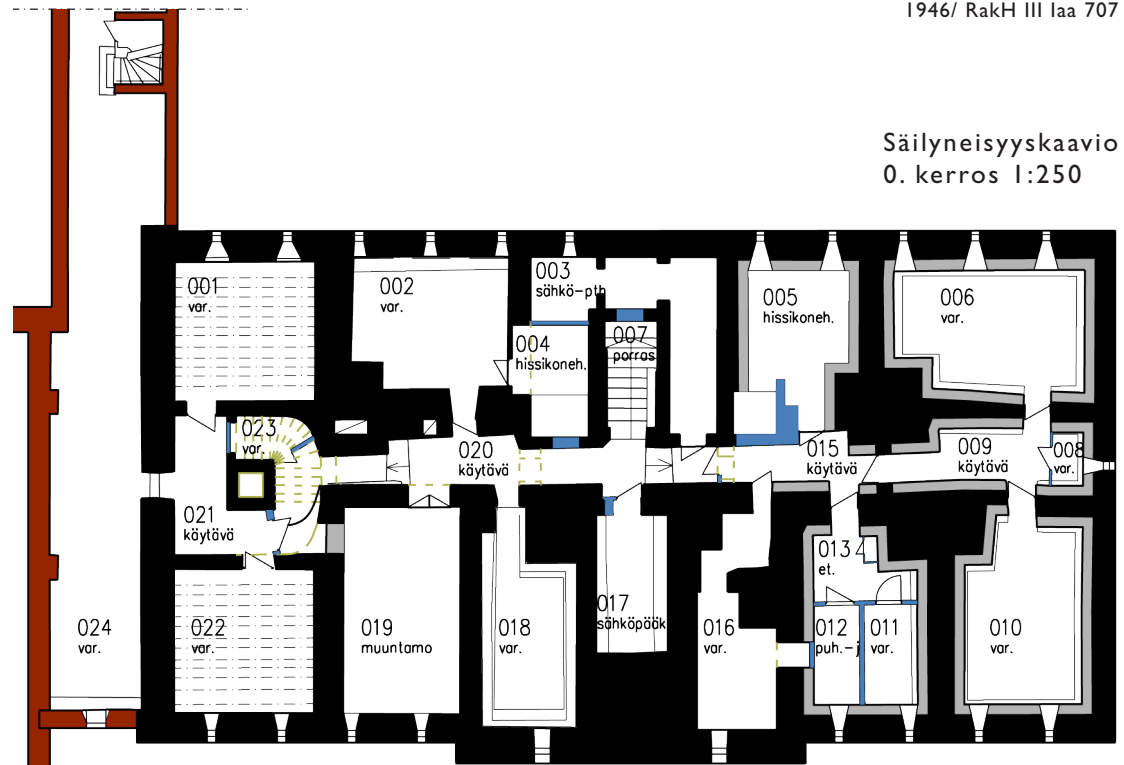
1946/ RakH III Iaa 707

Säilyneisyyskaavio
0. kerros 1:250

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 2007.

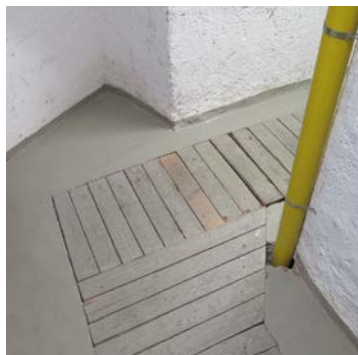

KÄYTTÄVÄ, VARASTOT JA TEKNISET TILAT

001–024

Kellarin paksuseinäinen tilarakenne on säilynyt pitkälti alkuperäisenä, mutta tilojen käyttötarkoitus on muuttunut.

Itäpäädyssä erottuu vuonna 1930 rakennettu laajennus, jonka avulla rakennus liitettiin piharakennukseen ja ennen kaikkea sen lämpökeskukseen. Alkuperäisen huoltoportaan pyöreäkulmainen muoto erottuu kellarin välillä 021 ja varastossa 023. Kapean keskikäytävän varrelle sijoittuvat tekniset tilat ja varastot. Lattiat ovat betonia ja keskikäytävällä kulkee puukantinen lattiakanaali. Paneeliovet ovat 1940-luvulta, teräsovet ovat eriaikaisia.

I.KRS

Katusivun sisäänkäynnin käytävä johtaa eteishalliin, jossa alkuaan oli kolmivartinen portaikko. Hallin länsipuolelle, kolmen upseerin käyttöön suunnitellut asuinhuoneet ja yksi kirjanpitäjän huone, muutettiin työmaavaiheessa yhden luutnantin asunnoksi (4h+k+kph). Katusivulla oli kaksi suurta huonetta (111–117) ja yksi kapeampi 118, joka mahdollisesti oli jaettu alkuperäisen suunnitelman mukaan palvelijahuoneeksi ja kylpyhuoneeksi. Pihasivulla oli ilmeisesti makuuhuone (108–109) ja keittiö 106. Eteinen, jossa oli wc-tila, jakautui kolmeen välikköön ja sen päätteenä oli ikkuna.

Portaan itäpuolella oli yhteisen käytävän varrella kaksi katusivun huonetta esikuntaupseerille (122–123) ja pihan puolella yksi huone alemmalle upseerille nk. subalterniupseerille. Eteisen päätteenä oli wc-tila. Rakennuksen itäpäädyssä oli kaarevaseinäinen sivuporras omalla sisäänkäynnillä (120b, 126–129). Porrashuoneesta oli käynti kerhon taloudenhoitajan huoneeseen (101–102). Kaikissa asuinhuoneissa oli kaakeliuunit. Käytävillä oli kaakeliuunien lisäksi peltiuuneja.

Muutostyöt 1902–1925

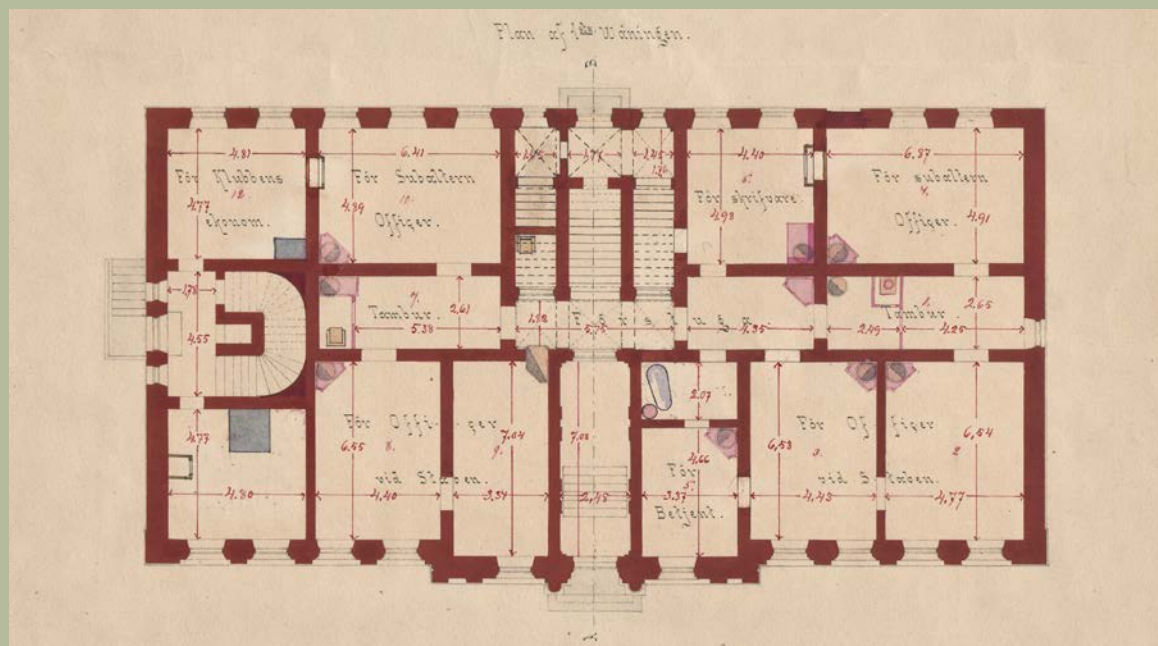
Venäläisaikana länsipäädyn asunto säilyi pitkälti sellaisenaan, mutta itäpääty jaettiin ilmeisesti kahdeksi asunnoksi, joista toiseen oli käynti itäpäädyistä. Sotaväen esikunta muutti rakennukseen vuonna 1919 ja sen tilalle Asutushallitus vuonna 1925. Ilmeisesti jo esikunta-aikana avattiin venäläisaikana umpeen laitettuja oviaukkoja.

Laajennus- ja muutostyöt 1930

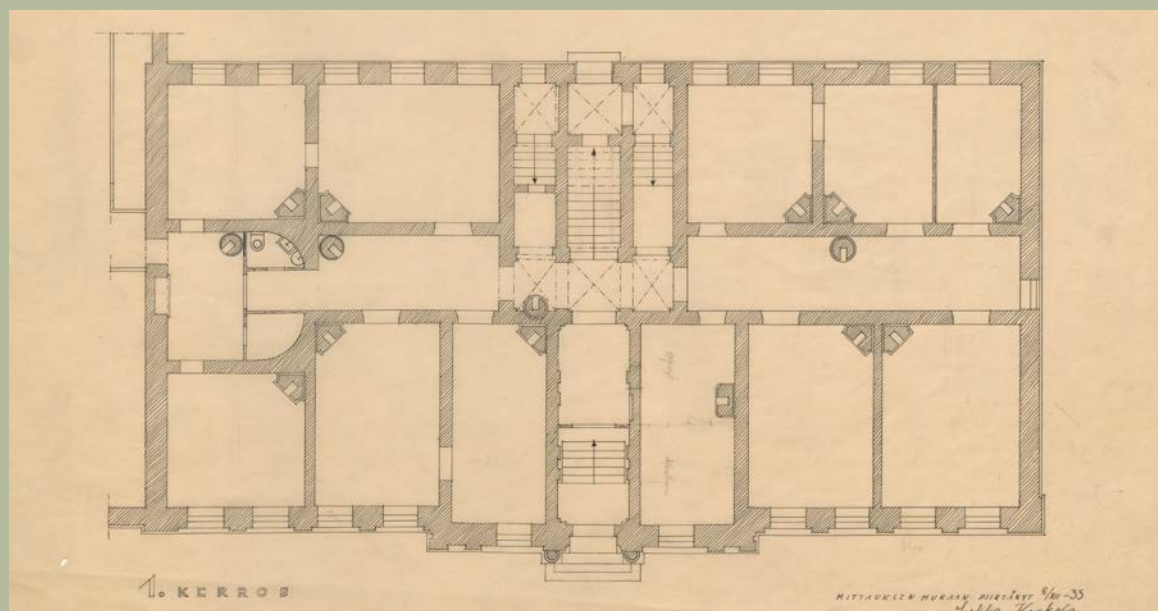
1930-luvun muutokset liittyvät uuden Maanviljelyskemiallisen laboratorion sisäpihalle rakennettuun uudisrakennukseen. Samalla katurakennusta jatkettiin tontin rajaan saakka ja rakennettiin yhdyskäytävä laboratoriorakennukseen. Tässä yhteydessä itäpäädyn sivuporras purettiin. Porrashuoneen ulko-ovi ja toinen sen viereisistä ikkunoista muurattiin umpeen, kun taas toisesta ikkunasta tehtiin uusi oviaukko yhdyskäytävään. Itäpuolen käytävä 120 avattiin puretun porrashuoneen keskeltä, välikön kautta yhdyskäytävälle. Porrashuoneen kaareviin nurkkiin sijoitettiin wc-tila ja toiselle puolelle komero. Vuonna 1933 laaditusta mittauspiirustuksesta on nähtävissä, että keskikäytävältä oli jo purettu alkuperäiset wc-tilat. Kaikissa huoneissa ja käytävillä oli edelleen kaakeliuunit lämmitystä varten ja entisiin keittiötiloihin sellaiset oli rakennettu hellojen paikoille todennäköisesti muutettaessa ne työhuoneiksi esikunnalle (Yleisten rakennusten ylihallitus/ arkkit. A. Siitonen).

Korotus- ja muutostyöt 1946–55

Vuoden 1946 korotuksessa ensimmäisen kerroksen osalta suurimmat muutokset olivat kolmivartisen porrashuoneen muuttaminen kaksivartiseksi ja sen molemmiin puolin rakennetut hissit. Lisäksi se tarkoitti rakenteellisia muutoksia, kun tiiliseiniä

1882/ RakH II lga 75

1933/ RakH II Ica 60

vahvistettiin ylempien kerrosten varten seinien sisään rakennetuilla betonipilareilla.

Ensimmäiseen kerrokseen sijoitettiin Asutusasiainosaston kirjaamo, lainopillinen toimisto sekä itäpäätyyn arkistotilaa. Sisäänkäynnin yhteyteen, sen oikealle puolelle sijoitettiin neuvonta ja puhelinkeskus, jotka erotettiin toisistaan lasiseinillä. Sisäänkäynnin ja neuvonnan välille avattiin luukku. Vahtimestarin tilat sijoitettiin sisäänkäynnin vastakkaiselle puolelle. Pihasivun tilaan 108 avattiin ikkuna valeikkunan paikalle. Itäpuolen keskikäytävä avattiin yhtä leveäksi länsipuolen kanssa purkamalla pois entisen portaan kaarevat seinän jäänteet. Käytävälle rakennettiin uudet wc-tilat, länsipuolella ne lohkastiin huoneiden puolelta. Länsipäädyn ikkunaa suurennettiin. Kaikki kaakeliuunit purettiin (Rakennushallitus/ arkk. Antero Pernaja).

Vuonna tilojen 101/102 välille rakennettiin väliseinä ja vahtimestarin tila 122 jaettiin lasiseinällä toimistohuoneeksi ja etutilaksi. Sisäänkäynnin myöhempi tuulikaappi purettiin pois.

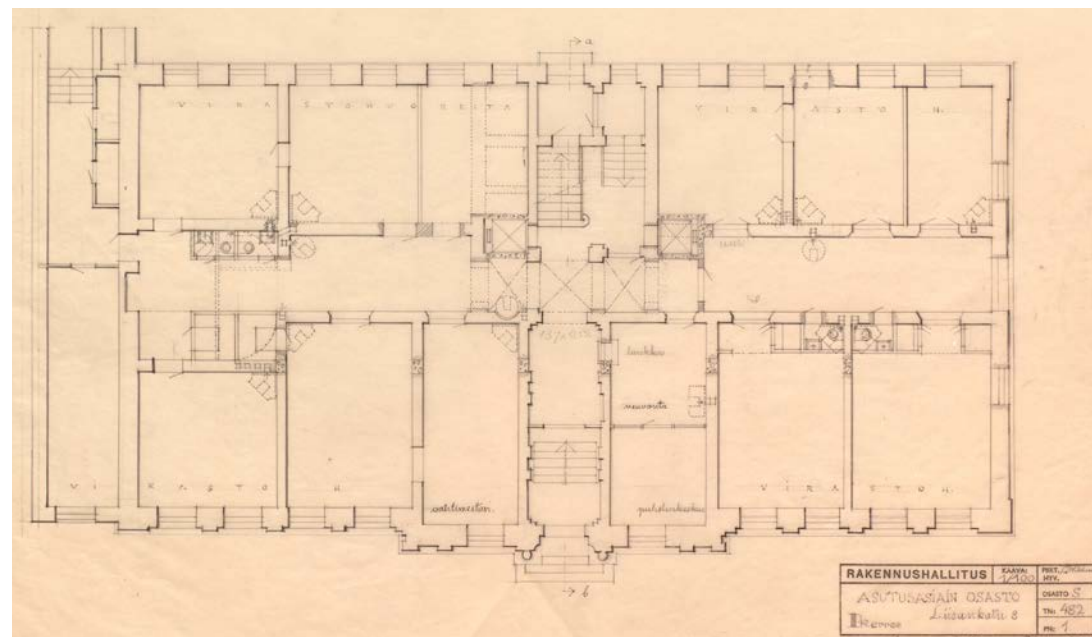
Peruskorjaus 1984 ja myöhemmät muutokset

Vuoden 1984 peruskorjauksessa tilamuutokset koskivat uusia wc-tiloja sekä sähköpääkeskuksia. Käytävän 120 varastoon tehtiin pt.wc ja vastakkaiselle puolelle, vanhojen wc-tilojen paikalle rakennettiin isompi wc-tila sekä siivoustila. Sisäänkäynnin vieressä olevaa puhelinkeskusta laajennettiin neuvonnan paikalle purkamalla pois niiden välinen lasiseinä. Myös seinäluukku laitettiin umpeen, mutta vastakkaiselle seinälle avattiin pieni ikkuna. Huoneiden 101/102 välille avattiin ovi. Tilat ovat pitkälti peruskorjauksessa saamassaan asussa (Ark.tsto Heikki Elomaa & Co). Vuonna 2007 tehdystä teknisestä korjauksesta lisättiin iv-kuiluja (Ark.tsto Kaisa Vepsäläinen Oy). Kerroksessa toimii nykyisin ruokaosaston oikeudellinen yksikkö ja maaseudun kehittämissyksikkö sekä neljä kokoushuonetta.

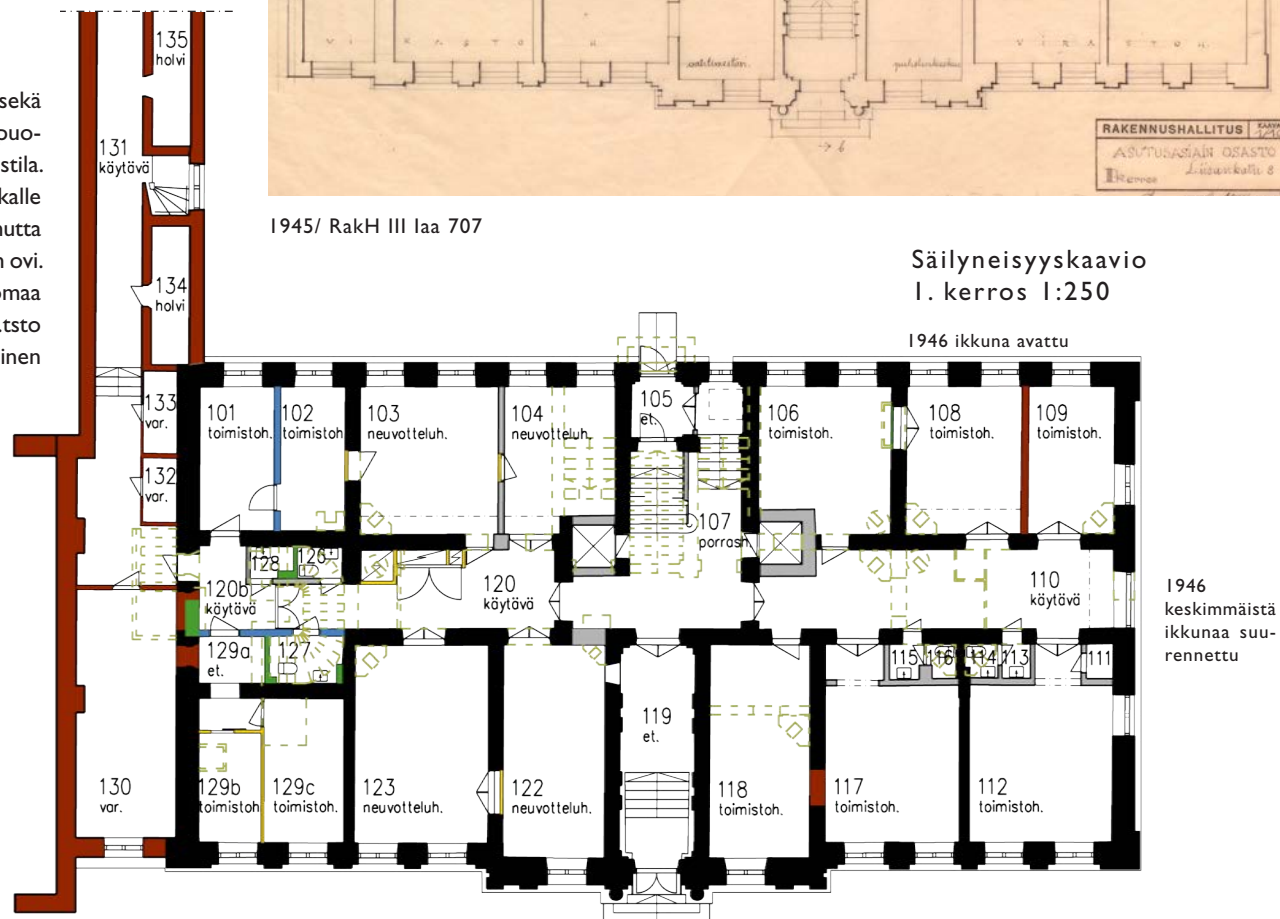
Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihtetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- - - puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy:n suunnitelmapiiirustukset vuodelta 2007.

1945/ RakH III Iaa 707

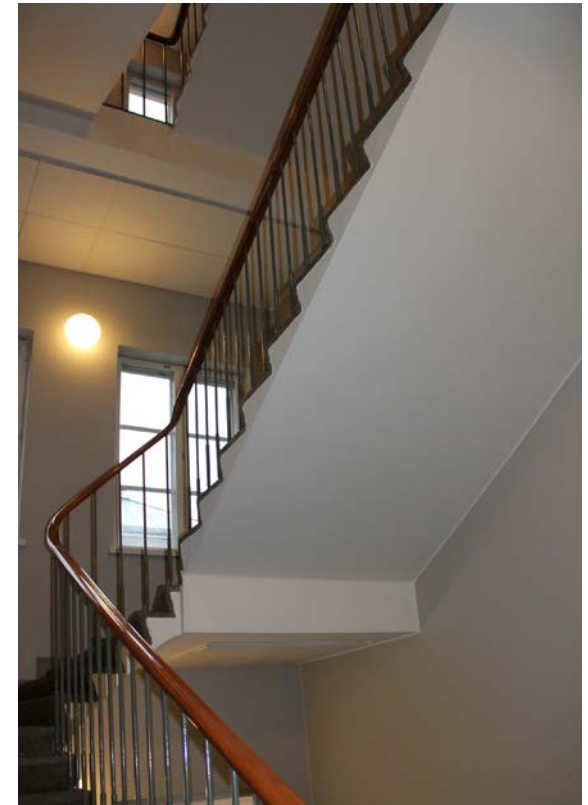

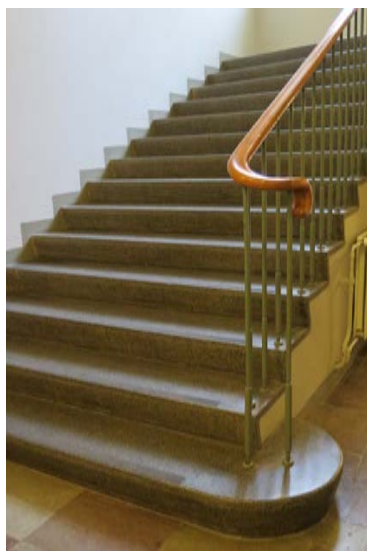
SISÄÄNKÄYNTI JA PÄÄPORRAS

105, 107, 119, 207–607

Eteishalli on säilynyt, mutta porrashuone on rakennettu kokonaan uudelleen v. 1946. Kolmivartisen portaan tilalle tuli kaksivartinen entistä kapeampi porras, jonka molemmille puolille rakennettiin hissit.

Eteishalli on suorakaiteen muotoinen tila, johon tullaan Liisankadulta ja jossa nouseaan muutama askelma ensimmäisen kerroksen tasalle. Portaiden askelmat ovat harmaan sävyistä kalkkikiveä ja tasanteet kalkkikivilaattaa, jossa harmaa ja punertava laatta vaihtelevat shakkiruutukuviossa. Sama laatoitus jatkuu ensimmäisen kerroksen porrashallin 107 tasanteella. Seinät on jäsenetty punaruskeaksi maalattuihin kenttiin alabasterinvalkoisten pilasterien

avulla. Pilasterit kantavat profiloitua palkistoa, joka on maalattu alaosiltaan ja hammaslistan kohdalta vaaleanpunertavan sävyllä ja yläosastaan samalla vaalealla sävyllä kuin pilasterit. Värien rajapinnassa on kirsikan punainen värikaista ja profileinteja korostavat kullatut ohuet viivat. Katto on kaareva segmenttihuolvi, jossa on vaalealla pohjalla groteskityyppistä koristemaalauksia. Huoneen 122 vastaisella seinällä on luukku entiseen vahtimestarin tilaan. Vuoden 1946 piirustuksessa luukku oli vastakkaisella seinällä, mutta 1984 piirustuksessa nykyisellä paikallaan.

Pääporrashuoneen ja eteishallin välinen puinen lasipariovi on peräisin vuoden 1946 korjauksesta, samoin kuin porrashuoneen rautalankalasetut puiset palo-ovet. Porrashuoneen ja kerrostasojen väliset teräspalo-ovet ovat vuoden 1984 korjauksesta. Pääporras on kaksivartinen ja askelmat kiertyvät vinosti lepotasolle. Porrassyöksyt ovat betonirakenteiset ja askelmat on päällystetty mustanharmaalla mosaiikkibetonilla. Tasanteiden alapinnassa on vaimennuksena mineraalivillalevyjä. Huoliteltu kaide on pinnakaide, jonka pyöreille pinnoille antaa ilmettä alaosan paksunnos. Kaiteen päätteenä on juohevasti kiertyvä koivupuinen lakattu käsijohde. 1980-luvun suunnitelmien mukaan portaan kaidetta korotettiin (150 mm), mutta ilmeisesti korotusta ei toteutettu. Huoneen kerrostasanteen päätyseinä on maalattu kullekin kerrokselle ominaisella tunnusvärillä vuonna 2007. Porrashallin 107 alimmainen porrassyöksy, joka johtaa ensimmäisen kerroksen tasolta pihatasolle, on muusta portaasta poiketen alkuperäinen ja sen porraskelmat ovat rihlattua kalkkikiveä kuten eteishallissa 105. Porrastin on ootattu tammenvärisiksi. Tuulikaapin 105 lattia on uudempaa kellertävää kiveä.

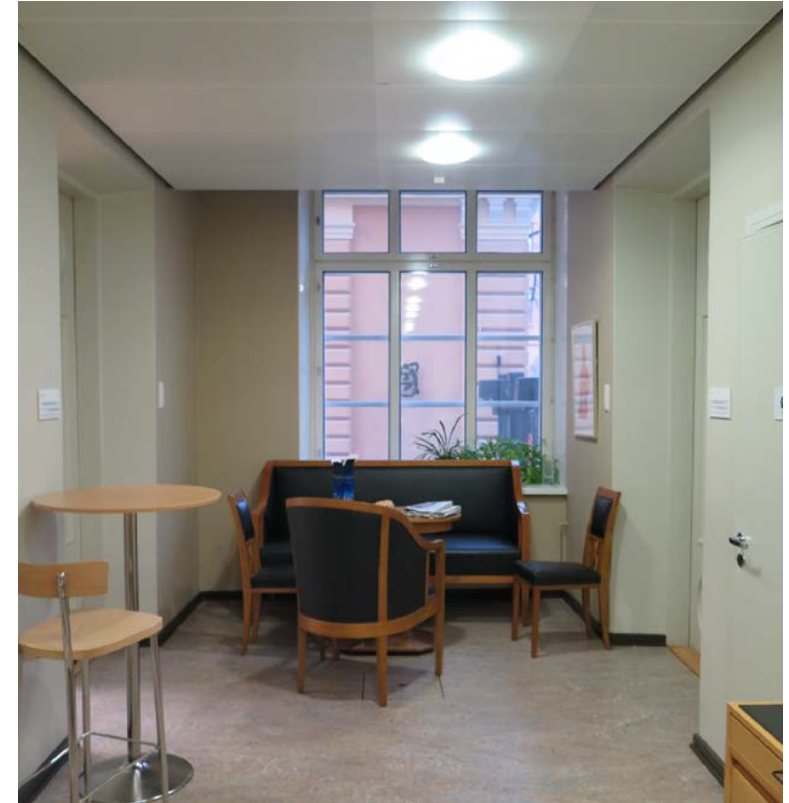
KÄYTÄVÄ 110 JA TOIMISTOT

106, 108–118

Alkuaan asuntona ollut länsipääty on saanut nykyisen tilarakenteensa 1930–40-lukujen muutoksissa. Nykyinen asu on pääosin peräisin vuoden 2007 kunnostuksesta.

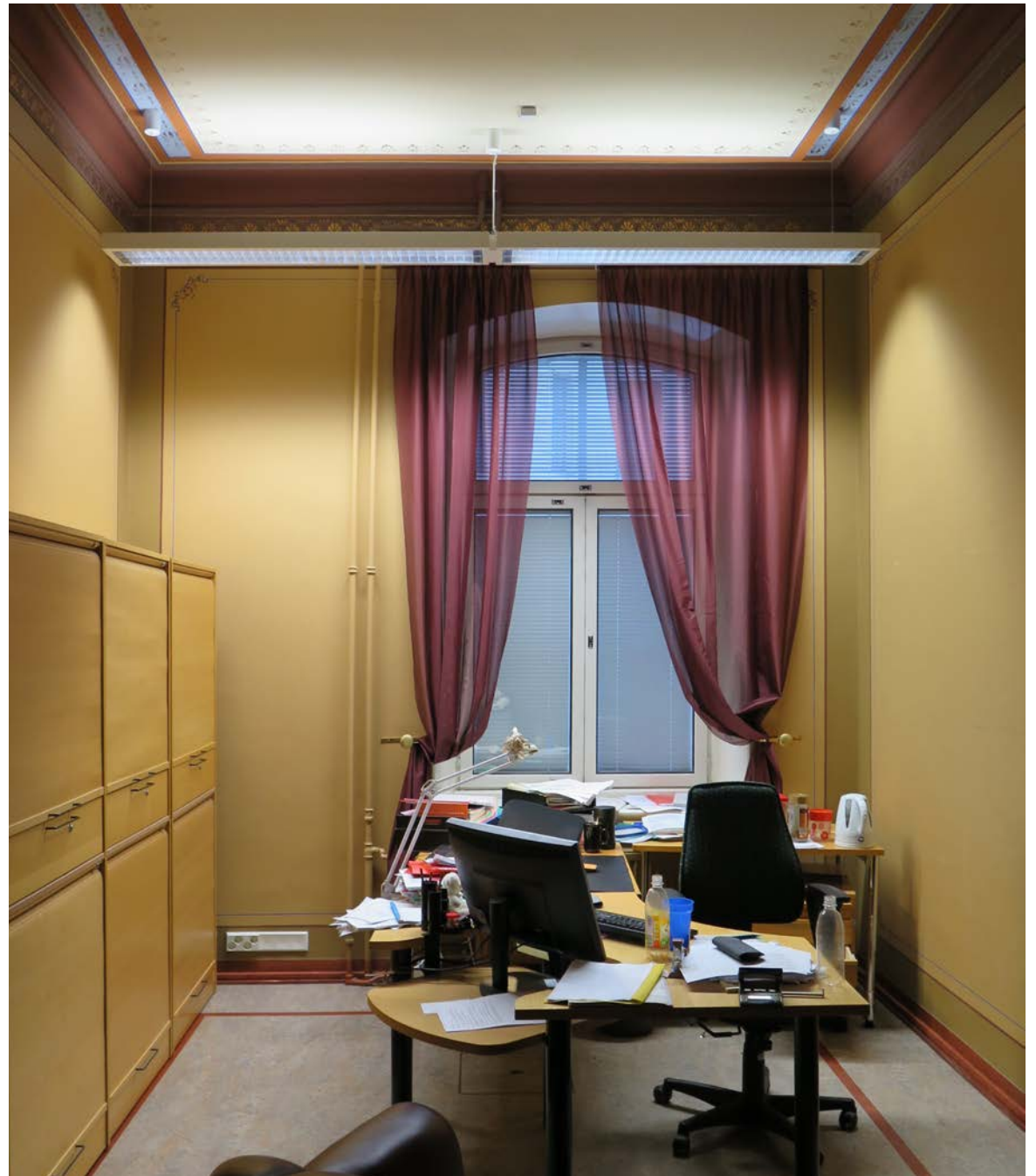
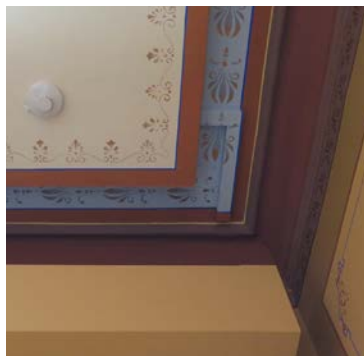
Länsipäässä on edelleen nähtävissä alkuperäisen asuinhuoneiston tilajakoa, vaikka keskikäytävä on avattu 1930-luvun alussa purkamalla väliseinät, wc-tilat ja kaakeliuunit. 1940-luvulta peräisin oleva hissikuilu työntyy osin käytävälle ja osin huoneeseen 106, joka oli alkujaan ilmeisesti keittiönä. Käytävän päässä oleva ikkunaa suurennettiin 1940-luvulla. Huoneisiin johtavat pyöreäpeiliset ovet, jotka ovat ominaisia vain näille tiloille.

Katusivun huoneet 112 ja 117 on entisöity vuonna 2007 alkuperäistä asua mukaillen. Käytävänpuoleisilta seiniltä on lohkaistu wc-tilat 1940-luvulla. Huone 118 oli alkujaan palvelijan huone, jonka käytävän puoleisessa päässä oli kylpyhuone. Tämäkin huone on maalattu seinien ja katon osalta uusrenessanssiasuun. Alkuaan yhtenä tilana olleet huoneet 108 ja 109 jaettiin kahdeksi vuoden 1930 korjauksissa. Tässä vaiheessa tilaan 108 avattiin uusi oviaukko. Valeikkuna avattiin puolestaan 1940-luvun puolivälissä ja näin ollen ikkunapenkit poikkeavat toisistaan. Nykyinen asu on peräisin vuoden 2007 korjauksesta. Työhuoneissa alkuperäinen kattopinta on näkyvissä, mutta käytävällä on alakatto.

Sotaväen esikunta vuonna 1922 ensimmäisen kerroksen katusivun tiloissa. Taustalla pyöreäpeilinen ovi. SM

KÄYTÄVÄT 120 JA 131, TOIMISTOT JA VARASTOT

101–104, 120–129, 130–135

Nykyinen tilarakenne on pääosin peräisin 1930–40-lukujen muutoksista. Laajennuksen myötä käytävä jatkuu aina piharakennukseen saakka. Vuoden 2007 kunnostuksessa tiloja on osin entistetty alkuperäistä asua mukaillen.

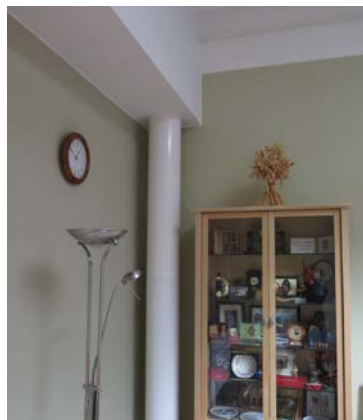
Käytävä 120 on entinen eteishalli, josta kuljettiin upseerien asuinhuoneisiin ja sen päätteeksi oli klosetti nykyisen iv-kuilun paikoilla. Loppuosa käytävästä ja sen viereiset huoneet muodostivat oman kokonaisuutensa (portaan ja keittiötilat), johon oli käynti vain itäpäädyssä. Käytävä avattiin 1930-luvulla itäpäädyn laajennuksen yhteydessä. Laajennusosalle johtava ovi on avattu entisen ikkunan paikalla ja sen vieressä on umpeen muuratun ulko-oven syvennys. Nykyiset wc-tilat ovat alkuperäisen puurakenteisen keittiöportaan paikalla. Käytävän sähkökaappi on 1980-luvulta, mutta sitä on laajennettu ja sen viereen on sijoitettu iv-kuilu.

Katusivun neuvottelutilat 123 ja 122 olivat alun perin esikuntaupseerin asuntona. Näistä tilan 123 seinä- ja kattopinnat sekä ovet on entisoitu vanhaa mukaillen vuonna 2007. Sisääntulokäytävälle avautuva ikkunaluukku on vuodelta 1955, kun tila oli vahtimestarin käytössä. Pihasisivun neuvotteluhuoneet 103 ja 104 ovat muodostuneet vuonna 1946 subalterniupseerin asunnon ja osittain alkuperäisen porrashuoneen kohdalle. Toimistot 101 ja 102 olivat alkujaan yhtä tilaa ja ne olivat taloudenhoitajan käytössä. Wc-

tilat taas ovat entisen keittiöportaan kohdalla, porrashuoneen kaarevat seinät suoritettiin vuonna 1946.

1930-luvun laajennusosaan kuuluvan yhdyskäytävän tilajako on säilynyt entisellään. Laajennuksen myötä saatiin katusivulle yksi huone lisää. Sen kattorakenteet vahvistettiin 1980-luvun puolivälissä, kun siitä tehtiin lähiarkisto. Kattopintana on maalattu poimupelti. Piharakennukseen johtavan käytävän varrella on kaksi pientä varastoa ja kaksi pitkänomaista holvia. Holvien välistä johtaa kapea kiertyvä porras kellariin. Sen kohdalla on koko yhdyskäytävän ainut ikkuna. Porras on todennäköisesti rakennettu jo alun perin, vaikka sitä ei suunnitelmissa olekaan esitetty. Käytävällä on alakatto ja lattia on päällystetty linoleumilla. Holvien massiiviovet ovat alkuperäisiä.

2.KRS

Toisessa kerroksessa oli alkuaan upseeriklubin ja kanslian tilat. Klubin päätila oli kokoussali 221. Edustustilarajaan kuului salin vieressä oleva kirjasto 222 sekä pihasisivun ruokasali (osa 204, 206). Tilavasta eteishallista pääsi länsipäädystä sijaitseviin kanslian työhuoneisiin. Kadun puolella oli tilat mm. pataljoonan taloudenhoitajalle, majoitusmestarille ja kassanhoitajalle (217, 219). Lisäksi oli kansliahuone sekä adjutantin huone (209–210). Itäpäädyn keittiöportaan yhteydessä oli puolestaan keittiö- ja tarjoilutilat (202–203, 223). Kaikissa tiloissa oli kaakeliuunit ja keittiössä hella. Keittiöporrasta pitkin pääsi ullakolle.

Muutostyöt 1902–1925

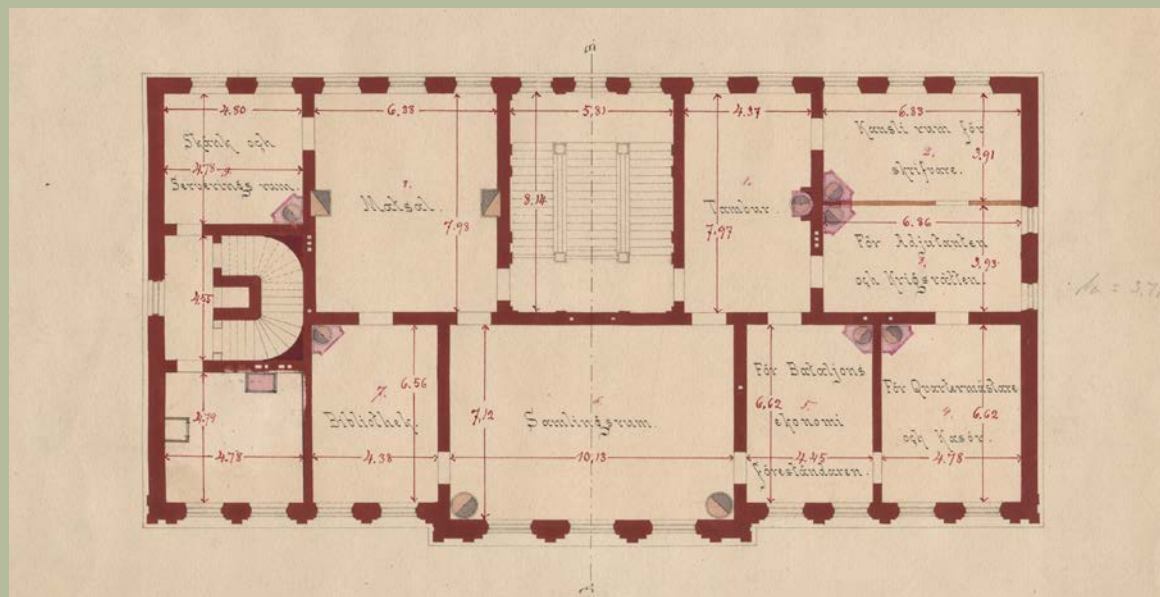
Venäläisaikana vuonna 1907 länsipäädyn tilat yhdistettiin yhdeksi lähes koko kerroksen kokoiseksi asunnoksi. Länsipäädystä erotettiin kylpyhuone- ja wc-tilat. Ilmeisesti jo tässä vaiheessa avattiin huoneeseen 217 oviaukko ulkopuolen poistumistietä varten. Pääesikunnan ja Asutushallituksen alkuaikoina tehtiin pieniä tilajärjestelyjä.

Laajennus- ja muutostyöt 1930

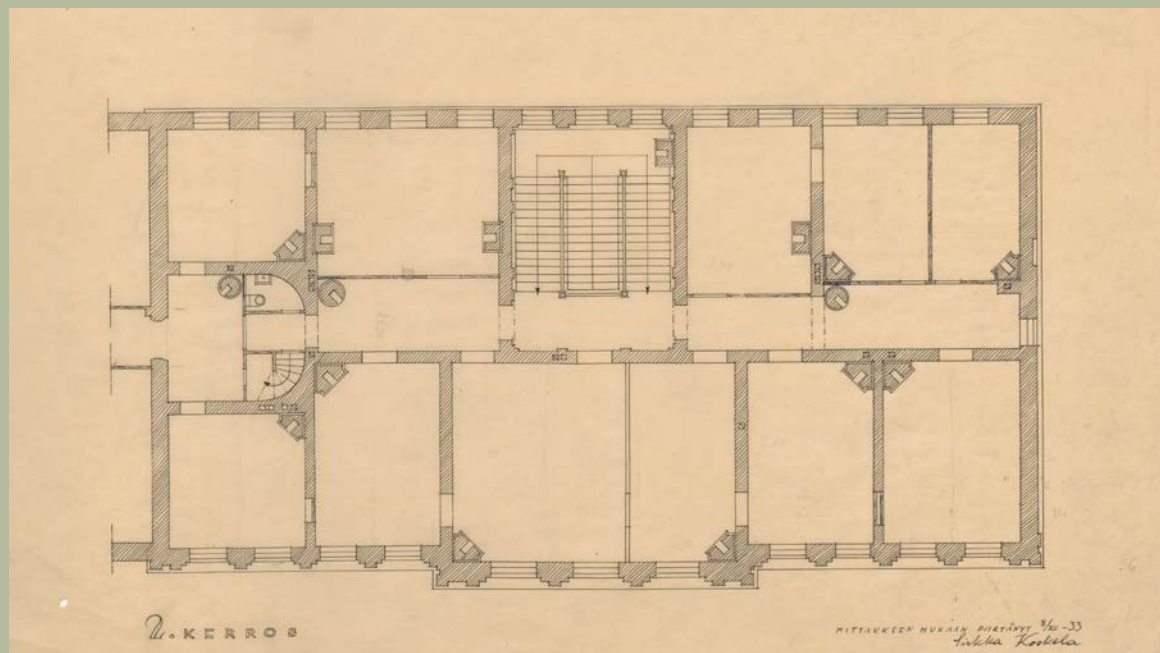
Uuden pihalle rakennetun laboratorion myötä rakennusta laajennettiin itäpäässä yhden ikkuna-akselin verran kiinni naapuritontin rajaan. Purkamalla sivuporras saatiin laajennusosa yhdistettyä porrashuoneen molemmin puoleisille käytävälle, jotka erotettiin kevyin väliseinän pihasisivun huoneista. Näin saatiin virastolle sopiva pohjaratkaisu. Porrashuoneesta avattiin ovi saliin 221, joka jaettiin kahdeksi huoneeksi. Myös tilojen 209/210 välille rakennettiin seinä. Kerroksen wc-tila sijoitettiin entisen portaan kaarevaan nurkkaan, samalle kohtaa kuin alakerrassa. Sen vastakkaiselta puolelta pääsi porrasta pitkin ullakolle. Tässä vaiheessa kaakeliuunit säilytettiin ja osittain rakennettiin uusia. 1930-luvun tilanne on nähtävissä vuonna 1933 laaditusta mittauspiirustuksesta.

Korotus- ja muutostyöt 1946–55

Korotettaessa rakennusta neljällä kerroksella vuonna 1946 kerroksen tilajärjestelyt muuttuivat perusteellisesti. Keskikäytävä puhkaistiin koko kerroksen läpi purkamalla pääporras ja sivuportaan kaarevien seinien jäänteet. Käytävän päässä ollutta ikkunaa suurenettiin. Kokonaan uuden porrashuoneen molemmin puolin sijoitettiin hissi. Suureen saliin rakennettiin kaksi pylvästä kantamaan ylempää kerroksia ja ulkoneva risaliitti purettiin. 1930-luvun väliseinä poistettiin myös, kun tilasta tehtiin istuntosali. Muihin huoneisiin sijoitettiin lainopillisen toimiston virastohuoneita. Käytävälle rakennettiin wc-tilat, joista kaksi lohkaistiin huoneiden puolelta. Vahtimestarille tehtiin pieni kolmiomainen koppi. Vuonna 1955 tehtiin vähäisiä väliseinämuutoksia (Rakennushallitus/ arkkit. Antero Pernaja).

1882/ RakH II Iga 75

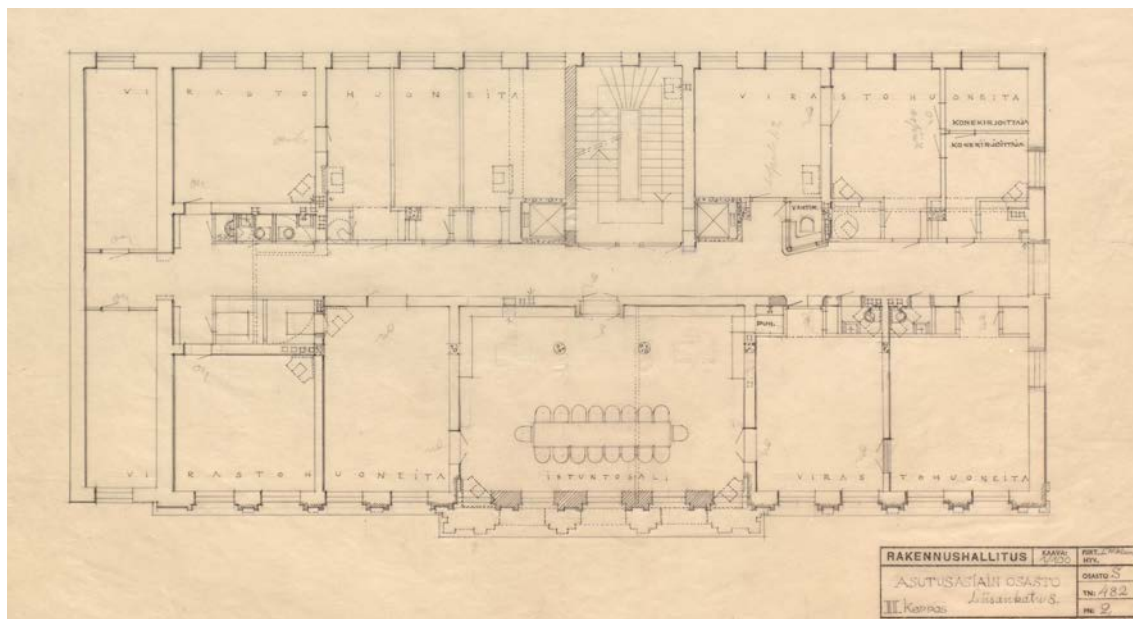
1933/ RakH II Ica 60

Peruskorjaus 1984

Vuoden 1984 peruskorjauksessa (Ark.tsto Heikki Elomaa & Co) käytävän itäpään erotettiin taukotila ja entiseen varastoon rakennettiin uusi wc 225–226. Vanhasta siivouskomerosta tuli wc-tilan laajennus 227, kun taas pieni wc muutettiin siivouskomeroksi 224. Ilmanvaihtoa varten rakennettiin pystykuilu itäpään huoneeseen 201. Tästä huoneesta avattiin hätäpoistumistie pihasivulle rakennusrungon ulkopuolelle rakennettuun uuteen kierreportaaseen. Porrashuoneen ja kerroksen välinen palo-ovi uusittiin.

Muutostyöt 2007

Vuoden 2007 teknisissä korjaustöissä käytävän keskiosa 211 erotettiin teräslasiovien avulla muusta käytävästä. Parannettaessa ilmanvaihtoa rakennettiin kookas iv-kuilu huoneen 209 nurkkaan. Myös sähköille rakennettiin uusi nousureitti rakennuksen keskiosaan huoneen 206 kohdalle. Toimistosta 204 purettiin väliseinä (Ark. tsto Kaisa Vepsäläinen Oy). Kerroksessa on nykyisin ruokaosaston johdon tilojen lisäksi oikeudellinen yksikkö ja yksi kokoushuone.

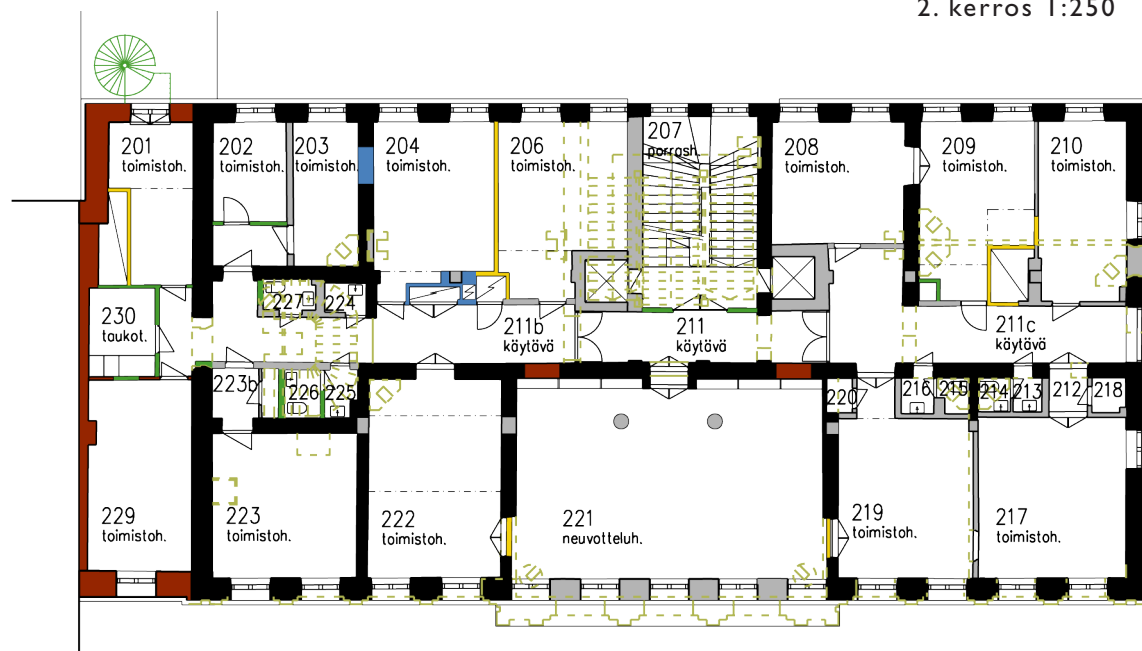
1945/ RakH III laa 707

Säilyneisyyskaavio 2. kerros 1:250

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy:n suunnitelmapiiirustukset vuodelta 2007.

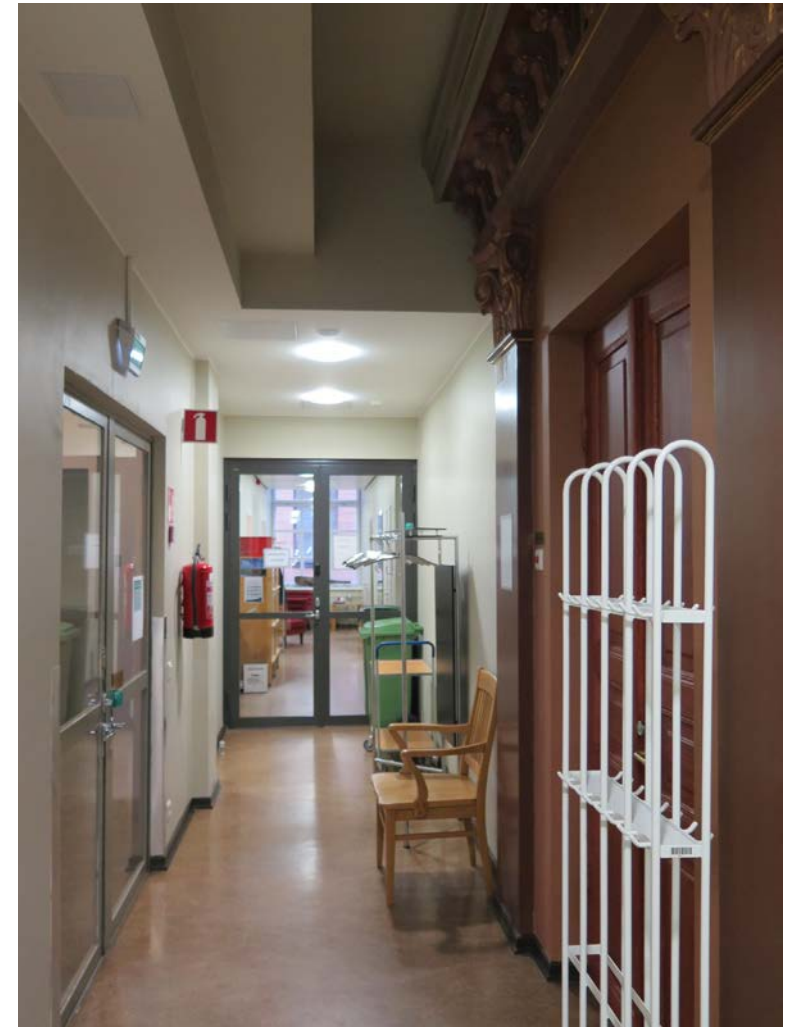
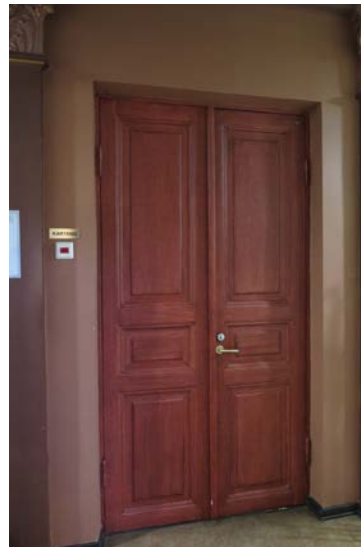
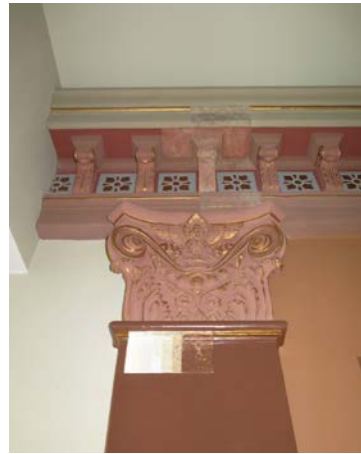
1946 keskimmäistä ikkunaa suurennettu ja sen molemmin puolin avattu uudet ikkunat

KÄYTÄVÄ 211A JA NEUVOTTELUHUONE

211a, 221

Rakennuksen päätilana on alusta saakka ollut nykyinen neuvotteluhuone 221. Tilan ulkoasua yksinkertaistettiin vuoden 1946 muutostöissä. Ainoa jäänne alkuperäisestä ovat käytävän pilasterit profiloituine kattolistoineen.

Käytävällä on jäljellä entistettyä seinäpintaa pilastereineen ja kattolistoineen sekä yksi pari peiliövi. Pilasterit ja kattolista ovat ainoa jäänne alkuperäisestä kolmivartisesta porrashuoneesta, joka purettiin pois vuoden 1946 korotuksessa. Porrashuoneen tasanne oli käytävän kohdalla ja umpinaista seinäpintaa jäsenivät kaksi korinttilaista pilasteria. Nykyinen porrashuone osastoitiin käytävästä lasiseinällä 1980-luvun alkupuolella.

Neuvotteluhuoneen nykyiset kaksi pylvästä ovat peräisin rakennuksen korotusvaiheesta. Tila myös pienentyi alkuperäisestä, kun sen kohdalla ollut ulkoneva risaliitti purettiin ja julkisivu tasattiin muun julkisivupinnan tasoon. Samalla ulkoasua yksinkertaistettiin purkamalla pois koristeellinen konsolien kannattama kattolista ja peittämällä kattomaalaus sekä seinien peilijäsentelyt. Myös ulkoseinällä olleet kaakeliuunit purettiin pois, jotka olivat jo korvanneet alkuperäiset pylväsuunit.

Nykyinen seinän keskellä oleva oviaukko on peräisin 1930-luvun muutoksista ja peiliövi on siihen siirretty. Samalla suureen kokoontumis-

Upseeriklubin sali muutettiin asultaan täysin vuoden 1946 korotuksessa (F. Engström/ SM). Entinen kollegiohuone 1990-luvulla maatalouslaskennan ruuhkan aikana. Oikealla näkyy vielä alkuperäinen peiliövi, joka on sittemmin levytetty umpeen (kuva teoksesta Leivän syrjässä).

saliin porrashuoneen molemmilta sivuilta johtaneet ovet laitettiin umpeen. Viereisiin huoneisiin johtaneet aukot on myös laitettu umpeen, viimeisin vuonna 2007. Äänieristyksen takia on salin puolella 1940-luvulta peräisin oleva laakapariövi. Käytäväseinän kiinteä kaapisto lasi- ja laakaovineen on myös peräisin v. 1946 korjauksesta.

Neuvotteluhuoneen lattiassa on diagonaaliin ladottu tamminen ruutu-parketti, vastaavanlainen parketti oli tilassa jo alkuaan. Seinät on maalattu vaaleanvihertäväksi lukuun ottamatta kaapistoseinää, joka on väriltään valkea. Rapattuun kattopintaan on liimattu akustiikkalevyjä. Käytävän lattia on päällystetty linoleum-matolla. Alakatto on kipsilevyä, jota on porrastettu vuonna 2007, kun alakaton alta paljastuivat pilasterien kapiteelit ja kattolistat.

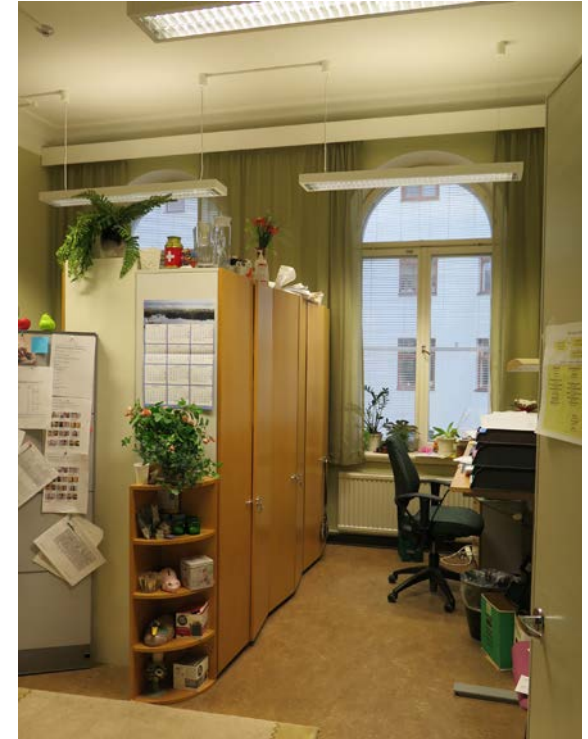

KÄYTÄVÄ 211B JA TOIMISTOHUONEET

201–206, 211b, 222–230

Itäpään 1930- ja 40-lukujen tilajärjestelyjen ja laajennuksen myötä on alkuperäistä tilarakennetta enää vaikea hahmottaa. Nykyinen asu on pääosin peräisin 2007 kunnostuksesta.

Toimistot 204, 206 ja osa käytävästä sijoittuvat alkuperäisen ruokasalin sekä kavennetun porrashuoneen ja hissin paikalle. Tilan 206 toinen ikkuna kuului alun perin porrashuoneen puolelle. Ainoat alkuperäisen muotoisena säilyneet huoneet ovat katusivulla. Tilassa 222 oli alkuaan kirjasto. Sen alkuperäiset peiliovet ovat säilyneet, vaikka neuvotteluhuoneeseen 221

johtava ovi on toiselta puolelta ummessa. Tilassa 223 oli alkuaan ilmeisesti keittiönä. Toimistoissa 201–203 oli tarjoiluhuone, josta johti ovi ruokasaliin. Alkuperäisen kaarevaseinäisen portaan kohdalla on nykyisin käytävä tauko, wc- ja siivoustiloineen. Nykyiset toimistot 201 ja 229 sekä taukotila 230 sijoittuvat vuoden 1930 laajennuksen kohdalle. Pihanpuolen huoneen 201 ikkuna on avattu poistumistieoveksi, josta on käynti ulkopuolen portaaseen. Sähkönousut ja hissi ovat syöneet tilaa huoneiden nurkista. Tiloissa on osittain alakattoja, mutta myös vanhoja kattolistoja on säilynyt. Lattiamateriaalit ovat pääosin linoleumia.

KÄYTÄVÄ 211C JA TOIMISTOT

208–220

Länsipään alkuperäiset kansliatilat ovat muuttuneet perinpohjaisesti 1930-luvulla avatun ja 1940-luvulla edelleen muokatun keskikäytävän ja työhuoneiden myötä. Nykyinen asu on pääosin peräisin 2007 kunnostuksesta.

Keskikäytävän molemmin päätteenä on 1940-luvulla suurennettu moniruutuinen ikkuna. Käytävälle avautuvat työhuoneet ja niistä lohkaistut wc-tilat. Katusivun toimistot (217, 219) olivat alun perin kanslian työhuoneina. Ne olivat toisiinsa yhteydessä pariovien välityksellä ja muodostivat yhtenäisen tilasarjan viereisen salin ja kirjaston kanssa. Saliin johtava peiliovi on säilytetty paikoillaan, mutta oviaukko on laitettu toiselta puolelta umpeen. Tilojen välinen seinä on puolestaan uusittu ja myöhempi oviaukko on laitettu umpeen. Käytävälle johtavat ovet ovat alkuperäisiä.

Pihasivun toimistohuoneiden tilajärjestelyt ovat 1930-luvulta. Tilojen 208/209 välinen peiliovi johti alkuaan eteisestä kansliaan, sekin on toiselta puolelta laitettu umpeen. Tilan 208 edustalla oleva käytävän laajennus muodostui 1940-luvulla hissin rakentamisen yhteydessä. Työhuoneiden länteen avautuvat ikkunat ovat myös 1940-luvulta.

Vain käytävällä ja wc-tilaryhmien kohdalla on alakatot, mutta huoneissaan ei alkuperäisiä kattolistoja ole säilynyt. Tilojen 208–210 käytävää vasten oleva myöhempi seinä on huoneiden puolelta levytetty avosaumoin. Tilassa 219 on vanha parkettilattia, muissa työhuoneissa on linoleum.

3.–5. KRS

Korotus 1946

Nämä keskenään samaan tapaan rakennetut kerrokset kuuluvat vuonna 1946 Asutussasiainosastoa varten tehtyyn korotusosaan. Uudet kerrokset perustuvat keskikäytäväratkaisuun, jonka länsipäässä oli kaikissa kerroksissa kookas ikkuna. Itäpäässä oli ilmeisesti varastotila, joka sai lasiseinien välityksellä valoa viereisistä työhuoneista. Käytävän kahdella puolella sijaitsivat rivissä virastohuoneet. Kadunpuoleiset työhuoneet oli jaettu eri kerroksissa eri tavoin. Viidennen kerroksen keskilinjassa oli kolme suurta työhuonetta, jotka olivat yhteydessä toisiinsa. Keskimmäisen kohdalla oli käytävälle avonainen välikkö ja kahden muun edessä etutilat. Muiden huoneiden edustalla oli suuret etutilat, jotka olivat lasiseinien välityksellä yhteydessä työhuoneisiin. Myös pihasivun pohjoispään kahdella toimistolla oli yhteinen etuhuone (309, 412, 512). Käytävän pihan puoleisella sivulla oli sijoitettu wc-tilat etuhuoneineen. Porrashuoneen kohdalla oli käytävän varrella vahtimestarin tila ja sen takana neuvotteluhuone, jonka molemmin puolin toimistopäällikköiden kookkaammat huoneet. Kolmanteen kerrokseen sijoitettiin tilitoimisto, neljanteen maankäyttötoimisto ja viidenteen virastohuoneita.

Muutostyöt 1950–70-l.

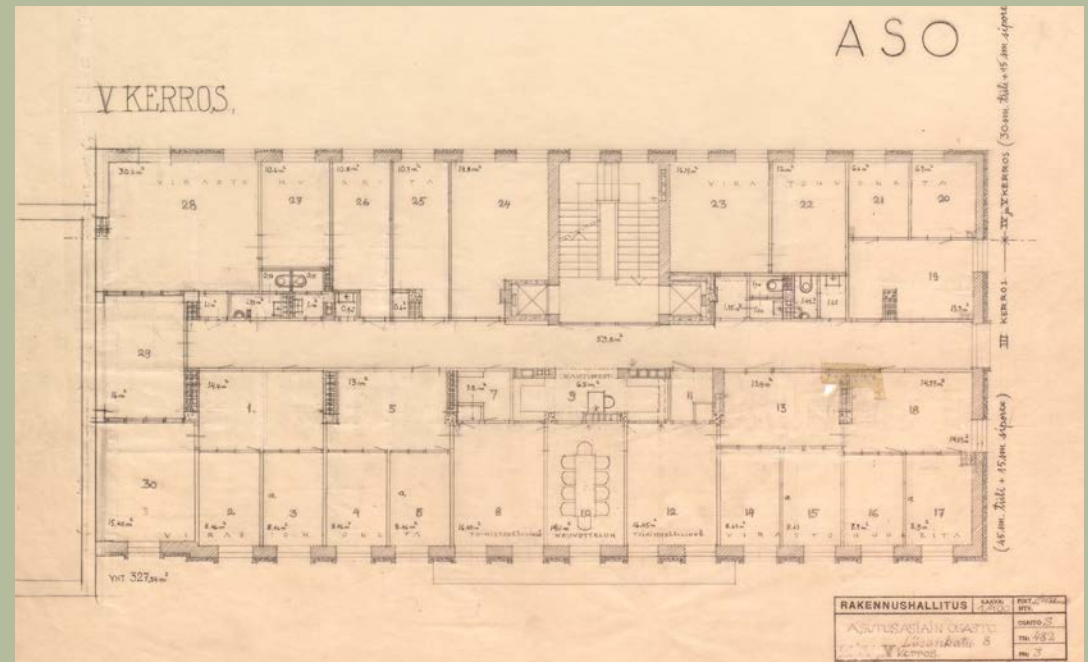
Viidennen kerroksen kulmahuone jaettiin kahtia sihteerin ja päällikön huoneeksi vuonna 1960 (Rakennushallitus/ arkkitt. Aarne Raveala)

Peruskorjaus 1984

Vuoden 1984 peruskorjauksessa vahtimestarin vastaanottotilan kohdalle rakennettiin siivoushuone ja avattiin eteisaula. Käytävän varrelle erotettiin toimistohuoneesta taukotila ja vanhasta siivouskomerosta tuli wc-tilan laajennus. Varastosta 331 tehtiin päätearkisto. Ilmanvaihtoa varten rakennettiin pystykuilu itäpäähän. Itäpäähän tehtiin pihasivulle hätäpoistumisporras rakennusrungon ulkopuolelle (Ark.tsto Heikki Elomaa & Co).

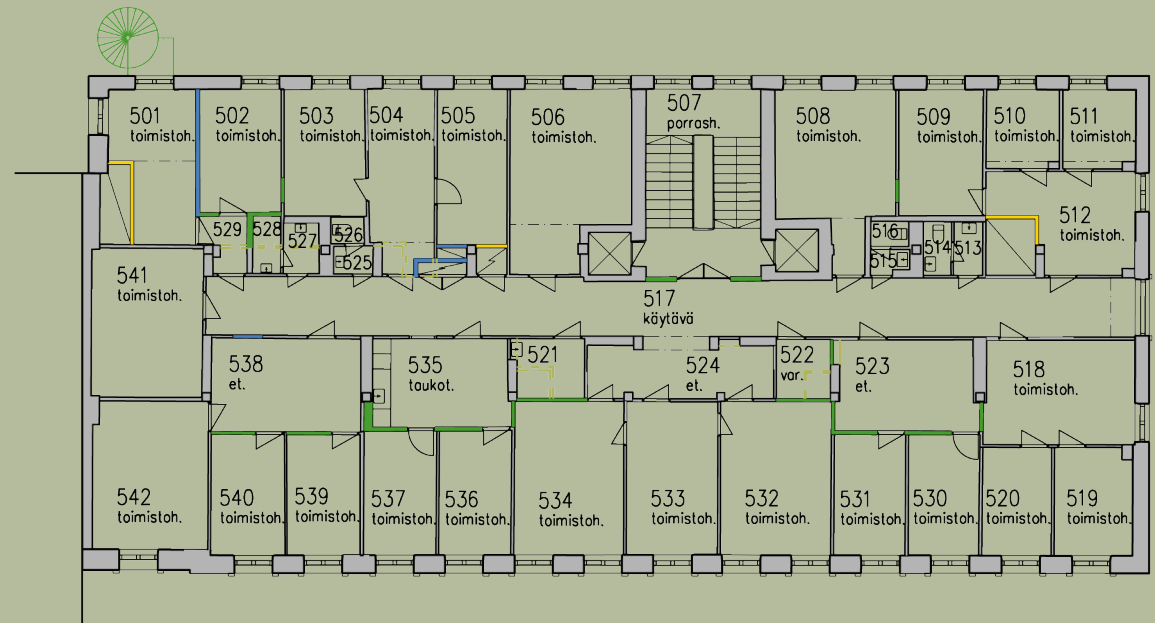
Muutostyöt 2007

Teknisessä korjauksessa vuonna 2007 ilmanvaihtoa parannettiin rakentamalla iv-konehuoneet 6. kerrokseen ja länsipäähän kookas iv-kuilu 2. kerroksesta ylöspäin. Myös sähköille rakennettiin uusi nousureitti rakennuksen keskiosaan. Toimistot (303, 329, 324 ja 311) jaettiin osiin. Taukotilan kohdalle avattiin kussakin kerroksessa teräslasiseinä (Ark. tsto Kaisa Vepsäläinen Oy).

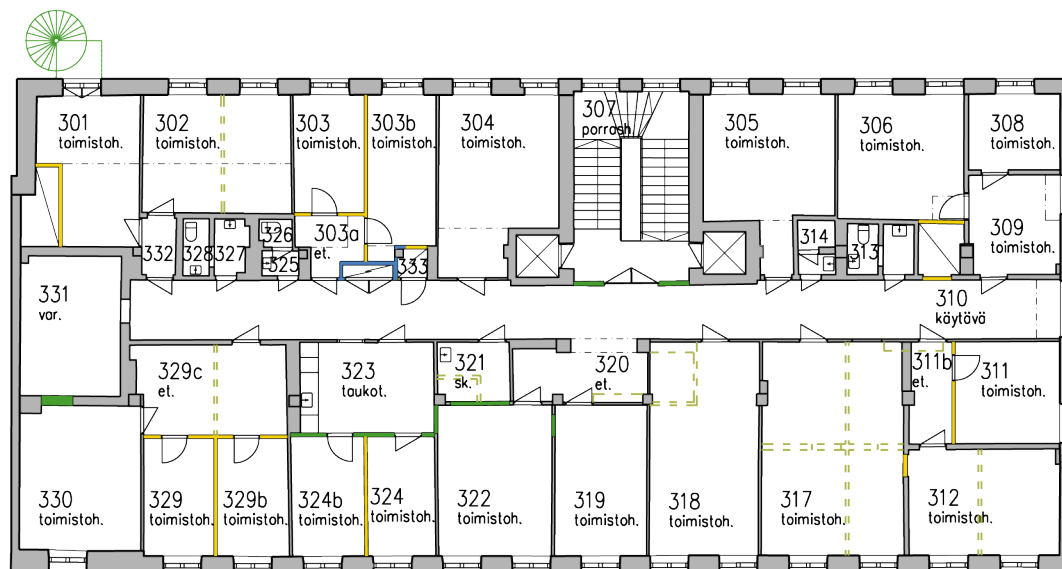
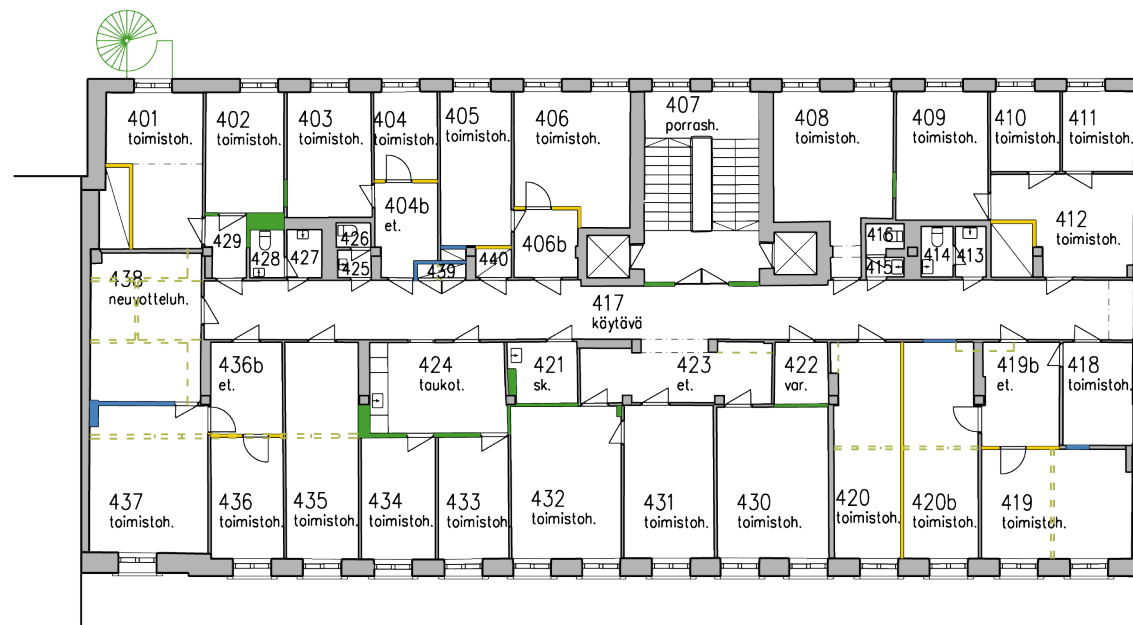

1945/ RakH III Iaa 707

Säilyneisyyskaavio
5. kerros 1:250

Säilyneisyyskaavio
3. ja 4. kerros 1:250

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu viisi vaihetta:

- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 2007.

3.KRS KÄYTÄVÄ, TOIMISTOT JA TAUKOTILA

301–331

Kolmannen kerroksen perusjäsentely on pysynyt pääosin ennallaan, vaikka joitakin isompia virastohuoneita on jaettu osiin. Kerros on nykyisin ruokaosaston maaseudun kehittämissyksikön tiloina.

Tässä kerroksessa sijaitsi alun perin asutusasiainosaston tilitoimisto, jossa oli runsaasti henkilökuntaa. Virastohuoneet olivat kookkaita ja niissä oli 4-6 henkilöä. Nykyisin toimistot vaihtelevat kooltaan yhden ikkuna-akselin mit-

taisista pikku huoneista kahden ikkuna-akselin levyisiin avariin suorakaiteen tai neliön muotoisiin huoneisiin.

Keskikäytävälle tulee valoa päädyn ison ikkunan kautta; käytävän toisessa päässä on arkisto. Pääportaasta tultaessa on vahtimestarin kopin tilalla nykyisin eteisaula ja edempänä käytävällä taukotila, jonka kohdalla on kerroksen tunnussävyllä punaruskealla maalattu teräslasiseinä. Samalla punaruskean sävyllä on myös maalattu kerrokseen johtava porrashuoneen rautalankalasiovi. Ilmeeltään kerros on lattioiden ja alakattojen osalta vuonna 1984 asussa, mutta seinät on maalattu harmaanvihreällä vuonna 2007.

4.KRS KÄYTÄVÄ, TOIMISTOT JA TAUKOTILA

401–438

Neljannen kerroksen tilarakenne keskikäytävineen on pysynyt lähes täysin entisellään. Nykyisin kerroksessa on ruokaosaston markkinayksikkö. Alkuaan tiloissa toimi maankäyttötoimisto.

Neljännessä kerroksessa tilamuutokset ovat olleet vähäisiä. Toimistohuone 420 on jaettu kahtia, toimistoista 436 ja 419 on erotettu eteistila ja toimiston 412 nurkkaan on tullut kookas iv-kuilu vuonna 2007. Vahtimestarin huoneen kohdalla on porrashuonetta vastapäätä eteisaula vuodelta 1984. Käytävän varrella entisen sihteerin huoneen paikalla on taukotila, jonka kohdalla on kerroksen tunnussävyllä tummanpunaisella maalattu teräslasi-seinä. Samalla sävyllä on maalattu kerrokseen johtava porrashuoneen rautalankalasiovi. Siivoushuone 421 on rakennettu eteissyvennyksen paikalle ja wc 428 entisen siivousskomeron paikalle niin ikään 1984. Ilmeeltään kerros on lattioiden ja alakattojen osalta v. 1984 asussa, mutta seinät on maalattu harmaanhvireällä v. 2007.

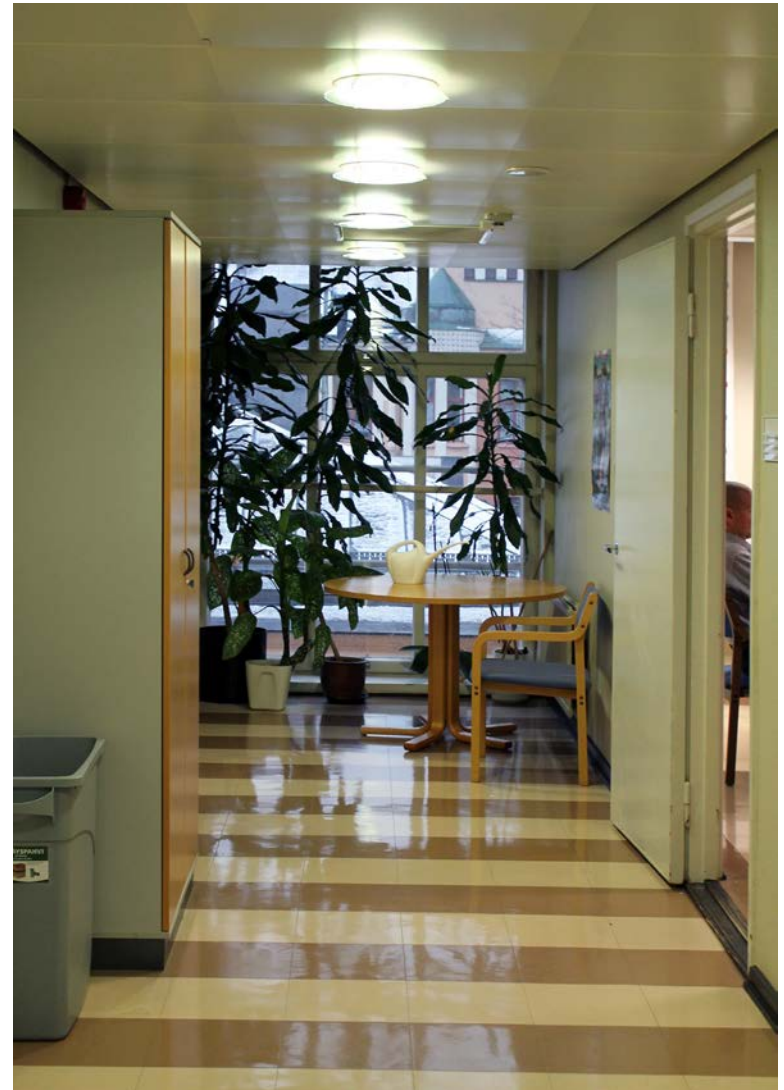

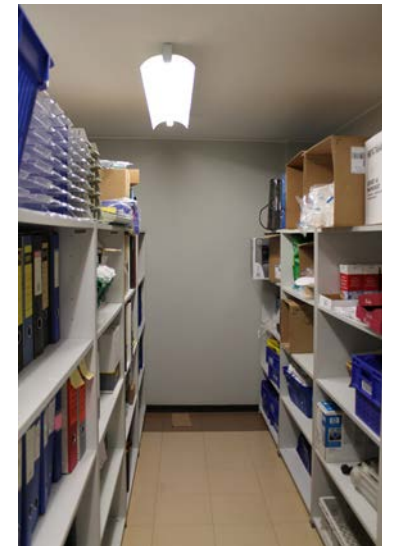
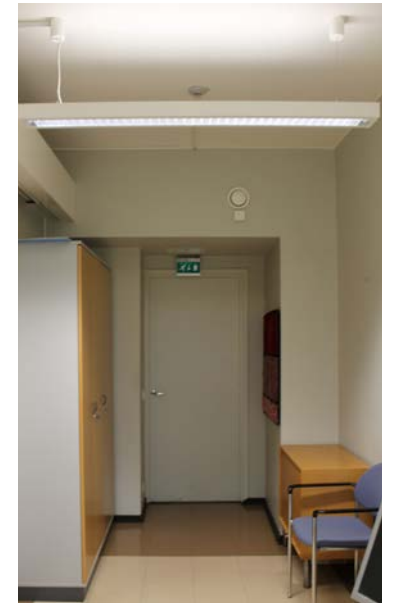
5.KRS KÄYTÄVÄ, TOIMISTOT JA TAUKOTILA

501–542

Viidennen kerroksen tilarakenne keskikäytävineen on pysynyt täysin entisellään katusivun toimistohuoneisiin liittyvää etutilavyöhykettä myöten. Kerrokseen on sijoitettu ruokaosaston maatalousyksikkö ja talousryhmä.

Teknisten muutosten myötä on tiloista lohkaistu suuria kuiluja. Toimiston 501 nurkkaan tehtiin kookas iv-kuilu vuonna 1984 ja tätäkin isompi iv-kuilu toimiston 512 nurkkaan vuonna 2007. Vahtimestarin huoneen kohdalla on porrashuonetta vastapäätä täälläkin nyt vuodelta 1984 eteisaula. Käytävän varrella entisen sihteerin huoneen paikalla on taukotila, jonka kohdalla on kerroksen tunnussävyllä tummanvihreällä maalattu teräslasiseinä. Samalla vihreän sävyllä on maalattu kerrokseen johtava porrashuoneen rautalankalasiovi. Siivoushuone 521 on rakennettu eteissyvennyksen paikalle ja wc-tila 528 entisen siivousskomeron paikalle niin ikään 1984. Pihasisivun huoneen 501 ikkuna on muutettu oveksi, josta on käynti ulkopuolen poistumistieportaaseen. Ilmeeltään kerros on lattioiden ja alakattojen osalta vuonna 1984 asussa, mutta seinät on maalattu harmaanh vihreällä vuonna 2007.

6.KRS

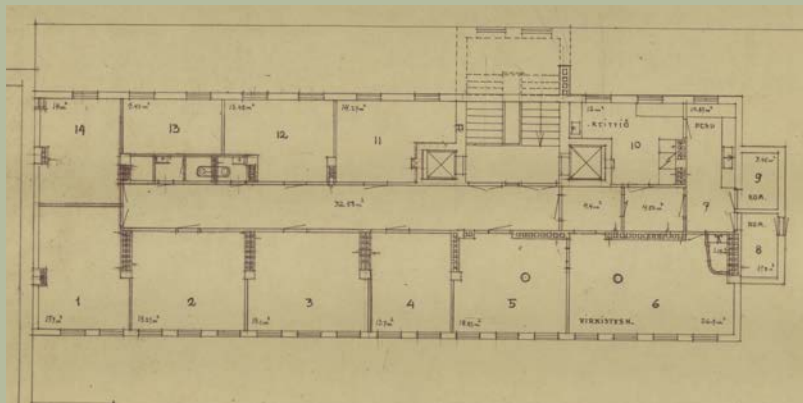
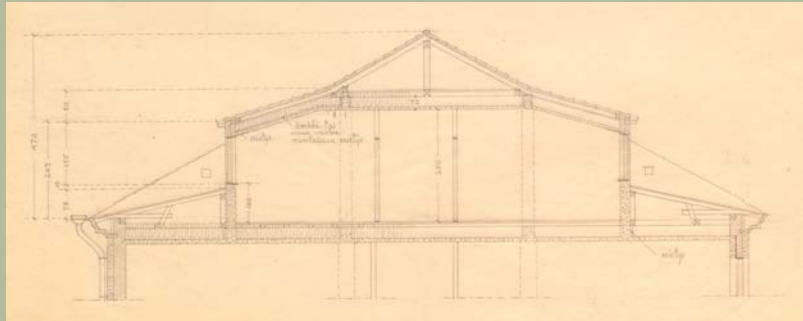
Korotus 1946

Kuudes kerros kuuluu vuonna 1946 Asutusasianosastoa varten tehtyyn korotusosaan. Kerros on sisään vedetty ulkoseinälinjasta molemmilta sivuilta noin neljä metriä ja sen runkosyvyys on kymmenen metriä. Keskellä on käytävä ja sen molemmin puolin toimistohuoneita, joissa on kalteva katto. Länsipäädyn katusivulla oli suuri virkistyshuone, jonka keskellä oli kaksi pilaria. Huoneen nurkassa oli kaarevaseinäinen puhelinkoppi. Pihasivulla oli keittiö tarjoilutiloineen. Päädyn ulokkeessa oli kaksi ikkunatonta varastotilaa.

Muutostyöt 1950–70-l.

Vuonna 1961 länsipäädyn virkistyshuoneesta erotettiin kaksi toimistohuonetta. Siitä oli ilmeisesti jo aikaisemmassa vaiheessa erotettu nykyinen tila 611. Kaarevaseinäinen puhelinkoppi jätettiin kuitenkin paikoilleen. Tässä vaiheessa

1946/ RakH III Iaa 707

pihasivun keittiötilat muutettiin toimistohuoneiksi (Uudenmaan läänin rakennus-toimisto/ arkkit. Arne Raveala).

Peruskorjaus 1984

Vuoden 1984 peruskorjauksessa länsipäätyn suunniteltiin uusi kahvio ja wc-tila. Yksi uusi wc etuhuoneineen rakennettiin toimistovyöhykkeelle (615–616) ja siivouskomero nykyisen välikön 610 kohdalle. Itäpäähän tehtiin pihasivulle hätäpoistumisporras rakennusrungon ulkopuolelle (Ark.tsto Heikki Elomaa & Co).

Muutostyöt 2007

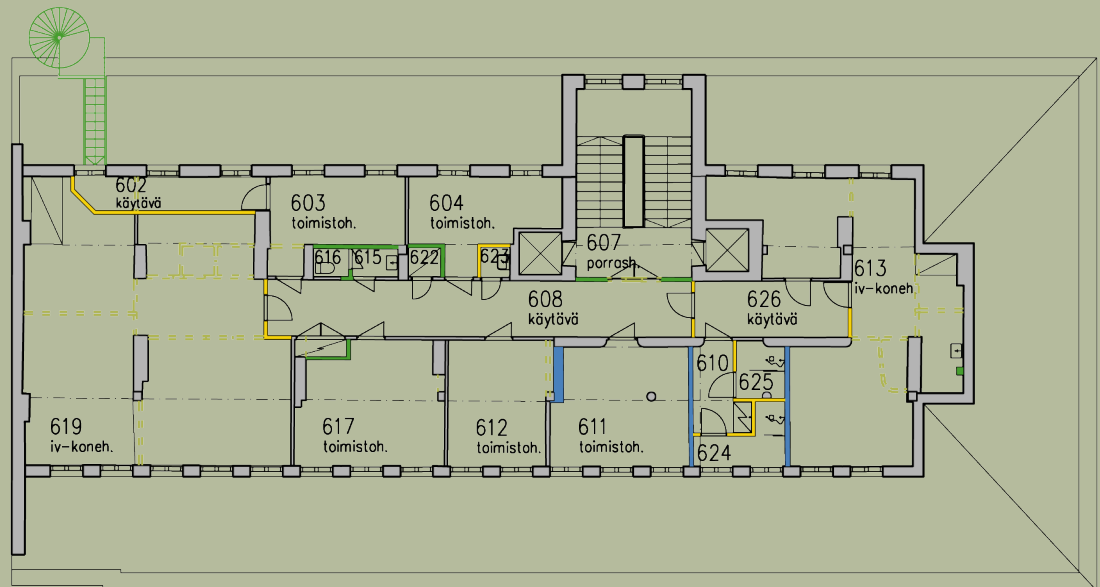
Pääosin ilmanvaihtoa koskevissa muutostöissä rakennettiin molempiin pätyihin suuret iv-konehuoneet toimistohuoneiden ja kahvion tilalle. Toimistohuoneen (nyk. 610 ja 624–625) kohdalle rakennettiin suihkutilat.

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu viisi vaihetta:

- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 2007.

Säilyneisyyskaavio
6. kerros 1:250

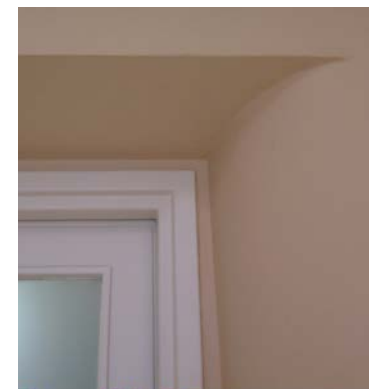
KÄYTÄVÄ, TOIMISTOHUONEET, SOSIAALITILAT JA IV-KONEHUONEET

602–604, 608–619, 622–626

Kuudennessa kerroksessa työhuoneiden määrä on vähentynyt, kun molemmista päistä on lohkaistu suuret iv-konehuoneet. Tiloissa toimii nykyisin ruokaosaston maatalousyksikkö.

Kuudenteen kerrokseen sijoitettiin toimistohuoneiden ohella suuri virkistyshuone keittiöineen henkilökuntaa varten. Länsipäätyn lisättiin työpiirustusvaiheessa uloke, johon sijoitettiin kaksi varastoa.

Toimistohuoneet sijoittuvat keskikäytävän molempiin puoliin, joka on huomattavasti lyhentynyt, kun molempiin päihin on rakennettu ilmanvaihtokonehuoneet ja sosiaalitila suihkuineen vuonna 2007. Pihasisivun työhuoneet ovat kaventuneet, kun niiden käytävänpuoleiselle seinälle on rakennettu wc-tilat. Toimistohuoneesta 603 johtaa kapea käytävä ulkopuoliselle poistumistieportaalille. Ilmeeltään tilat ovat muutoin 1984 asussa, mutta seinät on maalattu harmaan vihreällä sävyllä vuoden 2007 korjauksen yhteydessä.

LIISANKATU 8G

Liisankatu 8G/piharakennus

1930 Maanviljelyskemiallinen laboratorio,
arkkit. A. Siitonen

1955–66 Maatalouskemiallinen laboratorio

1966–85 Maatalouskemian laitos

1986 Peruskorjaus Maa- ja metsätalousministeriön
käyttöön, Ark.tsto Heikki Elomaa&Co

2007–Valtionneuvoston vaihe osassa
rakennusta

Kerrosala: 1923 m² Bruttoala: 2533 m²

Kokonaistilavuus: 8600 m³

Valtion maanviljelyskemialliselle laboratoriolle 1930-luvun alussa tontin sisäosaan valmistunut piharakennus asettuu luontevasti klassisten kadunvarsirakennusten keskelle. Arkkitehtuuriltaan rakennus jatkaa 1920-luvun pelkistettyä ja tyylieltyä klassisismia. Suunnitelmat laadittiin Yleisten rakennusten ylihallituksessa arkkitehtina Armas Siitonen.

Kuutiomainen rakennus on kiinni idän puoleisessa tontinrajassa ja naapurirakennuksessa, mutta kolmelta sivulta vapaasti seisova. Rationaalinen pohjakaava jäsentyy valopihaa kiertävän käytävän ja yhden pääportaan varaan. Järjestely on mahdollistanut maksimaalisen päivänvalon työtiloihin. Kolmas ja toinen kerros oli omistettu laboratoriotiloille, ensimmäisessä kerroksessa oli toimistotiloja sekä kolme asuntoa. Kellarikerroksessa oli teknisiä tiloja ja varastoa.

Alkuperäinen kaarevareunainen porrashuone ja valopihaa kiertävä käytävä sen varrelle sijoittuvine huoneineen on pääosin säilynyt. Suurien laboratoriotilojen jakaminen väliseinien on kuitenkin hämärtänyt rakennuksen tilajäsentelyä. Rakennusta varten suunnitellut ovet niin sisällä kuin ulkona sekä ikkunat ovat poikkeuksellisen hyvin säilyneet. Myöhemmin uusittujen pintamateriaalien takia, tilat eivät tällä hetkellä pääse oikeuksiinsa. Alkuperäisiä mosaiikkibetonilattioita on säilynyt porrashuoneessa. Myös ulkoasultaan rakennus on pitkälti alkuperäisessä asussaan.

Julkisivut

Laboratorio oli ainoa uudisrakennus, joka rakennettiin tälle ennen upseeri-käytössä olleelle tontille sen muiden, 1800-luvun jälkipuoliskolta peräisin olevien rakennusten siirryttyä Maataloushallituksen käyttöön. Uudisrakennus sijoitettiin tarkk'ampujapataljonan tallirakennuksen paikalle ja arkkitehtuuri sopeutettiin ilmeisen tietoisesti ympäröivien rakennusten uusrenessanssityyliin. Samalla se edustaa vielä 1920-luvun klassismia, eikä toista ajankohdalle ominaista tyyliä eli funktionalismia. Laboratoriorakennus näyttäytyy itsenäisenä rakennuskappaleena, jossa on korkea aumakatto.

Rakennuksessa on kolme kerrosta ja kellari. Aumattu vesikatto on tummanharmaaksi maalattua konesaumattua peltiä. Räystäällä aumaus taittuu loivemmaksi ja muodostaa hollantilaisvaikutteiseen barokkiin kuuluvan ”siivekkeen”, johon liittyy profiloitu räystääslista. Julkisivupinta on sileäksi rapattu. Vaakasuntaan uritettu jalustaosa rajautuu muusta julkisivusta muotoon rapatun kerroslistan avulla. Sokkelin alin osa on karkeapintaista betonivalua, jossa kiviaineksen raekoko on suuri.

Julkisivut on maalattu kalkkimaalilla ruskeanpunaiseen sävyyn. Ikkunat ja ovet ovat sävyltään lämmin beige, ikkunakehät ja räystääslistat ovat valkoiset. Itäpäädyssä oleva savupiippu on puhtaaksi muurattua tiiltä.

Keskenään lähes samanlaiset nelijakoiset ikkunat aukottavat rapattuja julkisivuja tasaisesti. Ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat hieman muita korkeammat ja ne on myös varustettu rapatulla kehyslistalla. Keskikerroksen ja sisäpihan ikkunat ovat ilman korosteita, mutta kolmannen kerroksen ikkuna-aukkojen alalaitaa korostaa ulkoneva lista ja niiden yläreunassa

Julkisivu pohjoiseen

Muutokset esitetty v. 1985 julkisivupiirustuksessa Ark.tsto Heikko Elomaa & Co.

on rappauksessa hienovarainen räystäsvyöhykkeeseen liittyvä varjolist. Eteläseinällä on poikkeava ikkunajako ja kahdessa laimmaisessa ikkunaksellissa on leveämmät kolmijakoiset ikkunat. Julkisivupinnassa on raitisilmasäleikköjä. Symmetrisen läntisen pääjulkisivun keskellä on korostetun korkea sisäänkäynti, jota kehystää ruskeansävyinen terastirapattu ja profiloitu kehys. Sisäänkäyntiin liittyvät ulkoportaat ovat punertavaa graniittia, samoin kuin ovikehysten sokkelikivet. Samanlainen sisäänkäynti on myös epäsymmetrisesti itäisivulla. Pääporrashuoneen kaareva muoto työntyy sisäpihalle muodostaen sen länsisivulle rotunda-aiheen. Pohjoissivulla on kaksi uloketta, joista toinen on avoin pinnakaiteella varustettu tuuletusparveke ja toinen ikkunallinen erkkeri. Sisäpihalle johtaa eteläisivulta ajoluiska ensimmäisen kerroksen alitse.

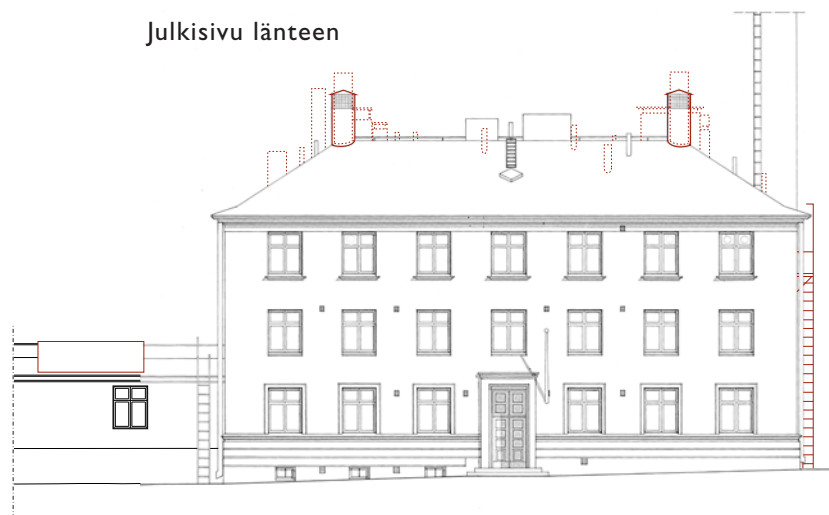
Samaan aikaan piharakennuksen kanssa rakennettiin tontin pohjoissivulle kapearunkoinen yhdysrakennus kadunvarsi- ja piharakennuksen välille. Tässä pulpettikattoisessa rakennuksessa oli kellarin ohella yksi kerros ja sen julkisivumateriaalit olivat samat kuin varsinaisessa piharakennuksessa.

Julkisivumuutoksia ja -korjauksia

- 1986 Peruskorjaus: vesikatolle uusia iv-laitteita vanhojen iv-piippujen tilalle ja turvavaruusteet, pihavun kattoikkunaan iv-säleikkö, sisäpihalle uusi iv-kanava, eteläisivun raitisilmasäleikkö purettu, eteläisivulle hätäpoistumistietikas. Julkisivujen, vesikaton ja ikkunoiden maalaus.
- 2002 Lauhdutin yhdyskäytävän katolle

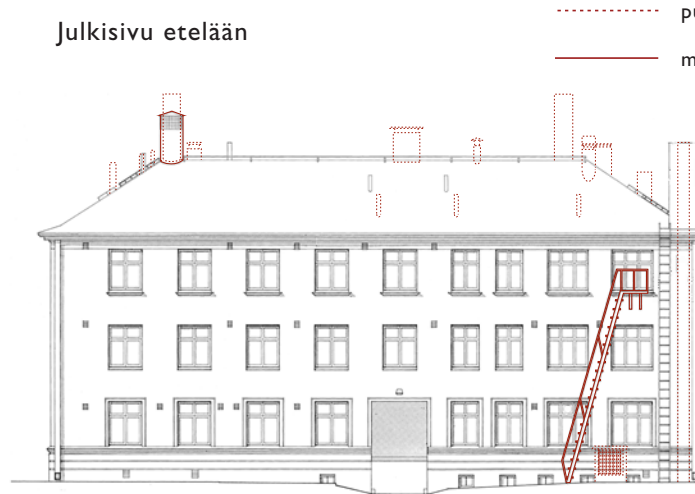
Julkisivu länteen

2002 uusi lauhdutin ja vaimennusseinä

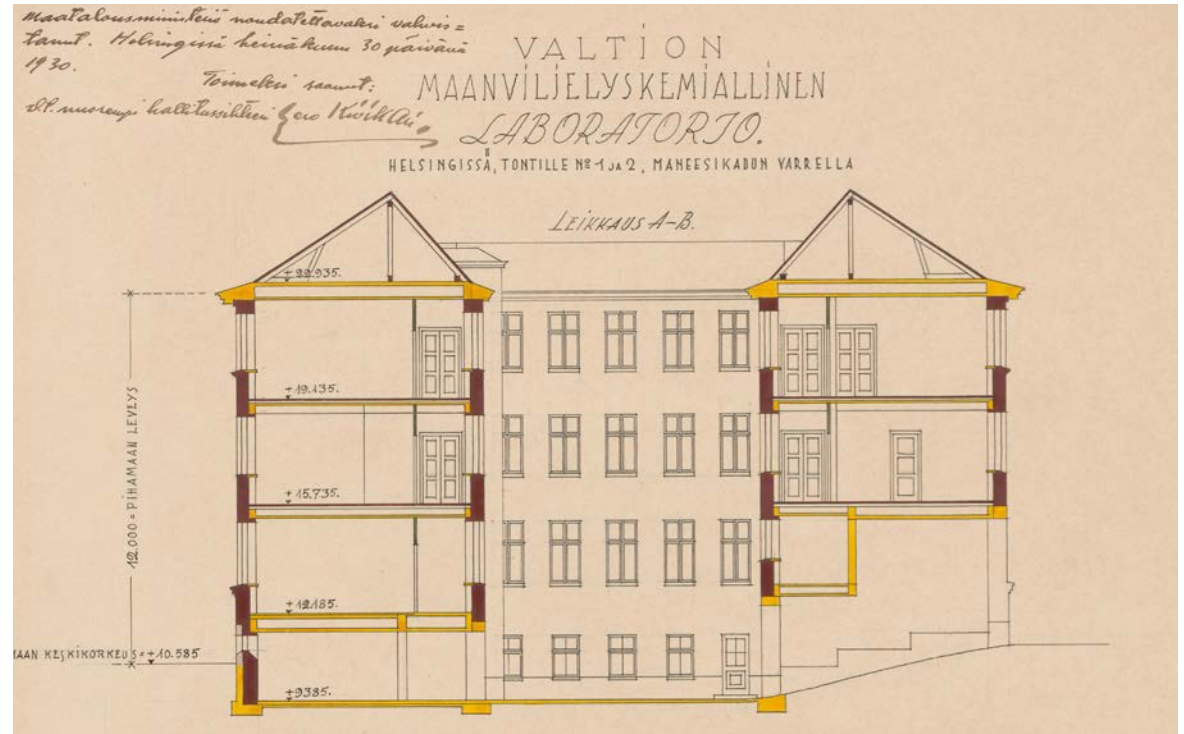
1986 uudet IV-poistohormit

Julkisivu etelään

1986 uusi poistumistieporras
raitisilmasäleikkö purettu

----- purettu alkuperäiset rakenteet
——— myöhemmät rakenteet

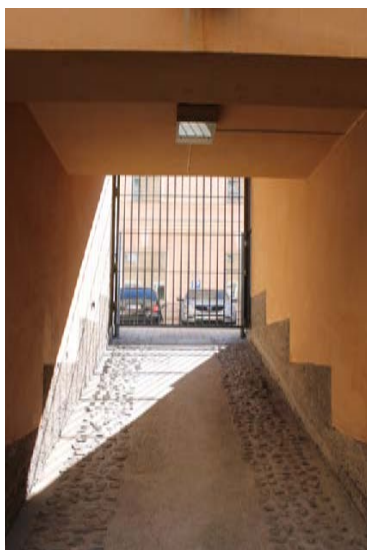
Arkkitehti A. Siitosen laatimassa leikkauspiirustuksessa vuodelta 1930 näkyy muuta piha-aluetta alempana oleva sisäpiha ja sinne johtava ajoluiska. KA

Muutoksia ja -korjauksia

Vuoden 1986 peruskorjauksessa (Ark.tsto Heikki Elomaa & Co) julkisivut säilyivät vesikattoa lukuun ottamatta lähes ennallaan. Vesikatolta purettiin painovoimaiseen ilmanvaihtoon liittyneitä piippuja, joita korvasivat osittain uudet koneellisen ilmanvaihdon laitteet katolla. Vesikatto varustettiin kattopollareilla ja kattosilloilla. Pihasisivun yksi kolmion muotoinen kattoikkuna varustettiin iv-säleiköllä. Niin ikään pihasisivulla hissikuilun oikealle puolelle rakennettiin ensimmäisen kerroksen tasolle ulkoneva ja kookas raitisilmäsäleikkö, josta ilma johdetaan julkisivua pitkin alas kellarin ilmanvaihdon huoneeseen. Eteläisivulle rakennettiin uusi hätäpoistumistie kolmannesta kerroksesta. Julkisivut maalattiin kalkkimaalilla, vesikatto Panssarimaalilla ja ikkunat öljymaalilla.

Vuonna 2002 yhdyskäytävän katolle asennettiin neljä lauhdutinta, jotka peitettiin yhtenäisellä säleiköllä. Äänitasovaatimusten takia sen taakse sijoitettiin vielä erillinen vaimennusseinämä (Ark.tsto Innovarch Oy).

Sisäpihalla länsisivun kellarikerroksen yksi ikkuna on muutettu säleiköksi ja toinen luukuksi. Hissikuilun viereinen raitisilmasäleikkö on 1980-luvun lisäys. Alkuperäisen erkkerin puuverhouksia on suunnitelmien mukaan uusittu.

IKKUNAT

Keskenään lähes samanlaiset nelijakoiset ja vaalean beigellä maalatut ikkunat aukottavat julkisivuja. Ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat hieman muita korkeammat ja ne on myös varustettu rapatulla kehyslistalla. Keskikerroksen ikkunat ovat ilman korosteita, mutta kolmannen kerroksen ikkuna-aukkojen alalaitaa korostaa ulkoneva lista. Eteläsivustalla ikkunoiden koot vaihtelevat. Kahdessa ikkunarivistössä on muita kapeammat ikkunat ja kahdessa äärimmäisessä muita leveämmät kolmiosisaiset ikkunat.

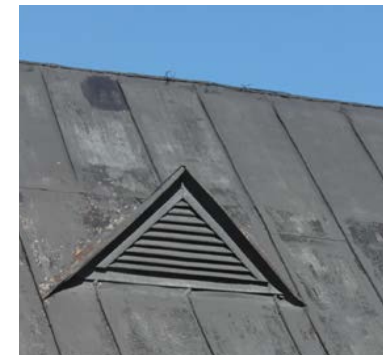
Ikkunat ovat kaksinkertaiset ja sisään-ulosaukeavat. Puitteet on varustettu ulkopuolella kulmaraudoin ja alapuitteessa on ulkoneva, nk. ruunan huuli. Puitteen reunaprofiili on sisätilaan päin viistetty ja nurkassa on pieni pyöristys ja yksi varjouri. Ikkunat on lasitettu kitillä. Sisäpuolen ikkunapenkit on valettu betonista. Ikkunat ovat säilyneet pitkälti alkuperäisen mukaisina, vain heloitusta on osin muutettu. Ulkopuitteissa on alkuperäiset sormihaat, sisäpuitteisiin on vaihdettu ikkunelukot ja pitkäsulkijat 1980-luvun peruskorjauksessa. Samassa yhteydessä luovuttiin yläpuitteiden nk. terveysikkunoista.

Pääkerrosten ikkunat ovat enimmäkseen nelijakoisia. Ikkunoissa on pysty- ja vaakavälakarmit. Ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat hieman muita korkeammat. Kuusiruutuiset ikkunat ovat yleisikunan kolmijakoinen ja leveämpi muunnos. Näitä ikkunoita on eteläsvun kahdessa ikkuna-akselissa.

Ullakon ikkunat sisäpihalla ovat kolmio- tai muotoiset ja yksipuitteiset. Ikkunoissa on säteittäiset jakopuitteet. Yksi kolmioikkuna on muutettu iv-säleiköiksi 1980-luvun peruskorjauksessa.

Sisäpihan kellari-ikkunat ovat neliruutuisia ja lasitettu tavallisilla lasilla. Pannuhuoneen kohdalla ikkunat on jaettu jakopuittein, mutta porrashuoneen kohdalla vaakajako on tehty välikarmilla. Sokkeli-ikkunat sijoittuvat ulkokehälle. Pystypuittein jaetuissa ikkunoissa on rautalankalasis.

ULKO-OVET

Pää- (G) ja sivusisäänkäynnin (F) ovia on korostettu kehystetyillä ovisyvennyksillä ja niihin liittyy yläikkunat. Molemmat ulko-ovet ovat alkuperäisiä. Ne ovat profiloituja peilipariovia, joiden kolme ylintä peilikenttää on lasitettu. Ovissa on messinkiset alkuperäisvetimet ja potkupellit. Ovien saranat ovat alkuperäiset, mutta lukot on uusittu. Sisäpihan peiliovet on uusittu 1980-luvun peruskorjauksessa lukuun ottamatta tavarahissin ovea. Autotallien ovet olivat alun perin huolitellusti salmiakkikuvioon paneloidut ja lasiaukolliset.

Sisäpihan paripeiliovi on uusittu 1980-luvulla vanhaa tyyliä mukaillen.

Koristeellinen messinkivedin on alkuperäinen.

Pääovi G-porras on profiloitu paripeiliovi, jonka kolme ylintä kenttää on lasitettu. Oven yläpuolella on neliosainen ikkuna, joka jatkaa peilioven ylläosan aukotusta.

Sivuovi F-porras on profiloitu paripeiliovi, jonka kolme ylintä kenttää on lasitettu. Oven yläpuolella on ikkuna, jossa on vinoneliön muotoinen puitejako.

Sisäpihan huoltotilojen peiliovi on uusittu 1980-luvulla vanhaa tyyliä mukaillen.

Hissin ulko-ovi on alkuperäinen neljään kenttään jaettu peiliovi. Saranat, lukko ja painike ovat myös alkuperäiset.

Sisäpihan ikkunaluukku on sijoitettu entisen ikkunan paikalla ilmeisesti 1980-luvulla. Alaosan keilapaneeli ilmeisesti peräisin vanhasta ulko-ovesta.

Autotallin ovi on uusittu 1970-luvulla pystypaneloiduksi kippioviksi.

Sisätilojen kerrostumat

Valmistuttuaan laboratoriorakennus tarjosi tarkoituksenmukaisen ja valoisan työympäristön Maanviljelyskemialliselle laboratoriolle ja sen tarvitsemille oheistiloille. Sisäpihan ansiosta rakennusrunko on vain kahdeksan metriä syvä, ikkunallinen käytävä kiersi valopihaa kolmelta sivulta; neljännellä sivulla isommat laboratoriot olivat rakennusrungon mittaiset. Sommitelman keskipisteenä on sisäpihalle työntyvä kaarevaseinäinen porras, jonka keskelle suunniteltua hissiä ei koskaan toteutettu. Ylä- ja keskikerros oli varattu laboratorioille ja näiden kerrosten välillä on tavarahissiiä vastapäätä yhdistävä kierreporras. Ensimmäisessä kerroksessa oli toimistoa ja kolme asuntoa. Kellarikerros oli ja on edelleen varattu pannu- ja konehuoneelle, varastoille ja kolmelle autotallille.

Alkuaan pääkerrosten lattiat olivat puuta, laattaa ja mosaiikkibetonia. Seinät ja katot olivat rapattuja. Laboratoriotilat oli kalustettu pitkin laboratoriopöydin, joiden päissä oli vesialtaat. Lisäksi seinillä oli hyllyä ja työtasoa sekä vetokaappeja.

1950-luvun korjaustöissä suuria laboratoriotiloja jaettiin väliseinin ja samalla puulattioita päällystettiin matoilla, seiniä maalattiin ja kalusteita uusittiin. 1960- ja 70-lukujen muutokset liittyvät pitkälti erilaisiin tilajärjestelyihin mm. uuden mikrobiologian laitoksen perustamiseen. Tässä yhteydessä tehtiin uusia laboratorioikalusteita erikoispiirustusten mukaan. 1970-luvun lopun palo-osastointiin liittyvät muutokset vaikuttivat pääporrashuoneen ulkoasuun. Väliseinäikkunat muurattiin umpeen ja ovet vaihdettiin teräslasioviin.

1980-luvun peruskorjauksessa laboratoriorakennus muutettiin toimistotaloksi jakamalla huoneet väliseinin ja uusimalla pintamateriaalit. Toisen ja kolmannen kerroksen entisiin laboratoriotiloihin tehtiin suuret atk-tilat. Tässä vaiheessa yksi asunnoista muutettiin toimistoksi ja kaksi muuta myöhemmin. Tilallisesti suurin muutos on ollut sisäpihaa alkuaan kolmelta sivulta kiertäneen käytävän avaaminen myös neljännelle sivulle.

Nykyasussaan sisätilat edustavat anonyymien pelkistettyä virastoymäristöä, jollaista syntyi Rakennushallituksen peruskorjauksissa 1900-luvun jälkipuoliskolla. Toisaalta alkuperäiset peiliovet, joita on säilynyt poikkeuksellisen paljon antavat tiloille luonnetta. Sisätilojen alkuperäinen värijäsentely on syytä selvittää väritutkimuksin ennen tulevia korjauksia.

LATTIAPINNAT

- *Alkuaan* lattiat olivat pääosin lautta. Vestibyyli ja pääporrashuone auloiheen tehtiin harmaasta mosaiikkibetonista. Aulassa ja kerrostasanteilla lattiapintoja jäsennettiin mustilla suorakaiteenmallisilla kehyksillä. Kellarin lattiat tehtiin puolestaan hioutusta betonista. Ensimmäisen kerroksen pitkään käytävään tehtiin kuitenkin massalattia (kumi tai vinyyli), koska sen alla kulkeva ilmakanali vaati ohuen pinnoituksen. Pesutiloihin tuli lattiapinnoitteeksi Mettlacher-laatat (15 x 15 cm), jotka olivat väriltään valkoisia ja harmaita. Eräisiin työtiloihin tehtiin asfalttilattiat (= 2. kerroksen verstaas ja viereiset tilat sekä 3. krs reagenssihuone, astianpesuhuone ja tyypin polttohuone). Laatta- ja asfalttilattioiden alle tehtiin goudron- eli pikisively.
- *1950-luvun korjaustöissä (1955 ja 1957)* toisen ja kolmannen kerroksen puulattiat päällystettiin työselityksen mukaan massapinnoitteella (kumi tai vinyyli).
- *Peruskorjauksessa 1980-luvun lopulla* lattioiden pintamateriaalit uusittiin. Käytävien ja työhuoneiden lattiat on edelleen pääosin päällystetty Hovi-vinyylikvartsilaatoilla tältä ajalta. Lämpimänharmaata pohjaväriä jäsentävät punaruskeista laatoista muodostetut kehykset. Muovilaattojen alle asennettiin puolikova kuitulevy. Wc- ja siivoustiloissa on päällysteenä meilerattu harmaaruskea muovimatto ja entisessä ATK-tilassa harmaa muovimatto. Sisäinen kierporras on päällystetty harmailla muovilaatoilla ja askelkulmat ovat mustaa muovia. Kellarikerroksen betonilattiat on yleensä maalattu harmaiksi.
- *Myöhemmät muutokset* Ensimmäisen kerroksen toimistotiloihin 102-109 on myöhemmin vaihdettu harmaa linoleum-matto. Toisen kerroksen käytävän läntiselle osalle sekä toimistohuoneeseen 218 on vaihdettu vaaleanharmaa muovimatto ja toimistoon 217 parkettikuvioinen päällyste. Entisten asuntojen lattiat on nykyään päällystetty vaihtelevilla materiaaleilla: 110 muovimatolla, jossa on harmaalla pohjalla tummanharmaa laattakuvio, 112b beige muovimatto, kulmahuoneessa 112b on kalanruotokuvioinen mosaiikkiparketti ja entisessä keittiössä 112c harmaa muovilaatta.

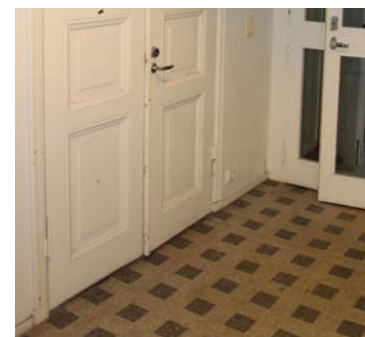
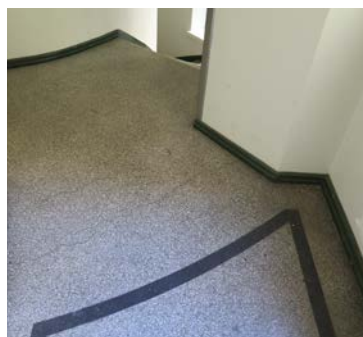
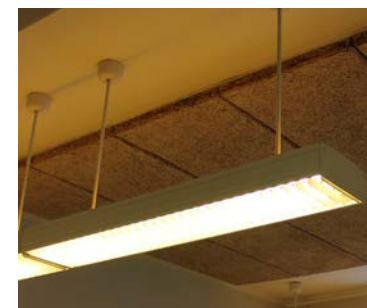
SEINÄPINNAT

- *Alkuaan* pääkerroksien tiilestä muuratut seinäpinnat rapattiin ja maalattiin. Kevyet väliseinät eli kuonaseinät tehtiin nk. luginomassasta (kipsistä, hiekasta, koksikuonasta ja liimasta koostuva massa). Seinät oli yleensä maalattu kalkkimaalilla, mutta pesu- ja keittiötiloissa öljymaalilla. Porrashuoneen seinän alaosa oli maalattu öljymaalilla ja yläosa liimamaalilla.
- *1950-luvun korjaustöissä* toisen ja kolmannen kerroksen seinät maalattiin Himmos-maalilla ja Bindoplastilla sekä porrashuone öljymaalilla (työselitykset 1955 ja 1957).
- *1980-luvun peruskorjauksessa* seinät maalattiin Eilatex-maalilla. Patterisyyvennykset muurattiin umpeen siporexilla, jonka taakse lisäti 50 mm mineraalivillalakaista.
- *Nykyisin* seinät on pääosin maalattu valkoisiksi. Poikkeuksena ovat käytävät,

joilla seinän alaosa on vaaleanvihreä, yläosa valkoinen ja rajakohdassa punaruskea kapea viiva. Pesutiloissa on alaiden takana valkoiset keraamiset laatat. Kellarin seinät ovat rapattuja tai slammattuja ja valkoisiksi maalattuja tiiliseiniä

KATTOPINNAT

- *Alkuaan* kattopinnat valettiin betonista ja kerroksissa ne rapattiin sileiksi. Kellarissa lautamuotin jälki on näkyvissä. Kattopinnat siveltiin valkoisella kalkkimaalilla.
- *1950-luvun korjauksissa* katot maalattiin Himmos-maalilla ja Bindoplastilla (työselitykset 1955 ja 1957).
- *1980-luvun peruskorjauksessa* rapatut katot maalattiin lateksilla (Eilatex) ja moniin lisättiin pintavahvistuskankaat. Kellarin katot lieterapattiin, mutta arkiston kattoon tuli lujalevy. Kerrosten käytäville asennettiin alaslasketut katot rei'itetystä kipsilevystä ja joihinkin huonetiloihin mineraalivillalevyvaimennus suoraan kattoon liimattuna tai alaslasketuna. Wc-tiloihin tehtiin alakatot sileästä kipsilevystä.
- *Nykyisin* katot ovat edelleen pääosin sileät ja vailla akustointia. Poikkeuksena ovat käytävät, joilla on alakattona valkopintainen mineraalivillalevy poikittaisella alumiinilista-asennuksella. Yksittäisissä toimistohuoneissa on vaimentavia alakattoja seuraavasti 108-109 puun värinen paracem vaimennus suoraan katossa, 115-118 AK rei'itetty kipsilevy teräslistoin ja 120, 102, 211, 311, 322-325 AK harmaa kuitupintainen mineraalivillalevy teräslistoin.

OVET

Rakennusta varten suunnitellut 1920-luvun klassisismille ominaiset peiliovet muodostivat alkuaan harkitun kokonaisuuden, joka näkyy ulko- ja sisäovista laaditussa erikoispiirustuksessa (ks. viereinen sivu). Sisäovet jakautuvat pystysuuntaisesti pääosin neljään peiliin, joista kolme ylintä ovat neliömäisiä ja alin muita korkeampi. Osa ovista on lasiovia, joiden kolmessa ylimmässä peilissä on lasiruudut. Tuulikaappien ovet ovat heiluriovia ja niihin liittyy yläpuoliset ikkunat, joissa on koristeellinen vinoruutuinen puitejako.

Alkuperäisiä ovia kehyslistoineen on säilynyt paljon. Saranat ovat myös pääosin alkuperäisiä, mutta painikkeet on vaihdettu kromattuihin. Myös viimeisimmässä 1980-luvun peruskorjauksessa peiliovia vaalittiin ja niitä siirrettiin uusiin paikkoihin väliseinämuutosten yhteydessä. Ullakolle johtavat maalatut teräsovet ovat myös säilyneet ja niissä on alkuperäiset messinkipainikkeet.

Myöhemmin lisätyt ovet ovat pääosin laakaovia. Porrashuoneen kerrostasanteille 1970-luvun puolivälissä lisätyt teräslasipalo-ovet suunniteltiin piirirakennustoimistossa. Ovilla on rautalankalasis.

Paripeiliovet ovat alkuperäisiä. Niiden kolme ylintä peilikenttää ovat neliömäiset, alin peili on muita korkeampi. Kehyslistat ovat profiloidut ja ne liittyvät jalkalistoihin sokkelipaloin.

Yksilehtiset peiliovet on jäsennetty pari-peiliovien neljään peiliin, joista alin on muita korkeampi.

Kellarin peiliovet ovat neljään osaan jaettu peiliovia. Suurin osa kellarin peiliovista on uusittu vanhaa mallia mukaillen 1980-luvun korjauksessa, mutta vanha ovi on tallella 013/014 välillä. Ovet on maalattu vihreiksi ja valkoisiksi.

Tuulikaapin heiluriovi on alkuperäinen pari-ovi, jonka yläpuolista ikkunaa koristavat vinoneliöt.

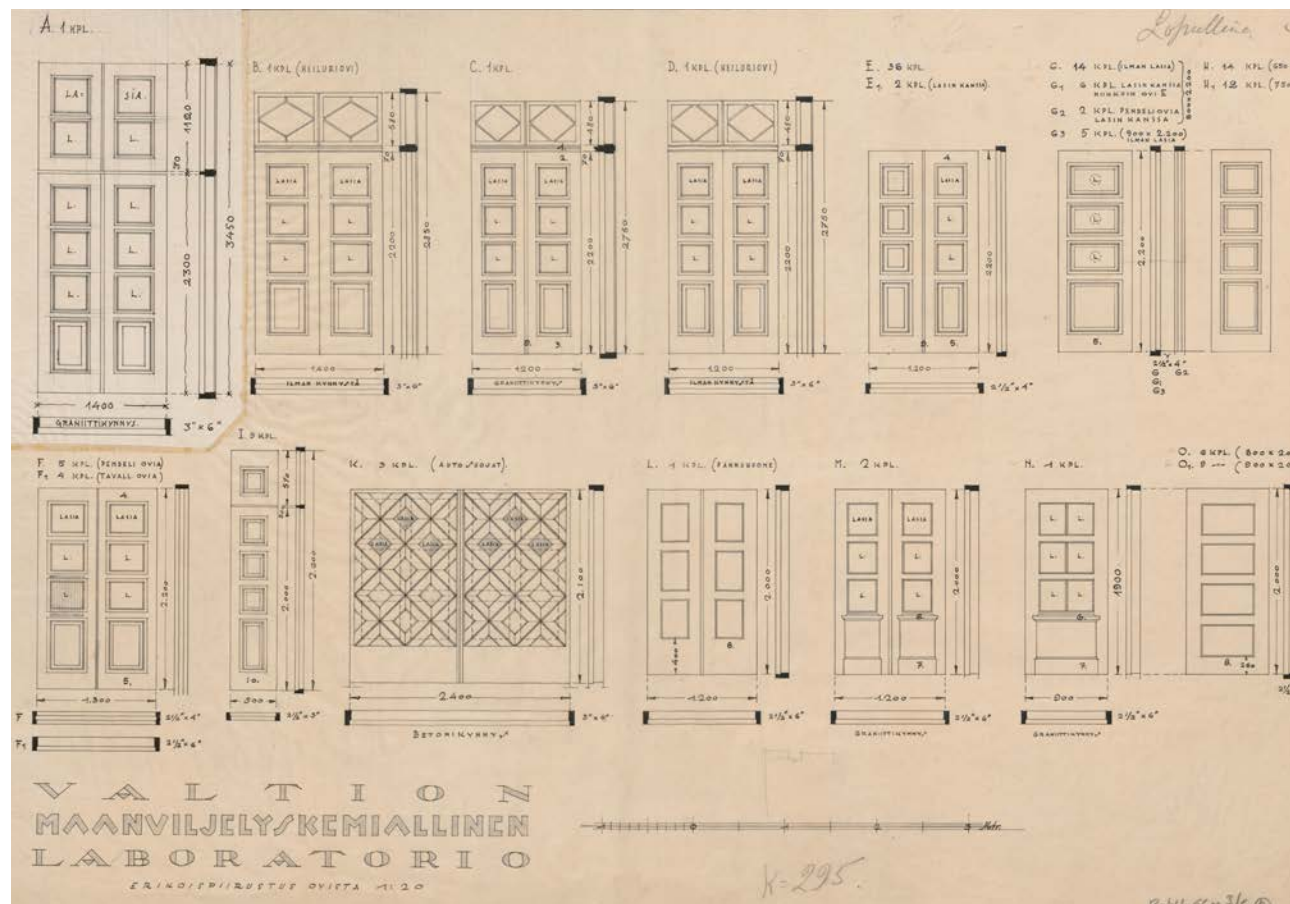
Ullakon palo-ovi on alkuperäinen teräslaa-kaovi, jossa myös alkuperäinen messinkipainike. Ovet on maalattu tummanvihreiksi.

Lasipalo-ovet porrashuoneissa ovat 1970-luvun puolivälistä. Teräsrakenteisissa rautalankalasiovissa on kapea vasikka. Ovet on maalattu vihreiksi ja niissä on kromatut putkivetimet.

Kellarin palo-ovet ovat vakiomallisia teräslavyypintaisia laakaovia 1980-luvun korjauksesta. Ovet on maalattu punaisiksi, vihreiksi ja valkoisiksi.

Erikoispiirustus Maanviljelyskemiallisen laboratorion varten suunnitelluista sisä- ja ulko-ovista vuodelta 1930. KA

Rakenteet ja talotekniikka

RAKENTEET

Rakennuksen kantava runko muodostuu muuratuista ulkoseinistä, joiden jänneväli on yleensä 8 metriä. Ulkoseinien lisäksi kantava sydänmuuri on ainoastaan pääporrassivulla, jossa runkosyvyyttä on enemmän. Perustukset on tehty säästöbetonista. Kellarikerroksen betonilaatta on maanvarainen.

Toisen ja kolmannen kerroksen välipohjat on tehty rauta- eli teräsbetonista. Ullakolla ja kellarin raitisilmakanavan kohdalla rakenne on kaksoislaatta, alakerroksissa yksinkertainen alalaatta sekä 2. ja 3. kerroksen välillä yksinkertainen ylälaatta. Kattotuolit ovat puuta. 1980-luvun peruskorjauksessa yläpohja lämpöeristettiin lisäämällä palopermannon päälle mineraalivilla ja tuulensuojalevy. Rakennettaessa uusi iv-konehuone ullakolle asennettiin yläpohjaan uudet teräspalkit, jonka päälle valettiin liittolevyrakenne. Vanhat puutolpat korvattiin teräshekikolla. Muissa kerroksissa patterisyyvennykset muurattiin suunnitelmien mukaan umpeen siporexilla ja eristeenä oli mineraalivilla.

Rakennuksessa on pääosin säilynyt alkuperäiset välipohjat, joissa kanta-
van betonilaatan päällä on hiekka- ja purutäyte sekä vanha lauta. Käytävien ja työhuoneiden nykyisten 1980-luvulta peräisin olevien hovi-laattojen alla on kuitulevyt.

Yleisten rakennusten Ylihallituksen konevaraston ja korjauspajan laati-
ma piirros kellarin lämpökammioista ja konehuoneesta. KA

TALOTEKNIikka

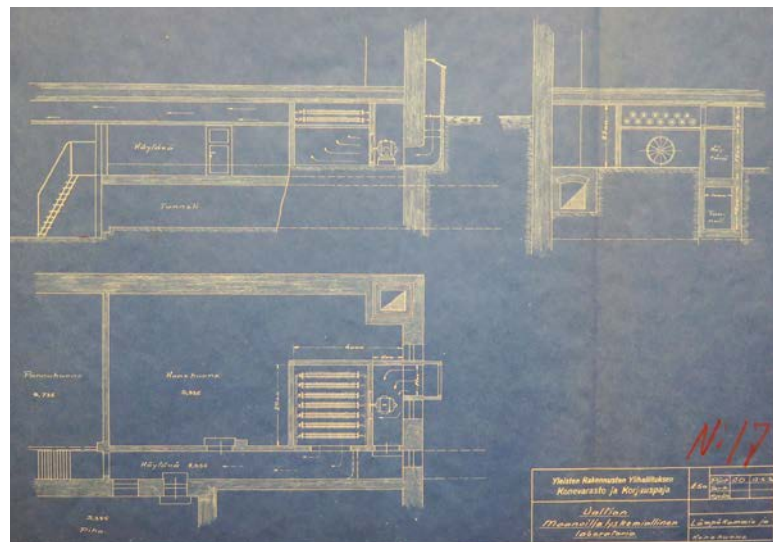
Rakennuksessa oli alun perin aikakauden mukaiset LVI-asennukset, jotka suunniteltiin Yleisten rakennusten ylihallituksen konevaraston ja korjauspajan toimesta. Lämmitys hoidettiin pääosin radiaattorein varustetulla vesikeskustämmityksellä, jonka pannuhuone sijaitsee edelleen vanhalla paikallaan kellarissa. Kellarikerroksessa taas oli höyryputkilämmitys.

Ilmanvaihto oli painovoimainen, mutta sitä täydensi puolittain koneellinen raittiin ilman tulojärjestelmä. Raitisilman sisäänotto tapahtui eteläsi-
vulla sokkelin eteen rakennetusta säleiköstä. Ilmakammiot ja konehuone olivat kellarissa nykyisten tilojen 013–015 kohdalla. Järjestelmään kuului sähkötoiminen puhallin, jonka kautta ilmaa kierrätettiin ripaputkipattereista koostuvan lämmityspotkiston kautta kammioon ja ensimmäisen kerroksen lattian alla olevaan kanavaan, josta lämmin ilma nousi edelleen käytävän sei-
nissä olevien kanavien kautta. Poistoilma koottiin yleensä ulkoseinillä olevien poistohormien kautta ullakolla sijainneisiin ulosjohtotorviin ja edelleen katon harjalla sijaitseviin tuuletuspiippuihin. Koneellinen tuloilma palveli lähinnä vaativimpia laboratoriotiloja itä- ja pohjoissivissä. Käytössä olivat lisäksi perinteiset raitisilmasäleiköt julkisivuilla. Laboratoriotilojen vetokaapeista oli erillinen poistoputkisto. Asunnoissa oli kaasuhellat.

Pääportaan yhteyteen oli suunniteltu hissi, mutta sitä ei koskaan toteutettu. Suunnitelmissa ollut tavarahissi sen sijaan toteutettiin ja se on edelleen toimintakuntoinen. Hissi on Kone Oy:n tuotantoa. Se on itse asiassa pieni henkilöhissi, jonka kantavuus on 160 kg eli kaksi henkeä.

Muutokset

1980-luvun peruskorjauksessa kaikki lvi-asennukset uusittiin. Lvi-suunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Äyräväinen. Nykyiset asennukset ovat pääosin peräisin tältä ajalta. Patterit uusittiin ja patterisyyvennykset muurattiin umpeen. Rakennuksen kaikki tilat varustettiin koneellisella ilmanvaihdoilla. Ilmanvaihtokonehuone sijoitettiin ullakolle. Lvi-asennukset sijoitettiin käytäville, joihin tehtiin alakatot. Käytävälle puhallettu tuloilma johdettiin ovien yläpuolisten raitisilmasäleikköjen kautta työhuoneisiin. Poistoventtiilit sijoitettiin samalle seinälle, josta poistoilma johdettiin käytävi-
en poistokanaviin ja täältä edelleen vesikatolle. Ilmanvaihtoa on täydennetty myöhemmin 1990-luvulla, kun entiset asunnot on otettu toimistokäyttöön. Yhdyskäytävän katolle sijoitettiin vuonna 2001 atk-tilojen kiertoilmajäähdyttimeen liittyvä lauhdutin.

Tilainventoinnit

Sisätilojen inventointiosuudessa tilakokonaisuudet on jaettu kerroksittain:

0.krs

- Kellarivarastot ja tekniset tilat

1.krs

- Sisäänkäynti ja pääporrashuone
- Toimistot ja entiset asunnot

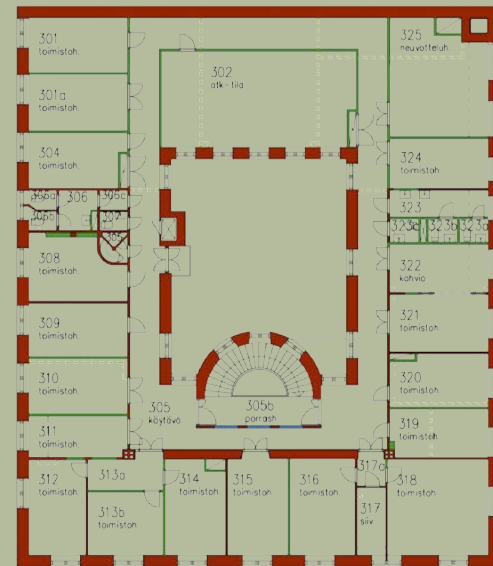
2.krs

- Toimistot/ entiset laboratoriot, kanslia ja kirjasto

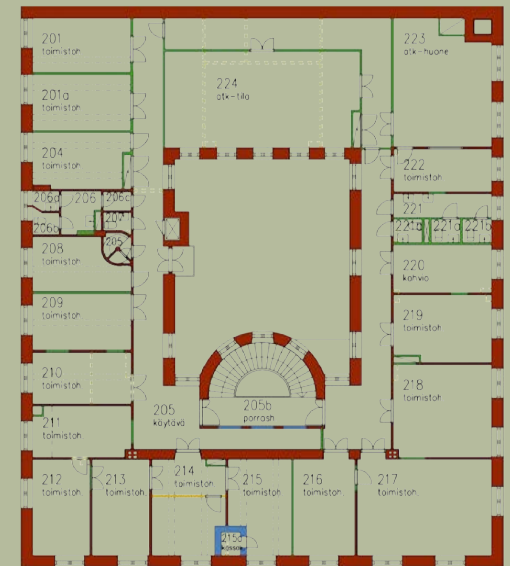
3.krs

- Toimistot/ entiset laboratoriot

Ullakkokerros

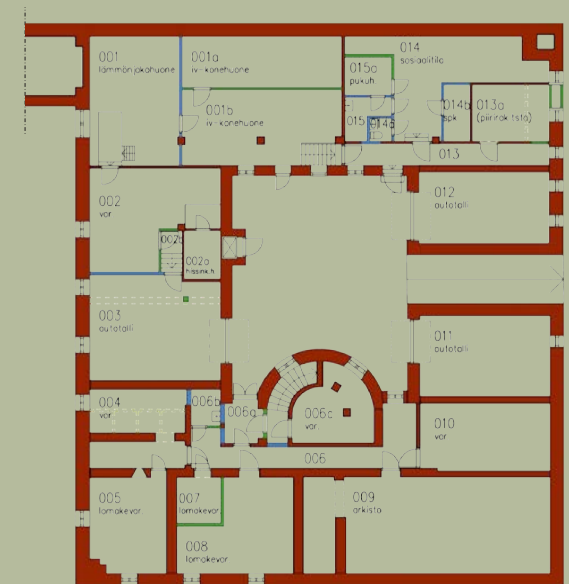
3. kerros

2. kerros

1. kerros

0.KRS

Sisäpihan ympärille kiertyvä kellarikerros jakautuu länsipään varastotiloihin ja itäpään teknisiin tiloihin. Niiden välissä on kolme autotallia. Varastotiloihin on pääportaan lisäksi käynti myös suoraan ulkoa. Alkuaan varastot koostuivat laboratorion eetterikellarista 005, kemikaalivarastosta 007–008, näytteiden säilytys-huoneesta 009 ja varastosta 010 sekä asukkaiden talouskellareista 004. Portaan alla oleva tila oli varattu jo alkuaan hissiä varten, jota ei toteutettu.

Teknisiin tiloihin johtaa käynti ulkoa. Pannuhuone 001, jonka vieressä oli polttoainevarasto 002, liittyi yhdyskäytävän välityksellä katurakennuksen kellariin. Sen toisella puolella oli konehuone 014–015 ilmakammioineen 013. Eteläsisivun ulos avautuva tavarahissi johti suoraan kerroksiin.

Muutostyöt 1955–1980

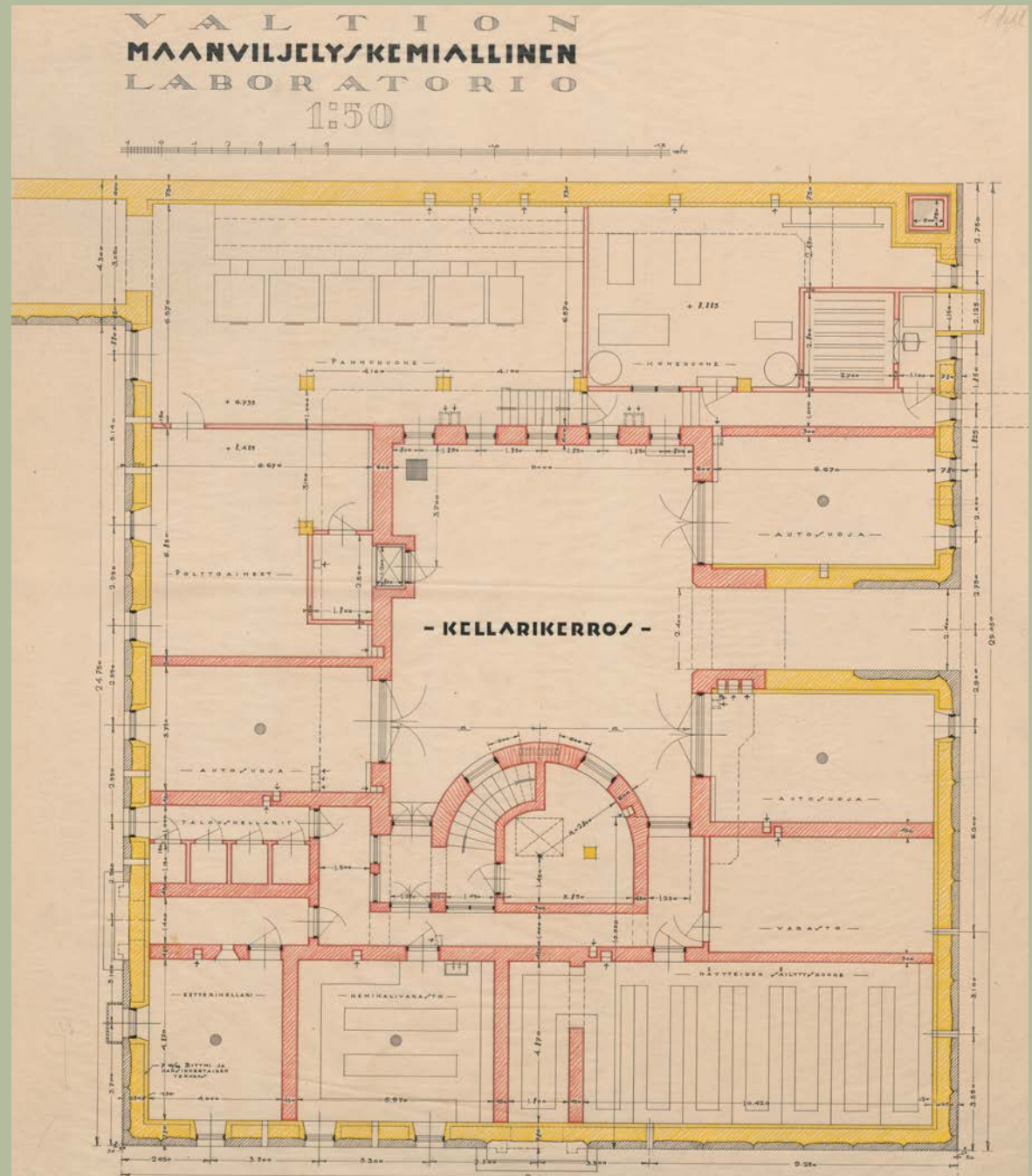
1950-luvun puolivälin muutostöissä näytteiden säilytys huone 009 jaettiin väliseinällä kahtia. Portaan alustilasta 006c tehtiin lasivarasto ja varastosta 010 lasi- ja reagenssivarasto. 1960-luvulla konehuone 014–015 muutettiin huoltohenkilökunnan sosiaalitiloiksi. Lisäksi sinne sijoitettiin sähköpääkeskus (Uudenmaan läänin rakennustoimisto/ Aarne Raveala).

1970-luvun puolivälissä polttoainevarasto 002 muutettiin varastoksi ja sitä pienennettiin, kun sen vieressä ollut autotallia 003 puolestaan laajennettiin. Talouskellarit 004 purettiin pois ja muutettiin varastoksi, joka yhdistettiin entiseen eetterikellarin käytävään. Käytävän päähän tehtiin kaasupullovarasto. Tässä yhteydessä myös portaasta käytävälle avautuvat lasiseinät muurattiin umpeen. Tilasta 010 tehtiin myrkkyyvarasto (Uudenmaan piirirakennustoimisto/ Kalevi Puska). Ilmeisesti 1980-luvulla lämmönjakohuoneesta (ent. pannuhuoneesta) erotettiin kaksi iv-konehuonetta. Se oli jaettu jo kahdeksi tilaksi 1970-luvun puoliväliin mennessä.

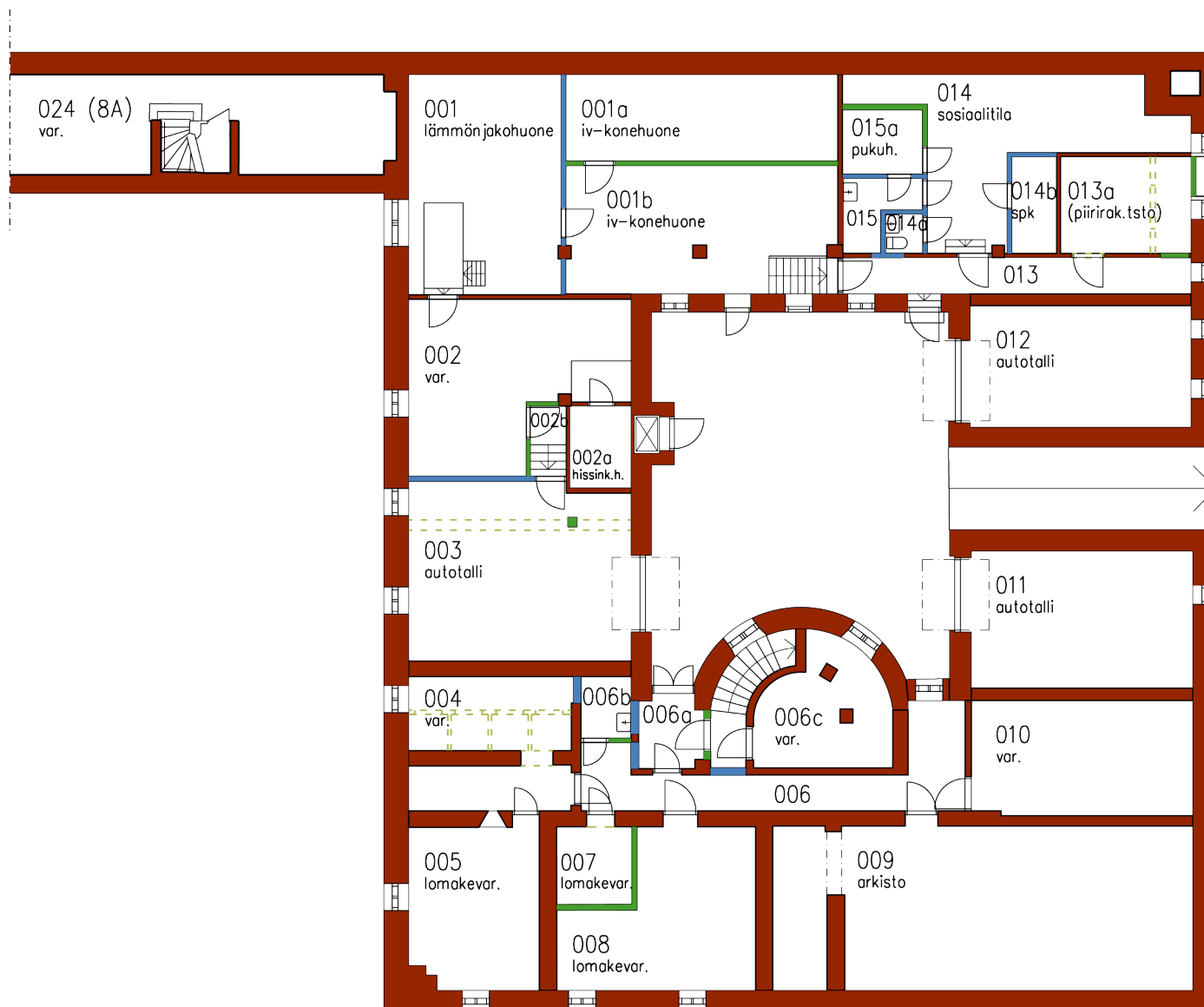
Peruskorjaus 1986 ja myöhemmät muutokset

Peruskorjauksessa entinen ilmakammio 013 muutettiin piirirakennustoimiston varastoksi ja pukuhuonetta 015a laajennettiin. Laboratorion varastoja muutettiin lomakevarastoiksi ja arkistoiksi lohkaisemalla tilasta 008 erilliset varastot. Samalla purettiin länsipään kellaritiloista myöhemmin tehtyjä varastoja. Autotallista 003 avattiin yhteys rakentamalla portaat alempana olevaan varastoon 002. Eteläsisivun autotalli 012 annettiin piirirakennustoimiston käyttöön. Ilmeisesti tässä vaiheessa entinen kaasupullovarasto muutettiin siivousvälinevarastoksi 006b (Ark. tsto Heikki Elomaa & Co)

1930/ RakH II Ida 4

Säilyneisyyskaavio
0. kerros 1:200

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu viisi vaihetta:

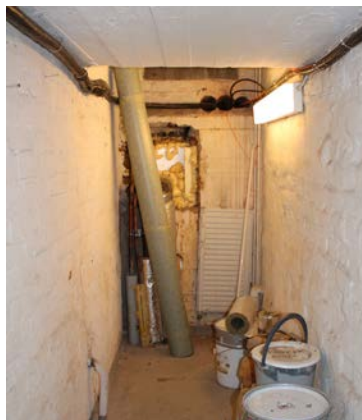
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Ark.tsto Heikki Elomaa & Co suunnitelmapiirustukset vuodelta 1985.

KELLARIVARASTOT JA TEKNISET TILAT

Kellarin suurimmat tilamuutokset on tehty itäpään teknisissä tiloissa, mutta myös länsipäässä tehdyt pienemmät muutokset ovat hämärtäneet alkuaan selkeää pohjakaavaa.

Pääporrashuoneen ja varastokäytävän väliset yhteydet olivat alkuaan huomattavasti selkeämmät ja avoimemmat. Nykyinen eteinen 006a oli suoraan yhteydessä portaaseen, sen kahdella seinustalla oli väliseinäikkunat ja käytävälle johti pariovi. Laboratorion entiset materiaalivarastot (005, 007–010) ovat viimeksi olleet arkisto ja lomakevarastoina. Nykyisin tilat ovat tyhjiillään ja käytävälle on varastoituna vanhoja peiliovia. Luoteisnurkkaan sijoitetuissa

tiloissa (004, 005, 007–008), entisessä eetterikellarissa, kemikaalivarastossa ja talouskellarissa on kaikissa pienet yläikkunat. Eetterikellarin edustalla oli oma käytävä ja tilojen välillä on edelleen pieni ikkuna-aukko. Käytävältä on avattu ovi entisiin talouskellareihin ja vastaavasti alkuperäinen talouskellarin ovi on laitettu umpeen. Suuren arkistotilan 009 (ent. näyttöiden säilytys huone) sivulle muodostuu kantavan seinän erottama tila. Arkisto ja sen viereinen varasto ovat ikkunattomia tiloja.

Autotallit ovat olleet samassa käytössä alusta lähtien, mutta pohjoispään

tallia 003 on levennetty entisen polttoainevaraston 002 puolelle ja siinä vaiheessa on tilojen välille rakennettu pieni välikkő portaineen hissikonehuoneen vierelle. Kaikissa autotalleissa on pienet yläikkunat. Entisen pannuhuoneen, joka nykyisin jakautuu kaukolämmön jakohuoneeksi ja kahdeksi iv-konehuoneeksi, lattiapinta on muita tiloja alempana. Ilmanvaihtokonehuoneen 001b kolme pilaria rajaavat kapean käytävän alkuperäisine teräsportaineen. Lämmönjakohuoneesta yhdyskäytävälle johtava aukko on nykyään ummessa. Terästasolta on käynti varastoon 002 (ent. polttoainevarasto). Entinen konehuone (013a–015) on jaettu huoltohenkilökunnan sosiaali- ja pukuhuoneiksi sekä sähköpääkeskukseksi. Nurkassa on pannuhuoneen savupiippu. Piirirakennustoimiston 013a paikalla oli alkujaan ilmakammiotila.

Tilat ovat pääosin siinä asussa, jonka ne saivat 1980-luvun peruskorjauksessa. Lattiat ovat betonia, osin maalattu harmaaksi. Seinät ovat pääosin muuratut ja slammatut tai rapatut. Katot ovat betonivalua, jossa muottilaudoituksen jälki näkyy. Osa ovista on muutettu uusiksi teräspalo-oviksi. Vanhoja peiliovia on kuitenkin säilynyt ja niitä on siirretty muutosten myötä uusiin aukkoihin.

I.KRS

Ensimmäisessä kerroksessa oli alkuaan henkilökunnan asuntoja, toimistohuoneita ja arkistoja. Pääsisäänkäynti ja porrashuone johtivat ainoastaan Maanviljelyskemiallisen laboratorion ylemmissä kerroksissa sijaitseviin tiloihin. Välitasanteelta, joka oli erotettu ovella muusta porrashuoneesta, oli käynti vahtimestarin asuntoon (2h+k) ja lämmittäjän asuntoon (1h+k). Pohjoispuolen sisäänkäynnistä oli käynti toiseen vahtimestarin asuntoon (2h+k) sekä käytävän varrella oleviin toimistotiloihin, jotka oli suunniteltu todennäköisesti Asutushallitusta varten. Käytävältä pääsi yhdyskäytävää pitkin Liisankadun katurakennukseen. Pohjoissivulla oli kahvihuone ja wc-tilat. Eteläisivun työhuoneen yhteydessä oli porttikongin yläpuolella pieni ikkunallinen huone, jonne nousi porrasta pitkin.

Muutostyöt 1955-1980

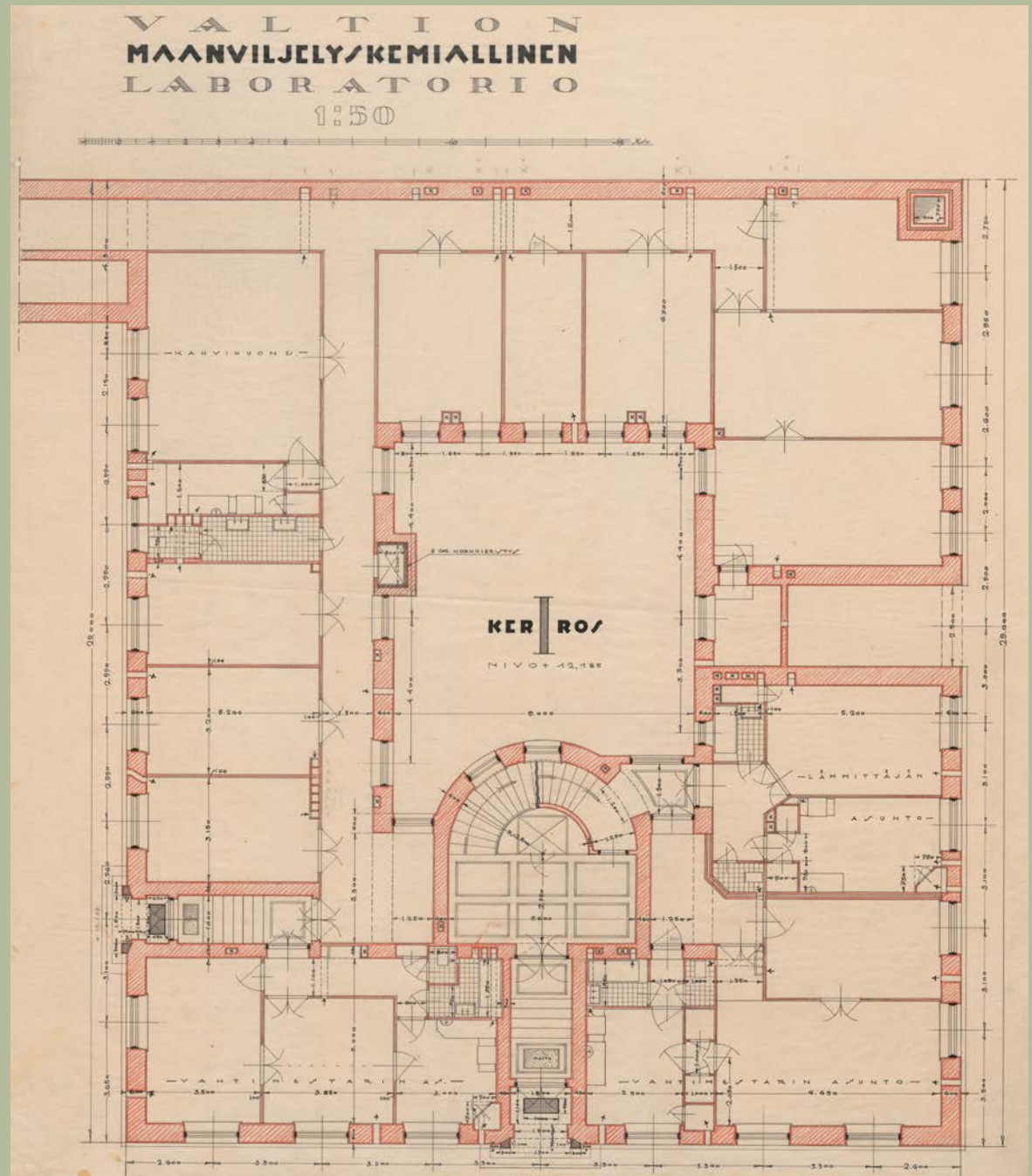
Vuonna 1972 tehtiin tilamuutoksia entisten arkistotilojen alueella (nyk. I 116-120), kun ne muutettiin mikrobiologian laboratorioiksi. Porttikongin yläpuoliseen tilaan sijoitettiin preparaattihuone. Vuonna 1976 kellariin johtava porras osastoitiin palo-ovin (Uudenmaan piirakennustoimisto/ Kalevi Puska). Pohjoissivun entiset keittiö- ja pesutilat 102 muutettiin todennäköisesti 1980-luvulla kahdeksi wc-tilaksi ja lepoahuoneeksi.

Peruskorjaus 1986 ja myöhemmät muutokset

Vuoden 1986 peruskorjauksen suurin muutos oli käytävän avaus eteläisivustalle, jonka jälkeen se kiersi koko kerroksen. Laboratoriotilat I 116-120 muutettiin toimistohuoneiksi, kahvioksi ja wc-tiloiksi. Entinen asunto (I 113-115) muutettiin myös toimistohuoneiksi. Yhdyskäytävän luona ollut arkisto 101 jaettiin monistustilan, siivouskeskuksen, tekniikkakuilun ja sähköpääkeskuksen kesken (Ark. tsto Heikki Elomaa & Co).

1990-luvulla loputkin kaksi asuntoa muutettiin toimistotiloiksi ja ATK-tilaksi I 110. Lepohuone 102 yhdistettiin toimistohuoneeseen 107. Tässä yhteydessä purettiin pois toinen wc-tila ja välikk. Myös toimistohuoneet 108-109 yhdistettiin. Viimeksi tiloissa on toiminut Vapaa-ajan kalatalouden yksikkö. Kerros on tällä hetkellä tyhjiä.

1930/ RakH II Ida 4

Säilyneisyyskaavio
I. kerros 1:200

kts. Liisankatu 8A
I. kerros

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu viisi vaihetta:

- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Ark.tsto Heikki Elomaa & Co
suunnitelmapiirustukset vuodelta 1985.

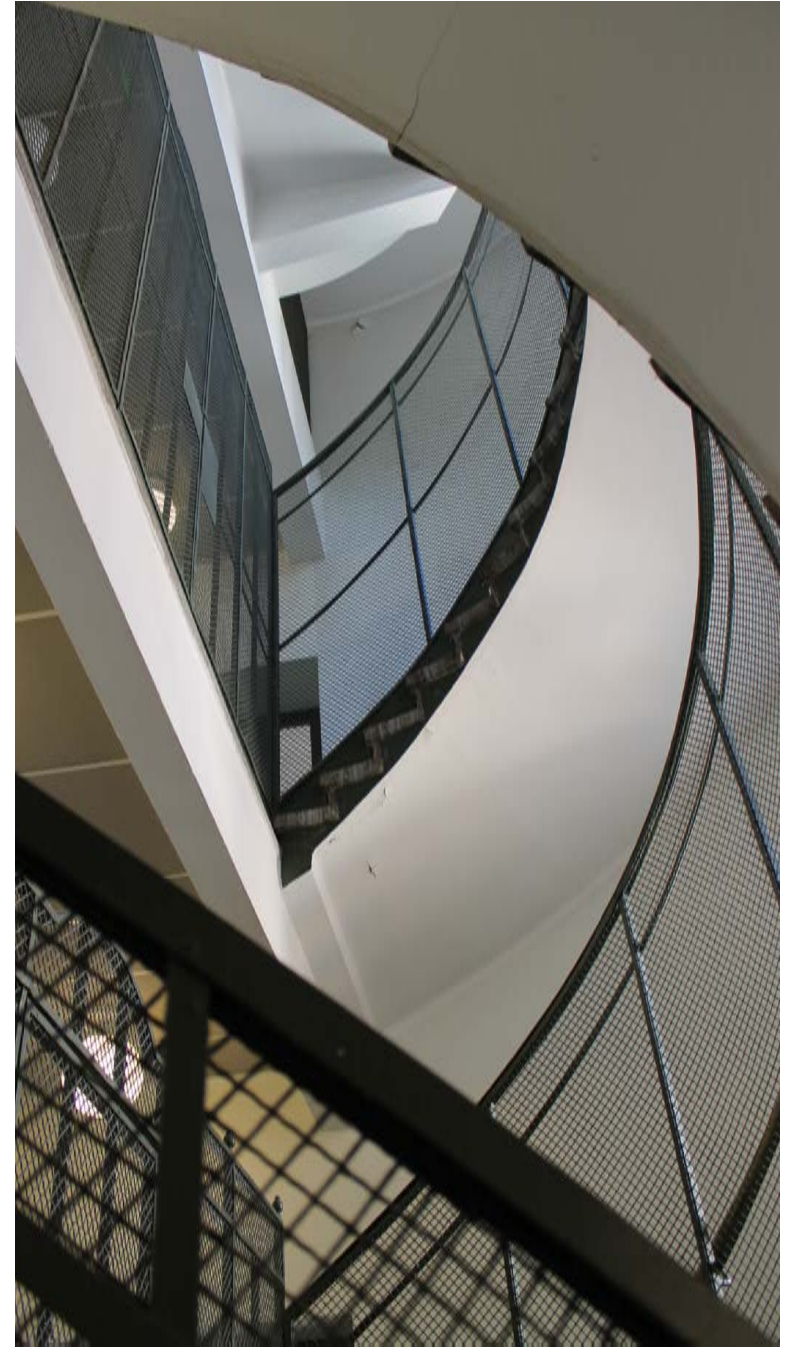
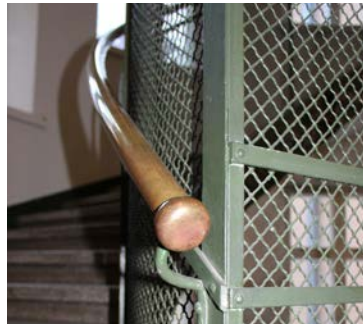
SISÄÄNKÄYNTI JA PÄÄPORRASHUONE

Valoisa pääporrashuone, joka työntyy kaarevaseinäisenä sisäpihalle, on sisäänkäynnin ohella rakennuksen parhaiten säilyneitä tiloja.

Kaarevaseinäinen pääporras kiertyy yksivartisena ilman lepotasoja kellarista ullakolle saakka. Porrashuoneeseen saavutaan pihalta rakennuksen länsisivulta pitkänomaisen vestibyylin kautta. Heiluriovet erottavat eteishallin porrashuoneesta. Betonirakenteisen porrassyöksen sisäkehällä on vihreäksi maalattu teräsverkkoseinä (verkon silmäkoko 20x20 mm), joka muodostaa ilmavan hissikuilun. Kerrostasanteiden viimeistellyissä etuseinämissä on verkosta tehdyt ovet hissia varten. Teräsverkkoseinään on portaan puolelle kiinnitetty pyöreä messinkinen käsijohde. Suunnitelmiin piirrettyä hissiä ei koskaan toteutettu.

Porrashuoneen ja vestibyylien (myös 105b) lattia ja askelmat ovat harmaata mosaiikkibetonia, jota on koristettu mustilla mosaiikkibetonikehyksillä. Kerrostasanteiden alapintaan on liimattu vaimennukseksi mineraalivillalävyjä. Suurin muutos porrashuoneessa tehtiin 1970-luvulla, kun kerroksiin avautuvat sisäikkunat muurattiin umpeen ja kerrostaso-ovet vaihdettiin teräslasioviksi.

TOIMISTOT JA ENTISET ASUNNOT

Osittain asuinkäytössä ollut kerros on 1990-luvulta lähtien ollut kokonaan toimistotiloina. Nykyään kerros on tyhjiällään.

Kerroksen tilarakennetta leimaava tietty epäyhtenäisyys ja sokkelomaisuus johtuu alkuperäisestä pyrkimyksestä erottaa henkilökunnan asunnot varsinaisista toimistotiloista. Niiden rajat ovat kuitenkin edelleen aistittavissa. Merkittävin muutos on peräisin vuoden 1986 peruskorjauksesta, kun eteläisvulle avattiin toimistokäytävä, johon yhdistettiin myös yksi asunnoista (113–115). Porttikongin kohdalla käytävä nousee ylemmälle tasolle.

Pohjoiskäytävä, jonka varrella oli jo alkuaan toimistohuoneita, oli suoraan yhteydessä sivusisäänkäyntiin ja yhdyskäytävään. Nykyisin käytävältä on avattu yhteys suoraan pääporrashuoneeseen pienen välikön kautta. Käytävän varrella olevissa huoneissa on tehty myös väliseinämuutoksia, kun toimistohuoneita on laajennettu ja suuri kahvihuone, keittiö, wc-tila on muutettu

Hissikori on verhottu puulevyllä, johon on ootattu tammiviilumukailu. Korissa on kaarevanurkkainen valokatto.

monistus-, siivous- ja wc-tiloiksi sekä lepohuoneeksi (101–102).

Eteläsivun asunnon 112 tilajako säilytettiin entisellään, kun se muutettiin toimistoiksi, kun taas pohjoisen asunnon 110 lähes kaikki alkuperäiset seinät purettiin pois, kun se muutettiin atk-tilaksi. Nurkkaan tehtiin wc-tila ja tilaan avattiin toinen ovi entisen syvennyksen kohdalle.

Tilat ovat enimmäkseen siinä asussa, jonka ne saivat 1980-luvun peruskorjauksessa. Lattiat on pääosin päällystetty harmailla ja punaisilla Hovi-laatoilla, pesutilat harmaanruskealla muovimatolla. Seinät ja katot ovat valkoiset, käytävällä seinän alaosa on vaaleanvihreä ja rajattu punaisella viivalla vasten valkoista yläosaa. Käytävän katossa on alumiinilistojen varaan mineraalivillalevyillä toteutettu alaslaskettu katto, johon on integroitu loisteputkivalaisimet. Huonekorkeus on 3060 mm ja se on matalampi kuin ylemmissä kerroksissa (3200 mm).

2.KRS

Toiseen kerrokseen, joka oli rakennuksen pääkerros, oli laboratoriodien ohella sijoitettu hallintotilat. Itäpäädyssä palomuuria vasten oli fosfaatti- ja kalilaboratorioiden välissä vaakahuone ja mm. typenpolttohuone (201–204, 223–225). Eteläisivustalla oli johtajan työhuone 218 ja heti sen vieressä johtajan laboratorio 219, joka oli yhteydessä fysikaaliseen laboratorioon ja edelleen optilliseen huoneeseen. Lounaiskulmassa työhuoneen toisella puolella oli kirjasto 217.

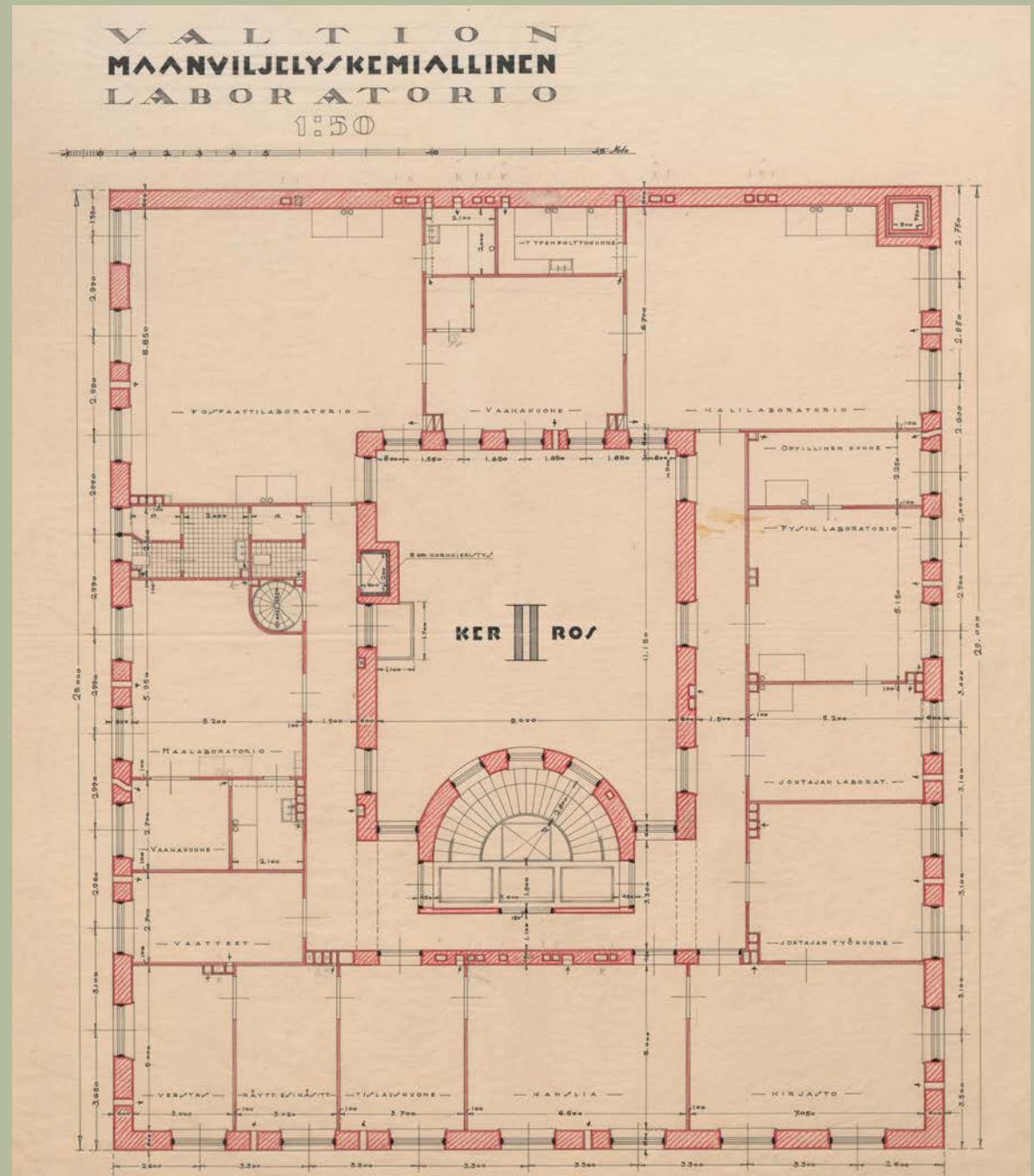
Länsisivun tilat, jossa kirjaston ohella oli kanslia, tislauhuone, näytteiden käsittely ja verstaas, olivat toisiinsa yhteydessä väliovien. Tilojen 214/215 välinen kassakaappi on ilmeisesti toteutettu 1940–50-luvuilla. Pohjoissivulla oli maalaboratorio omine vaakahuoneineen 208–210 sekä wc- ja pesutilat 206–207. Pohjoispuolen kapea kierreporras yhdisti laboratoriokerrokset toisiinsa.

Muutostyöt 1955–1980

Vuonna 1955 uusittiin laboratorioalusteita ja vetokaappeja ja lisättiin kuusi huipputuolia. Tässä vaiheessa kirjaamohuone 211 muutettiin laboratorioksi. Vuonna 1976 pääporraahuoneen ja kierreportaan ovet muutettiin palo-oviksi ja tässä vaiheessa pääportaan väliseinäkkinat laitettiin umpeen. 1980-luvulla entinen vaakahuone (osa 224) muutettiin kemistien työhuoneeksi jakamalla se kahtia (Uudenmaan piirirakennustoimisto/ Kalevi Puska). Huoneiden välisiä oviaukkoja on lisäksi eri aikoina laitettu umpeen.

Peruskorjaus 1986 ja myöhemmät muutokset

Peruskorjauksessa laboratoriona palvellut kerros muutettiin pääosin toimistotiloiksi. Valopihaa kolmelta sivulta kiertävää käytävää jatkettiin itäisivulle palomuurin viereen, jolloin saatiin kierto koko kerroksen ympäri. Laboratoriotilat muutettiin toimistoiksi sekä wc- ja pesutiloiksi rakentamalla uusia väliseiniä ja purkamalla vanhoja. Uusi wc-tilaryhmä 221 sijoitettiin eteläisivustalle ja ATK-huone 223 sijoitettiin entisen kalilaboratorioon (Ark. tsto Heikki Elomaa & Co). Valtioneuvoston puhelinvaihte Valtor sijoitettiin eteläisivun tiloihin 2000-luvulla, jotka erotettiin muusta käytävästä rakentamalla väliseinää pääportaan vierelle.

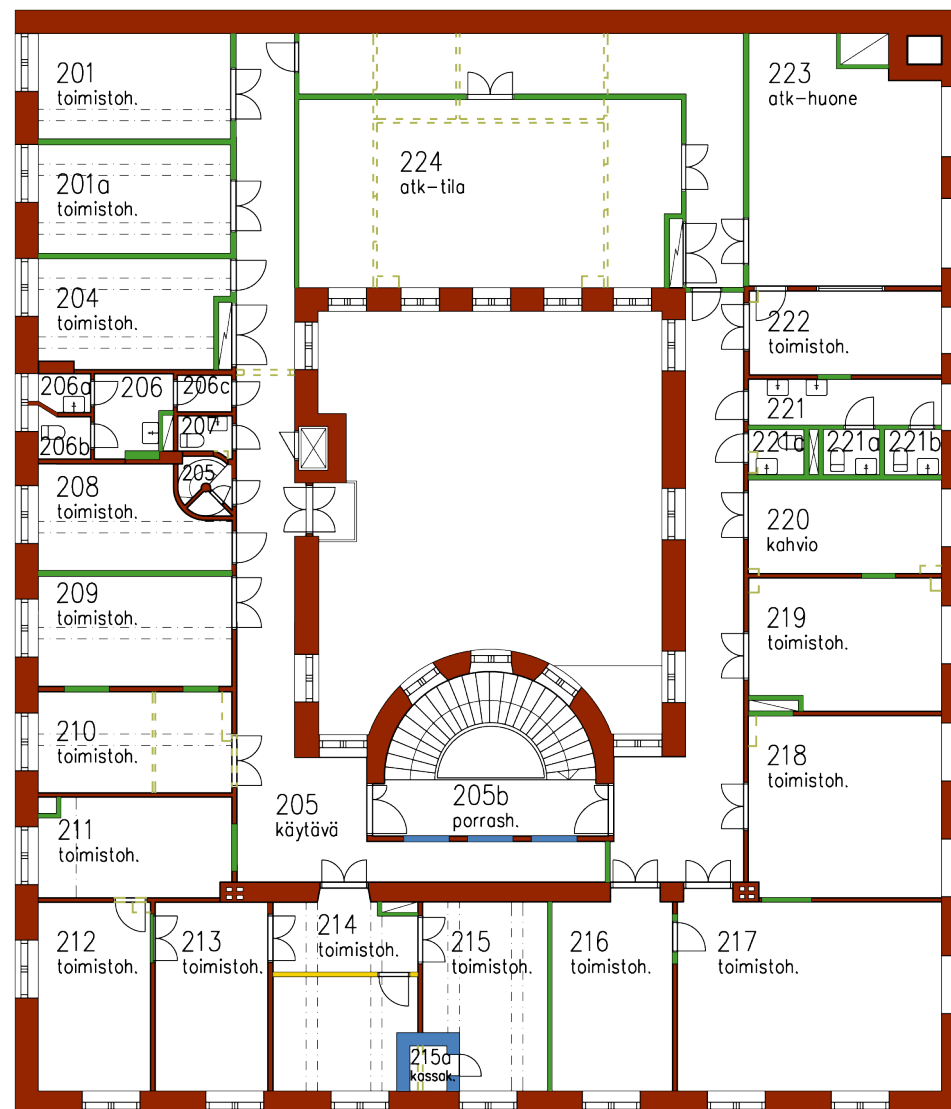
1930/ RakH II Ida 4

Säilyneisyyskaavio
2. kerros 1:200

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu viisi vaihetta:

- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- - - puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Ark.tsto Heikki Elomaa & Co
suunnitelmapiirustukset vuodelta 1985.

TOIMISTOT/ ENTISET LABORATORIOT, KANSLIA JA KIRJASTO

Toisen kerroksen suurin muutos on ollut käytävän avaaminen itäisivulle, jolloin saatiin kierto koko kerroksen ympäri. Laboratoriotiloja on jaettu väliseinän ja niiden välisiä oviaukkoja on laitettu umpeen, kun ne on muutettu toimistohuoneiksi.

Kerros koostuu nykyisin pitkälti kapeista toimistohuoneista, joihin avautuu yksi ikkuna. Eteläsivustalla on kolme suurempaa huonetta, jotka ovat alkuperäisen kokoisia. Kulmahuoneessa 217, jossa on ikkunoita kahdella seinällä, oli alkuun kirjasto. Sen viereisissä huoneissa 218–219 oli johtajan työhuone ja laboratorio. Eteläsivustan wc-tilaryhmän 221 ja kahvion 220 paikalla oli alkuun fyysikaalinen laboratorio.

Länsi- ja pohjoissivuilla on myös toimistohuoneiden rivistö, jotka on sijoitettu entisiin kanslia- ja laboratoriotiloihin. Länsisivun huoneet olivat alkuun yhteydessä toisiinsa pariovin. Ovet ovat edelleen paikoillaan, mutta uusi väliseinä katkaisee tilasarjan. Huoneen 215 ulkoseinälle rakennettu kassakaappi on myöhempi lisäys. Pohjoissivun wc- ja pesutila on säilynyt alkuperäisessä paikassaan. Viereinen kierreporras johtaa kolmanteen kerrokseen. Sitä vastapäätä käytävän toisella puolella on alkuperäinen tavarahissi ja parveke. Suurin muutos on tehty itäpäässä, jossa suuret laboratoriot on muutettu toimisto- ja atk-tiloiksi käytävää jatkamalla. Suuri atk-tila 224 avautuu sisäpihalle ja atk-huone 223 puolestaan etelään. Viimeksi täällä toimivat hallinnon sekä vapaa-ajan kalatalouden yksiköt. Kerros on muilta

osin tällä hetkellä tyhjillään, mutta eteläsivun huoneissa 216–222 toimii Valtor, jonka tilat on erotettu väliseinällä kerroksen muista osista.

Tämän kerroksen tiloille antavat luonnetta näkyvissä olevat kantavat betonipalkit. Huonetilat ovat ilmavat, kun huonekorkeus on 3200 mm. Tilat ovat lähinnä siinä asussa, jonka ne saivat 1980-luvun peruskorjauksessa. Lattiat on pääosin päällystetty harmailla ja punaisilla Hovi-laatoilla, pesutilat harmaanruskealla muovimatolla. Seinät ja katot ovat valkoiset, käytävällä seinän alaosa on vaaleanvihreä ja rajattu punaisella viivalla vasten valkoista yläosaa. Käytävän katossa on alumiinilistojen varaan mineraalivillalevyillä toteutettu alas laskettu katto, johon on integroitu pitkittäiset loisteputkivalaisimet.

3.KRS

Kolmannen eli ylimmän kerroksen itäpäässä oli alkuaan kaksi suurta rehulaboratoriota (301, 304, 324–325, osa 302), joiden välissä oli vaakahuone (osa 302). Molempiin laboratorioihin avautui kolmen ulkokehällä olevan ikkunan lisäksi kaksi kulmittain sijoitettua ikkunaa valopihalle. Vaakahuoneen kaikki ikkunat avautuivat puolestaan valopihalle. Eteläpuolen laboratorion itäseinällä, palomuuria vasten oli lasiseinoin erotettu kapea tila. Laboratoriosta oli suora yhteys yliassistentin laboratorioon (322–323) ja sieltä edelleen ylisassistentin huoneeseen 321, jonka vieressä oli astiavarasto.

Käytävän varrella länsipäässä oli lähes kaksi samankokoista laboratoriota. Nk. ylimääräinen laboratorio (313–314) oli yhteydessä pohjoissivulla olevaan maataloustuotelaboratorioon (310–311). Niiden välissä oli vaakahuone 312. Tilassa 309 oli reagenssivarasto ja sen viereisessä kaarevaseinäisessä tilassa 308, josta kierreporras lohkaisi osan, oli astiain pesuhuone. Astiavarasto sijaitsi puolestaan rakennuksen eteläpuolella.

Henkilökuntaa varten oli lounaiskulmassa kahvihuone, johon liittyi kapea ikkunallinen keittokomero välikköineen (317–318). Kahvihuoneen vieressä oli ilmeisesti lepohuone naisille. Wc- ja pesutilat oli sijoitettu kierreportaan vierelle. Hissin vieressä oli muista kerroksesta poiketen puurakenteinen erkkeri, ilmeisesti eräänlainen pieni kasvihuone.

Muutostyöt 1955–1980

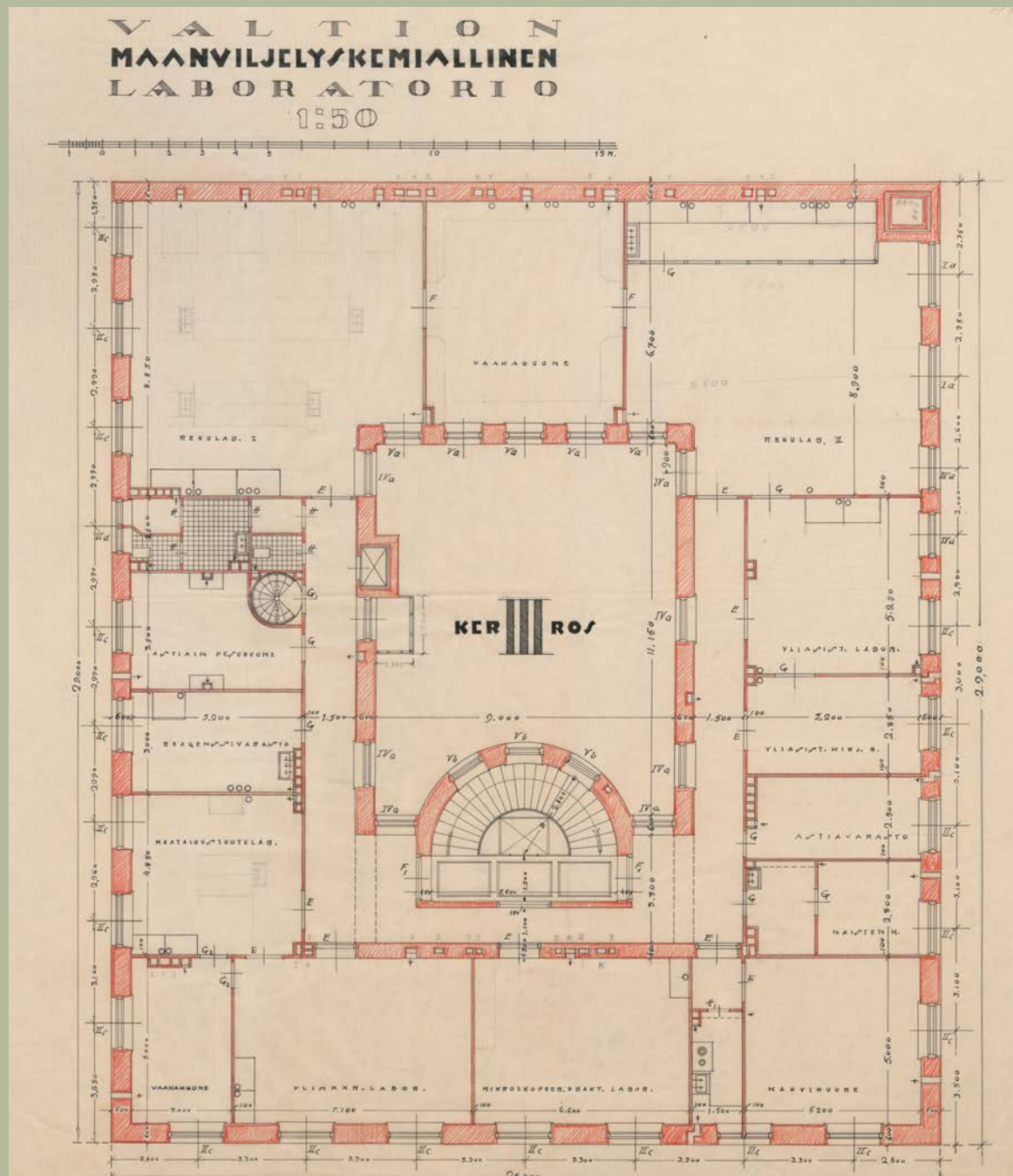
Vuosina 1955–1957 laboratoriotiloja (nyk. 301 ja 304) jaettiin osiin kevein väliseinoin. Laboratoriokalusteita uusittiin laajalti. Vuonna 1959 erotettiin rehulaboratorion perälle kevyellä väliseinällä huone lämminvesivaraajaa varten.

1960-luvun alussa laboratorio (nyk. 313–314) jaettiin kahtia home- ja bakteerihuoneeksi sekä niiden viereinen tila 312 työhuoneeksi ja serotyyppityshuoneeksi. Itäsvun laboratorioita (nyk. 302 alueella) jaettiin väliseinillä vaakahuoneeksi, tyyppityshuoneeksi ja assistentin huoneeksi (Uudenmaan läänin rakennustoimisto/arkkit. A. Raveala). Vuonna 1976 pääporrashuoneen ovet muutettiin palo-oviksi ja tässä vaiheessa pääportaan väliseinäikkunat laitettiin umpeen.

Peruskorjaus 1986 ja myöhemmät muutokset

Peruskorjauksessa pääosin laboratoriona palvellut kerros muutettiin toimistokäyttöön. Itäsvun palomuuria vastaan oleva tilarakenne uudistettiin täysin purkamalla kaikki väliseinät ja rakentamalla uusi sisäpihalle avautuva ATK-tila 302, neuvotteluhuone 325 sekä avaamalla käytävä kiertämään koko kerroksen ympäri. Eteläsvustalle rakennettiin uusi wc-tilaryhmä 323 (Ark. tsto Heikki Elomaa & Co).

1930/ RakH II Ida 4

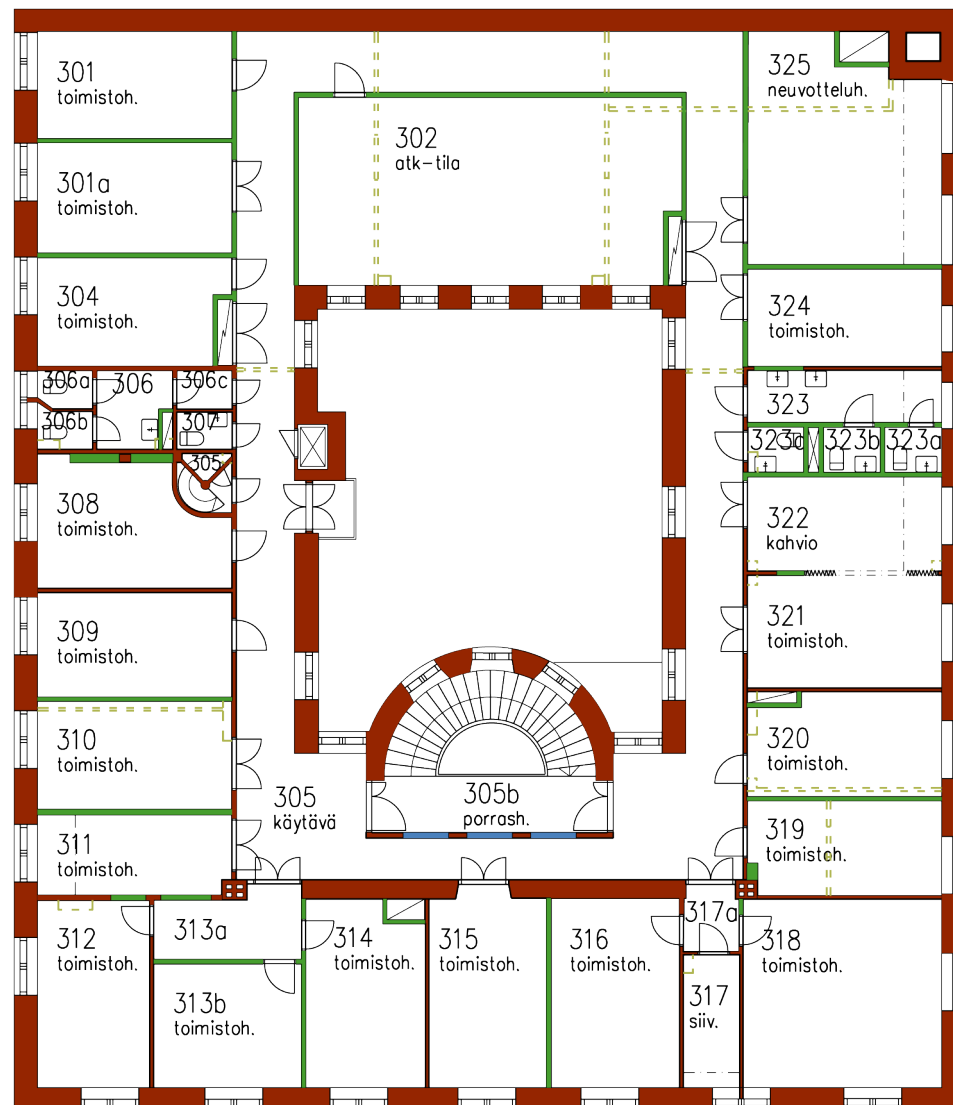

Säilyneisyyskaavio
3. kerros 1:200

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu viisi vaihetta:

- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Ark.tsto Heikki Elomaa & Co
suunnitelmapiirustukset vuodelta 1985.

TOIMISTOT/ ENTISET LABORATORIOT

Kolmannessa kerroksessa käytävä on avattu kiertämään koko kerros vastaavalla tavalla kuin toisessa. Pienemmiksi jaetut toimistohuoneet ovat yhden ikkunakselin kokoisia. Viimeksi tiloissa toimi elinkeinokalatalouden yksikkö.

Nykyisin kerros koostuu kapeista toimistohuoneista alemman kerroksen tavoin. Alkuperäiset väliseinät ovat pitkälti säilyneet paikoillaan, mutta suuria laboratorioita on jaettu väliseinän. Alkuperäinen wc- ja pesutila 306 on säilynyt paikoillaan samankokoisena. Sen lisäksi eteläsivustalle on lisätty wc-tilaryhmä 323. Tavarahissin vierellä on lasikuistimainen erkkeri, jota ilmeisesti käytettiin pienenä kasvihuoneena. Sen lattia on harmaaksi maalattua betonia, seinät puuta ja katto STP-paneelia.

Itäpään kolme toimistohuonetta, atk-tila sekä neuvottelu- ja toimistohuone käytävineen sijoittuvat kolmen suuren laboratorion paikalle. Palomuuria

vasten sijoitettu ikkunaton käytävä poikkeaa alkuperäisestä valokäytävästä. Neuvotteluhuoneessa 325 on muita leveämmät ikkunat ja toisesta ikkunasta on järjestetty hätäpoistumistie ulkopuolen porrasta pitkin.

Tilat ovat pääosin siinä asussa, jonka ne saivat 1980-luvun peruskorjauksessa. Vanhoja pintoja ei juurikaan ole näkyvissä. Ikkunat ja peiliovet sen sijaan ovat alkuperäiset ja näiden lisäksi on joitakin myöhempiä laakaovia. Huoneiden 321 ja 322 välillä on mäntypuinen (lakattu) vakiotyyppinen taiteovi 1990-luvulta. Koko kerros on tällä hetkellä tyhjiillään. Lattiat on päällystetty harmailla ja punaisilla Hovi-laatoilla, pesutilat harmaanruskealla muovimatolla. Sisäinen kierreporras on päällystetty harmailla muovilaatoilla ja askelkulmat ovat mustaa muovia. Seinät ja katot ovat valkoiset, käytävällä seinän alaosa on vaaleanvihreä ja rajattu punaisella viivalla vasten valkoista yläosaa.

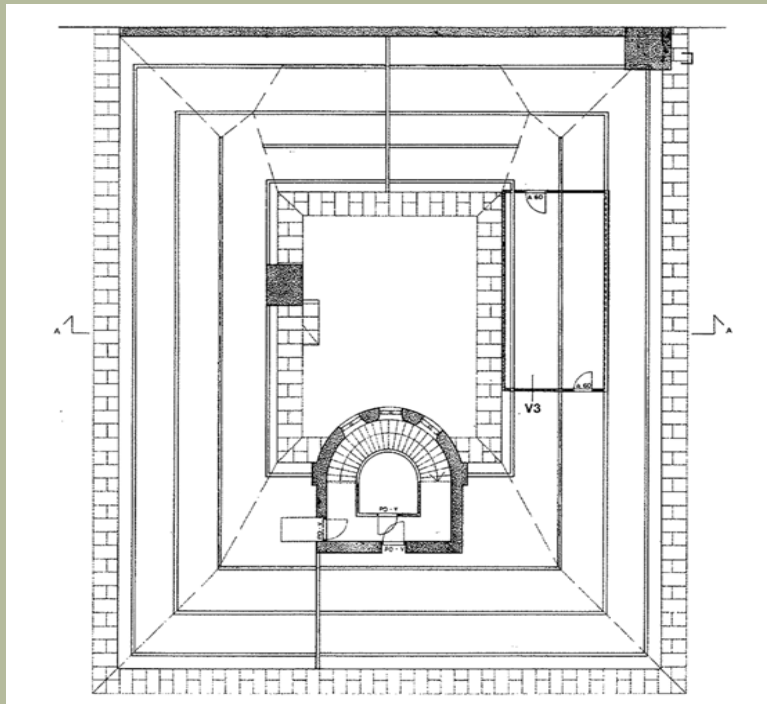
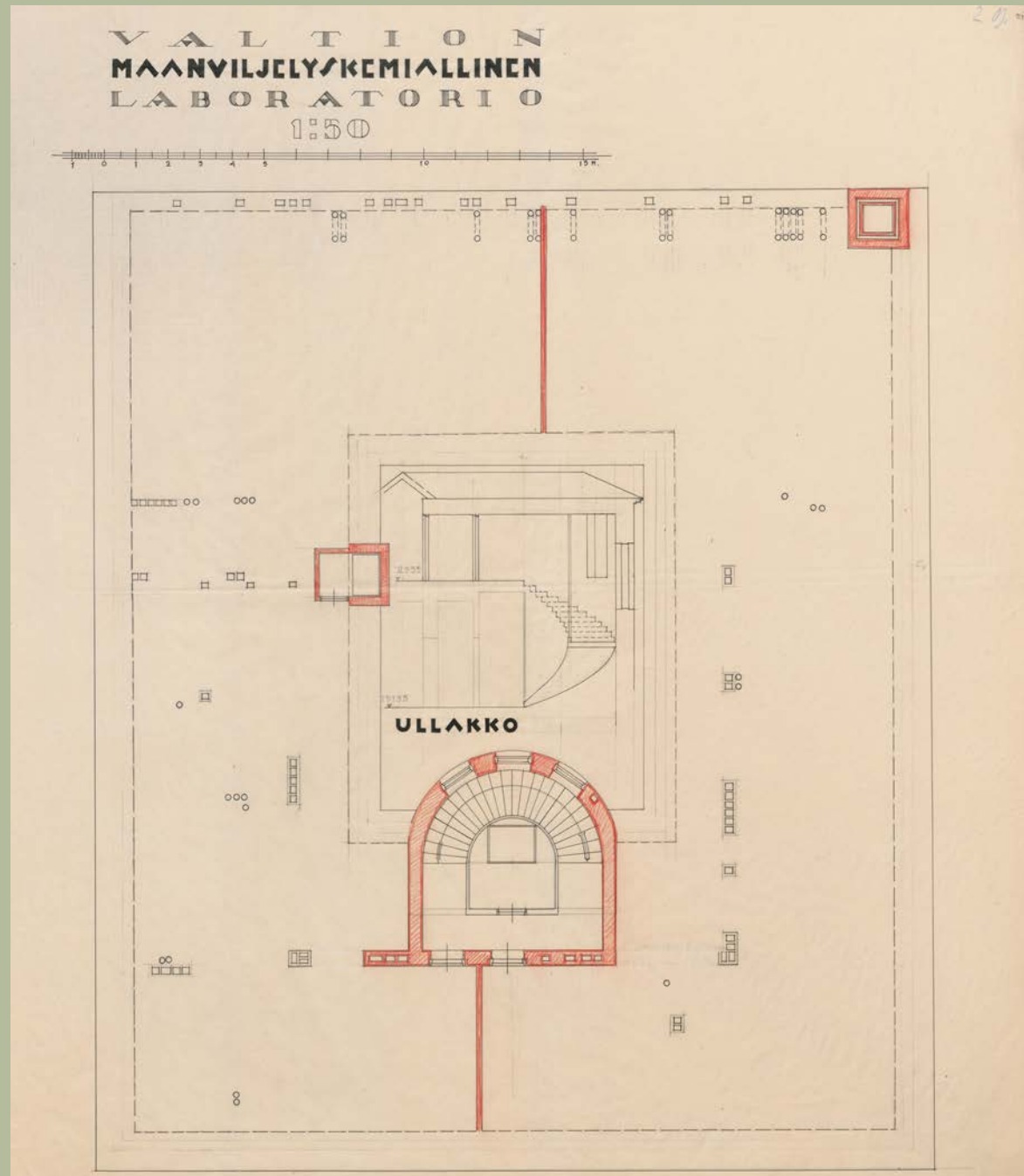
ULLAKKOKERROS

Ullakko sijoittuu jyrkän mansardikaton alle. Alkuaan se oli palo-osastoitu pohjoiseen ja eteläiseen osaan. Ullakolle on käynti vain kaarevaa pääportasta pitkin. Tasanteelta johtaa ovi portaan keskellä olevaan tilaan, joka oli tarkoitettu konehuoneeksi hissille jota ei koskaan toteutettu. Kaksi muuta ovea johtavat ullakkotiloihin. Työpiirustuksissa ne oli esitetty vierekkäin, mutta pohjoisen ullakon ovi toteutettiin tasanteen päätyseinälle. Pohjoisella ullakolla on tavarahissin konehuone. Iv-konehuone, joka sijaitsee etelänpuoleisella ullakolla, on peräisin 1980-luvun peruskorjauksesta. Konehuoneen seinät tehtiin suunnitelmien mukaan promatek-levyistä. Kaakkoisnurkassa on pannuhuoneen savupiippu.

Vesikattoa kantavat puurakenteet ovat alkuperäisiä. Ulkoseinät ja palomuurit ovat puhtaaksimuuratua tiiltä. Hormit ovat rapattuja/ slammattuja. Palopermannon päälle on lisätty lämmöneristys ja levytys.

Tiloihin johtavat ovet ovat alkuperäisiä tummanvihreiksi maalattuja teräsovia, joissa on messinkipainikkeet. Portaen tasanne on mosaiikkibetonia. Rapatut seinä- ja kattopinnat on maalattu valkeiksi. Hissiaukon verkkoseinä rajaa tasannetta sen molemmilta sivuilta.

1930/ RakH II Ida 4

MANEESIKATU 7

Maneesikatu 7

1885 UTP Asuinrakennus aliupseereille ja käsityöläisille sekä verstastilat
1902–18 Venäläisen sotaväen kasarmiina
1919–25 Esikuntien tiloja
1926 Peruskorjaus, arkkite. A. Rankka
1926 Valtion siementarkastuslaitos
1994–95 Peruskorjaus, Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy
1995 Taiteen keskustoimintakunta
Vuodesta 2013 saakka tyhjillään

Kerrosala: 992 m² Bruttoala: 1 697 m²

Kokonaistilavuus: 5263 m³

Maneesikadun kaksikerroksinen rakennus muodostaa upseerikasarmisommitelman eteläpuolisen sivuflyygelin. Alkuaan perheellisille aliupseereille suunniteltu rakennus, jossa myös verstastiloja, oli upseerikasarmitontin kolmesta rakennuksesta kaikkein vaatimattomin. Ulkoasultaan pelkistetty rakennus on alisteinen Mariankadun rikkaalle uusrenessanssille, mutta se kuuluu selkeästi kuitenkin samaan sarjaan.

Rakennuksessa on kahden pääkerroksen lisäksi kellari ja ullakko. Pohjakaava perustuu keskikäytäväratkaisuun. Ensimmäisessä kerroksessa oli asuinhuoneita aliupseereille ja käsityöläisille. Näiden lisäksi kulmahuoneisiin oli sijoitettu mankeli- ja pyykkitupa sekä korjausverstaita. Toisessa kerroksessa, joka oli lähes identtinen ensimmäisen kerroksen kanssa, oli yksitoista asuinhuonetta aliupseereille ja käsityöläisille sekä varusmestarin asunto, johon asuinhuoneen lisäksi kuului keittiö.

Alkuperäinen selkeä pohjakaava on muuntunut moneen käyttöön. 1920-luvun puolivälin muutoksissa Valtion siementarkastuslaitokseksi rakennuksen sisäänkäyntijärjestelyjä ja ikkuna-aukotusta muutettiin. Sisätiloissa huoneita yhdistettiin suuremmiksi laboratoriotiloiksi. Siitä huolimatta valtaosa ovista ja alkuperäisistä pintamateriaaleista säilytettiin. Nykyinen asu on peräisin Taiteen keskustoimikuntaa varten tehdyistä muutoksista 1990-luvulta. Uusi kerrostuma näkyy selvimmin ullakolle rakennetuissa neuvottelutiloissa ja kellarissa. Peruskorjauksen aikana toteutettu Maaria Wirkkalan taideteos ”Muistiinmerkintöjä”, on liitetty merkittäväksi osaksi rakennusta. Nykyisin tyhjillään oleva rakennus on kolmesta upseerirakennuksesta parhaiten säilynyt.

Julkisivut

Kaksikerroksinen suorakaiteenmuotoinen rakennus on sijoitettu Maneesikadun varteen. Katu- ja pihasivuja on jäsennetty sivurisaliiteilla ja rakennuksessa on aumakatto. Tyyliltään uusrenessanssia edustavat julkisivut toistavat samoja teemoja kuin Mariankadulla, mutta huomattavasti pelkistetympin toteutettuna.

Rustikoitu pohjakerros ja kerroslistat yhdistävät tontin kolme kadunvarsirakennusta toisiinsa ja korostavat rakennusten horisontaalista jäsentelyä. Kahden muun rakennuksen tapaan katusivu on edustavammin jäsennetty kuin pihasisivu. Vain katusivu on varsinaista harkkomuurausta, muilla sivuilla harkotus on tehty yksinkertaisesti uritetuin saumoin. Ikkunoiden yläpuolella on kiilakivet, jotka nousevat pihasisvulla esiin muuten lähes sileästä rappauspinnasta. Profiloitua räystäslistaa kannattavien konsolien alapuolella on hammaslista kuten Mariankadullakin.

Muurimaista pintaa rytmittävät suorakaiteenmuotoiset ikkuna-aukot, jotka ovat toisessa kerroksessa ensimmäistä korkeammat. Katusivulla ja länsipäädystä ikkunat ovat tasajaolla risaliitteja lukuun ottamatta. Pihasisvun toisen kerroksen keskiosassa on poikkeuksellisesti viisi ikkunaa rinnakkain ja ensimmäisessä kerroksessa yksi muita leveämpi. Katusivun toisen kerroksen ikkunoita on korostettu rapatuin profililistoituksin. Ullakon pienet ikkunat ja kellariluukut sijoittuvat ikkunoiden keskilinjaan.

Alkuaan pihasisvun ikkuna-aukot olivat samoilla kohdilla kuin katusivulla. Myös molemmat päädyt olivat identtiset ja niissä oli itäpäädyn tapaan keskilinjassa yksi ovi ja sen yläpuolella toisessa kerroksessa ikkuna. Rakennukseen oli kolme sisäänkäyntiä, molemmista päädyistä sekä pihasisvulta. Katusivun keskimmaiset, porrashuoneeseen avautuvat ikkunat, muurattiin työmaan aikana sisäpuolelta umpeen, koska ne eivät täyttäneet palomääräyksiä.

Muutoksia

Nykyinen ikkuna- ja oviaukotus on peräisin 1920-luvulta, kun rakennus muutettiin Valtion siementarkastuslaitoksen käyttöön. Tiloissa tarvittiin enemmän päivänvaloa, joten länsipäättyyn ja pihasisvulle lisättiin useita ikkunoita. Länsipäädyn oviaukko muutettiin ikkunaksi ja molempiin kerroksiin tuli neljä uutta ikkunaa. Myös pihasisvun toiseen kerrokseen lisättiin kaksi ikkunaa ja ensimmäisen kerroksen ikkuna-aukkoa levennettiin talonmiehen asunnon olohuonetta varten. Tässä vaiheessa avattiin katusivun ikkunan paikalle sisäänkäyntiovi. Pihasisvun ovi oli laitettu umpeen jo venäläisaikana, kun katusivun nykyisen ulko-oven viereen oli avattu sisäänkäynti.

Julkisivut on viimeksi kunnostettu 1990-luvun alussa, jolloin rappauspintoja paikoitellen uusittiin ja julkisivut maalattiin. Pahimmat vauriot olivat katusivun idänpuoleisessa risaliitissa, jonka toisen kerroksen rappaukset

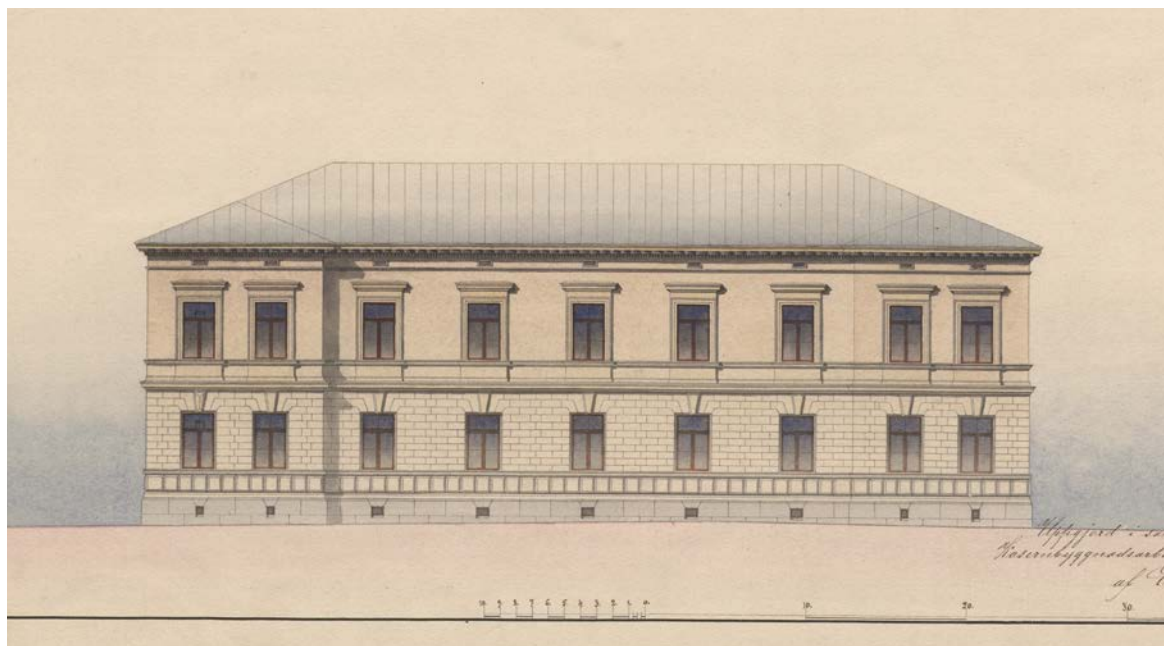

uusittiin kokonaan. Rappauksia uusittiin myös itäpäädyssä, josta purettiin 1920-luvulla rakennettu kylmä kellariporras. Sen paikalle sijoitettiin väestösuojan hätäpoistumiskuilu. Puuttuvan sokkelikiven kohdalla ollut aukko muurattiin umpeen. Räystäslistan puuttuvia kipsikoristeita uusittiin katusivulla ja länsipäädyssä. Julkisivupinta on maalattu punertavanbeigen sävyyn ja sitä jäsentävät kehys- ja kerroslistat sekä kiilakivet on maalattu valkeiksi.

Vesikatto on tumman harmaaksi maalattua peltiä. Alkuperäinen galvanisoitu rautapelti oli tilattu Karlskronasta. Pihasivun neljä kattoikkunaa ovat todennäköisesti 1920-luvulta, kun ullakolle sijoitettiin tiloja siementen idätystä varten. Piiput ovat nykyään ilmanvaihdon käytössä, kun alkuperäiset tulisijat on purettu pois. Savunpoistoluukut ja kulkusillat ovat 1990-luvulta.

Itäpäädyn suoravartinen poistumistieporras on peräisin 1990-luvun peruskorjauksesta. Samalla purettiin pihasivulta kaksi toisen kerroksen ikkunoilta alas johtanutta hätäpoistumistieporrasta. Porras tasanteineen ja kaiteet ovat sinkittyä terästä. Myös pihasivun teräsrakenteinen sisäänkäyntiluiska on päällystetty sinkityllä kyynellevyllä. Sisäänkäyntioven molemmin puolin on lisätty lipputangot ja messinkilaatta, jossa mainitaan J.L. Runebergin 1830-luvulla asuneen kyseisellä paikalla sijainneessa Tengströmien talossa.

Lagerspetzin signeeraama julkisivupiirustus vuodelta 1882 (KA) ja oikealla Maneesikatu 1920-luvun muutostöiden jälkeen (kuva teoksesta VSTL).

Julkisivumuutoksia ja -korjauksia

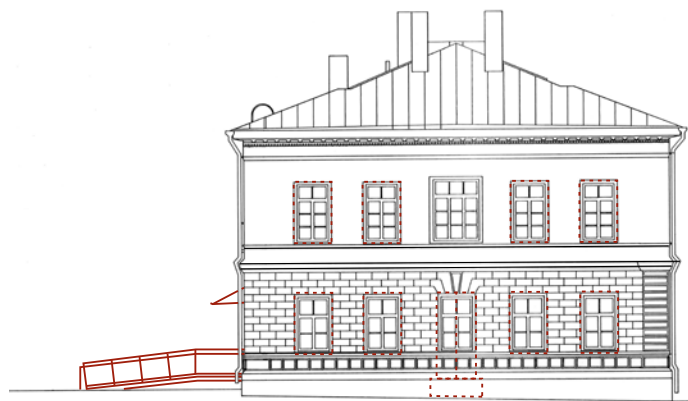
- 1910-l. Pihasisivun sisäänkäyntiovi muutettu ikkunaksi, katusivulle avattu sisäänkäynti ikkunalle.
- 1926 Ovi- ja ikkunamuutoksia: kadun puolelle avattu uusi sisäänkäynti, edellisen vaiheen ovi palautettu ikkunaksi. Länsisivun ovi muutettu ikkunaksi ja molempiin kerroksiin avattu neljä uutta ikkunaa. Pihasisivun 1.krs:n ikkunaa levennetty. Lisätty neljä kattoikkunaa. Itäpäätyyn kylmä kellariporras.
- 1994 Julkisivujen kunnostus. Pihasisivun alkuperäinen sisäänkäynti avattu, sen eteen uusi sisäänkäynti-tiluiska ja katos. Itäpäätyyn uusi poistumistieporras, ikkuna korvattu ovella. Itäpäädyn kylmä kellariporras purettiin.

Julkisivu länteen

Julkisivu etelään

1994 Uusi sisäänkäynti-tiluiska

1926 Oviaukko muutettu ikkunaksi ja molempiin kerroksiin avattu neljä ikkunaa

1926 Uusi sisäänkäynti ikkunalle

1885 työmaan aikana 2. krs ikkuna muutettu valeikkunaksi

1994 Uusi poistumistieporras

Julkisivu pohjoiseen

1926 lisätty neljä kattoikkunaa
1994 lisätty IV-piippuja

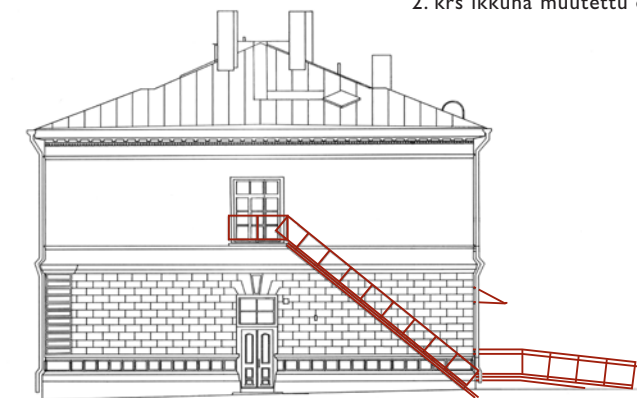
1926 2. krs:een avattu kaksi ikkunaa
ja 1. krs:n ikkunaa levennetty

1994 Alkuperäinen oviaukko avattu uudelleen,
uusi ovi katoksineen, sisäänkäyntiluiska

Julkisivu itään

1994 Uusi poistumistieporras ja
2. krs ikkuna muutettu oveksi

Muutokset esitetty v. 1993 julkisivupiirustuksessa Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy.

IKKUNAT

Julkisivua jäsentäviä alkuperäisiä ikkunoita on kolmea eri tyyppiä. Ensimmäisen kerroksen rustikoidussa pohjakerroksessa on kuusiruutuiset ikkunat. Alkuperäiset ikkuna-aukot erottaa niiden yläpuolella olevista kii-lakivistä. Toisessa kerroksessa on korkeammat kahdeksanruutuiset ikkunat, joita kehystävät rapatut profililistat. Katusivun ikkunoita on korostettu ylälistoituksin. Länsipäädyn toisessa kerroksessa on muita leveämpi ja korkeampi 12-ruutuinen ikkuna. Itäpäädyssä oli alkuaan vastaavanlainen, mutta 1990-luvulla sen paikalle tehtiin poistumistieportaan ovi. Friisimäisessä kentässä on katu- ja pihasivulla pienet ullakkoikkunat.

Myöhemmin avatut ikkunat noudattavat pääosin samaa perusmallia kuin vanhat. Vain pihasivun ensimmäisen kerroksen 9-ruutuinen ikkuna poikkeaa kooltaan alkuperäisistä ikkunoista. Katusivulla, oven yläpuolella on matala ikkuna, joka on madallettu siinä vaiheessa kun ovi sijoitettiin ikkunan paikalle.

Alkuperäiset ikkunat valmisti Rich. Heimberger. Ainakin osa pihasivun ikkunoista on uusittu pommitusvaurioiden takia. Kaksipuitteiset ikkunat ovat sisään-ulosaukeavia ja niissä on välikarmi. Ikkunoiden pitkäsulki- ja alusaukeat on uusittu, mutta muilta osin helat ovat pitkälti alkuperäisiä. Yläikkunat ovat alasaranoituja. 1920-luvulla avatut ikkunat on tehty vanhaa mallia noudattaen. Ullakon ikkunat ovat yksipuitteisia. Kaikki ikkunat on maalattu ulkopuolelta vaaleanrusehtaviksi ja sisäpuolelta valkeiksi.

Ikkunat kunnostettiin perusteellisesti 1990-luvun peruskorjauksessa. Osassa ikkunoista tehtiin puukunnostuksia. Vanhat helat puhdistettiin ja osittain niitä täydennettiin. Ikkunoihin asennettiin uudet tiivistet.

Kahdeksanruutuiset ikkunat sijoittuvat toiseen kerrokseen ja niissä on rapatut kehyslistoitukset. 1920-luvun ikkunat on tehty vanhan mallin mukaan. Katusivulla on yksi vaalea ikkuna (yllä oikealla).

Kuusiruutuiset ikkunat sijoittuvat ensimmäiseen kerrokseen (yllä oik). Ikkunoissa on T-karmit, jotka jakautuvat pienempiin ruutuihin. Ensimmäisen kerroksen kahteen ikkunaan on lisätty palolasit teräslistoin (alla).

Moniruutuinen ikkuna länsipäädyn toisessa kerroksessa on alkuperäinen käytävän ikkuna, joka koostuu 12-ruudusta (vasemmalla). Se on myös muita korkeampi. Ensimmäisen kerroksen ikkuna-aukkoa on levennetty 1920-luvulla (yllä).

Pihasisivun sisäänkäyntiovi on 1990-luvulta. Puurakenteinen ovi on jaettu kuuteen lasiruutuun ja alaosassa on potkupelti. Oven vedin, joka on samanlainen kuin kahdessa vanhassa ovesta on siihen ilmeisesti siirretty.

ULKO-OVET

Rakennukseen on nykyisin käynti katu- ja pihasisivuilta sekä itäpäädyistä, jossa on säilynyt ainut alkuperäinen ovi. Alkuaan sisäänkäyntejä oli myös kolme, molemmista päädyistä ja pihan puolelta. Kadun puolelle avattiin uusi pääsisäänkäynti 1910-luvulla ja samalla länsipäädyn ovi muutettiin ikkunaksi. Pihasisivun ovi oli muurattu umpeen jo 1910-lvulla. Se avattiin uudelleen 1990-luvun peruskorjauksessa, jolloin siitä tehtiin esteetön sisäänkäynti.

Itäpäädyn alkuperäisessä peilioessa on korkeat lasiaukot ja oveen liittyy yläikkuna. Ainakin länsipäädyn ovi oli vastaavanlainen ja ilmeisesti myös pihasisivun ovi. Katusivun nykyinen ovi on samaa mallia kuin itäpäädyssä ja se onkin voitu siirtää nykyiselle paikalleen länsipäädyistä. Mahdollisesti porraskivi siirrettiin samalla kertaa. Itäpäädyn ovi on peittomaalattu ruskeaksi. Katusivun ovi on väriltään punertavan ruskea, mutta sisäpuolelta se on ootrattu tammen sävyyn. On hyvin todennäköistä, että Mariankadun ja Liisankadun ovet olivat samaa mallia.

Pihasisäänkäynnin ja länsipäädyn toisen kerroksen puurakenteiset lasiovet ovat peräisin 1990-luvun peruskorjauksesta. Pihaovi on ikkunoiden tavoin jaettu kuuteen ruutuun ja siihen liittyy yläikkuna. Oven ja yläikkunan välissä on teräsrakenteinen lippa. Länsipäädyn ovi ja siihen liittyvä sivuikkuna on jaettu paikalle olleen alkuperäisen ikkunan tapaan 12-ruutuun.

Itäpäädyn lasiovi on tehty alkuperäisen ikkunan paikalle 1990-luvulla poistumistietä varten. Ovi ja sen viereinen kapea ikkuna on jaettu 12-ruutuun, kuten paikalla ollut alkuperäinen ikkuna.

Itäpäädyn paripeilioessa on korkeat lasiaukot. Oven yläpuolella on lisäksi suuri neli-ruutuinen yläikkuna. Alkuperäisen oven vedin on ilmeisesti 1920-luvulta.

Katusivun paripeiliovi on samaa mallia kuin itäpäädyn alkuperäinen ovi. Se on todennäköisesti myös alkuperäinen ja siirretty länsipäädyistä 1920-luvulla. Punertavanruskea väri poikkeaa muista ovista. Alkuaan ovet ilmeisesti ootrattu tammen sävyyn, joka säilynyt sisäpuolella.

Sisätilojen kerrostumat

Maneesikadun rakennuksen tilarakenne on 1990-luvun peruskorjauksen jälkeen palautettu pitkälti alkuperäiseen asuunsa. Keskikäytäväratkaisu molemmin puolin sijoittuvine huoneineen on toiminut sekä aliupseerikasarmina että valtion virastona. Alkuaan molemmista päädyistä luonnonvaloa saavaa keskikäytävää rytmittivät peiliovet. Huonetiloille oli ominaista korkeat ikkunat ja nurkissa olevat kaakeliuunit. Katto- ja lattiapinnat olivat puuta sekä rapatut seinäpinnat maalattuja. Poikkeuksen muodostivat verstaatilat ja pyykkitupa, jossa lattiat olivat tiiltä ja kattopinnat kappaholvattuja.

Suurimmat tilalliset muutokset tehtiin 1920-luvulla Valtion siementarkastuslaitosta varten. Laboratoriotiloja varten huoneita yhdistettiin purkamalla väliseiniä ja luonnonvalon lisäämiseksi huoneisiin avattiin uusia ikkunoita. Huoneiden seiniä oli purettu ja uusia ovia avattu jo venäläis-aikana. Huonetiloja jaettiin talonmiehen asuntoa varten ja keskikäytävän ikkunalliset päädyt hyödynnettiin työhuoneina. Käytävälle rakennettiin myös wc-tiloja. Paneelikatot jätettiin ennalleen, mutta lattiat päällystettiin kumi- ja linoleum-matoilla. 1920-luvun tilajako säilyi pitkälti aina 1990-luvun alkupuolelle saakka.

Sekä 1920-luvun että 1950-luvun muutokset tehtiin vähäisin resurssein, jolloin myös alkuperäistä säilytettiin mahdollisimman paljon. Laboratoriokalusteet suunniteltiin ja toteutettiin pääosin laitoksella. 1950-luvun puolivälin korjauksissa vanhat kiintokalusteet pääosin kunnostettiin. Merkittävimpiä muutoksia oli kaakeliuunien purkaminen.

Viimeisimmässä peruskorjauksessa valtaosa myöhemmin tehdyistä väliseinistä purettiin ja vastaavasti purettu alkuperäisseinät rakennettiin entisille paikoilleen. Uusi kerrostuma on aikakauden peruskorjausperiaatteiden mukaisesti selvästi tuotu esiin. Esimerkiksi uudet seinät on erotettu alkuperäisistä lasirakentein kuten toisen kerroksen käytävällä, jossa väliseinäikkunoiden kautta tilojen välinen yhteys on edelleen nähtävissä. Samaan tapaan tilojen välille palautetut väliseinät on irrotettu paneelikatosta ylälasein. Huoneiden väliset oviaukot on laitettu umpeen siten, että niihin on jätetty pienet syvennykset. Selkeimmin uusi kerrostuma on nähtävissä ullakolle rakennetuissa ”kapselimaaisissa” tiloissa, kellarissa, kiintokalusteissa ja sisäänkäynnin teräslasirakenteisessa luiskassa, jonka alta perustukset ovat nähtävissä. Rakennuksen alkuperäiset täydentävät rakenteet kuten ovet sekä pintamateriaalit ovat poikkeuksellisen hyvin säilyneet. Peruskorjauksen yhteydessä suunniteltu ja toteutettu taideteos ”Muistiinmerkintöjä” (Maaria Wirkkala) täydentää muodostunutta kokonaisuutta ja nostaa esiin eri aikojen kerrostumia.

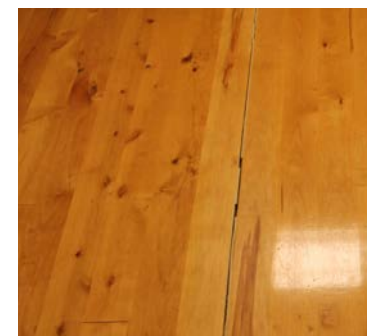
LATTIAPINNAT

- *Aliupseerirakennuksen* ensimmäisen ja toisen kerroksen lattiat olivat alkuaan pääosin lautta. Lattiat käsiteltiin kustannusarvion mukaan kahteen kertaan pellavaöljyvernissalla ja lakattiin. Puujalkalistat olivat profiloituja. Ensimmäisen kerroksen kulmahuoneiden verstaas- sekä pesu- ja mangelitupien (104, 106, 111–115) lattiat tehtiin tiilestä ja ladottiin kalanruotokuvioon. Tilojen 104 ja 106 tiililattiat ovat säilyneet ennallaan. Ullakon palopermanto ja portaat sekä kellariportaats ladottiin tiilistä. Kellarissa oli ilmeisesti kivilattia.
- *Venäläisaikana* toisen kerroksen länsipäädyn lattiaa päällystettiin suunnitelmien mukaan linoleum-matoilla. Esikunta-aikana vuosina 1919–25 aikana pintamateriaalit pysyivät ilmeisesti pitkälti ennallaan.
- *Vuoden 1926 muutos- ja kunnostustyöissä* Siemenlaitosta varten osa latioista päällystettiin linoleumilla ja osa nk. massalattialla (kumi tai vinyyli). Ensimmäisen kerroksen käytävällä oli osittain linoleum ja osittain massalattia. Wc-tiloissa oli asfalttilattiat. Ainakin tilassa 117 oli puulattia. Kellariportaan muutoksissa

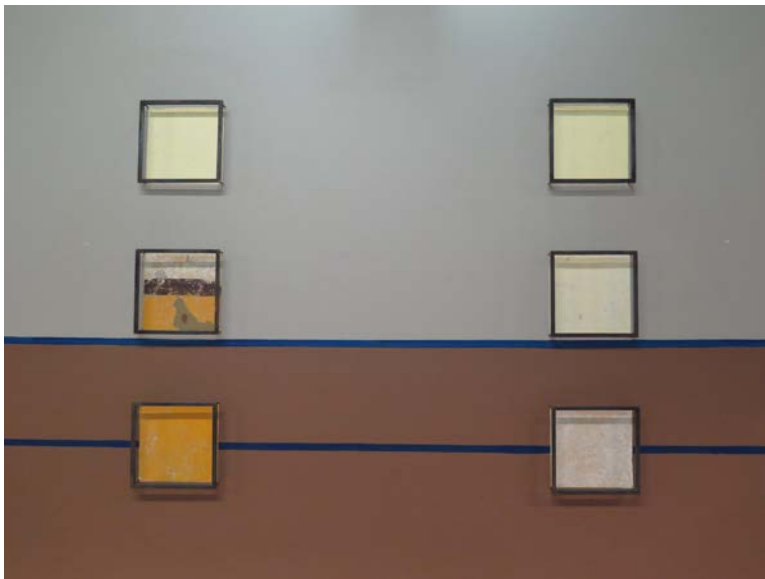
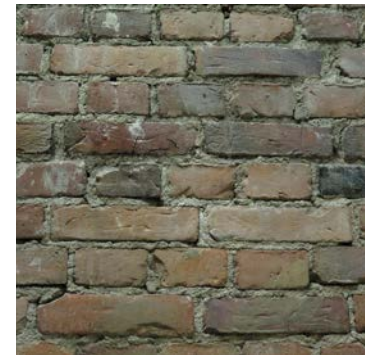
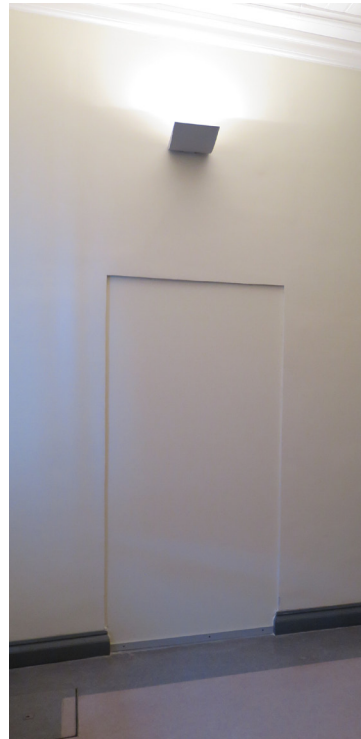
profiloidut askelmat tehtiin hiottusta betonista. Ne on nykyään päällystetty kivilaatoilla.

- *Vuoden 1955 muutos- ja kunnostustyöissä* säilytettiin osittain vanhoja lattiapintoja eli linoleumia, kumia ja vinyyliä. Uusittavat lattiapinnat tehtiin samoista materiaaleista. Toisen kerroksen ja osa ensimmäisen kerroksen käytävästä päällystettiin linoleum-matoilla. Linoleum-mattoja käytettiin myös osassa toimistotiloista, kahvihuoneessa ja talonmiehen asunnossa. Ensimmäisen ja toisen kerroksen väliset puuportaat purettiin pois ja uusittiin tasoinen lankeusta, jotka päällystettiin kovalevyllä ja kumimatoilla. Olemassa olevissa wc-tiloissa säilytettiin asfalttilattiat, uuden wc-tilan lattiat päällystettiin keraamisilla laatoilla. 1960–80-luvuilla lattioiden pintamateriaaleja uusittiin linoleum- ja muovimatoilla.
- *Peruskorjauksessa 1994* lähes kaikki lattioiden pintamateriaalit uusittiin. Ensimmäisen ja toisen kerroksen käytävien ja työhuoneiden lattiat on päällystetty linoleum-matoilla. Harmaansävyiset linoleumit on käytävillä kehystetty rusehtavilla reunakaistoilla ja huoneissa vastaavasti siniharmailla. Käytävien keskialueella, porrashuoneen kohdalla on molemmissa kerroksissa kirkkaansiniset linoleum-kentät. Kerrosten välisen pääportaan askelmat on myös päällystetty linoleumilla. Kolmannen kerroksen neuvottelutiloissa on sinisiä ja vihreitä kumimattoja (kolikkokuvio), massiivipuutasoja ja rihlattu teräslevyjä. Wc- ja siivoustilojen lattiat ovat keraamista laattaa. Niissä on käytetty kahta harmaata, joista tummempi kehystää vaaleampaa kenttää. Kellarikerroksen lattiat päällystettiin kivilaatoilla, samoin kuin portaan jatke. Vanhojen porrasaskelmien päälle lisättiin vastaavat laatat. Teräslasirakenteisia kulkusiltoja on käytetty sekä pääsisäänkäynnissä että ullakolla tiililattioiden päällä. Uusia jalkalistoja tehtiin vanhojen mallien mukaan. Ensimmäisen ja toisen kerroksen käytäville tehtiin uusia profiloituja jalkalistoja vanhan mallin mukaan. Käytävillä listat on maalattu ruskeiksi ja huoneissa siniharmaiksi.

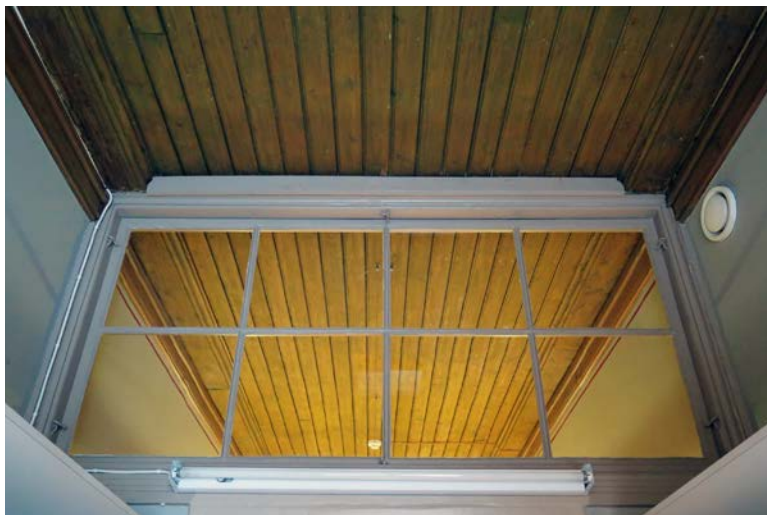
SEINÄPINNAT

- Ensimmäisen ja toisen kerroksen seinäpinnat ovat alusta saakka olleet rapattuja ja öljymaalattuja. Käytävien, mutta ilmeisesti myös huoneiden seinät on maalattu kahdella värillä ja välissä on ollut rajausviiva. Pääportaassa on todennäköisesti ollut alkujaan enemmänkin pystypaneelia. Ullakolle ja kellarin johtavien portaiden seinäpinnat ovat puhtaaksimuurattua tiiltä. Kellarin seinäpinnat olivat alkujaan ilmeisesti myös puhtaaksimuurattua tiiltä.
- Vuoden 1926 muutos- ja kunnostustöissä siementarkastuslaitosta varten työhuoneet tapetoitiin, mutta laboratoriot öljymaalattiin. Alaosat maalattiin yläosaa tummempaan sävyyn ja rajakohta oli ikkunan yläreunassa.
- Vuoden 1955 muutos- ja kunnostustöissä seinäpinnat öljymaalattiin hakkurilla työselityksen mukaan ilmeisesti kokonaan vaaleanvihreään sävyyn. Muutamien työhuoneiden jäljellä olevat tapetit poistettiin ja pinnat öljymaalattiin. Vain vahvistestarin asunnon yksi asuinhuone tapetoitiin.
- Peruskorjauksessa 1994 kaikki seinäpinnat käsiteltiin. Ensimmäisen ja toisen kerroksen käytävien alaosat maalattiin ruskeaan alaosaan ja siniharmaaseen yläosaan. Värirajausviivat ovat sinisiä, kattolistan alapuolella punainen. Poistumistieportaan seinät on maalattu rajausviivan sinisellä. Huonetilat on maalattu yksivärisiksi. Seinien esiinottojen fragmentit on yhdistetty osaksi taideteosta (Maaria Wirkkala). Ullakolle rakennetuissa uusissa neuvottelutiloissa on teräslasi- ja alumiinipeltiseinät. Kellarin käytävän seinät valettiin betonista ja yläosat ruiskupinnoitettiin. Wc- ja suihkutiloissa on keraamiset laatat.

KATTOPINNAT

- *Aliupseerirakennuksen* käytävien ja huoneiden kattopinnat tehtiin alkuaan puupaneelista ja niihin liittyy profiloituneet kattolistat. Kustannusarvion mukaan puukatot kitattiin ja maalattiin sävytetyllä pellavaöljyvernissalla kolmeen kertaan, samalla tavalla kuin miehistökasarmien paneelikatot. Verstastiloihin ja kellariin tehtiin kappaholvit. Pääportaan kattopinnat holvattiin laakeilla holvilla, jotka rapattiin.
- *Venäläisaikana* tilan 208 väliseinät purettiin ja niiden paikat näkyvät nykyisessä kattopinnassa.
- *Vuoden 1955 muutos- ja kunnostustyöissä* puupaneelikatot öljymaalattiin hakku-riilla (tai Walk-nimisellä maalilla). Kulmahuoneiden kappaholvit maalattiin öljymaalilla. Tilaan 202 tehtiin alakatto kuitulevystä. 1960–80-luvuilla kattopinnat säilyivät pääosin entisellään.
- *Peruskorjauksessa 1994* puukattopinnat profiloitune listoineen säilytettiin. Työhuoneiden kattolistat säilyivät pääosin entisellään. Ensimmäisen ja toisen kerroksen käytävien listoja uusittiin osittain. Käytävien paneelikatot ovat kuultokäsiteltyjä (maalipinta poistettu jossain vaiheessa). Työhuoneiden paneelikatot on maalattu valkeiksi. Wc- ja siivoustilojen alakatot koostuvat ruutulevykentistä ja reunat ovat sileää kipsilevyä. Kellaritilojen kappaholvit on ruiskubetonoitu ja niiden alapuoliset alakatot ovat alumiinpoimulevyä. Henkilökunnan taukotilojen 102-104 iv-kanavat on peitetty katosta ripustetuilla verkkomaisiin kankain.

OVET JA VÄLISEINÄIKKUNAT

Pääkerroksien käytäviltä työhuoneisiin johtavat ovet ovat kaikki yksilehtisiä peiliovia. Yli puolet niistä on alkuperäisiä ja ne ovat samaa mallia kuin Mariankadulla ja Liisankadulla. Kaikki ovet valmisti aikoinaan Rich. Heimberger. Loput on tehty 1990-luvun peruskorjauksessa alkuperäisen mallin mukaan yhtenäisen ilmeen saamiseksi. Tässä yhteydessä myös aikoinaan muualle siirrettyjä ovia siirrettiin takaisin käytäville. Osa ovista on jätetty huoneiden välille, vaikka aukot on laitettu umpeen. Toisen kerroksen käytävän ja porrashuoneen väliseen kaariaukkoon sijoitettu paripeiliovi on todennäköisesti siirretty Mariankadulta 1920-luvulla. Kaikki käytävän peiliovet on maalattu beigensävyyyn, mutta huoneiden väliset ovet on maalattu valkeiksi. Ullakolle ja kellariin johtavat ovet olivat alkujaan rautaovia.

1920-luvun muutoksista on säilynyt ensimmäisen kerroksen tuulikaapin yläikkuna, joka on jaettu ruutuihin. Muut ovet ja väliseinäikkunat ovat peräisin 1990-luvun peruskorjauksesta. Pääporras on osastoitu käytävistä suurilla teräslasiovilla, jotka on varustettu automaattisin palosulkimin. Toisen kerroksen itäpäädyn teräslasiseinän yläosa on jaettu samaan tapaan ruutuikkunoin kuin 1920-luvun tuulikaapissa. Alaosan lasiovet sivupielineen

Teräslasiseinä ovineen liittyy 1990-luvulta peräisin olevaan ullakon poistumistiejärjestelyyn. Sen moniruutuinen yläikkuna on saanut vaikutteita 1920-luvun tuulikaapin yläikkunasta, joka ensimmäisessä kerroksessa samalla kohtaa. Alaosan ovi ja sivupielet on toteutettu ilman jakoja.

Teräslasipariovet osastoivat pääportaan käytävästä. Koko käytävän levyiset ja korkuiset ovet on tehty mahdollisimman lasisiksi, vaakasuuntainen leveä välijako on samalla korkeudella kuin seinän värijäsentely.

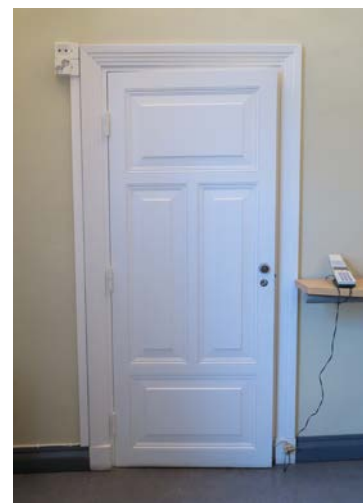
Lasiruudullinen paripeiliovi on todennäköisesti siirretty kaariaukkoon Mariankadulta 1920-luvulla. Ylimpien peilikenttien lasiaukoissa on koristeellinen puitejako. Profiloituidut ovilistat liittyvät jalkalistoihin sokkelipaloin. Oveen on vaihdettu kromatut painikkeet.

Moniruutuinen yläikkuna on 1920-luvulta, kun ensimmäiseen kerroksen itäpäätyyn rakennettiin tuulikaappi. Puurakenteinen ikkuna on sovitettu kattolistojen mukaan.

Alkuperäiset yksilehtiset peiliovet

ovat samaa mallia kuin Mariankadulla ja Liisankadulla. Keskellä on kaksi kapeaa korkeaa peiliä ja ylä- ja alapeilit ovat samankokoiset. Profiloituidut ovilistat liittyvät jalkalistoihin sokkelipaloin. Osa ovista on siirretty uusiin paikkoihin.

Uudet yksilehtiset peiliovet on tehty alkuperäisen mallin mukaan ovilistoja myöten. Ne ovat peräisin 1990-luvulta. Uusissa ovissa on kolme saranaa kahden sijaan.

Laakaovia on käytetty ensimmäisen ja toisen kerroksen wc- ja siivoustiloissa sekä sähköpääkeskuksissa. Harmaissa laminaattioivissa on tammiset reunalistat. Ovilistat on maalattu valkeiksi.

ovat ilman jakoja. Toissijaisten tilojen, kuten wc- ja siivoustilojen ovet ovat laakaovia. Kellarin paneelioivissa on paneelit sijoitettu vaakaan, kuten aikoihin alkuperäisissä ovissa. Teräspalo-ovat ovat vakiovalmisteisia.

Kaikissa ovissa on kromatut painikkeet, eikä alkuperäisiä ole säilynyt. Osa painikkeista on ilmeisesti 1980-luvulta. Osastoivien ovien lisäksi myös koneellisen ja painovoimaisen ilmanvaihdon rajalla oleviin oviin asennettiin ovensulkimet.

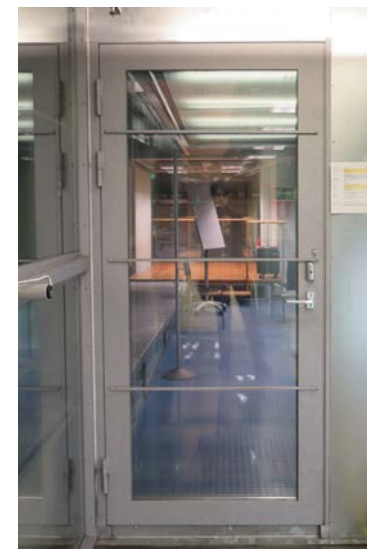
1990-luvun peruskorjauksessa uudelleen rakennetut väliseinät toisen kerroksen käytävällä ja tilassa 208 on erotettu vanhasta rakenteesta lasilevyin. Sisäänkäynnin väliseinäikkunat on toteutettu pelkistettyinä lasiaukkoina teräskarmein.

Paneeliovia on käytetty kellarin henkilökunnan puku- ja pesuhuoneissa sekä sähkökeskusten ovina. Harmaiksi maalatut ovet ovat vaakapaneelia. Alkuperäiset ovet olivat todennäköisesti samanlaiset vaakapaneeliovet kuin Mariankadulla.

Teräspalo-ovat ovat maalattuja vakiomallisia ja niitä on käytetty ullakolla ja kellarissa. Ullakon iv-konehuoneen ovet ovat sinkittyjä.

Teräslasiovia on ullakon uusissa neuvottelu- ja huoneissa. Lasiovet ovat ilman välilaskoja. Osa ovista on palo-ovia.

Rakenteet ja talotekniikka

RAKENTEET

Rakennuksen kantava runko muodostuu muuratuista ulkoseinistä, käytävän koko rakennuksen pituudelta ulottuvista tiilimuureista sekä poikittaisista tiiliseinistä. Perustukset tehtiin kylmäkivimuureina. Kellariin kaivettiin tiloja vain itäpäätyyn ja nekin olivat hyvin matalia. Välipohjat ovat puurakenteisia täyttöpohjia (1/2.krs välipohjan paksuus n. 540), joissa on täytteenä hiekkaa ja sammalta. Verstastiloihin ja kellariin tehtiin ratakiskojen kannattamat kappaholvit. Ullakon palopermanto ladottiin tiilistä. Vesikatto on kannatettu puuristikoilla.

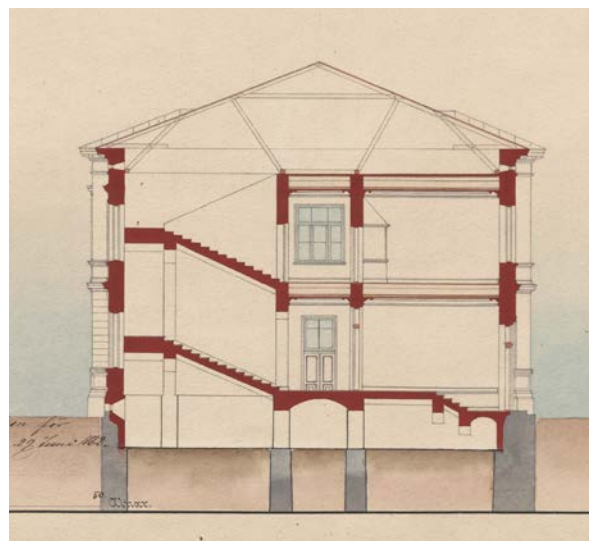
Ullakon rossipohjatäytteet tutkittiin perusteellisesti vielä vastaanottokatselmuksen jälkeen vuonna 1884 avaamalla palopermantoa useasta paikasta, kun ullakolla oli ilmennyt tunkkaista hajua. Kaikki täytteet osoittautuivat tehdyissä tutkimuksissa kuiviksi ja vain sammal haisi ummehtuneelta yhdessä kohdassa. Siitä huolimatta osa täytteistä uusittiin. Myös vasat tutkittiin kuudessa eri paikassa ja todettiin täysin kuiviksi.

Venäläisaikana yhdistettiin ensimmäisen kerroksen huoneet 107–108 ja toisen kerroksen kolme huonetta 207–209 toisiinsa purkamalla väliseinät. 1920-luvulla länsipäädyn huoneet yhdistettiin suuriksi laboratorioiksi. Myös pääporras rakennettiin uudestaan kun kadulta avattiin uusi sisäänkäynti. Välitasannetta nostettiin ja samalla kellariin johtavaa porrasta muutettiin.

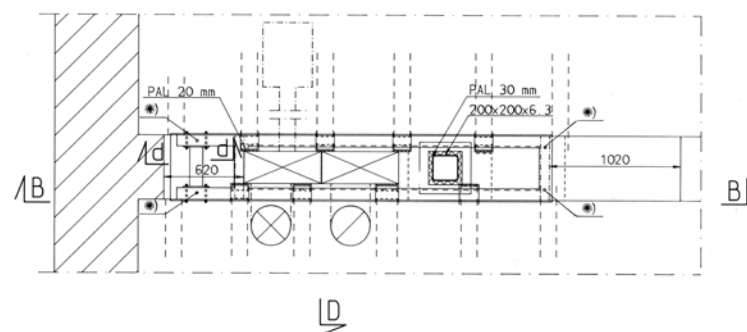
1990-luvun peruskorjauksessa suurimmat muutokset olivat ullakon ja uuden poistumistieportaan rakentaminen sekä kellarin lattiapinnan alentaminen. Rakennesuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Korttesluoma & Co.

Rakennettaessa uudet teräslasirakenteiset neuvottelutilat ullakolle vanhat puupilarit purettiin kokonaan pois ja kuormitus jaettiin kantavien seinien kohdalla lattiassa oleviin I-palkkeihin, jotka asennettiin uusien betonianturoiden päälle. Tilojen kantavat seinä- ja kattorakenteet tehtiin teräksestä kehärakenteina. Toisen kerroksen käytävän 201 ja huoneiden 204 ja 205 välille palautettujen seinien sisälle sijoitettiin iv-kanavat. Toisen kerroksen wc-tilaryhmän 211–215 välipohjan vanhat rakenteet purettiin tiiliholviin ja vastaavasti tilassa 217 puupalkkeihin saakka ja niiden päälle tehtiin uudet liittolevyrakenteet. Vanhat alapohjat tiililattioineen purettiin pois myös ensimmäisen kerroksen wc-tilapaketin kohdalta ja niiden tilalle valettiin uusi betonilaatta.

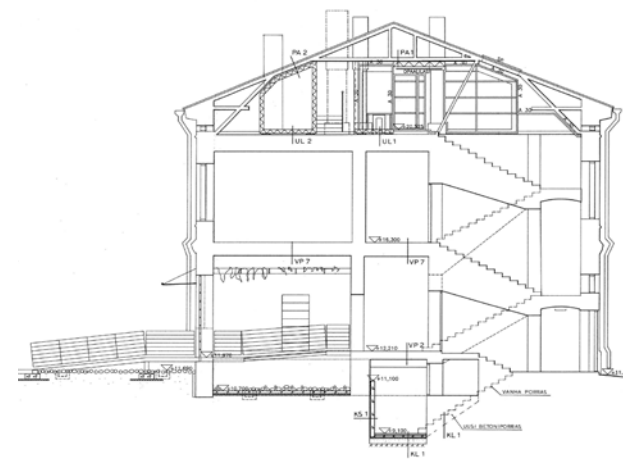
Kellaria louhittiin lattiapinnan laskemiseksi noin 1,5 metriä ja lattia tehtiin maanvaraisena. Ulkoseinille tehtiin valumarakoseinä. Kellarissa siirrettiin vanhoja oviaukkoja ja avattiin uusia. Sisäänkäynnin eteistilan lattia purettiin ja näkyviin jätettyjen vanhojen perustusten päälle tehtiin siltamainen teräs-rakenne, joka päällystettiin lasilevyllä.

C - C 1:20
2. KRS:N LATTIA

Vaakaleikkaus toisen kerroksen uudele-
leen rakennetun seinän sisään asenne-
tuista iv-kanavista/ Ins.tsto Korttesluo-
ma & Co. SKA

Alkuperäisessä leikkauksessa näkyy ma-
tala kellari, jonka lattiapintaa laskettiin
1990-luvulla. Samalla ullakolle raken-
nettiin uudet tilat (huom. leikkaukset
kuvattuna eri suunnista). KA, SKA

TALO TEKNIikka

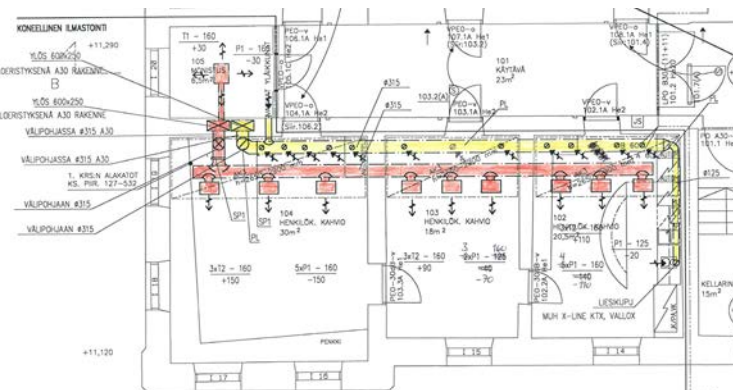
Rakennus oli alun perin lämmitetty kaakeliuunein. Nurkkaan sijoitettuja kaakeliuunia oli kaikkiaan 21 kappaletta. Uunit purettiin pääosin 1930-luvulla, kun siirryttiin keskuslämmitykseen ja viimeinen purettiin 1950-luvulla. Kellarin itäpäätyyn sijoitettiin pannuhuone, johon avattiin suora yhteys maantasolta. Kellarista johtaa tekniikkakanaali piharakennuksen lämmönjakohuoneeseen.

1990-luvun peruskorjauksessa kaikki lvi-asennukset uusittiin. Lvi-suunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Äyräväinen Oy ja sähkösuunnittelusta Insinööritoimisto Tauno Nissinen Oy. Nykyiset asennukset ovat peräisin tältä ajalta.

Osa rakennuksen tiloista varustettiin koneellisella ilmanvaih dolla, muissa tiloissa säilyi painovoimainen ilmanvaihto. Ullakolle rakennettuihin uusiin neuvottelutiloihin ja kellarikerrokseen asennettiin ilmanvaihto. Ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa vain henkilökunnan kahvio ja monistustila sekä wc-tilat käytävineen varustettiin koneellisella ilmanvaih dolla. Kaksi erillistä iv-konehuonetta sijoitettiin ullakolle. Alakattoja tehtiin vain wc- ja kellaritiloihin. Kahviotilassa kanavat säleikköineen jätettiin näkyviin.

Suunnitelmien mukaan pyykkitupaan ja kerrosten käytäville asennettiin alkujaan vesijohdot ja viemärointi. 1900-luvun alkupuolelta lähtien tiloihin lisättiin wc-tiloja ja vesipisteitä. 1990-luvun peruskorjauksessa ensimmäisen ja toisen kerroksen vesi- ja viemäriasennukset sekä sähkökeskukset keskitettiin pääosin itäpäädyn kulmahuoneeseen, johon oli sijoitettu uudet wc- ja siivoustilat sekä tekniikkakuilu. Kellarin henkilökunnan sosiaalityötilojen edustalle sijoitettiin perusvesi- ja jätevesipumppaamot.

Vanhoja valurautapattereita on osittain säilynyt, muut patterit ovat pääosin levypattereita. Sähköveitoja varten tehtiin johtokanava käytävän lattiaan, josta johdot roilottiin valaisimille ja muille sähköasennuksille. Huonetiloissa sähköasennukset johdettiin ikkunaseinillä olevilla vaakakouruilla.

Ylinnä l.krs:n iv-suunnitelma 1990-luvun peruskorjauksesta. Pystykanavat on sijoitettu seinän sisään ja vaakakanavat säilekköineen ovat näkyvissä. Keskellä kuva toteutuksesta. SKA

Tilainventoinnit

Sisätilojen inventointiosuudessa kerrokset on jaettu seuraaviin tilakokonaisuuksiin:

0.krs

- Käytävä, arkistot, varastot, sos.tilat

1.krs

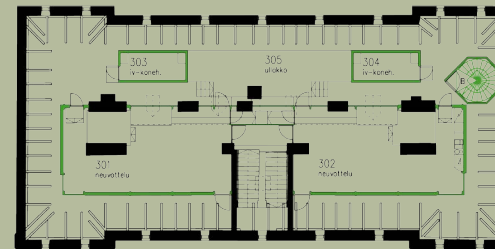
- Sisäänkäynnit ja käytävä
- Työhuoneet, kirjasto ja taukotila
- Etu- ja wc-tilat
- Pääporras A/ 1.–2. krs

2.krs

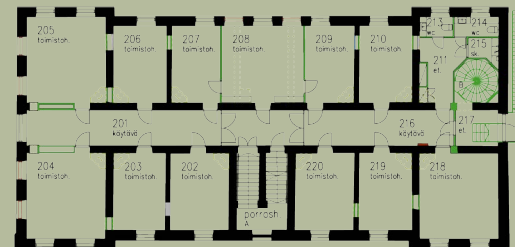
- Käytävä
- Työhuoneet
- Porras B, etu- ja wc-tilat

Ullakkokerros

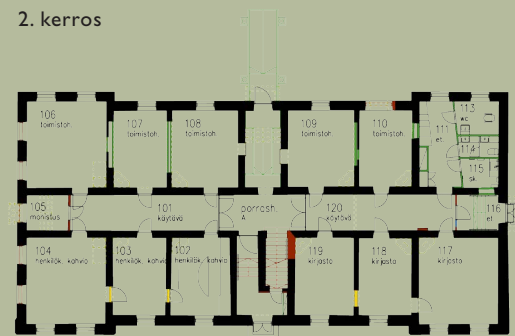
- Ullakkotilat
- Neuvotteluhuoneet

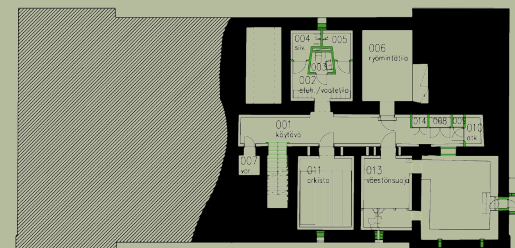
3. kerros

2. kerros

1. kerros

0. kerros

0.KRS

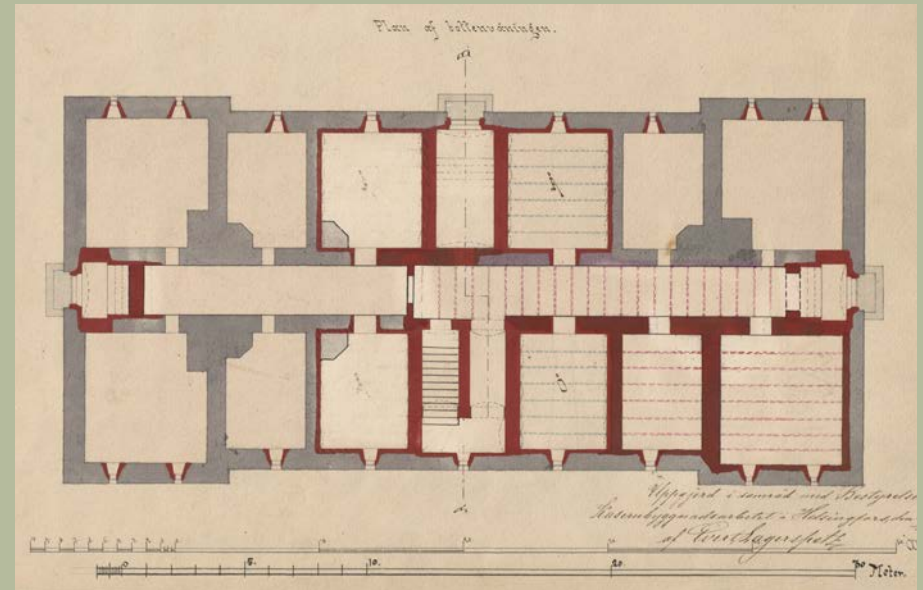
Itäpuolelle sijoittuvat kellaritilat rakennettiin jo alun perin nykyisessä laajuudessa, mutta kellari oli noin 1,5 metriä matalampi. Suurin osa kellarista on kaivamaton. Käytävän varrella oli kaikkiaan neljä matalaa tilaa. Kolme näistä sijoittui kadun puolelle ja yksi pihan puolelle. Tiloihin avautuivat maan tasossa olevat luukut. Lattia oli maanvarainen ja kattopinnoissa kappaholvit.

Muutos- ja kunnostustyöt 1926

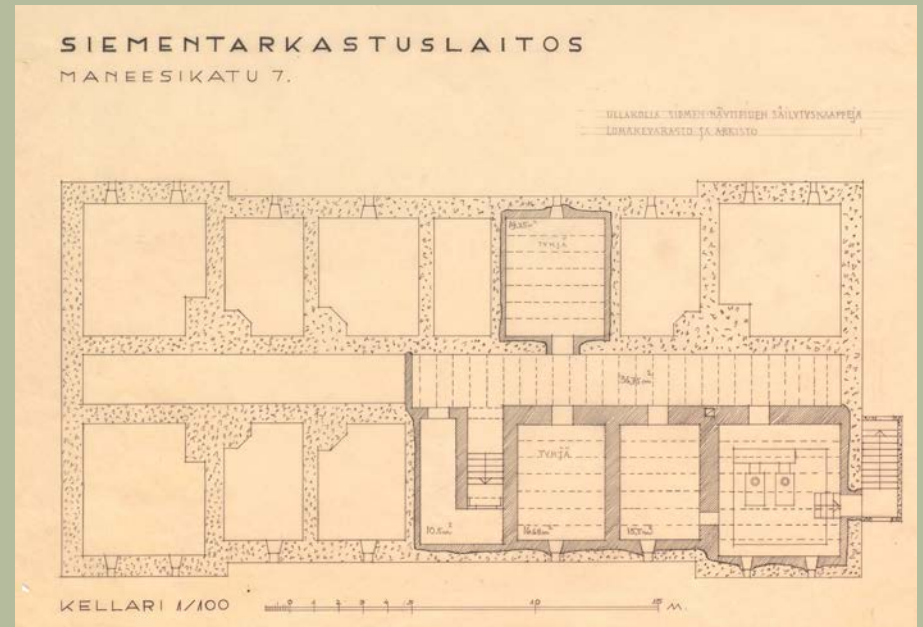
Vuoden 1933 mittauspiirustuksissa (R. Hellevuori) kellarikerroksen tilat ovat säilyneet entisellään. Itäpään lämmönjakohuone, johon pääsi maantasolta ulkoporrasta pitkin, tehtiin viimeistään vuonna 1930.

Peruskorjaus 1994

Vuoden 1994 peruskorjauksessa kellarikerros rakennettiin pääosin uudestaan laskemalla lattiapintaa n.1,5 metriä. Pihan puoleiseen tilaan sijoitettiin sosiaali-tilat puku- ja pesuhuoneineen sekä siivoustila (002–005). Niiden vieressä oleva putkikanaali on ilmeisesti avattu 1920-luvulla. Kadun puoleisiin tiloihin tuli arkisto- ja varastotilaa sekä tilapäisväestönsuoja. Käytävälle rakennettuun kaapistoon sijoitettiin teknisiä tiloja.

1882/ RakH II lga 74

1933/RakH III laa 709

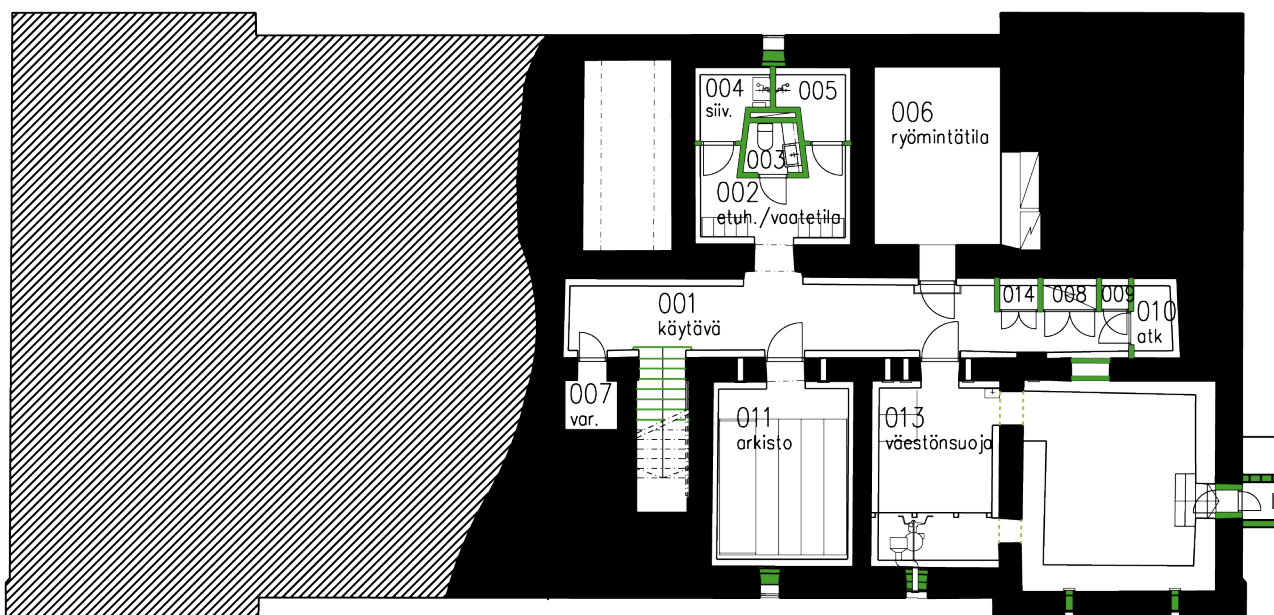

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 1993.

Säilyneisyyskaavio
0. kerros 1:200

KÄYTÄVÄ, ARKISTOT, VARASTOT, SOS.TILAT

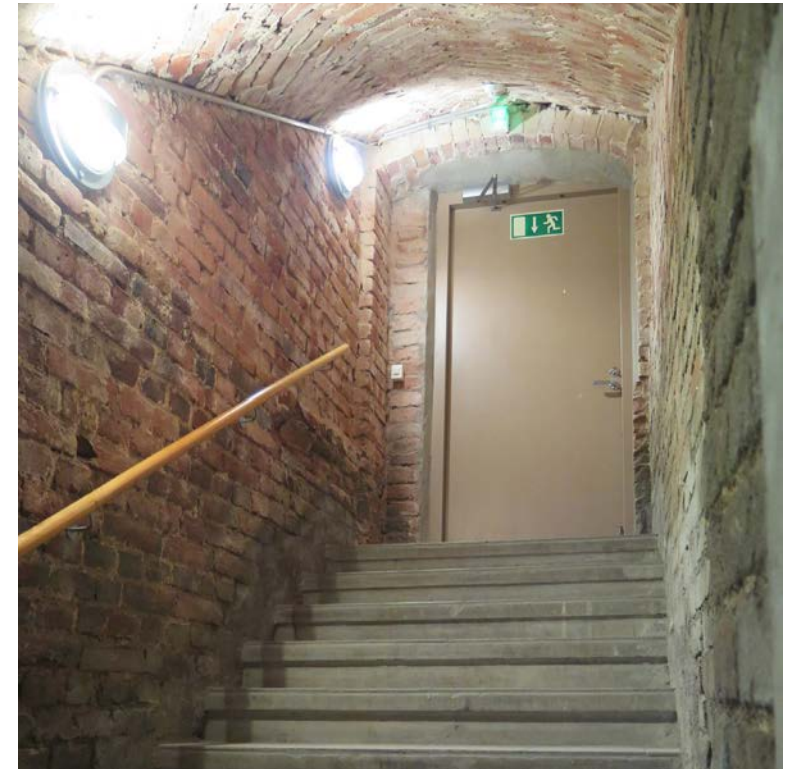
001-014

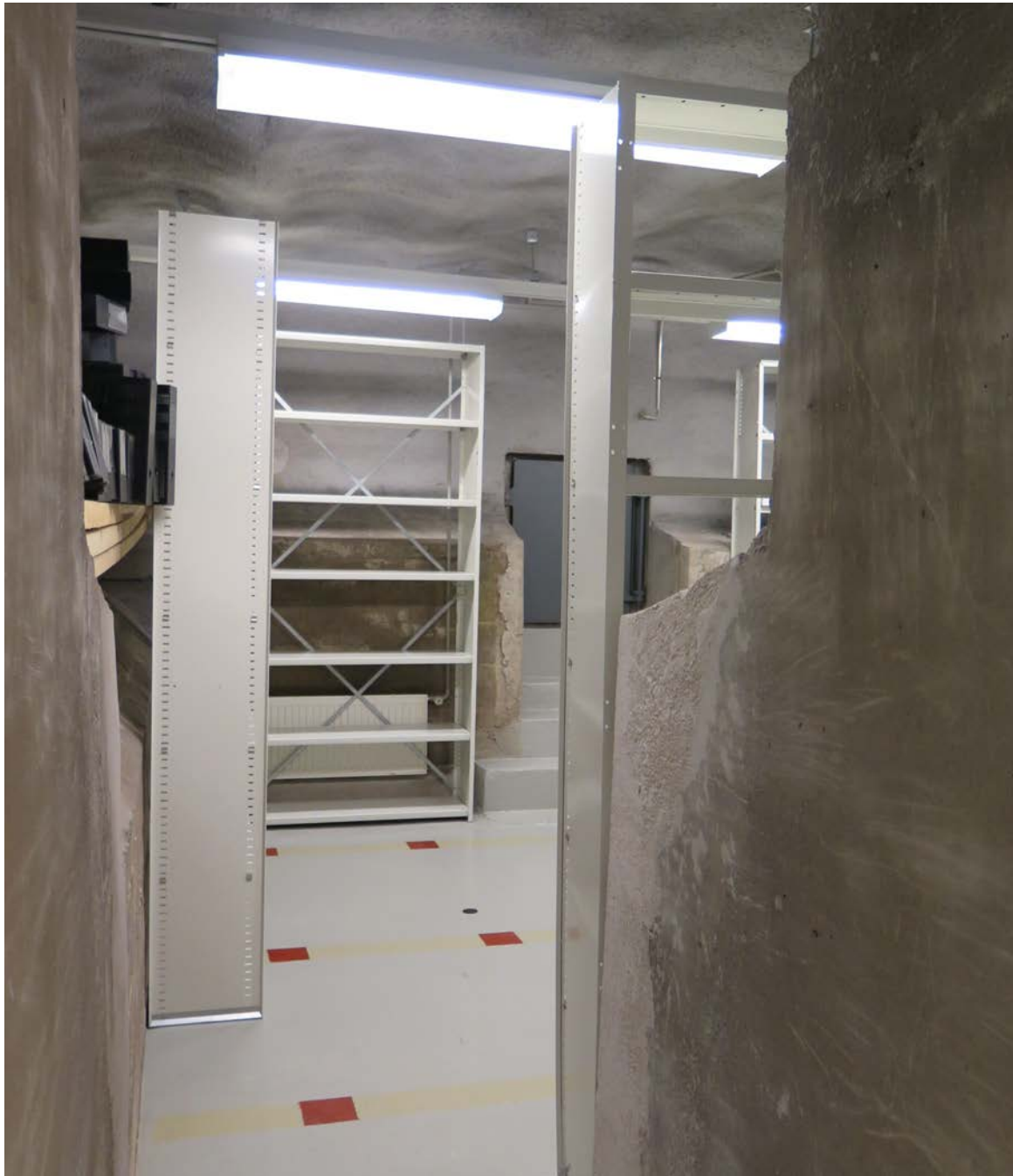
Kellarikerros on käytännössä rakennettu uudestaan 1990-luvun peruskorjauksessa. Sinne on sijoitettu sosiaalitilat sekä arkisto- ja varastotiloina toimiva väestönsuoja.

Kellarin tilat käsittävät vain alle puolet rakennuksen pohja-alasta ja ne sijoittuvat pääosin katusivulle. Alkuaan kellari oli matalaa tilaa. 1920-luvulla itäpäätyyn sijoitettiin pannuhuone, johon avattiin suora yhteys maantasolta. Alkuperäistä porrasta muutettiin myös alkamaan suoraan käytävältä johtuen ylemmän kerroksen sisäänkäyntijärjestelyistä.

1990-luvun peruskorjauksessa lattiapintaa laskettiin noin 1,5 metriä. Kellariin tehtiin nk. tilapäisväestönsuoja, joka on varastokäytössä. Sen vie-reinen tila on arkistona. Kesikäytävän vastakkaisella puolella on vain yksi tila ja sinne on sijoitettu henkilökunnan pesutilat.

Uudet materiaalit nousevat vahvasti esiin. Vain portaan seinät on tiilestä muurattu ja kattopintana on alkuperäinen tiiliholvi. Ylemmät askelmat ovat

vanhaa hiottua betonia. Alemmat askelmat ovat peräisin viime korjauksesta kun porrasta jatkettiin alaspäin. Uudet portaat päällystettiin laatoilla, myös vanhojen askelmien päälle laitettiin vastaavanlaiset laatat. Käytävän sekä puku- ja pesuhuoneiden lattiat ovat samaa laattaa kuin portaassa. Käytävän seinät on valettu betonista, jota on harkkomaisesti uritettu. Seinien yläosat ja kattopinnat on ruiskubetonoitu. Holvin alapuolella on poimupeltilevystä tehty alakatto, jonka taakse tekniikka on piilotettu. Arkisto- ja varastojen seinä- ja kattopinnat on kauttaaltaan ruiskubetonoitu. Niiden lattiat ovat maalattua betonia.

I.KRS

Keskikäytävä jakaa ensimmäisen kerroksen kahteen osaan, jonka molemmilla puolilla oli alkuaan seitsemän asuinhuonetta aliupseereille ja käsityöläisille. Länsisivun kulmahuoneissa 103–104, 106 oli aseiden korjausverstaat ja itäsivun kulmahuoneessa ja sen viereisessä tilassa 110–115 upseerien pyykki- ja mankelitupa. Ilmeisesti alkujaan verstailla oli käytössä useampi huone ja myös tilojen 102/103 ja 106/107 välillä oli oviaukot. Työpajoissa oli tulisijat ja näissä tiloissa lattiat olivat tiiltä ja kattopinnoissa oli kappaholvit. Alkuaan sekä käytävän molemmissa päässä että pihasisvulla oli sisäänkäynnit. Sisäänkäyntiä vastapäätä oleva pääporrashuone oli rakennuksen ainut porrashuone.

Muutostyöt 1902–25

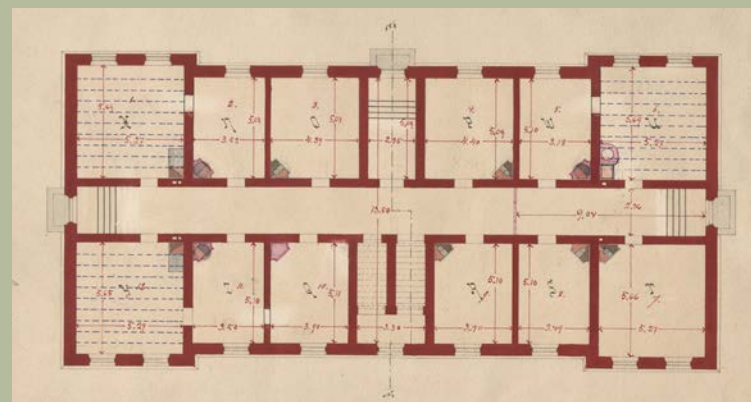
Venäläisaikana näkyvin muutos oli uuden sisäänkäynnin avaaminen kadulta ja vastaavasti pihasisäänkäynnin muuttaminen ikkunaksi. Uudesta sisäänkäynnistä avattiin leveä ovi porrashuoneen kohdalle. Pihasisvun huoneet 107–108 ja 109–110 yhdistettiin toisiinsa purkamalla väliseinät. Niihin sijoitettiin tilat kirjureille ja painatusta varten. Suunnitelmissa oli myös kulmahuoneen 106 yhdistäminen tilojen 107–108 kanssa, mutta sitä ei toteutettu. Myös huoneiden 117/118 välille avattiin uusi oviaukko. Esikunta-aikana tilat pysyivät pitkälti ennallaan.

Muutos- ja kunnostustyöt 1926

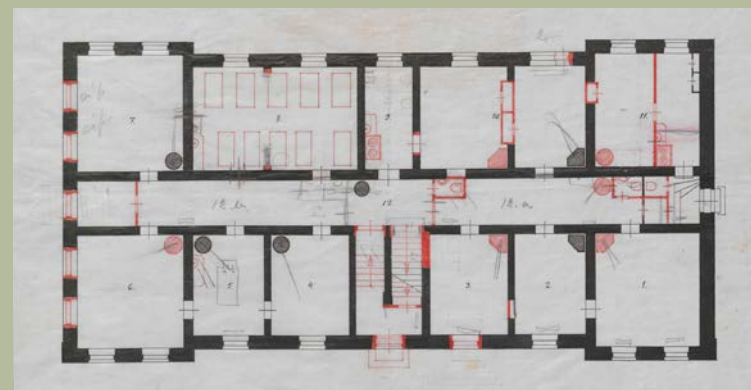
1920-luvun puolivälissä Valtion siementarkastuslaitosta varten tehdyissä muutostöissä kadunpuoleinen sisäänkäynti siirrettiin viereisen ikkunan kohdalle rakennuksen keskiliinjan, pääportaan kohdalle ja edellisen vaiheen oviaukko palautettiin takaisin ikkunaksi. Tässä yhteydessä koko porrasta jouduttiin muuttamaan. Länsipuolen sisäänkäynti laitettiin umpeen ja käytävän päästä erotettiin pieni huone. Länsipäädyn huoneisiin avattiin molempiin kaksi ikkunaa. Itäpäädyn huoneeseen 111–115 tehtiin asunto (1h+k) talonmiehelle ja käytävän päästä erotettiin tuulikaappi wc-tiloineen. Huoneiden 109 ja 110 välinen suuri aukko laitettiin umpeen rakentamalla siihen komerot. Ilmeisesti myös huone 109 ja sen viereinen entinen sisäänkäynti olivat asuinkäytössä. Porrashuoneen kohta erotettiin muusta käytävästä väliseinillä ja käytävälle rakennettiin wc-tiloja (Uudenmaan läänin rakennuskonttori/ A. Rankka).

Muutostyöt 1950-luvulla

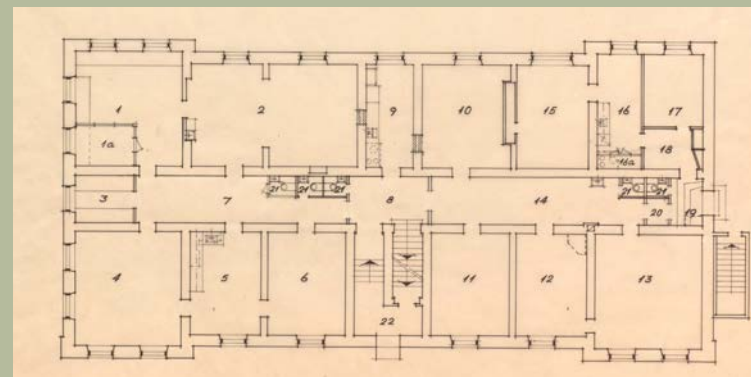
Vuonna 1955 ensimmäisen kerroksen käytävälle lisättiin yksi wc-tila sekä erillinen pesuallas. Vuoden 1958 muutostöissä tilajako säilyi pääosin entisellään. Pihan puolen tiloissa oli pääosin idätyshuoneita. Länsipuolen kulmahuoneeseen 106 tuli työtilat 11 laboratorioapulaishalle ja yhdelle tarkastajalle. Tilan kulmasta erotettiin lasiseinäinen työtila. Itäkulmassa oleva vahtimestarin asunto säilyi paikoillaan ja sitä laajennettiin yhdellä huoneella. Länsipäättyyn sijoitettiin idätyshuone 105. Viimeinen

1882/ RakH II Iga 74

1926/ RakH II Ica 62

1957/ RakH III iaa 709

säilynyt kaakelihuone purettiin pois tilasta 118. Kadun puolella oleviin tiloihin sijoitettiin osaston johtajan ja ylimääräisen tarkastajan yhteisen työhuoneen lisäksi työtiloja tarkastajille ja laboratorioapulaisille (Rakennushallitus).

Muutostyöt 1960–80-luvuilla

Vuonna 1976 itäpään sisäänkäynnin välikkö yhdistettiin wc-tilaan ja sinne lisättiin suihku (Uudenmaan piirirakennustoimisto/ Kalevi Puska). Vuonna 1985 ensimmäisen kerroksen tila 109 ja sen viereinen huone (nyk. sisäänkäynti) jaettiin ylälasillisin väliseinän kahteen osaan. Tilassa 109 oli säädellyt lämpötilat, etuhuoneessa +20 ja ikkunallisessa tilassa +10. Tilojen 102/103 välinen oviaukko avattiin uudestaan. Tässä yhteydessä vetokaappeja uusittiin (Uudenmaan piirirakennustoimisto/ Ark-jaos). 1960–70-luvuilla uusittiin laboratorioiden kalusteita (Uudenmaan läänirakennustoimisto).

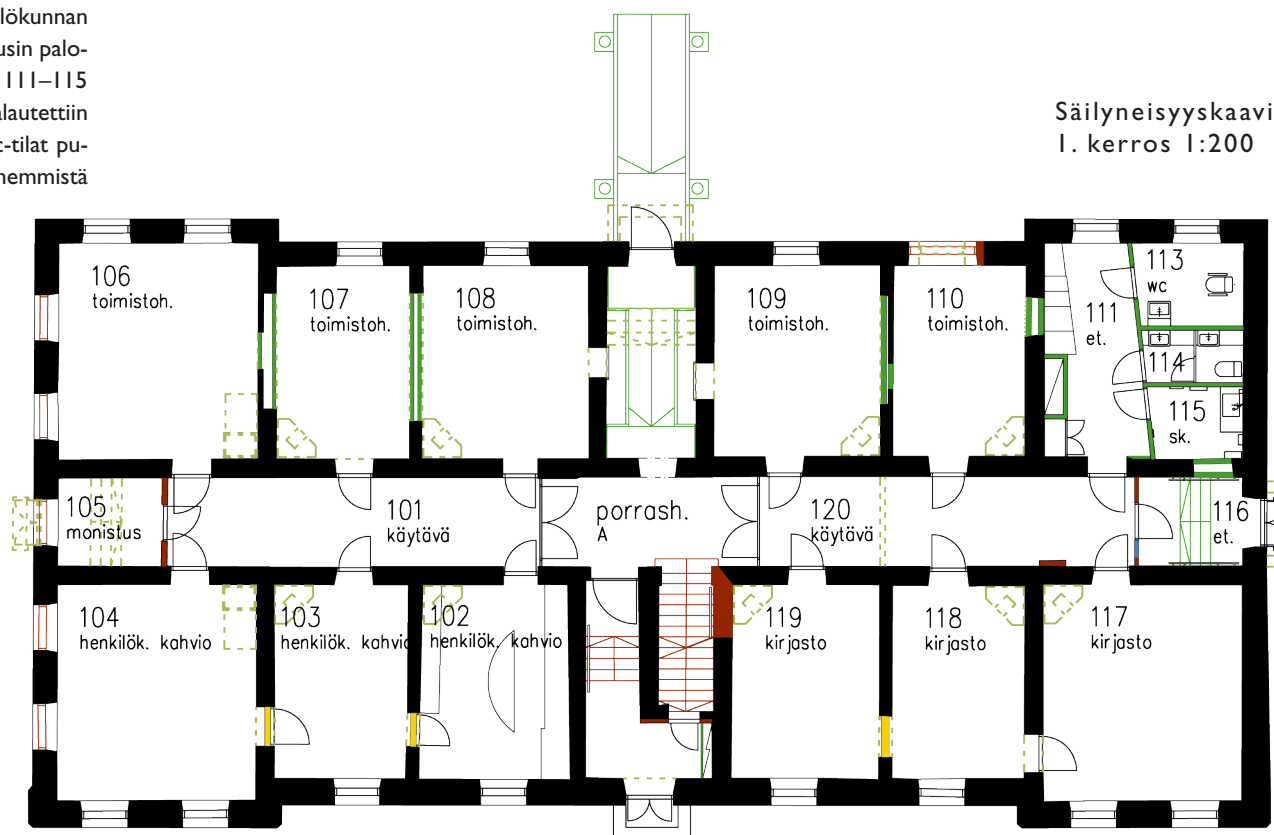
Peruskorjaus 1994

1990-luvun alussa rakennus peruskorjattiin Taiteen keskustoimikunnan käyttöön. Ensimmäiseen kerrokseen sijoitettiin toimistohuoneet, kirjasto, henkilökunnan kahvio ja wc-tilat. Sisäänkäynti ja porrashuone osastoitiin käytävästä uusin pallovin. Itäpäädyn entiseen talonmiehen asuntoon kuuluneisiin tiloihin 111–115 sijoitettiin wc- ja siivoustilaryhmä eteisineen. Tilojen 106–108 välille palautettiin seinät vanhoille kohdilleen. Kaikki myöhemmin tehdyt väliseinät ja wc-tilat purettiin pois lukuun ottamatta käytävän päädyssä olevia tiloja. Osa myöhemmistä oviaukoista laitettiin umpeen (Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy).

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihtetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 1993.

Säilyneisyyskaavio
I. kerros 1:200

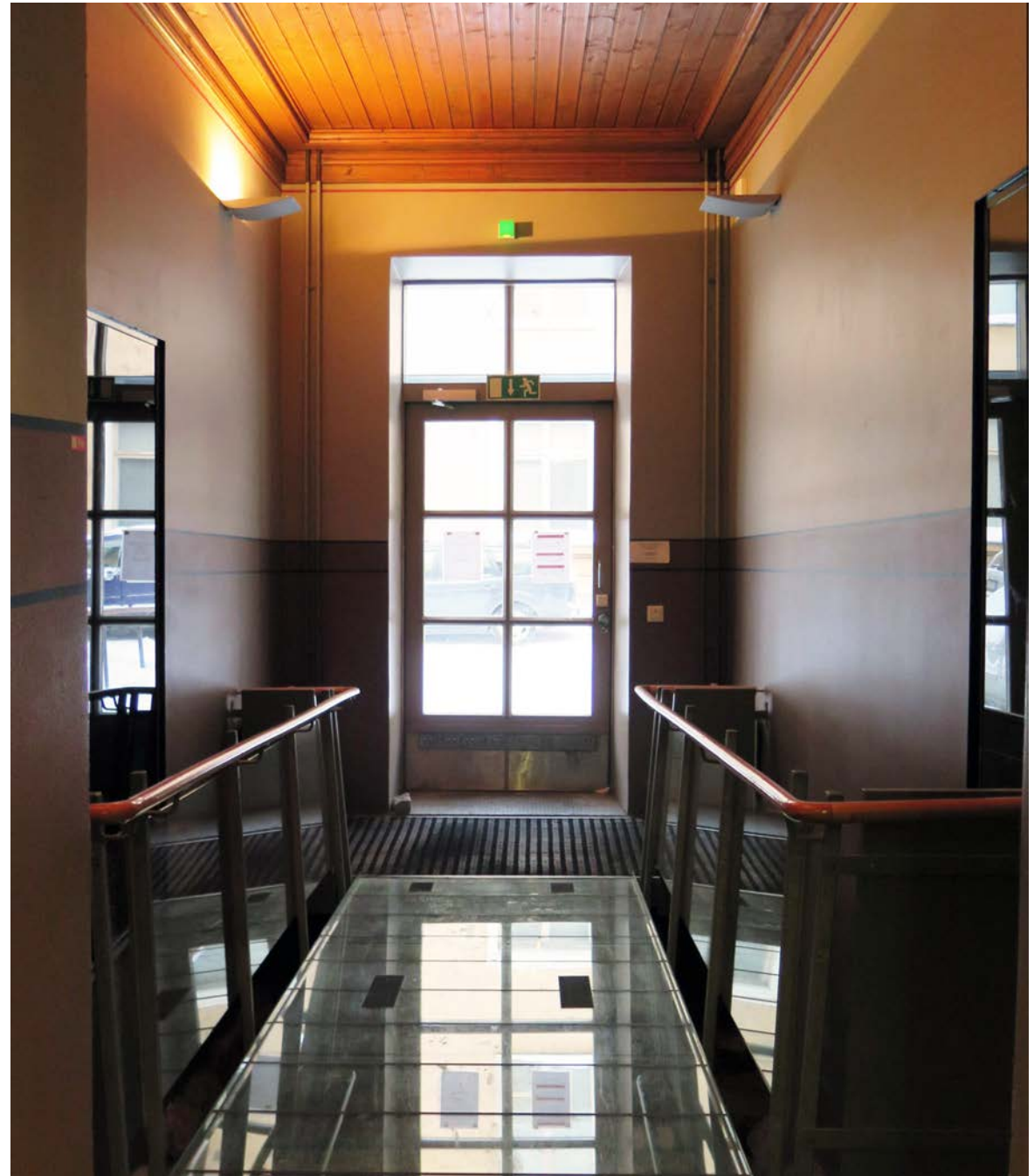
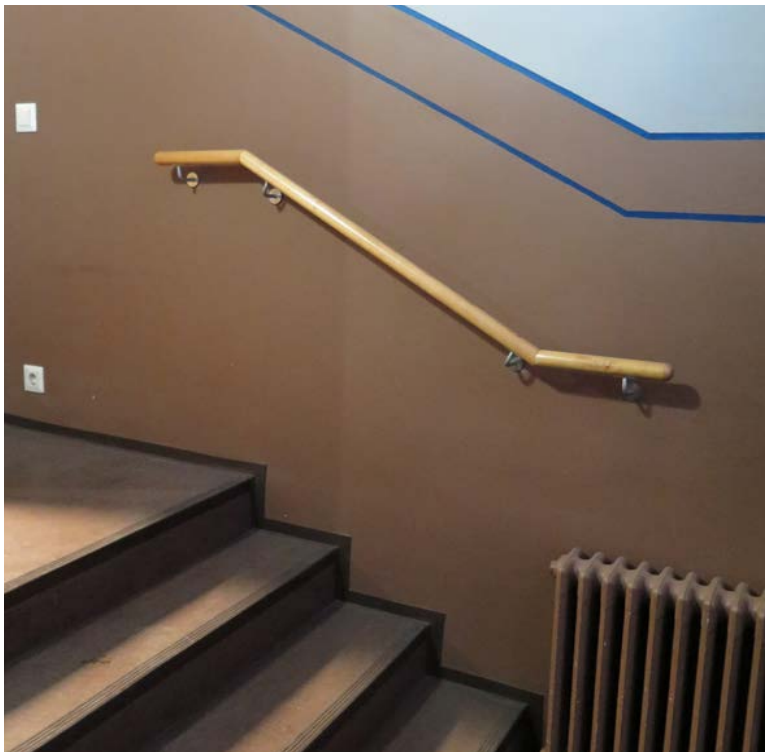
SISÄÄNKÄYNNIT JA KÄYTÄVÄ

101, 120

Rakennuksen keskikäytävä on säilynyt pitkälti alkuperäisessä asussaan aina pintamateriaaleja myöten, vaikka sisäänkäyntijärjestelyiden muutokset ovat vaikuttaneet osaltaan myös käytävän ilmeeseen.

Rakennuksen nykyisestä kolmesta sisäänkäynnistä kaksi on alkuperäisiä, mutta niistä pihan puoleinen yhteys oli pitkään suljettuna. Kadunpuoleinen on puolestaan avattu vuonna 1926. Sisäänkäyntimuutokset ovat vaikuttaneet myös käytäväjärjestelyihin, joka muilta osin on pitkälti säilynyt alkuperäisessä asussaan. Pihasisäänkäynti avattiin alkuperäisen sisäänkäynnin paikalle 1990-luvun peruskorjauksessa.

Pääsisäänkäynnit sijoittuvat rakennuksen keskilinjaan. Alkuperäinen pihasisivun pääsisäänkäynti on nykyisin esteetön. Entiseen eteishalliin on tehty teräslasirakenteinen luiska, jonka alapuolella on näkyvissä rakennuksen kiviperustukset. Sivuseinien lasiaukoista näkyy viereisiin huoneisiin.

Aukot on avattu vuosien 1920–50 välisenä aikana. Eteishallia vastapäätä käytävän toiselta puolelta johtaa porras toiseen kerrokseen. Portaen alla on 1920-luvulla avattu, kadulle johtava sisäänkäynti. Tuulikaappi on erotettu käytävästä lasiovellä.

Porrashuone ja uloskäytävät on erotettu muusta käytävästä automaattisesti sulkeutuvilla suurilla palo-ovilla, jotka ovat koko käytävän levyiset ja ulottuvat kattoon saakka. Itäpäädyn alkuperäinen sisäänkäynti avautui alkujaan suoraan käytävälle ja vastaavanlainen sisäänkäynti oli myös länsipäässä. Ne palvelivat ennen kaikkea päätyihin sijoitettuja verstaita sekä mankeli- ja pyykkitupaa. Lasiaukkoisten ulko-ovien kautta käytävälle saatiin valoa. Itäisen sisäänkäynnin eteen rakennettu tuulikaappi, jossa on moniruutuinen yläikkuna, on 1920-luvulta. Se toimi ennen kaikkea talonmiehen asunnon sisäänkäyntinä. Länsipäädystä erotettiin samankokoinen tila.

Käytävälle avautuvien huoneiden oviaukot ovat edelleen alkuperäisillä paikoillaan ja suurin osa peilioista on alkuperäisiä. Uusitut ovet on tehty vanhan mallin mukaan. Käytävällä ja eteishallissa on säilynyt alkuperäiset paneelikatot. Muilta osin linoleum-lattiat ja seinäpintojen värijäsentely ovat peräisin 1990-luvun peruskorjauksesta. Seinien jäsentely tummempaan alasaan perustuu seinällä näkyviin esiin ottoihin.

TYÖHUONEET, KIRJASTO JA TAUKOTILA

102–110, 117–119

Keskikäytävän molemmin puolin sijoittuvat työhuoneet ovat lähes identtisiä. Alkuaan verstaina ja pyykkitupina palvellet kulmahuoneet poikkeavat muista tiloista kooltaan ja materiaaleiltaan.

Käytävän molemmin puolin sijoittuvien huoneiden tilajako on viimeisen peruskorjauksen jälkeen pitkälti alkuperäisen kaltainen. Työhuoneet on sijoitettu pihasivulle. Katusivun itäpään kolme huonetta ovat kirjaston käytössä ja länsipäässä on puolestaan kolme huonetta henkilökunnan kahviolle.

Päätyrisaliitteihin sijoittuvat huoneet ovat pohjamuodoltaan neliömäiset ja muita huoneita suuremmat. Länsipään valoisissa huoneissa on molemmilla sivuilla kaksi ikkunaa. Niiden päätyseinien ikkunat ovat 1920-luvulta. Näissä tiloissa oli alkujaan aseiden korjauspajat ja paloturvallisuussyistä tiloissa on tiililattiat ja kappaholvit. Henkilökunnan kahviotiloissa on koneellisen ilmanvaihdon kanavat näkyvissä. Näkösuojaksi on asennettu purjemaaiset kankaat.

Muissa huoneissa on ulkoseinällä yksi ikkuna. Tilat olivat alkujaan aliupseereiden asuinhuoneina. Huoneiden väliset oviaukot ovat 1920–50-luvuilta, kun niistä tehtiin työhuoneita. Tilojen 106–108 ja 109–110 välisiin seiniin avattiin suuret aukot. Ne on viimeisessä peruskorjauksessa muurattu umpeen, mutta aukkojen paikat ovat edelleen nähtävissä. Alkuaan huoneisiin johti vain ovi käytävältä ja nurkassa oli kaakeliuuni. Viimeinen säilynyt uuni purettiin pois 1950-luvulla. Maalatut puukatot ovat alkuperäistä paneelia. Lattiat on päällystetty linoleumilla.

ETU- JA WC-TILAT

111–115

Alkuperäisessä upseerien pesutuvassa on nykyään keskitetysti wc- ja siivoustilat, sähköpääkeskus ja tekniikkakuilu. Tila jaettiin jo 1920-luvulla useampaan huoneeseen.

Wc- ja siivoustilojen paikalla oli alkuaan pyykkitupa, joka avautui sen vieressä olevaan mankelihuoneeseen 110. Pyykkītupa muutettiin 1920-luvulla talonmiehen asunnoksi, jossa oli keittiön lisäksi yksi huone ja eteinen.

Kaksi wc:tä ja siivoustila avautuvat etutilaan, jonka toiselta seinustalta on lohkaistu kuilu tekniikalle ja sähkökeskus. Loppuosalla on naulakko- ja säilytystilaa. Tilassa on avattava kipsilevyalakatto. Seinät on maalattu keller-täviksi ja uudet laminaattiovet ovat harmaat. Käytävän lattia on linoleumia, wc- ja siivoustilojen lattiat on laatoitettu.

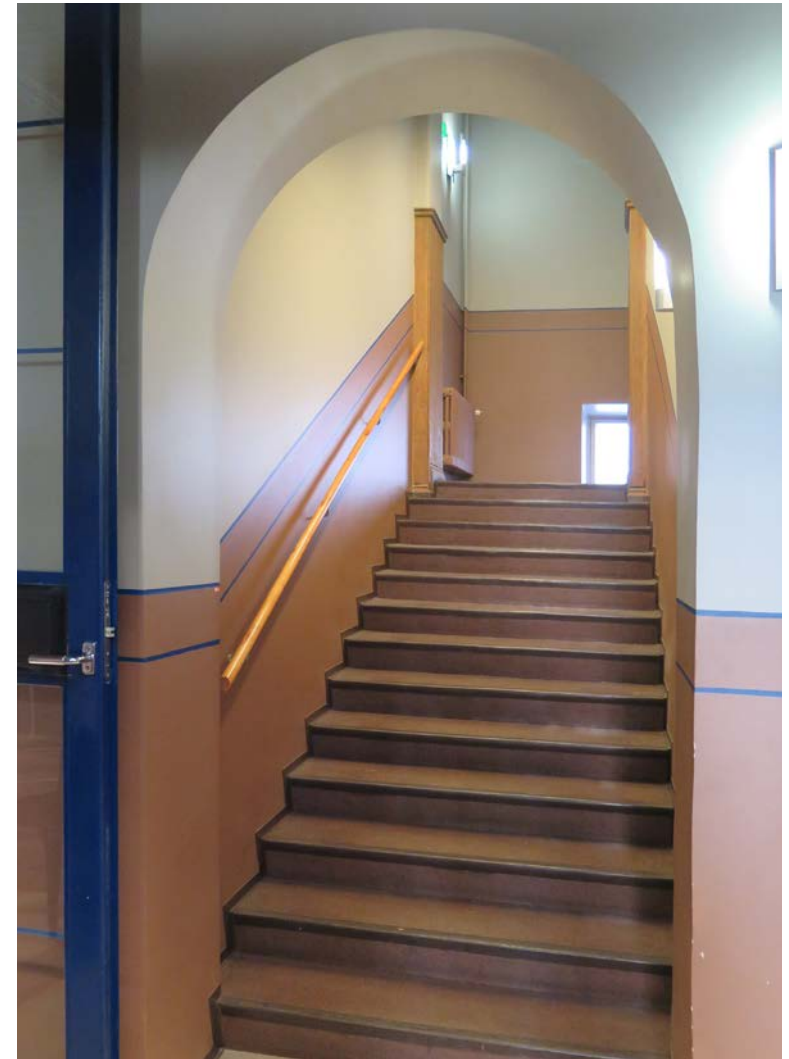

PÄÄPORRAS A/ 1.-2. KRS

Rakennuksen pääporras ulottuu edelleen kellarista ullakolle, mutta sen alaosa on muutettu kun katusivulta avattiin uusi sisäänkäynti portaaseen.

Kaksivartinen porrashuone, joka johtaa toiseen kerrokseen avautuu suoraan ensimmäisen kerroksen käytävälle, joka poistumistien osalta on erotettu automaattisesti sulkeutuvien palo-ovien. Toisen kerroksen käytävälle avautuva lasiaukkoinen paripeiliovi on todennäköisesti Mariankadun alkuperäinen ovi, joka on siirretty Maneesikadulle 1920-luvulla.

Porrashuone saa valoa matalan ikkunan kautta, joka sijoittuu välitasanteen lattiarajaan. Välitasanteelle avautui alkujaan myös suurempi ikkuna, mutta se jouduttiin työmaan aikana muuraamaan umpeen valeikkunaksi palomääräysten takia. Alun perin käytävältä lähti myös suora porras kellariin.

Koko porrasta muutettiin 1920-luvulla, kun kadulta avattiin uusi sisäänkäynti portaan välitasanteen alapuolelle. Välitasannetta nostettiin ylemmäs, että saatiin riittävästi korkeutta uuteen sisäänkäyntiin.

Ensimmäisestä kerroksesta toiseen johtava porras on päällystetty linoleum-matolla. Alkuun portaat olivat vernissattua lautta. Seinät on maalattu tummempaan alapaneeliin rajausviivoinen. Välitasanteen pilasterit on verhoitettu puupaneelilla. Holvattu kattopinta on rapattu. Katutasolta ensimmäiseen kerrokseen johtavat porrasaskelmat on päällystetty keraamisilla laatoilla.

2.KRS

Toinen kerros oli pohjakaavaltaan alkujaan lähes identtinen ensimmäisen kerroksen kanssa. Pihan puolelle avautuvissa tiloissa (osa 208–209) oli varusmestarin asunto (1h+k). Muut tilat olivat alipuseerien ja käsityöläisten asuinhuoneina.

Muutostyöt 1902–25

Venäläisaikana vuonna 1903 huoneiden välille avattiin oviaukkoja ja vuonna 1911 tilat 207–209 yhdistettiin toisiinsa purkamalla väliseinät. Tilasta 210 erotettiin kylpyhuone- ja wc-tilat. Myös tila 218 jaettiin kahteen ja toiseen tiloista tehtiin ilmeisesti kylpyhuone. Tässä vaiheessa käytävä jaettiin kolmeen osaan ja sinne sijoitettiin kolme pönttöuunia.

Muutos- ja kunnostustyöt 1926

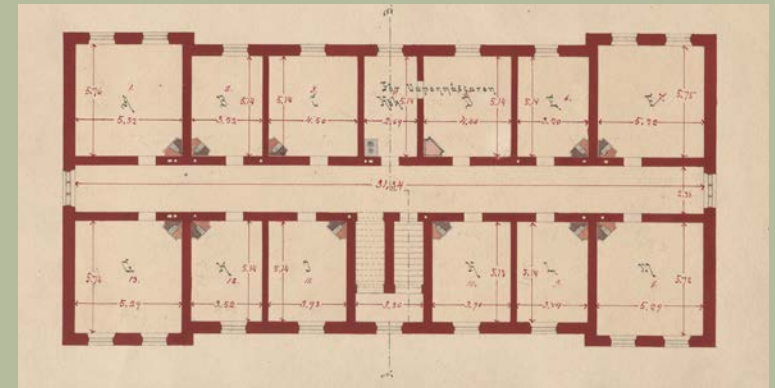
1920-luvun puolivälin muutostöissä länsisivun päätyyn tehtiin nk. Iso puhtaus-huone yhdistämällä toisiinsa kulmahuoneet 204–205 ja niiden välinen käytävä. Päätyseinään avattiin neljä uutta ikkunaa. Myös edellisessä vaiheessa yhdistettyyn tilaan 207–209 avattiin kaksi uutta ikkunaa ja vastaavasti kaksi oviaukkoa laitettiin umpeen. Tilasta 210 purettiin aikaisemmassa vaiheessa lisätyt kylpyhuone- ja wc-tilat.

Käytävälle rakennettiin kaksi wc-tilaa ja itäpäädyistä erotettiin pieni tila 217, johon ilmeisesti sijoitettiin wc-tilat vaikka niitä ei vuoden 1926 suunnitelmapii-rustuksessa näykään. Myös käytävän wc:t sijoitettiin toiseen kohtaan (Uudenmaan läänin rakennuskonttori/ A. Rankka).

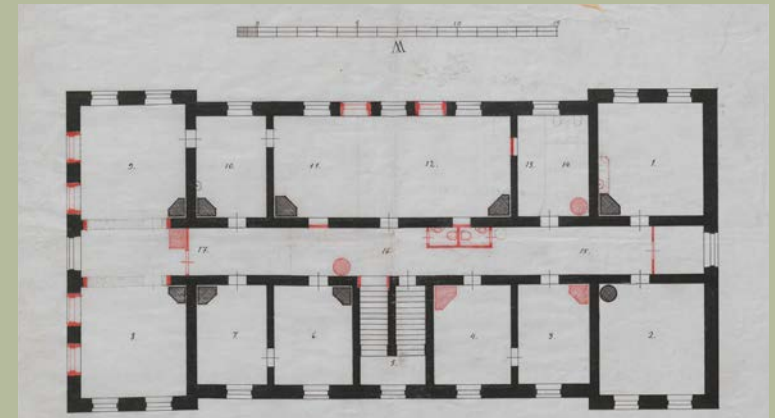
Muutostyöt 1950–80-luvuilla

Vuonna 1955 tilojen 210/211 välille avattiin uusi oviaukko ja ilmeisesti itäpäädyn wc-tilaa muutettiin. Vuoden 1958 muutostöissä tilajako säilyi pääosin entisellään. Puhtausosastosta 204–205 ja idätysosastosta 207–209 erotettiin pienet lasisei-näiset huoneet. Idätysosastolla 207–209 työskenteli tarkastajan lisäksi 16 labo-ratorioapulaista ja puhtausosastolla 204–205 kahden tarkastajan lisäksi 23 labo-ratorioapulaista. Näiden tilojen välissä oli kosteudenmäärityshuone. Myös tilan 210 väliseinän vanha aukko avattiin uudelleen ja yhdistettiin edellä mainittuihin tiloihin. Tilaan sijoitettiin 4 konekirjoittajaa ja yksi toimistoapulainen. Lisäksi pihan puolen tilassa 211 oli kaksi tarkastajaa ja 7 laboratorioapulaista.

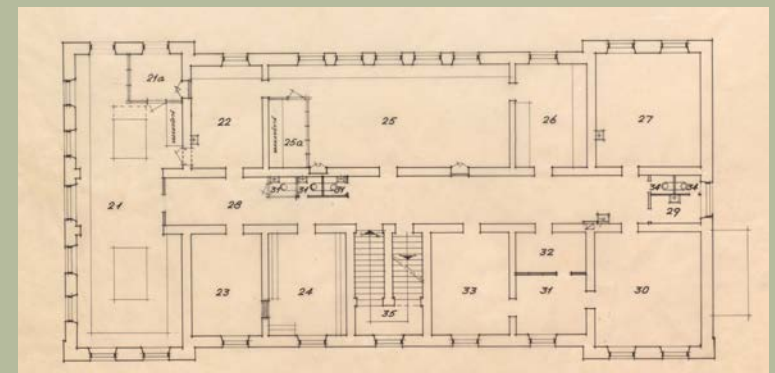
Kadun puolella portaan vieressä oli johtajan huone 202 kirjastoineen. Sen vie-reisessä tilassa 203 oli kolme konekirjoittajaa ja kaksi toimistoapulaista. Itäpuolen suuressa kulmahuoneessa 218 oli viisi toimistoapulaista ja yksi konekirjoittaja. Tila 219, jossa oli kanslistin ja puhelinkeskuksen lisäksi kaksi toimistoapulaista jaettiin lasiseinällä kahteen osaan. Tilaan 220 sijoitettiin puolestaan kassanhoitaja ja kaksi toimistoapulaista. Käytävän itäpäädyssä olevaan huoneeseen tehtiin wc-tilat. Kaksi muuta wc-tilaa säilytettiin paikoillaan.

1882/ RakH II Iga 74

1926/ RakH II Ica 62

1957/ RakH III iaa 709

Länsipäätyyn avattu nk. Iso puhtaus-huone 1920-luvun lopulla. Kuva teoksesta VSTL.

Peruskorjaus 1994

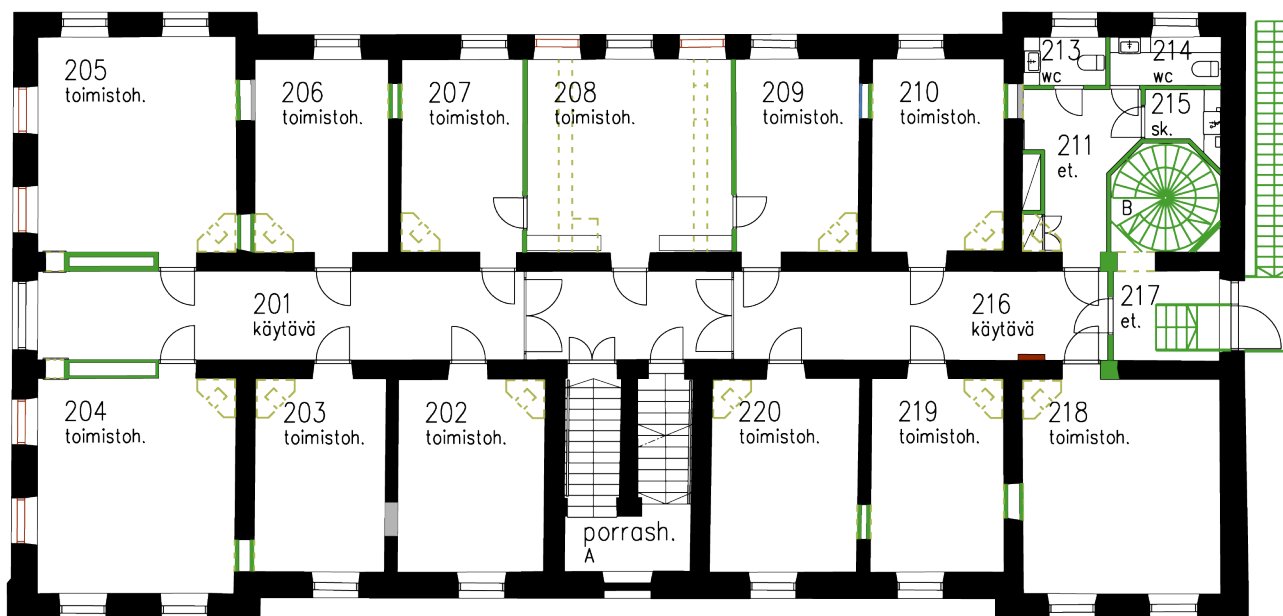
Vuoden 1994 peruskorjauksessa toisen kerroksen tilat muutettiin toimistohuoneiksi palauttamalla pääosin alkuperäinen tilarakenne. Myöhemmin yhdistetyt suuret tilat jaettiin taas pienempiin huoneisiin. Tilat 207–209 jaettiin kolmeen osaan kevytrakenteisin väliseinoin, joissa oli yläikkunat. Keskimmäisestä huoneesta tuli muita suurempi myöhemmin avattujen ikkunoiden takia. Länsipäädyn huoneet 204 ja 205 erotettiin taas käytävästä väliseinoin. Itäpäätyyn 211–215 sijoitettiin wc- ja siivoustilat sekä uusi kierreporras ullakon poistumistieporttaaksi. Käytävästä erotettiin tuulikaappi, päätyikkuna muutettiin oveksi ja ulkopuolelle rakennettiin maantasolle johtava suora porras (Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy).

Säilyneisyyskaavio
2. kerros 1:200

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 1993.

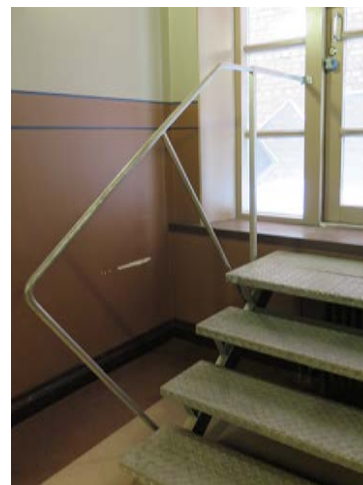

KÄYTÄVÄ

201, 216–217

Toisen kerroksen toimistokäytävä on pitkälti siinä asussa kun se oli alkuaan ali-upseerien aikana. Suurin muutos on käytävän itäpäästä erotettu osastoitu tuulikaappi, joka palvelee poistumistiereitinä.

Keskikäytävä, jonka molemmin puolin on työhuoneita, saa luonnonvaloa molemmista päädyistä. Länsipäädystä on alkuperäinen suuri ikkuna. Itäpäädyn ikkuna korvattiin puolestaan ovella ja sen eteen rakennettiin te-

räslasirakenteinen tuulikaappi 1990-luvun peruskorjauksessa tehdyissä poistumistiejärjestelyissä. Käytävän keskellä on kattoon sakka ulottuvat teräslasirakenteiset ovet, jotka erottavat pääporrashuoneen omaksi palo-osastokseen.

Käytävää rytmittävät huoneisiin johtavat alkuperäiset peiliovet. Porrashuoneen koristeellinen lasiaukkoinen peiliovi on todennäköisesti siirretty Mariankadulta. Ullakkokerrokseen johtaa uusi palo-ovi.

Korkealla käytävällä on alkuperäinen paneelikatto profiloituine katto-listoineen. Alkujaan lattiakin oli lautta. Nykyisin se on päällystetty linoleum-matolla, jonka keskiosa on vaaleabeige ja reunakaistat punaruskeat. Seinäpintojen nykyinen värijäsenty tumman sävyiseen alaosaan ei vastaa täysin näkyviä esiinottoja. Seinien alaosat on maalattu punertavanruskeiksi ja rajausviivat ovat sinisiä. Yläosa on vaaleansiniahmraa ja kattolistan alapuolinen rajausviiva on punainen. Katto- ja seinävalaisimet ovat viimeisimmästä peruskorjauksesta.

TYÖHUONEET

202–210, 218–220

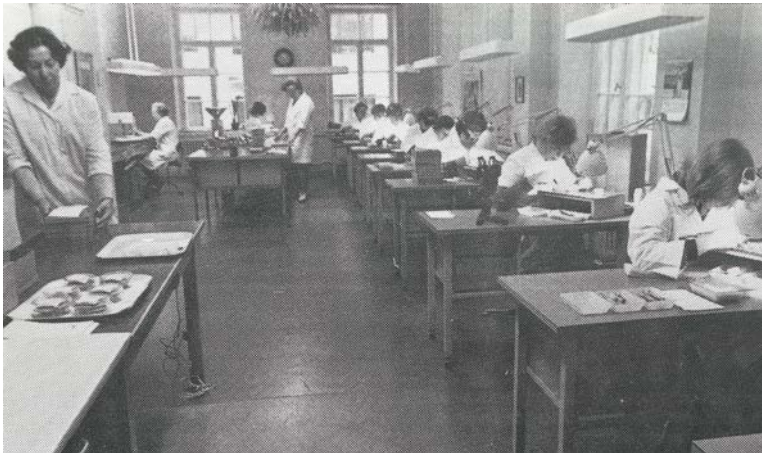
Työhuoneiden alkuperäinen tilajako on pitkälti entisellään, mutta myöhemmät muutokset on niistä nähtävissä. Huoneille on ominaista korkeat ikkunat, peiliovet ja puupaneelikatot profiloituine listoineen.

Toisen kerroksen huoneet ovat itäpäädyn yhtä kulmahuonetta lukuun ottamatta olleet viimeksi toimistohuoneina. Huoneet ovat viimeisen peruskorjauksen jäljiltä pitkälti sen muotoisina ja kokoisina, kun ne olivat alkuaan aliupseerien asuinhuoneina. Pihan puolella rakennuksen keskilinjassa olevaan huoneeseen 208 avautuu kolme ikkunaa. Alun perin vain yhden ikkunan huoneessa oli asemestarin keittiö ja sen oikean puoleinen huone kuului

myös asemestarin asuintilaan. 1900-luvun alussa kolme huonetta 207-209 yhdistettiin yhdeksi suureksi laboratorioksi ja tilaan avattiin kaksi lisäikkunaa. Viimeisimmässä peruskorjauksessa yhtenäinen tila jaettiin jälleen kolmeksi, mutta uudet seinät sijoittuivat eri kohtiin lisättyjen ikkunoiden takia. Seinät liittyvät kattopintaan ylälasein.

Länsipääty avattiin myös 1920-luvulla isoksi puhtaushuoneeksi ja päätyseinään avattiin neljä uutta ikkunaa. Tilajako palautettiin 1990-luvulla rakentamalla takaisin käytävää vasten olevat seinät. Ne on irrotettu päätyseinistä lasiaukoin ja seinien sisällä on iv-kanavat. Huoneiden välille myöhemmin avatut ovet on myös laitettu umpeen, mutta aukkojen paikat ovat edelleen nähtävissä. Alkuaan huoneisiin johti vain ovi käytävältä ja nurkissa oli kaakeliuunit. Uunit purettiin pois 1930-luvulla. Maalatut puukatot ovat alkuperäistä paneelia. Vanhat puulattiat on päällystetty linoleumilla.

Iso puhtaushuone 1970-luvulla. Työpöydät ja alustat suunniteltiin laitoksella ja ne valmisti vahtimestari Vikström. Tilajako on palautettu 1990-luvun peruskorjauksessa, tilojen välille tehtiin väliseinäikkunat. Kuva teoksesta VSTL.

PORRAS B, ETU- JA WC-TILAT

211–215

Itäpäädyn kulmahuoneeseen on keskitetty uudet wc- ja siivoustilat, tekniikka sekä poistumistieporras. Alkuaan neliömäisen huoneen keskellä on nykyään monimuotoinen etutila.

Itäpäädyn pohjoiseen kulmahuoneeseen, samalla kohtaa kuin alemmassa kerroksessa, on sijoitettu wc- ja siivoustilat. Ne avautuvat etutilaan, jonka toisella seinustalla on tekniikkakuilu ja sähkökeskus. Wc-tilat on sijoitettu ulkoseinälle, joten etutilassa ei ikkunoita ole. Huoneen nurkasta on lohkaistu kahdeksankulmainen tila ullakolle johtavalle kierreportaalle, joka palvelee poistumistieportana. Se avautuu käytävästä erotettuun ”tuulikaappiin”, josta vastaavasti on yhteys ulkoportaaseen. Siniseksi maalattuun tilaan sijoitettu kierreportas on vakiovalmisteinen sinkitty avoporras, jonka askelmat ovat rihlattuja. Nurkkaa vasten on sijoitettu valoseinä.

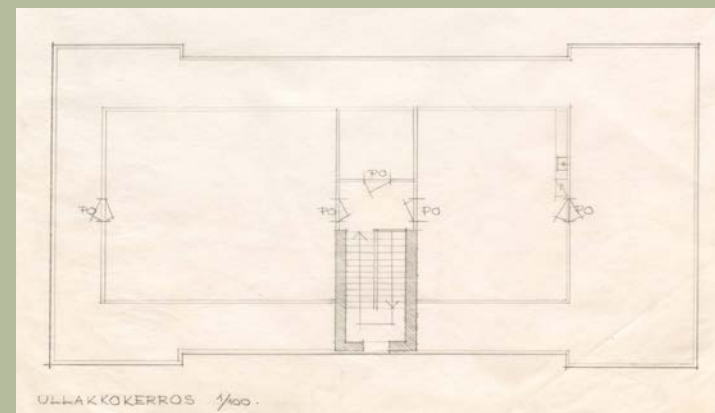
Ensimmäisen kerroksen tavoin etu- ja wc-tiloissa on avattavaa kipsilevyä olevat alakatot. Seinät on maalattu kellertäviksi ja wc-tilojen uudet lami-naattiovet ovat harmaat. Wc- ja siivoustilojen lattiat on laatoitettu. Osassa tiloista allastasot ovat lasilevyä.

ULLAKKOKERROS

Ullakkotilasta ei alkuperäisessä sarjassa ole piirustusta, mutta asiakirjojen mukaan se oli alkuaan jaettu suureen pyykinkuivaustilaan ja useampaan varastokomeroon.

Muutokset 1926–55

Ilmeisesti ullakolle tehtiin jo 1920-luvun muutostöissä kevytrakenteiset tilat lomakevarastolle ja arkistolle. Lisäksi sinne sijoitettiin siemennäytteiden säilytyskaappeja. Tässä vaiheessa lisättiin todennäköisesti neljä kattoikkunaa. Vuoden 1955 luonnoksessa (P.Aalto) on ullakolle esitetty kaksi suurta huonetta ja niiden väliin pienempi tila. Leikkauksessa tiloihin on esitetty välikatto. Aikaisemmassa luonnoksessa länsipuolen tilaan on esitetty näytteiden säilytys, arkisto, paperi- ja lomakevarastot sekä osittaista työskentelytilaa. Itäpuolelle on esitetty henkilökunnan kahvihuone keittiökalusteineen ja välitilaan verstahuone. Ilmeisesti näitä tiloja ei kuitenkaan tässä laajuudessa toteutettu.

Luonnos vuodelta 1955/ P.Aalto. RakH III laa 709

Peruskorjaus 1994

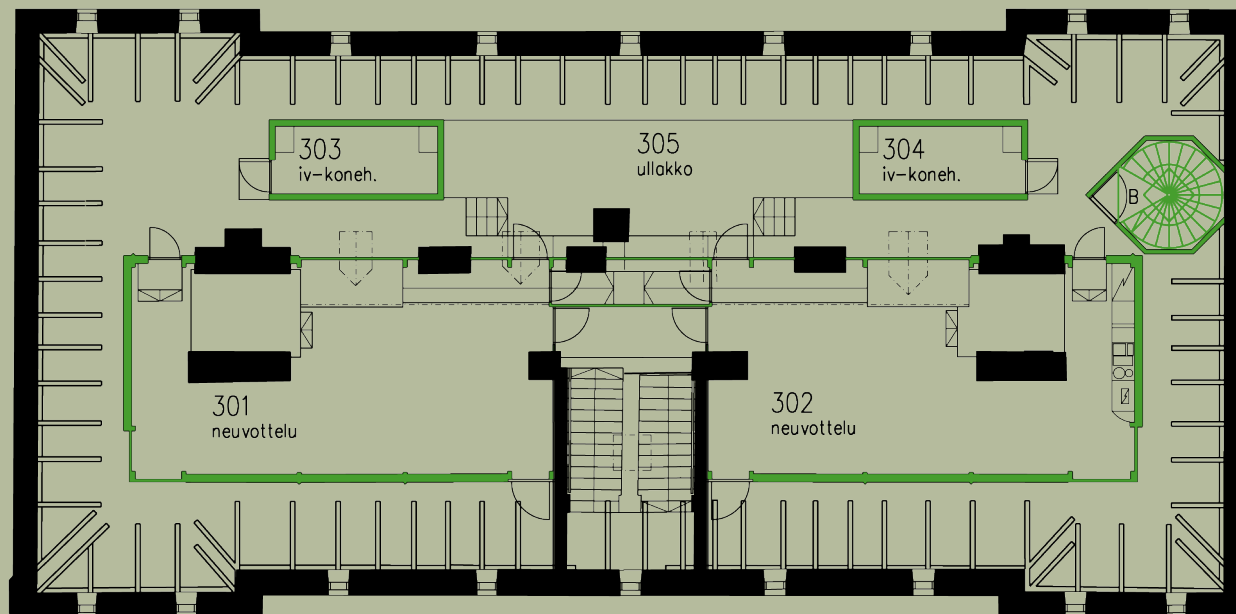
Vuoden 1994 peruskorjauksessa neuvottelutilat 301–302 rakennettiin kokonaan uudestaan teräslasirakenteisena. Niiden väliin jätettiin vanha tiilinen ullakkoporras. Kylmälle ullakolle sijoitettiin kaksi erillistä iv-konehuonetta ja itäpäätyyn poistumistieporras. Kaikki vanhat hormit säilytettiin (Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy).

Säilyneisyyskaavio
3. kerros 1:200

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900–1945 rakenteet
- 1946–1958 rakenteet
- 1959–1979 rakenteet
- 1980–1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 1993.

ULLAKKOTILAT

303–305

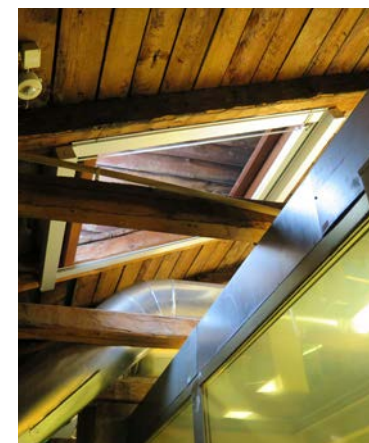
1990-luvulta peräisin olevat neuvottelu- ja konehuoneet on toteutettu erillisinä tilarakenteina ullakon keskelle. Niitä ympäröivä ullakko on säilynyt entisellään.

Ullakolla on neuvotteluhuoneiden lisäksi kaksi erillistä iv-konehuonetta sekä poistumistieporras. Iv-konehuoneet on sijoitettu pohjoispuolelle ja ne on yhdistetty toisiinsa korotetuin lattioin, jotka on päällystetty sinkityillä

levyillä. Iv-konehuoneiden seinä- ja kattopinnat ovat sinkittyjä seinäelementtejä. Poistumistieporras muodostaa oman erillisen teräslasirakenteen ullakon itäpäätyyn. Sen yksi sivu on kiinni ulkoseinässä.

Ullakko saa luonnonvaloa neljästä kattoikkunasta sekä ulkoseinillä olevista matalista ikkunoista. Vanhat puukannattajat ovat säilyneet ja niiden välinen kattopintaa on harvalautaa. Vanhaa tiilistä palopermantoa on osittain näkyvillä. Kylmässä ullakkotilassa on osa Maaria Wirkkalan taideteoksesta ”Muistiinmerkintöjä”.

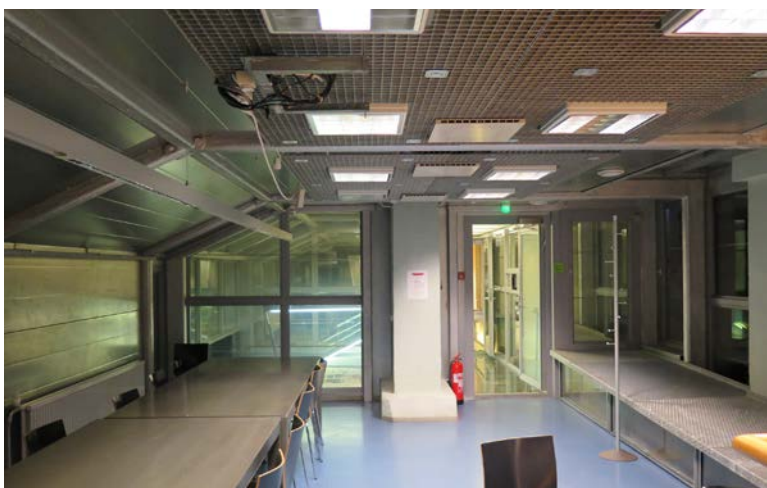

NEUVOTTELUHUONEET

301–302

Ullakolle alkuperäisen portaan molemmin puolin 1990-luvulla sijoitetut neuvottelutilat muodostavat selkeän uuden kerrostuman. Ne lohkaisevat suurimman osan ullakkotilasta, mutta lasiseinien ja -kattojen ansiosta tarjoavat näkymiä ympäröivään ullakkoon.

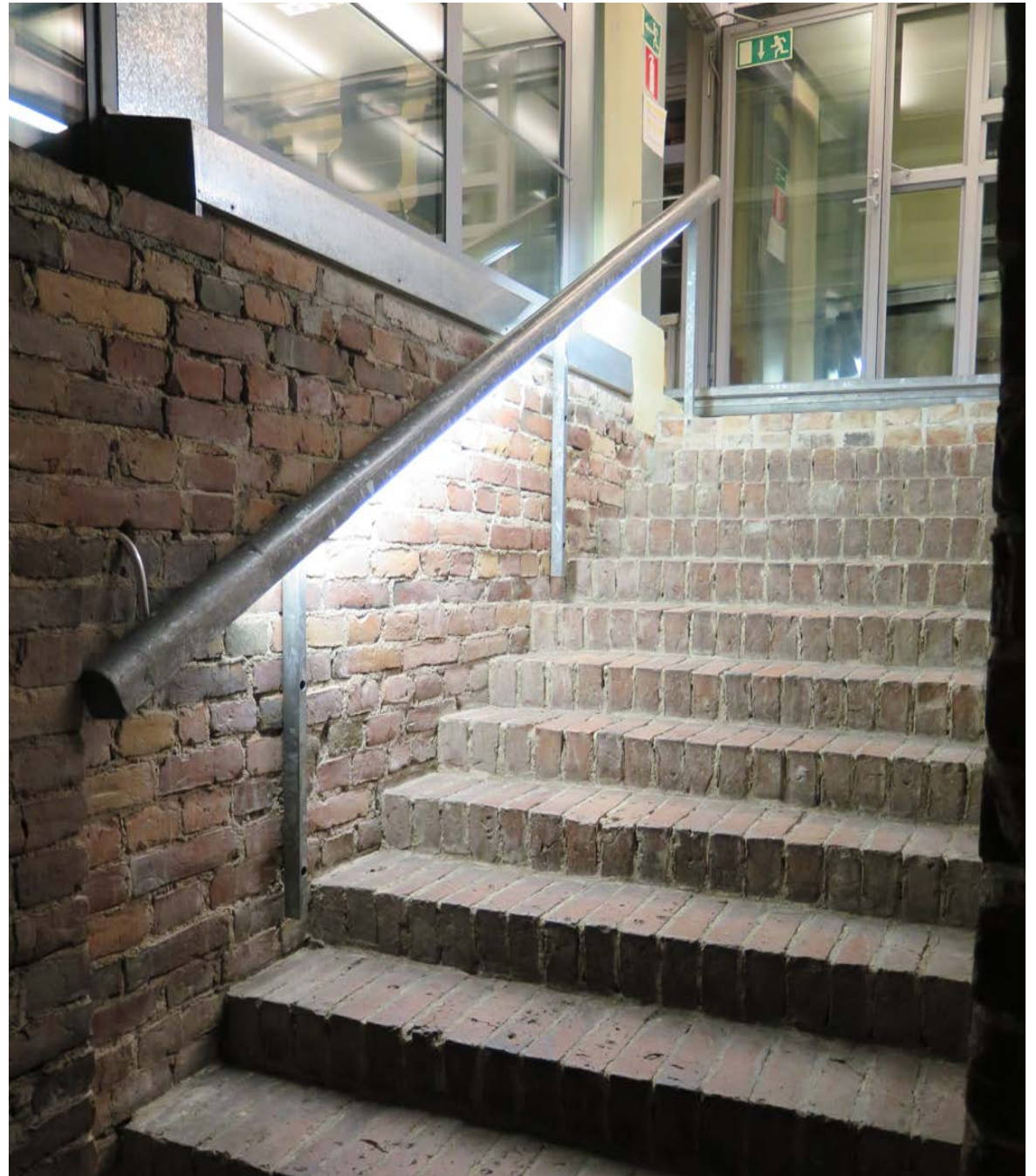
Ullakon keskelle rakennettu teräslasirakenteinen kapseli koostuu kahdesta neuvottelutilasta ja niiden väliin jäävästä alkuperäisestä portaasta. Neuvottelutilojen teräslasirakenteinen pohjoisseinä on sijoitettu vanhojen

hormien väliin. Seinustalta avautuu neljä ovea ullakolle, kaksi niistä korokeen päältä. Sivuilta lasinen koroke on katettu teräslevyillä. Eteläpuolella, portaan molemmin puolin on myös ovet. Neuvotteluhuoneiden kahden hormin väliin jäävät tilat rajautuvat muusta huoneesta korotetuin lattioin. Idänpuoleisen neuvottelutilan päätyseinällä on keittiökaapistot tasoiheen.

Neuvottelutilojen päädyt ja eteläpuoliset seinät koostuvat umpinaisista vaakaa asennetuista sinkityistä seinäelementeistä, jotka jatkuvat osin vinoille lappeille. Molemmat nurkat on kuitenkin avattu lasiseinien ja -katoihin. Tilojen alakattona on alumiinirakenteiset ruutukasetit. Lattiat on päällystetty kumimatoilla, korotetut tasot ovat puuta ja teräslevyä.

Alkuperäinen tiilistä ladottu porras on säilynyt entisellään, mutta sitä rajaavat seinä- ja kattopinnat ovat teräslasirakenteisia. Kerrostasolla on alkuperäisen tiilipermannon päällä lasirakenne. Portaaseen on lisätty sinkityt kaiteet.

Lähteet

Selvityksessä käytetty piirustus- ja asiakirjamateriaali sijaitsee pääosin Kansallisarkistossa ja Senaatti-kiinteistössä. Valokuvälähteistä mainittakoon erityisesti Museoviraston, Helsingin kaupunginmuseon ja Sotamuseon kuva-arkistot.

Arkistot

Arkkitehtuurimuseo, AM
Valokuvakokoelma

Kansallisarkisto, KA
Digiaarkisto
Rakennushallitus, RakH
Maatilahallitus, MH
Pääliikköhallitus, PH
Suomen sotakomissariaatti, SSK
Venäläiset sotilasasiakirjat, VeSA

Helsingin kaupunginmuseo, HKM
Valokuvakokoelma

Museovirasto, MV
Kuvakokoelmat
Kulttuuriympäristön suojelu-osasto
(Suojelun seurannan aineistokokoelma)

Senaatti-kiinteistöjen arkisto, SKA
Etelä-Suomen alue

Sotamuseo, SM
Valokuvakokoelma

Valtion taideteostoimikunta, VTTK

Kirjallisuus

Aminoff, Tauno ym.: Katsaus asutustoiminnan hallinnolliseen kehitykseen teoksessa Maanviljelystoimituskunta–Maatalousministeriö 90 vuotta 1860–1950. Helsinki 1950.

Finska Militären 1881–1901. Övertryck från Finsk Militär Tidskrift, hh. XI och XII 1901. Helsingfors 1901.

Kauppi, Ulla-Riitta: Tarkk’ampujapataljoonien kasarmialueet teoksessa Muistomerkki – puusta perinnöksi. Juhlakirja Pekka Kärjelle 16.4.2000. Jyväskylä 2000.

Kitunen, E; Hilli, A. (toim.): Valtion siementarkastuslaitos toiminta 1919–60. Maataloushallituksen tiedonantoja, Helsinki 1921–61. (VSTL)

Lähdeoja, V.: Maataloushallituksen 75-vuotistaival. Helsinki 1969.

Mechelin, Leo: Den finska militären – Suomen sotalaits: kokoelma Frans Engströmin ottamien valokuvien mukaan tehtyjä kuvia ynnä useitten tekijän kirjoittama selittävä teksti. Stockholm 1902.

Pietiäinen, Jukka-Pekka: Leivän syrjässä – Maatilahallitus ja sen edeltäjät 1892–1992. Keuruu 1992.

Screen, J.E.O: Suomalaiset tarkk’ampujat – Suomen “vanha sotaväki” 1881–1901. Sotilasperinteen seura ry:n julkaisusarja no 4. Vantaa 2000.

Screen, J.E.O: Suomen “Vanha sotaväki” vanhoissa valokuvissa. Helsinki 2003.

Sinisalo, Jarkko: Sotilasrakentaminen 1800-luvulla teoksessa Suomen kaupunkirakentamisen historia. Helsinki 2014.

Syrjö, Sirkka: Kleihin hotellista santarmihallituksen taloon. Yleisesikunnan ja sotaväen esikunnan sijoituspaikoista ja ulkonaisista puitteista vuosina 1918–25 teoksessa Sotahistoriallinen aikakauskirja 3. Helsinki 1984.

Tuominen, Antero: Katovuosista biotalouteen 1860–2010. Maa- ja metsätalousministeriö 150 vuotta. Sastamala 2010.

Ulvinen, Osmo: Piirteitä 70-vuotistaipaleelta teoksessa Valtion siementarkastuslaitos 70 vuotta. Helsinki 1990. (VSTL)

Sanomalehdet yms.

Arsis 3/1996
Hufvudstadsbladet
Uusi Suometar
Nya Pressen

Suulliset tiedonannot

Konservointiasiantuntija Pentti Pietarila
Arkkitehti Erkki Pitkäranta
Arkkitehti Tuula Pukkila
Erikoistutkija Jarkko Sinisalo

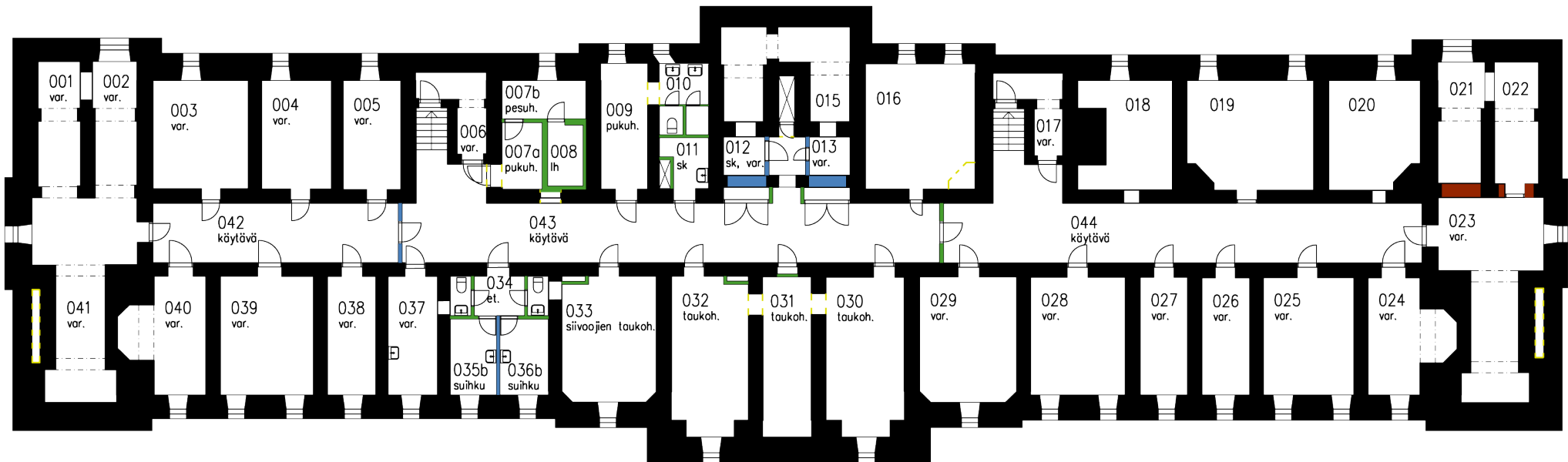
Mariankatu 23

Säilyneisyyskaaviot 1:250

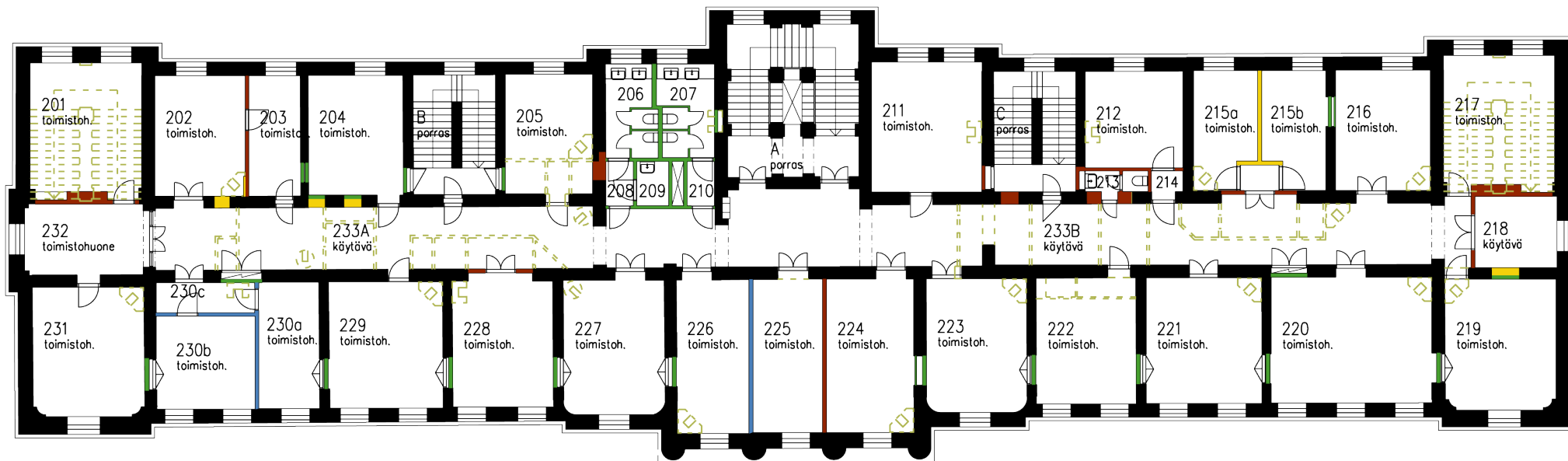
Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

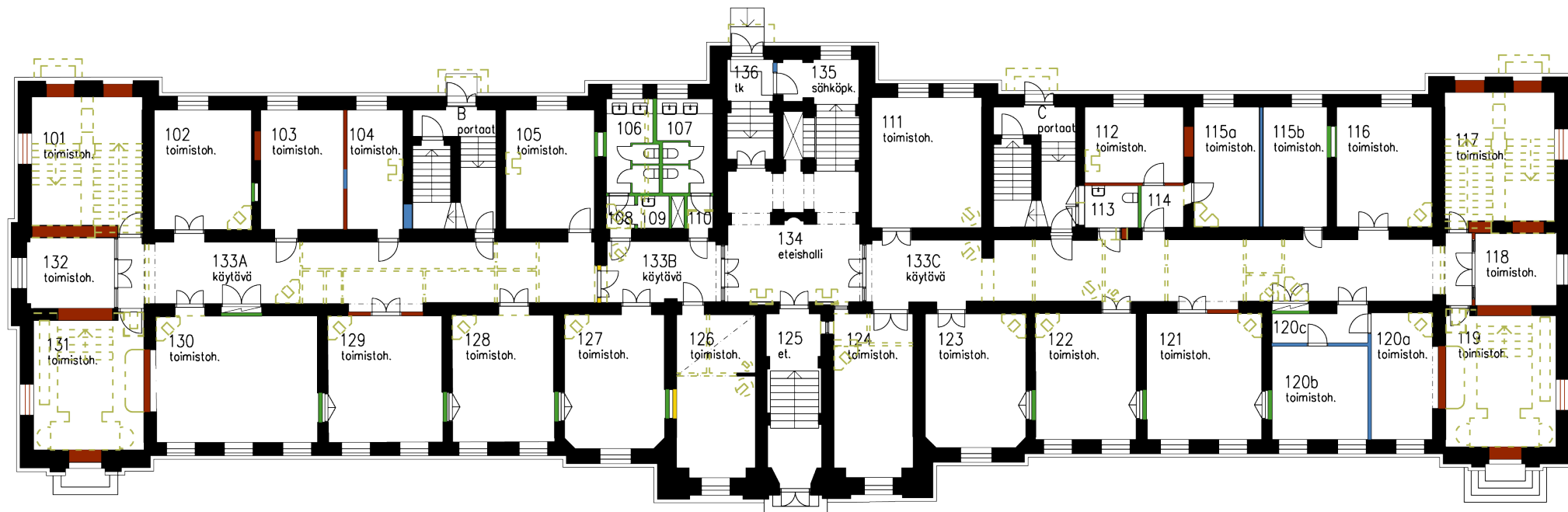
Kaavioiden pohjana ovat Arktsto Heikki Elomaa & Co:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 1981.

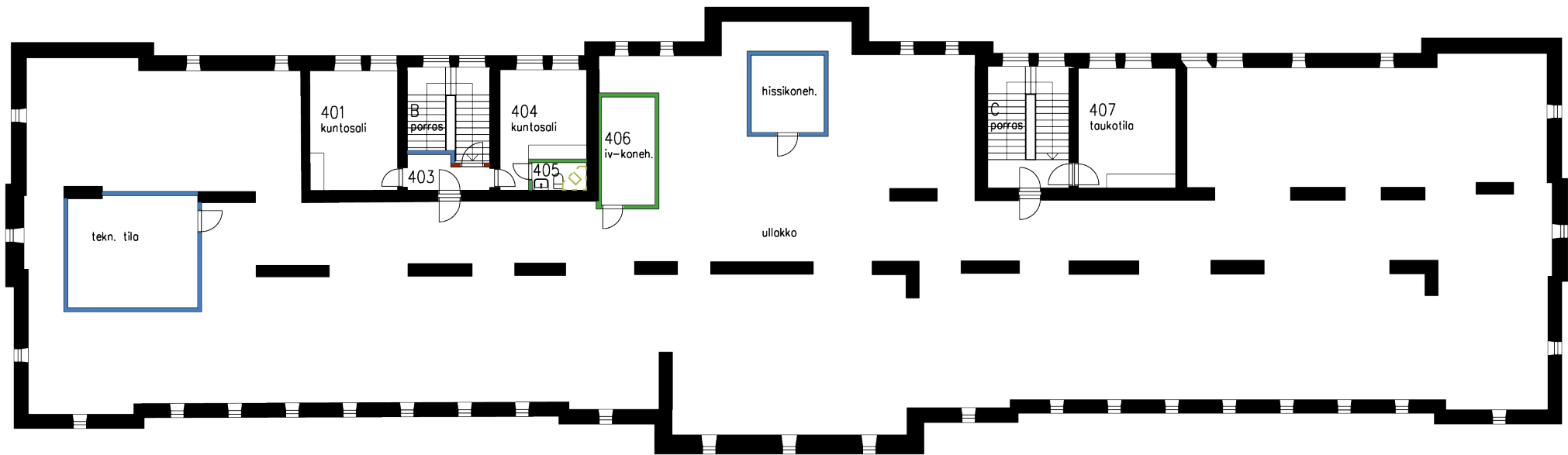
0. kerros

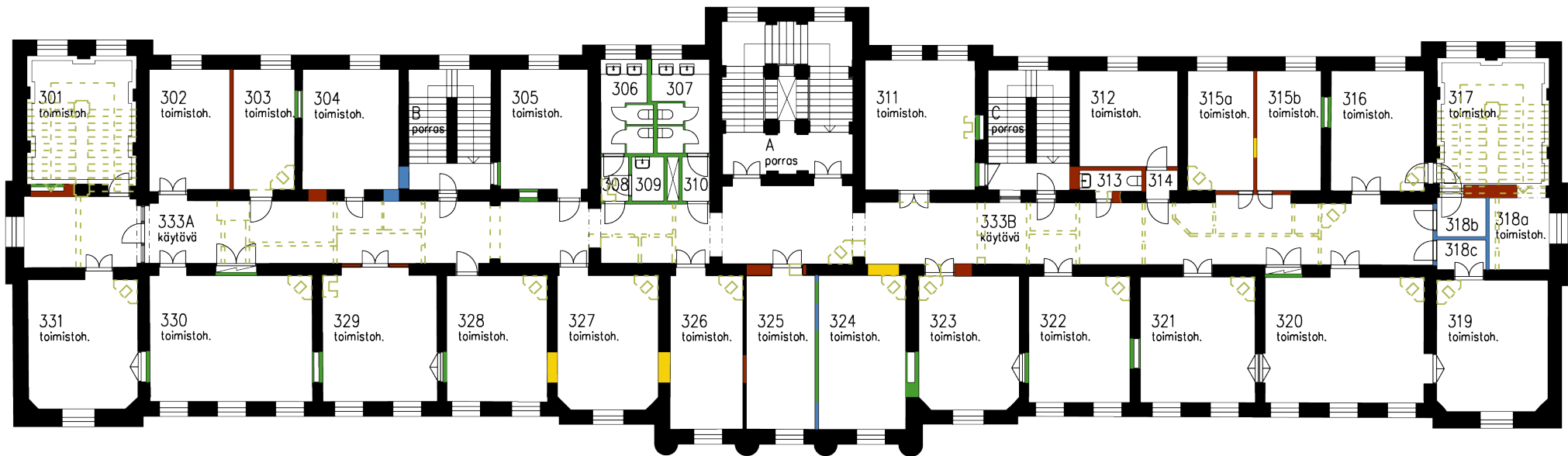
2. kerros

1. kerros

4. kerros

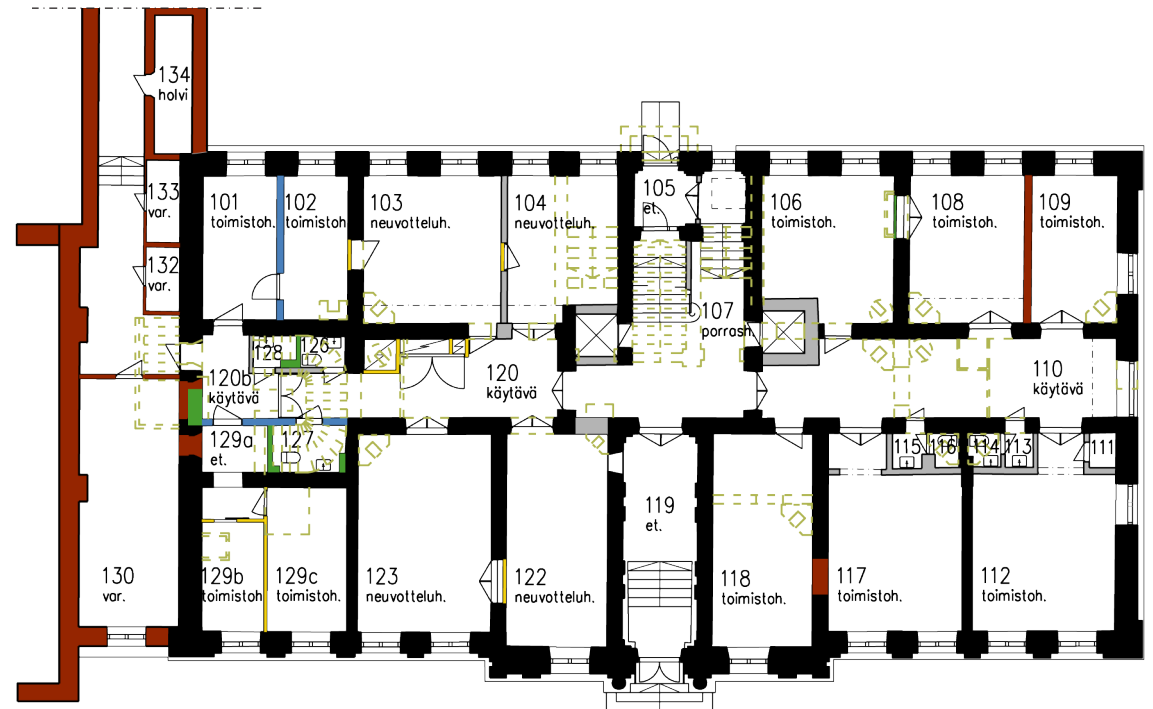
3. kerros

Liisankatu 8A

Säilyneisyyskaaviot 1:250

0. kerros

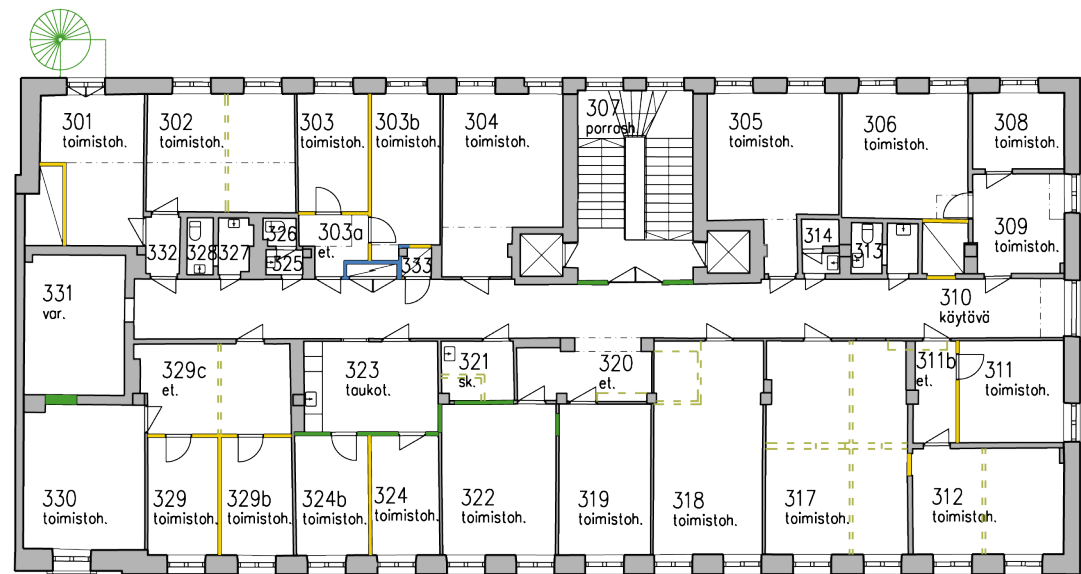

1. kerros

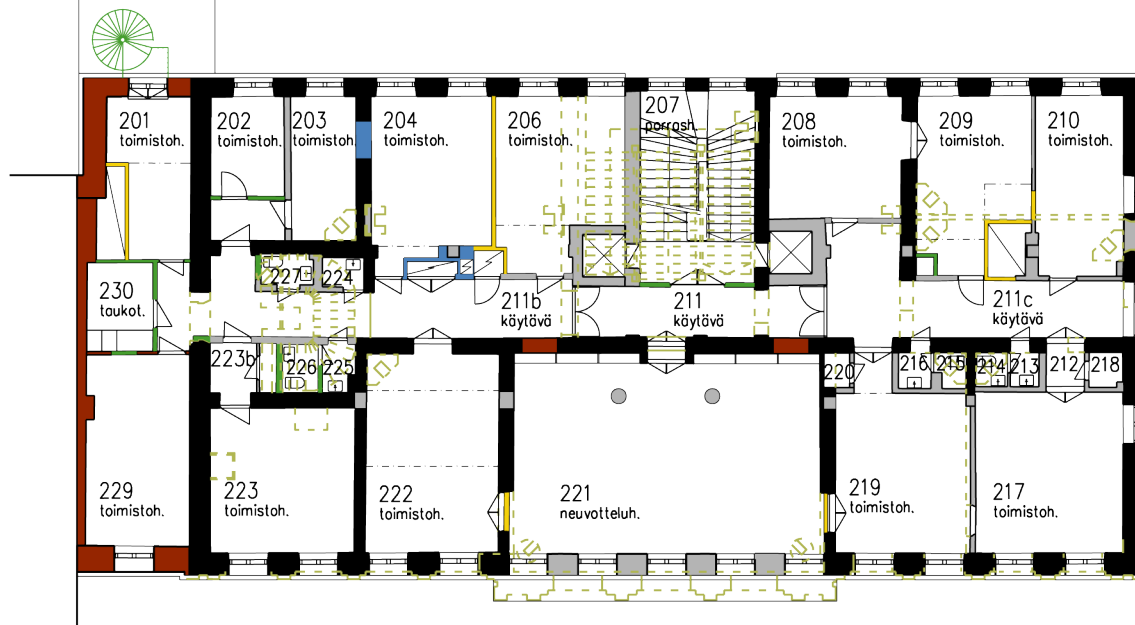
Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- - - - - puretut alkuperäiset rakenteet

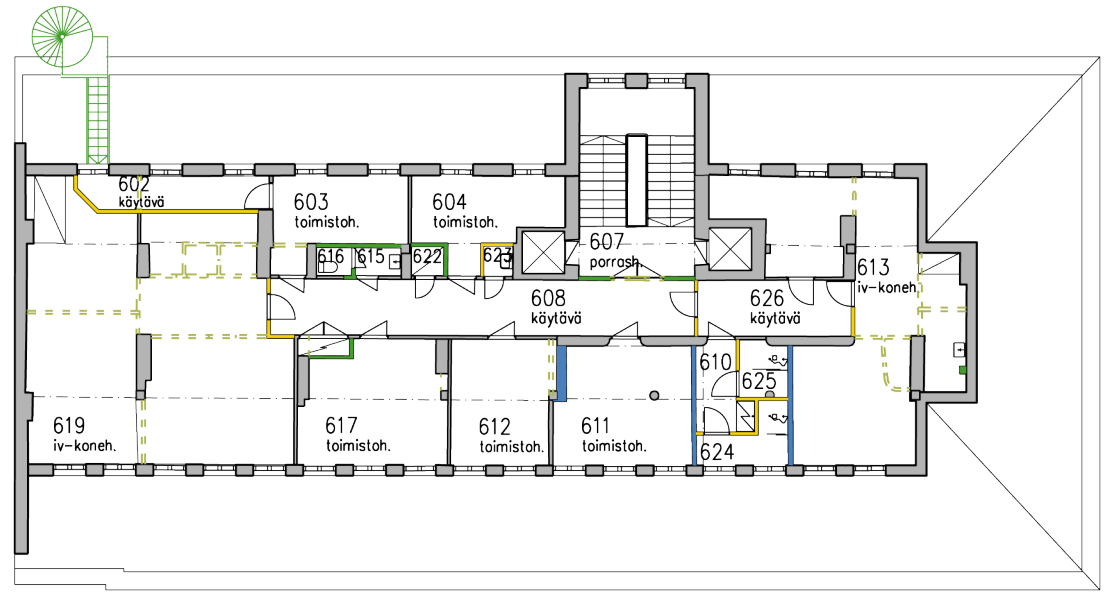
Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 2007.

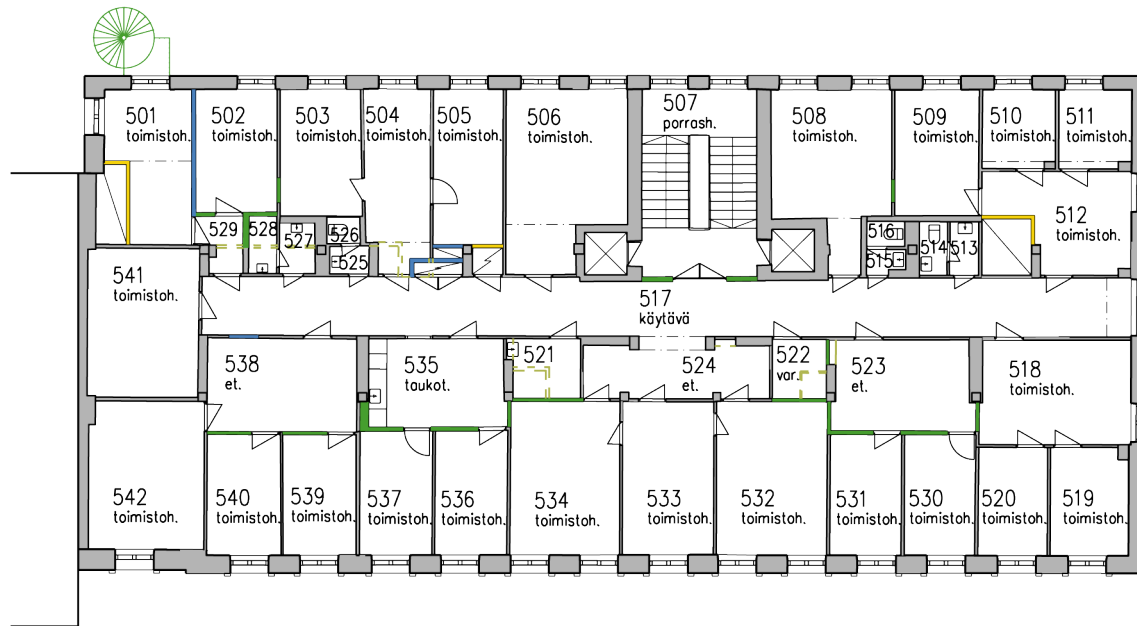
3. ja 4. kerros

2. kerros

6. kerros

5. kerros

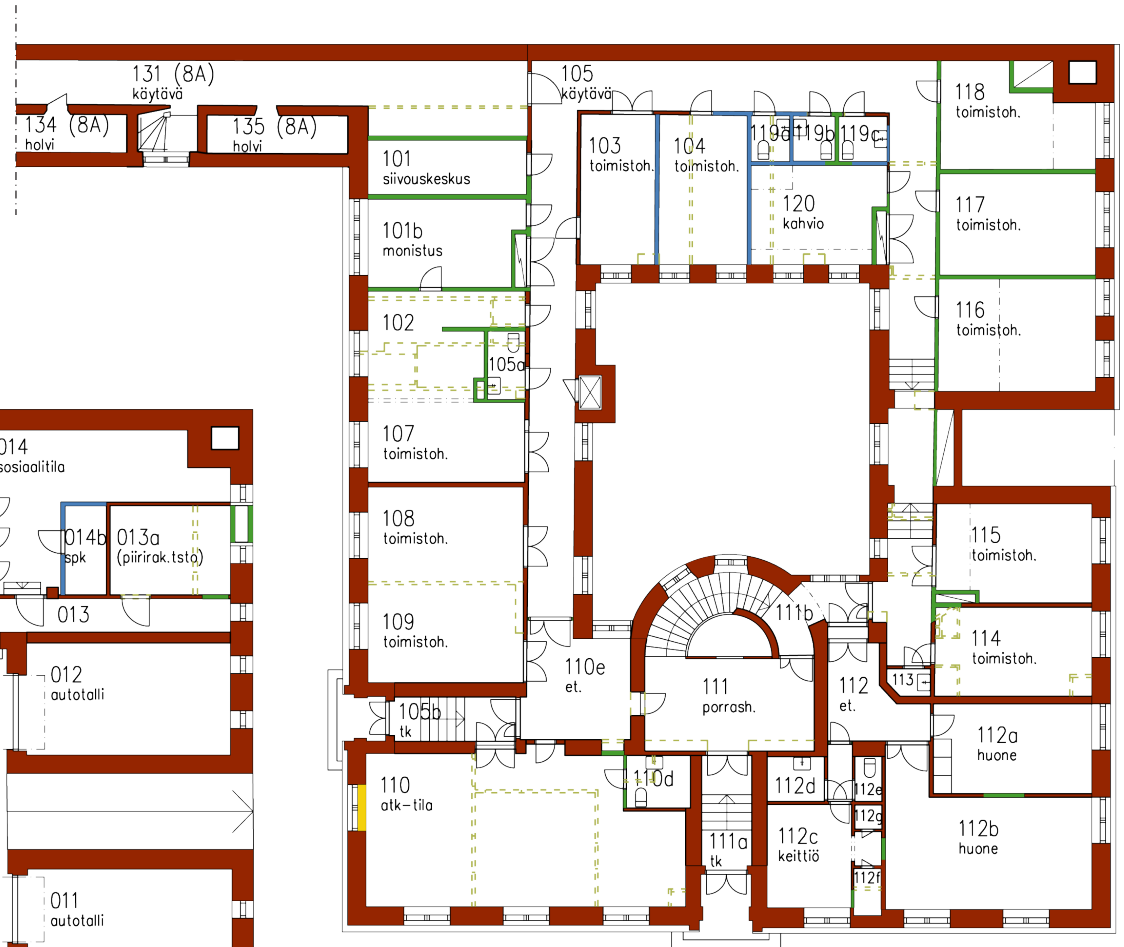
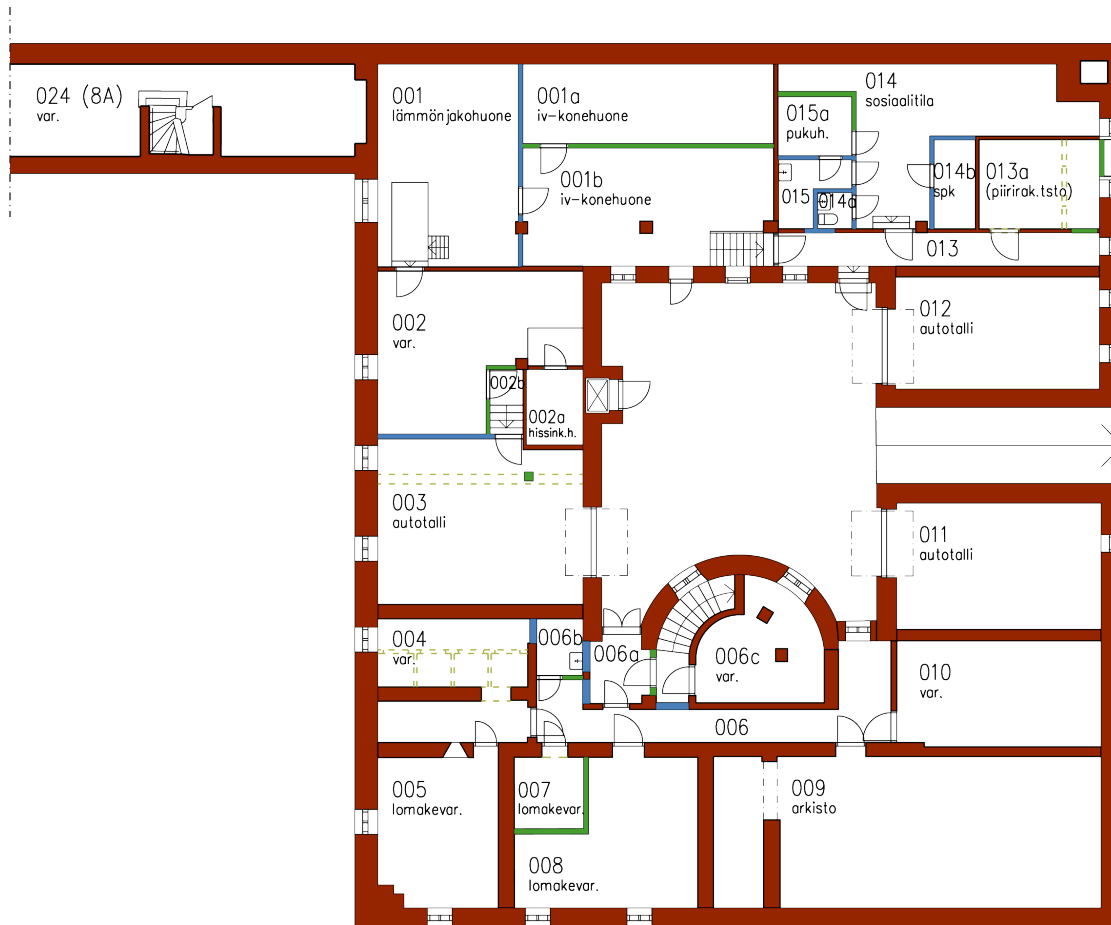
Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

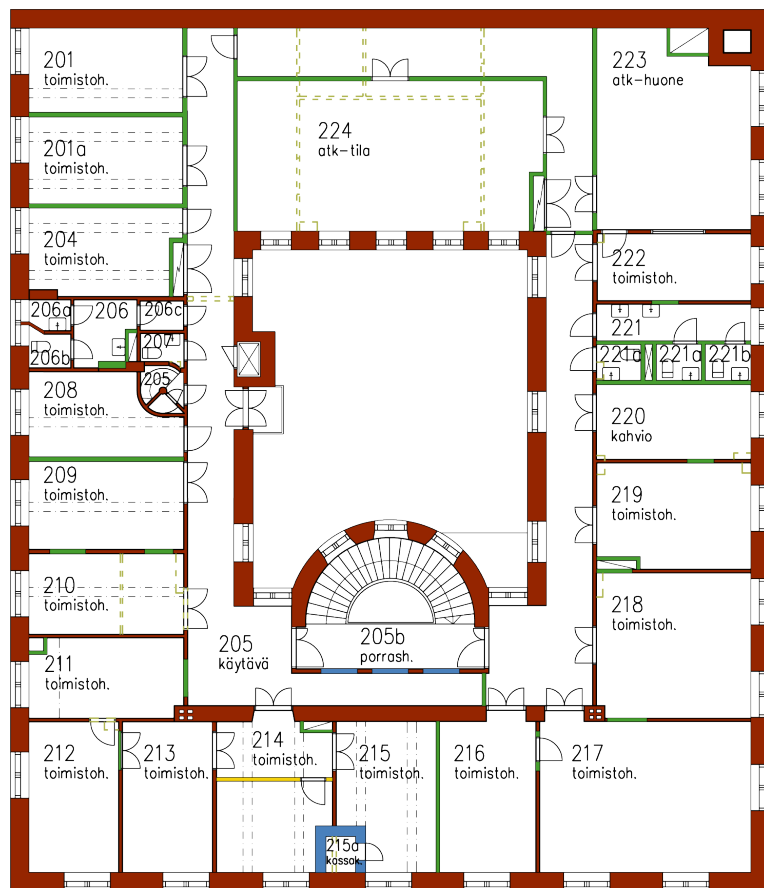
- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtitoimisto Kaisa Vepsäläinen Oy:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 2007.

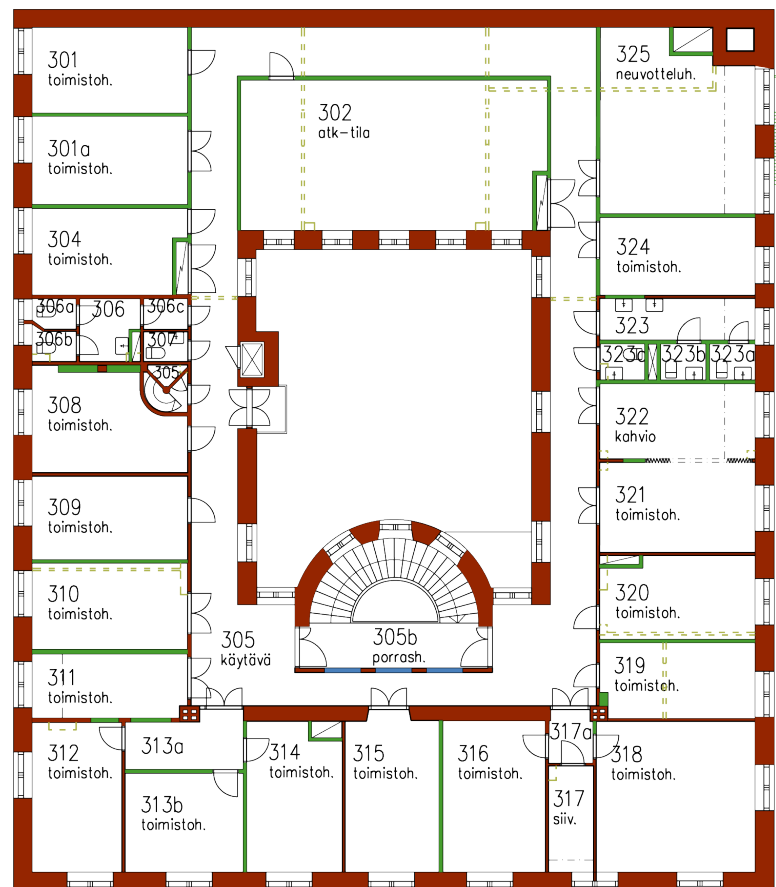
Liisankatu 8G

Säilyneisyyskaaviot 1:250

2. kerros

3. kerros

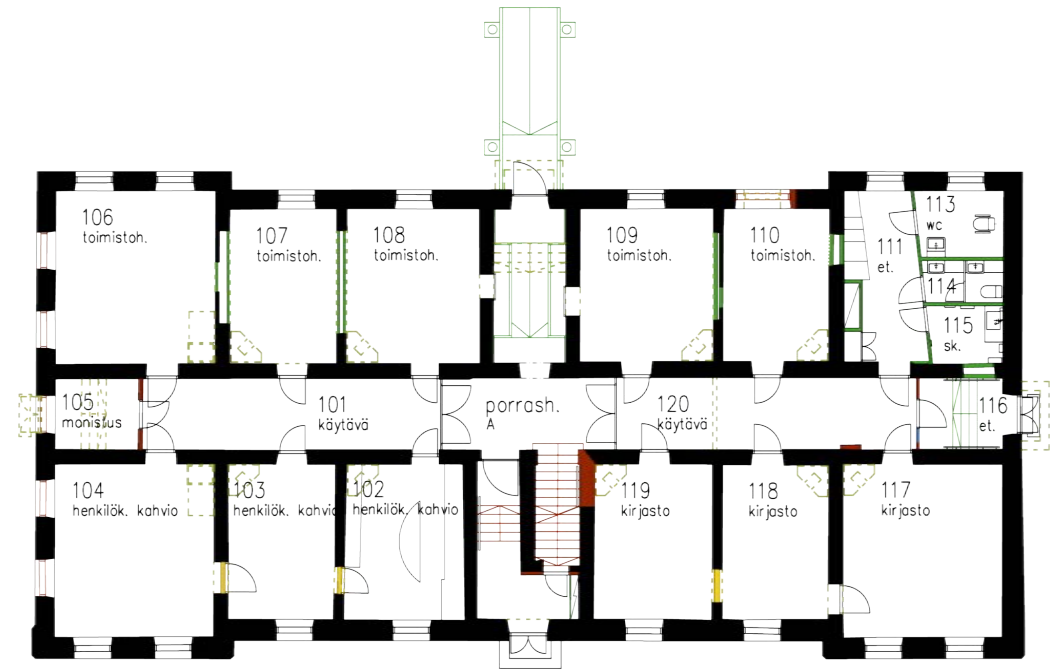
Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu viisi vaihetta:

- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

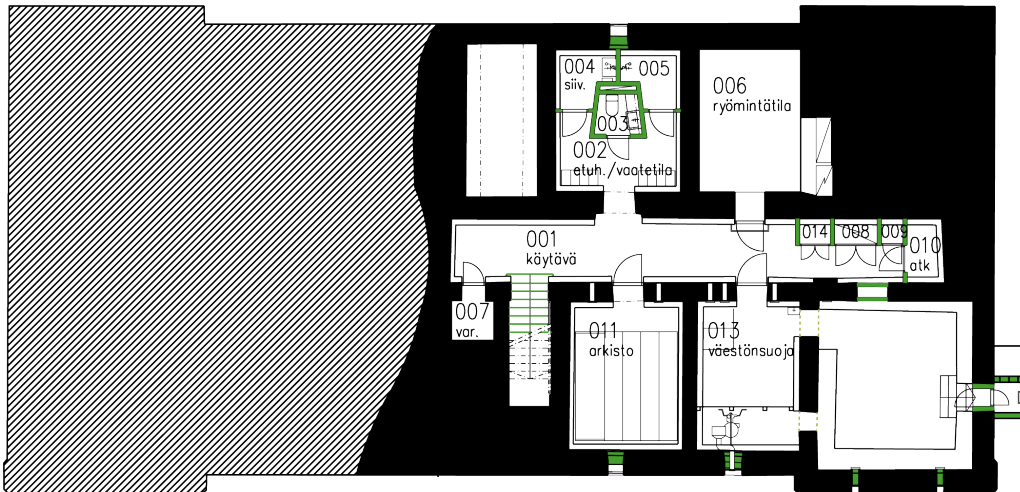
Kaavioiden pohjana ovat Ark.tsto Heikki Elomaa & Co suunnitelmapiirustukset vuodelta 1985.

Maneesikatu 7

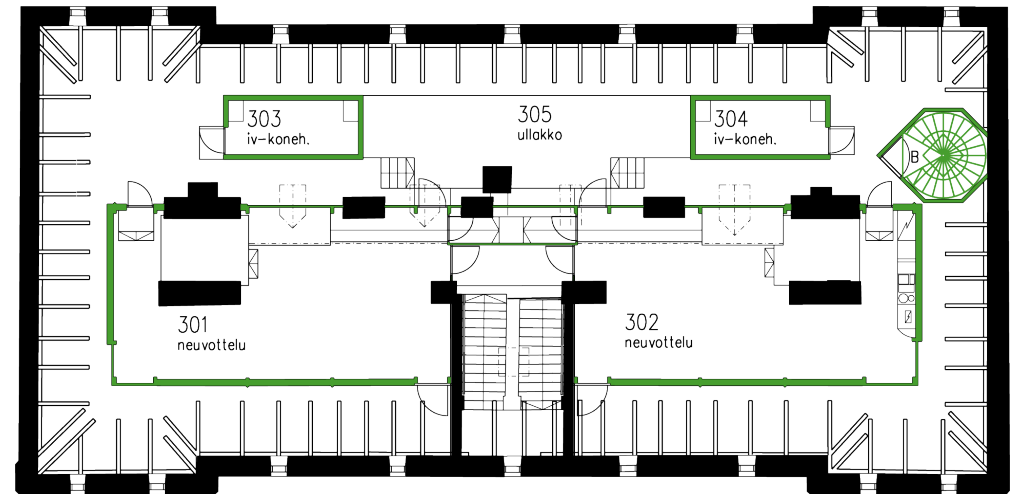
Säilyneisyyskaaviot 1:250

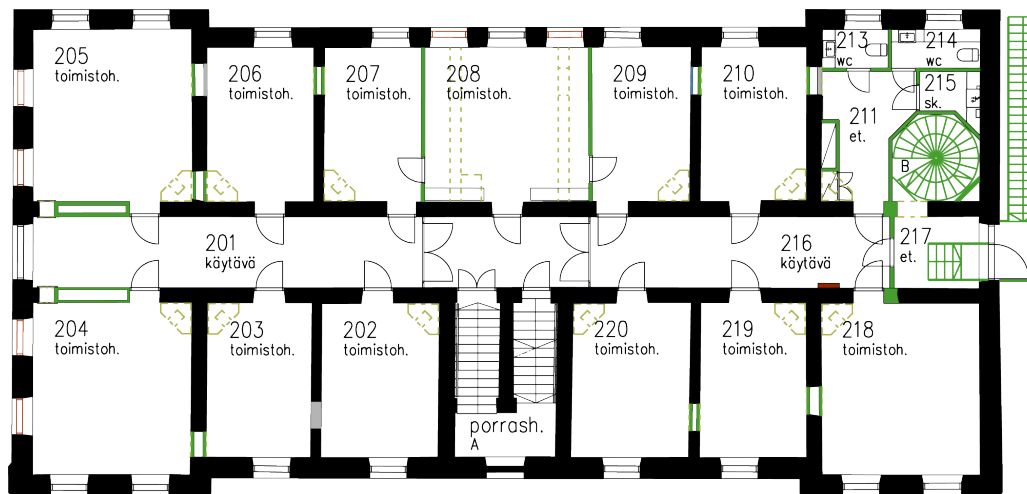
I. kerros

0. kerros

3. kerros

2. kerros

Säilyneisyyskaaviossa on eroteltu kuusi vaihetta:

- 1882 rakenteet
- 1900-1945 rakenteet
- 1946-1958 rakenteet
- 1959-1979 rakenteet
- 1980-1995 rakenteet
- 1995 jälkeiset rakenteet
- puretut alkuperäiset rakenteet

Kaavioiden pohjana ovat Arkkitehtiryhmä Elomaa Oy:n suunnitelmapiirustukset vuodelta 1993.

Sennottti

ISBN 978-952-7062-66-1 (nid.)
ISBN 978-952-7062-67-8 (PDF)